

NDUUDU N'DÁÍ CHÍ DÍNGUŪⁿ

APÓSTOL LUCAS

Yeⁿe cáávā chí idingúúⁿ yā carta 'cūū

1 Nééné 'yaaⁿ 'iⁿ'yāⁿ nguaaⁿ s'uuúⁿ neⁿ'é yā idingúúⁿ yā dendú'ū chí chíi, chííⁿ chí s'uuúⁿ deenu yú chí nduudu cuaacu. ²Tíicā tan'dúúⁿcā chí 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ n'diichí yā tanducuéⁿ'ē ndíí taachí chí nga'ā, 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní chí'cueeⁿ yā s'uuúⁿ. 'Iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ candée yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs ní ngaⁿ'á yā nduudu miiⁿ. ³Úú, Lucas, idinguúⁿ yeⁿ'é díí Teófilo cáávā chí deenú chí díí ní n'dai di. 'Tiicā ntúúⁿ 'úú ní nadicádiinúúⁿ chí idinguúⁿ yeⁿ'ē di tanducuéⁿ'ē chí chíi. Díiⁿncā n'diichí tanducuéⁿ'ē ndúúⁿcū cuidado ndíí taachí nga'ā. ⁴Túúⁿcā idinguúⁿ ní tuumicadínuuⁿ di chεε chí nduudu cuaacu yeⁿ'ē dendú'ū chí 'iⁿ'yāⁿ chí'cuéeⁿ yā díi.

Yeⁿe chí ángel yaa'vi yā
chí ch'iindiyāⁿ Juan

⁵Tiempo miiⁿ chí 'iⁿ'yāⁿ Herodes miiⁿ chí chíi yā rey yeⁿ'e yáⁿ'āa Judea, canée 'áámá chiiduú chí nguuví yā Zacarías. Chiiduú miiⁿ ní yeⁿ'e grupo yeⁿ'e Abías. Ní n'daataá yeⁿ'e Zacarías ní nguuvi tá Elisabet. Ní Elisabet miiⁿ ní yeⁿ'e ndaata

yeⁿ'e Aarón. ⁶Ndúú 'uuví yā ní n'dai taaví yā nanááⁿ Ndyuūs. 'Iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéeⁿ de'ē vεε dííⁿ yā chí nguéeⁿ n'daacā ndúúⁿcū 'iⁿ'yāⁿ caati s'neeⁿ veéⁿ yā nducuéⁿ'ē nduudu chí ngaⁿ'a 'iivú Ndyuūs. ⁷'Iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ nguéeⁿ daiyá yā, ti Elisabet miiⁿ nguéeⁿ taaví yā daiyá yā. Ní nduu 'uuví yā ní 'āā ndiicú yā.

⁸'Áámá nguuvi, taachi tuneⁿ turno yeⁿ'e grupo yeⁿ'e Zacarías chí díiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e chiiduú chí dichí'vε yā na yáacū templo yeⁿ'é Ndyuūs, 'tíicā dííⁿ Zacarías ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e chiiduú nanááⁿ Ndyuūs. ⁹Ní tan'dúúⁿcā costumbre yeⁿ'e chiiduú s'eeⁿ, tuneⁿ Zacarías miiⁿ chí cunndaa yā na yáacū templo yeⁿ'e Ndyuūs ní 'neeⁿ yaⁿ'a yā incienso. ¹⁰Ní nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ snée yā cuaaⁿ chuva'āi yáacū templo ní ngaⁿ'angua'á yā neⁿ'e chí ngiichi incienso chεeti yaacū templo. ¹¹Zacarías miiⁿ canee yā na yaacū. Ní che'enaāⁿ yeⁿ'e Zacarías miiⁿ 'áámá ángel chí Ndyuūs dichó'o yā. Ní ángel mííⁿ chééndii yā lado tá cuaacu yeⁿ'ē nátaí naachi n'giichi incienso miiⁿ. ¹²Ní taachi Zacarías miiⁿ n'diichí yā ángel miiⁿ 'āā ntée deenú yā de'ē chí dííⁿ yā ní díi'ya

taaví yā chiī. ¹³Naati ángel miiⁿ ní caⁿa yā: N'diī Zacarías, nguéeⁿ 'va'á nī, ti Ndyuūs ní ch'iindiveéⁿ yā chí caⁿ'angua'á nī. Ní 'cuundiyāāⁿ 'áámá daiya n'daataá yeⁿ'é nī Elisabet miiⁿ, ní cu'neéⁿ nī nguuví sa Juan. ¹⁴Ní cuuvi yeenu taaví nī cáávā saⁿ'ā 'lííⁿ. Ní 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi yeenú yā cáávā chi 'cuundiyāāⁿ dacua'ā miiⁿ. ¹⁵Caati daiyá nī miiⁿ ní cuuvi ch'ēete sa nanáāⁿ Ndyuūs. Nguéeⁿ cu'u sa vino ndíí nguéeⁿ ndúú cu'u sa de'ē vee chi cuuvi cuū'vī sa. 'Āā canee sa ndúúcu Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ndíí taachi 'āā cuéeⁿ 'cuundiyāāⁿ sa. ¹⁶Saⁿ'ā miiⁿ ní diiⁿ sa chi 'yaaⁿ taavi ca daiyā 'iiⁿ'yāⁿ Israel nguēecunee yā ní i'téenu yā Ndyuūs yeⁿ'e yú. ¹⁷Daiyá nī, Juan 'cūū, ní caⁿ'a sa vmnaaⁿ yeⁿ'ē Señor Jesucristo. Ní canee sa ndúúcu espíritu ndúúcu poder tan'dúúca chi canee profeta Elías ndii cuáāⁿ vmnaaⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ ní diiⁿ sa chi 'cuēetinéeⁿ n'daācā 'iiⁿ'yāⁿ chi n'gēete ndúúcu daiya yā. Nífcú 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi cu'téenu yā tan'dúúca Ndyuūs neⁿ'é yā chi cu'téenu yā, ní tan'dúúca tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi n'dai i'téenu yā. Ní 'tífcā caⁿ'a sa diiⁿ sa chi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'cuēetinéeⁿ yaáⁿ yā chi cuuvi cu'téenu yā Señor Jesús taachi ndaa yā.

¹⁸Tuu'mi ní Zacarías miiⁿ ní tiinguuneeⁿ yā ángel miiⁿ: ¿Táácā cu'teenú chi ngaⁿ'a nī? caati 'úú ní 'āā ndiicúú 'úú, 'tiicá ntúūⁿ n'daataá yeⁿ'é.

¹⁹Ángel miiⁿ n'guēecútáⁿ'a yā ní caⁿ'á yā: 'Úú ángel chi nguuví Gabriel chi canee chi dííⁿ ntiiⁿ'nyuⁿ nanáāⁿ Ndyuūs. Dendyuūs dich'ó yā 'úú. Ní 'úú yaa'ví n'diī ní cuuvi

nduudu n'dái 'cūū n'diī. ²⁰Maaⁿ ní cuuvi díí'mi nī ní 'āā ntéeⁿ cuuvi caaⁿ'máⁿ nī ndii chó'oo chúū taachi cunuuⁿ ca'ā tiempo yeⁿ'ē, ti nguéeⁿ chi'teenú nī nduudu yeⁿ'é taachi ngaⁿ'á chi chuū chí cuuvi.

²¹Neⁿ'e chí chiī chuū, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí snée yā chuva'ai yáacū templo chí snée ngiinu yā Zacarías miiⁿ cueⁿ'e yíínú yā chí Zacarías miiⁿ ní chí'naáⁿ yā chēeti yaacū templo yeⁿ'é Ndyuūs. ²²Taachi Zacarías miiⁿ ní nan'dáa yā chēeti yaācū 'āā ntéeⁿ ngii ngaⁿ'a yā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní tuumicadiínuuⁿ yā chí véeⁿ 'áámá visión chí n'diichí Zacarías miiⁿ taachí canee yā chēetí yaācū templo. Zacarías miiⁿ díta'á yā de'ē chí neⁿ'e caaⁿ'máⁿ yā ti chiī 'díí'mí yā.

²³Taachí ch'iinū turno chí 'áámá ndēete yeⁿ'e servicio chí diiⁿ yā ntiiⁿ'nyuⁿ chēeti yaacū templo Zacarías miiⁿ ní cunaⁿ'á yā na vaacu yā. ²⁴Cho'ó tiempo 'cūū ní n'daataá yeⁿ'é yā chí Elisabet miiⁿ ní ch'iindi dácua'a yeⁿ'é yā ní 'áámá canúuⁿ ta na vaacu ta nyuⁿ'u 'iīyū. Ní neenē nacadiínuuⁿ ta. Ní ngaⁿ'a ta maaⁿ ta: ²⁵Chuū chí Señor Ndyuūs miiⁿ ní dííⁿ yā nduucú na nguuví 'cūū ní dííⁿ yā chí 'āā ntéeⁿ 'cuinaāⁿ nanáāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

Ángel caⁿ'á yā chí 'cuundiyāāⁿ Jesús

²⁶Quayivi chí ch'íínú jaaⁿ 'iīyū chí Elisabet miiⁿ ch'iindi dácua'a yeⁿ'e tá ní Ndyuūs dich'ó yā ángel Gabriel taama vmnéⁿ'ēe. Ní cueⁿ'é yā na 'áámá yāāⁿ chí nguuví Nazaret chí yeⁿ'ē yāⁿ'āa Galilea. ²⁷Ndyuūs dich'ó yā ángel Gabriel miiⁿ nanáāⁿ 'áámá n'daataá chí

cuiinú chi nguuví tá María. María miiⁿ ní caⁿá yā chi 'caandavaacú yā ndúúcú 'aama saⁿā chi nguuví José. Saⁿá 'cuū ní yeⁿe ndaata yeⁿe rey David chi ndíí tiempo chi 'āā ch'ó'oo. ²⁸Angel miiⁿ ní sndaā yā naachi canéé María ní caⁿa yā: N'diī, María, yeenú taavi nī chi Ndyuūs neⁿe taaví yā n'diī. Señor Ndyuūs caneé yā ndúúcú n'diī. Ndyuūs di'viicu cá yā n'diī nguaaⁿ nducyaaca n'daataá yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

²⁹Taachi María miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, cueⁿe yiinú yā ní chistaⁿa vaadi cadíinuⁿ yeⁿé yā yeⁿe nduudu yeⁿe ángel miiⁿ. Ní nadicádiinuⁿ yā: ¿D'éⁿ neⁿe caaⁿ'maⁿ nduudú 'cūū? ³⁰Tuu'mí ángel miiⁿ ní caⁿa yā: N'diī, María, nguée 'va'a nī, ti véé taavi favor yeⁿé nī nanááⁿ Ndyuūs, ti Ndyuūs dineⁿé yā n'diī. ³¹Ní cuuvi daiyá nī ní 'cuūndi 'áámá saⁿā daiyá nī, ní cuuvi nguuví yā JESÚS.

³²Daiyá nī cuuvi ch'εete n'dai yā ní 'i'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿá yā chi daiyá nī ní Daiyá Dendyuūs chi ch'εete taavi ca. Ní Señor Ndyuūs caⁿa yā dííⁿ yā chi daiyá nī ní cuuví yā rey lado yeⁿe rey David tan'dúúcā nguuví chí 'āā cho'oo. ³³Ní caaⁿ'maⁿ ntiⁿ'nyúⁿ yā yeⁿe 'i'iⁿ'yāⁿ yeⁿe Israel cueⁿe daāⁿmaⁿ. Ní naachi caaⁿ'maⁿ ntiⁿ'nyúⁿ yā ní 'áámá cūnee.

³⁴Tuu'mí ní María caⁿá yā chii yā ángel: ¿Taaca cuuví chuū, ti 'úú ní nguée isaⁿā yeⁿé?

³⁵Angel miiⁿ ní nan'guεécútaⁿá yā: Ndúúcú poder yeⁿé Ndyuūs chi canéé na va'ai ch'εeti nguuví Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs ní ndaá yā vmnaaⁿ yeⁿé n'diī. Ní cu'neéⁿ yā

'daaⁿ'núⁿ yā tan'dúúcā meééⁿ vmnaaⁿ yeⁿé n'diī ní 'iicu cuuvi ch'ó'oo yeⁿé nī chí dacuaⁿā 'lííⁿ chí 'cuundiyaāⁿ miiⁿ 'tíicā cunée yā yeⁿé Ndyuūs ní cuuvi nguuví yā 'i'iⁿ'yāⁿ chí dēeve chí Daiya Dendyuūs 'i'iⁿ'yāⁿ. ³⁶Ní n'diichí nī. Prima yeⁿe nī chí nguuví Elisabet miiⁿ, 'cuundii ntúūⁿ 'áámá daiyá yā maaⁿ chí 'āā ndiicú yā. 'Áā jaaⁿ 'i'iyu daiyá yā ch'εetí yā, n'daataa miiⁿ chí 'i'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'a yā chí nguεε 'cuūndi daiya yā. ³⁷Tíicā diiⁿ Ndyuūs caati 'iivú Ndyuūs cuuvi dííⁿ yā tanducueⁿé chí neⁿé yā dííⁿ yā.

³⁸Tuu'mi ní María miiⁿ ní caⁿá yā: 'Úú criada chí ngaⁿ'ā ntiⁿ'nyuⁿ 'iivú Ndyuūs yeⁿé. Maaⁿ ní Ndyuūs dííⁿ yā nduucú tan'dúúcā chí caⁿ'a yā chí dííⁿ yā. Taachi ch'iinu caⁿ'a yā chuū, ángel miiⁿ ní cunaⁿ'a yā.

María miiⁿ cheⁿé yā n'diichi yā Elisabet

³⁹Nguuvi s'eeⁿ María miiⁿ nūuⁿ cueⁿé yā na yúúní ní ndāā yā na yāāⁿ Judá. ⁴⁰Ní ndāā yā na vaacu Zacarías miiⁿ ní yaa'ví yā Elisabet. ⁴¹Taachi Elisabet miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿe María dacuaⁿāā miiⁿ ní nuⁿ'u ch'εeti Elisabet miiⁿ. Ní Elisabet mííⁿ chiitu Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs táⁿā. ⁴²Ní caⁿ'a yā ndúúcú nduudu díítuú: D'eⁿ ch'úúcā n'dai n'diī nguaaⁿ nducyaaca n'daataá. Ní n'dai taavi daiyá nī chí 'cuūndi yā. ⁴³¿Du'ú 'úú chí ndaā ch'εecu Señor Ndyuūs yeⁿé chí yaa'ví yā 'úú? ⁴⁴Ti taachí ch'iindiveéⁿ nduudu yeⁿe nī, dacuaⁿā yeⁿé nuⁿ'u ch'εetí tan'dúúcā chí yeenu taavi yeⁿé. ⁴⁵D'eⁿ ch'úúcā n'dai dii chí ch'i'téenu di caati cúúv

cuaacu tan'dúucā chi Señor Ndyuūs caⁿ'a yā.

⁴⁶Tuu'mi María ní caⁿ'a yā:

Alma yeⁿ'é i'teenú taavi Ndyuūs ní dich'eté Ndyuūs.

⁴⁷Ní staava yeⁿ'é ní yeenú n'dai chi i'teenú Ndyuūs. Ní Ndyuūs nadinguáⁿ'ai yā 'úú yeⁿ'e nuuⁿ'ndi yeⁿ'é.

⁴⁸Ti Ndyuūs n'diichí yā 'úú chi pobre 'úú ní dichii'vé Ndyuūs, ti ndíí maaⁿ nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'maⁿ yā yeⁿ'e 'úú: De'e chúucā n'dai 'úú.

⁴⁹Ti Ndyuūs chi véé taaví poder yeⁿ'é yā dííⁿ yā nduucú cosas chí ch'etē n'dai. Ní Ndyuūs ní deēvē taaví yā.

⁵⁰Ní Ndyuūs ya'ai 'iinu taaví yā caavā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā yeⁿ'e yā tiempo chi chó'oo, 'tiicá ntúuⁿ tiempo maaⁿ, ní 'tiicá ntúuⁿ tiempo chi cuchii.

⁵¹Dendyuūs 'āā diiⁿ yā vaadi n'dai ch'etē ndúucū poder yeⁿ'é yā, nífcú dííⁿ yā ganar yeⁿ'e staava yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chi dich'eté yā maáⁿ yā.

⁵²Ndyuūs diví yā 'iiⁿ'ntyéⁿ'ē chi ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e trono yeⁿ'é yā, ní dich'eté yā 'iiⁿ'yāⁿ ndiicúúⁿ.

⁵³Ndyuūs ca'á yā cosas chi n'dai taavi 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'iindiveéⁿ yā yeⁿ'e yā. Ní nguéé dííⁿ yā de'e vee cáávā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nguéé neⁿ'é yā chi Ndyuūs nneé yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

⁵⁴Ndyuūs chinneé yā s'uuúⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Israel ti dichíí'vé yú 'iiⁿ'yāⁿ. Ní nn'gaacú yā yeⁿ'e s'uuúⁿ ní nduuví ya'ái taaví yā yeⁿ'e s'uuúⁿ.

⁵⁵Ndyuūs cueⁿ'e daāⁿ'maⁿ idiíⁿ yā tan'dúucā chi caⁿ'a yā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e yú, ní ndúucū chiida yú Abraham ndúucū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ.

'Túucā ngaⁿ'a María miiⁿ.

⁵⁶Tuu'mi ní María miiⁿ canée yā ndúucū Elisabet tan'dúucā 'íínú 'iiyū. Cuayiivi ní cunaⁿ'á yā na vaacu yā.

Yeⁿ'ē chí ch'iindiyaāⁿ Juan chí cheedínuuⁿníⁿ

⁵⁷Taachí snuū ca'ā 'iiyū yeⁿ'e dacua'ā miiⁿ, Elisabet miiⁿ ch'iindiyaāⁿ 'áámá daiya yā chi saⁿ'ā.

⁵⁸'Iiⁿ'yāⁿ na niiⁿ'nuuⁿ va'āi ndúucū 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é yā yeenú n'dai yā ndúucu yā taachí ch'iindiveéⁿ yā chi Ndyuūs ní ya'ai taaví yā Elisabet miiⁿ. ⁵⁹Ch'iinū dacua'ā 'lífⁿ niiⁿ'níⁿ nguuví, ní 'iiⁿ'yāⁿ ndāa yā na vaacú Elisabet chí diiⁿ yā circuncidar dacua'ā miiⁿ. Nífcú 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ neⁿ'é yā cu'neeⁿ yā chí cuuví nguuví sá Zacarías tan'dúucā chí nguuví chiida sa Zacarías. ⁶⁰Naati ch'ecucu sa mífⁿ caⁿ'a yā: Nguéé 'tífcā. Juan cuuví nguúvⁿ sá.

⁶¹Tuu'mi caⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí yā ch'ecucu sá miiⁿ: ¿De'e cáávā? Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ní nguéé nguuví yā 'tífcā.

⁶²Ndúucū chí dit'a yā ntiinguunéeⁿ yā chíida sa taacā néⁿ'e yā chí cuúvⁿ nguúvⁿ sá.

⁶³Zacarías miiⁿ ní 'neeⁿ ta'á yā naachi canee 'áámá caaca ní dingúuⁿ yā chuū: Chí Juan duuchi sa. Tuu'mi ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní cueⁿ'e yiínú yā. ⁶⁴Caati hora mífⁿ nūuⁿ, Zacarías miiⁿ nacan'dāa nduudu yeⁿ'e yā. Nífcú tuu'mi tuca'á

yā caⁿ'a yā: De'ē chūúcā ch'ēete Dendyuūs. ⁶⁵Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ niiⁿnuúⁿ va'ai 'di'iⁿ'ya taavi cá yā chi. Ní yeⁿ'e chi chó'oo, chuū ní caⁿ'a nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ na yāāⁿ chi snúuⁿ cuaaⁿ yaⁿ'āi yeⁿ'e chi snéé na yiicū s'eeⁿ yeⁿ'e yāⁿ'āa Judea. ⁶⁶Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi cadiinuuⁿ yā yeⁿ'e chuū ní nacádiinuuⁿ yā na staava yeⁿ'e yā. Ní caⁿ'a yā 'áámá yā ndúúcū taama yā: ¿De'ē cuuvi ndúúcū dacuaⁿ'a líiⁿ chi 'tíicā? Caati 'tíicā Dendyuūs miiⁿ ní canéé ndúúcū dacuaⁿ'ā miiⁿ.

Zacarías caⁿ'a yā yeⁿ'e chi Dendyuūs caⁿ'á yā diiⁿ yā ndúúcū dacuaⁿ'āa miiⁿ

⁶⁷Zacarías, chiidāa dacuaⁿ'āa miiⁿ, chiitúú 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū Espiritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs ní caⁿ'a Zacarías nduudu chí caⁿ'a Ndyuūs chí caaⁿ'máⁿ yā. Ní caⁿ'a yā tan'dúúcā 'áámá profeta chi candēe nduudu yeⁿ'é Ndyuūs:

⁶⁸De'ē chūúcā n'dai Señor Ndyuūs yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel chi ndāa yā nanaaⁿ s'uuúⁿ chi nadinguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ, ní yeⁿ'é yā s'uuúⁿ.

⁶⁹Ní tee yā s'uuúⁿ 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chi nééné vee poder yeⁿ'e yā chi nadinguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ chi 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'e rey David chi dichíí'vē Ndyuūs ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ.

⁷⁰Ní Ndyuūs diíⁿ yā chí cuaacu tan'dúúcā chi caⁿ'a yā cáávā nduudu yeⁿ'e profetas chí caⁿ'a yā tiempo chi 'āā 'naaⁿ n'dai.

⁷¹Ní caⁿ'a yā chi Ndyuūs nadinguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi tááⁿ yā yeⁿ'e yú. Ní nadinguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ yeⁿ'e

nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chi nguée ngii n'diichí yā s'uuúⁿ.

⁷²Ní neene ya'ai 'iinú Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yú ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ, ní nan'gaacú yā yeⁿ'é chi caⁿ'a yā chi diiⁿ yā chi n'daacā ndii cuááⁿ vmnaaⁿ.

⁷³Chuū ní compromiso chi Ndyuūs caⁿ'ā cuaacu yā ndúúcū chiida yú Abraham chi tee yā s'uuúⁿ.

⁷⁴Taachi Ndyuūs nadanguáⁿ'ai yā s'uuúⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi nduuvi tááⁿ yā yeⁿ'é yú, diíⁿ yā 'túúcā caati dichíí'vē yú Ndyuūs ní nguée nduúcū vaadi 'va'a.

⁷⁵Tanducuéⁿ'ē vida yeⁿ'e yú ní dichíí'vē yú Ndyuūs, ní diiⁿ yú tan'dúúcā 'iiⁿ'yāⁿ chi dēeve ní n'dai nanááⁿ Ndyuūs.

⁷⁶Díí, saⁿ'ā 'lííⁿ chi daiyá, cūnee chi dúúchí dí profeta yeⁿ'é Ndyuūs chi ch'ēete n'dai chi canéé na va'ai chēeti nguuví caati caⁿ'ā di cuááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e Señor Jesucristo. Ní 'cuūndiyāⁿ di 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi 'cuēetinéé ngiinu yā taachi ndaa Jesús.

⁷⁷Ní diiⁿ di chi 'iiⁿ'yāⁿ cadiinúúⁿ yā yeⁿ'e chí nguaⁿ'ai yā yeⁿ'e nuuⁿ'ndi yeⁿ'e yā ní Ndyuūs nadich'ēcú yā yeⁿ'e yā.

⁷⁸Ní cucáávā Ndyuūs yeⁿ'é yú nééné ya'ai 'iinú yā s'uuúⁿ tee yā 'áámá dēeve yeⁿ'e yā s'uuúⁿ, dēeve chi chiicā yeⁿ'e va'ai chēeti nguuvi.

⁷⁹Ní chi dēeve miiⁿ chíí Ndyuūs ní cuuvi dēevé yā yeⁿ'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chi snéé yā na maāiⁿ ndúúcū nuuⁿ'ndi yeⁿ'é yā. Ní Ndyuūs nacandée

yā s'uuúⁿ na yúúⁿí yeⁿ'e vaadi
'diiíⁿ.

⁸⁰Ní saⁿ'ā 'lííⁿ ní ch'iita sa ní 'āā
deenū sa ní ditiinú sa na espíritu
yeⁿ'ē sa. Ní taachi 'āā ch'ēete sa,
saⁿ'ā miiⁿ ní cueⁿ'e sa cuēeti ní
caneē sa miiⁿ ndii ndaa tiempo
taachi caⁿ'a sa nduudu cuaacu yeⁿ'é
Ndyuūs nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e Israel.

Yeⁿ'e chi ch'iindiyáaⁿ Jesús

(Mt. 1.18-25)

2 Nguuvi s'eeⁿ emperador
Augusto César caⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ
yā chi 'cuēetinéē nguūⁿ nducyaaca
'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núúⁿ'máⁿ yáⁿ'āa naachi
caⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā. ²Ní taachi
Cirenio ní gobernador yā yeⁿ'e
yáⁿ'āa Siria, 'āā diíⁿ yā chuū chí
n'gēetinéē nguūⁿ yā. ³Ní nducyaaca
'iiⁿ'yāⁿ snaⁿ'a yā na yāāⁿ naachi
ch'iindiyáaⁿ yā ní ca'a yā chi ngúúvⁱ
yā. ⁴'Tíicā chií José miiⁿ ní n'dāa
yā na yāāⁿ Nazaret miiⁿ yeⁿ'ē yáⁿ'āa
Galilea ní ndaá yā na yaāⁿ Belén
yeⁿ'e yáⁿ'āa Judea. Yáāⁿ miiⁿ ní
duuchi Yáaⁿ yeⁿ'e David caati
José miiⁿ ní na ndaata yeⁿ'ē rey
David miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ. ⁵Cueⁿ'e José
miiⁿ ndúúⁿcū María ti chiida tá
ndúúⁿcū chēecu tá diiⁿ yā prometer
chi 'caandavaacu tá ndúúⁿcū José
miiⁿ. María miiⁿ ní véé daiya tá
chēeti tá. Miiⁿ ní ndaá yā ca'a
yā ngúúvⁱ yā. ⁶Taachi miiⁿ snée
yā, snuū ca'a nguuvⁱ yeⁿ'ē María
miiⁿ chi 'cuundiyaāⁿ daiya yā.
⁷Miiⁿ ch'iindiyāāⁿ saⁿ'a 'lííⁿ, daiya
tá chi vmnááⁿ vmnaaⁿ, ní chēcú
yā tíínūuⁿ saⁿ'a 'lííⁿ, ní sn'diití yā
saⁿ'ā 'lííⁿ miiⁿ naachi snúúⁿ 'iiti.
Ní ch'etinee yā miiⁿ caati nguéé
ndaacá yā va'āi chi n'dai.

Angeles ndeé yā ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ chí idiíⁿ cuidado 'iiti cuūchí

⁸Ná campo yeⁿ'ē yāāⁿ Belén
miiⁿ véé 'iiⁿ'yāⁿ chí snée cuidado
'iiti cuūchí. Ní n'gēetí nduuchí
yā n'gaaⁿ na cuēeti cucáāvā 'iiti
cuūchí miiⁿ. ⁹Ní n'gaāⁿ miiⁿ 'áámá
ángel chí Señor Ndyuūs dichō'o yā
che'enaáⁿ yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí
snée cuidado 'iiti cuūchí. Ní chí
dēēve ch'ēete n'dai yeⁿ'é Ndyuūs
chiiya nanáaⁿ yā ní 'dii'yā n'dái
yā chii. ¹⁰Angel miiⁿ ní caⁿ'a yā
chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tií, nguēē
'va'á nī ti 'úú nindeé 'áámá nduudu
chí n'dai níícú cuuvi yeenu taavi
ndís'tií ndúúⁿcū nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ.
¹¹Tí maaⁿ ní na yāāⁿ yeⁿ'e David
ch'iindiyáaⁿ cááva ndís'tií 'áámá
saⁿ'a 'lííⁿ chí nadanguáⁿ'ai yā 'iiⁿ'yāⁿ
yeⁿ'ē nuuⁿ'ndi yeⁿ'e yā. Saⁿ'ā 'lííⁿ mífⁿ
ní CRISTO chí Señor chí Ndyuūs
dichō'ó yā. ¹²Ní deenú nī chí
cuaacu ndúúⁿcū señal 'cūū. Ndís'tií
ní nndaaca nī dacua'a mífⁿ ndēecu
tíínūu ní candiiti sa na lugar naachi
snúúⁿ 'iiti.

¹³Hora mífⁿ nūuⁿ n'deeē n'dái
ángeles yeⁿ'ē va'ai chēeti nguuvi
che'enaáⁿ yā naachi canée ángel
miiⁿ. Angeles ní ngaⁿ'a yā chí
ch'ēete n'dai Ndyuūs miiⁿ. 'Tíicā
ngaⁿ'a yā:

¹⁴Ch'ēete n'dái Ndyuūs chí canée
na va'ai chēeti nguuvi. Ní véé
vaadi 'diiíⁿ na yáⁿ'āa nguaaⁿ
'iiⁿ'yāⁿ chí cunée n'daacā n'dai
ti snée yā ndúúⁿcū favor yeⁿ'é
Ndyuūs.

¹⁵Cho'oo chúu ní ángeles s'eeⁿ
cunaⁿ'á yā va'ai chēeti nguuvi. Saⁿ'a
chí snée cuidado 'iiti cuūchí miiⁿ

caⁿa sa chii sa vi'i: Cú'u yú maaⁿ na yáaⁿ Belén ní n'diichi yú chuū chí Señor Ndyuūs miiⁿ chii yā s'uūúⁿ.

¹⁶Maaⁿnch'eté nūuⁿ cueⁿe yā. Ní ndaacá yā María ndúúcu José, ndúúcu saⁿá 'línⁿ dacua'a miiⁿ cándiiti sa na lugar naachi snúuⁿ 'iiti. ¹⁷Ní taachi n'diichí yā saⁿá 'línⁿ miiⁿ, caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ tan'dúúca ángel caⁿa yā chii yā maáⁿ yā yeⁿé dacua'a miiⁿ. ¹⁸Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chí ch'iindiveéⁿ yā chuú chí caⁿa 'iiⁿyāⁿ chí snéé cuidado 'iiti cuūchí cueⁿe yiinu taaví yā yeⁿe chuū.

¹⁹Naati María miiⁿ ní nguain'dai yā nducuéⁿe chuū na staava yeⁿe tá. Ní nacadínuuⁿ yā dē'ē cuuvi.

²⁰'iiⁿyāⁿ chí snéé cuidado 'iiti cuūchí cuínaⁿa yā ní ngaⁿa yā chí ch'etete n'dai Dendyuūs. Ní s'téenu yā Ndyuūs yeⁿe tanducuéⁿe chí ch'iindiveéⁿ yā ní n'diichi yā ti tan'dúúca chí ángel miiⁿ caⁿá yā chii yā 'iiⁿyāⁿ.

Yeⁿe saⁿá chí nguuví Simeón ní yeⁿe 'áámá n'daataá chí nguuví tá Ana

²¹Ch'iinu dacua'a miiⁿ ní n'íⁿ nguuví ní ndaa nguuví chí díⁿ yā circuncidar dacua'a miiⁿ. Ní s'néeⁿ yā chí nguuví JESÚS, tan'dúúca chí caⁿa ángel miiⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ ndíi taachi 'āā cuéé sa ch'eti María.

²²Taachí snuū ca'a niiⁿniⁿ nguuví chí 'aama n'daataá ní canéé dēve taachi véé dacua'a 'línⁿ yeⁿe tá tan'dúúca chí canéé nguūⁿ na ley yeⁿe Moisés, tuu'mi ní José ndúúcu María candéé yā dacua'a miiⁿ na yáaⁿ Jerusalén. Candéé yā chí díⁿ yā presentar dacua'a miiⁿ nanááⁿ Señor 'iivú Ndyuūs. ²³Tífca caⁿa

yā díⁿ yā ti canéé nguūⁿ na ley yeⁿe 'iiví Ndyuūs chí tanducuéⁿe dacua'a, chí vmnááⁿ vmnaaⁿ chí 'cuundiyáaⁿ yeⁿe chéécūu chí sáⁿā canéé lado yeⁿe Ndyuūs. 'Tífca chíⁿ chí díⁿ yā chuū. ²⁴Ní cheⁿe yā ca'a yā ofrenda yeⁿe 'áámá n'daataá chí 'cuundiyáaⁿ daiya tá tan'dúúca chí ngaⁿa ley yeⁿe Señor 'iivú Ndyuūs. Ofrenda miiⁿ ní ná 'uūví 'yaada palomas o na 'uūví 'yaada pichones.

²⁵Na yáaⁿ Jerusalén miiⁿ canee 'aama saⁿá chí nguuví sa Simeón. Sáⁿa 'cūū ní néené n'dai sa ní chíⁿi sá chí i'téenu sa Ndyuūs, ní yeⁿé Ndyuūs saⁿá. Canéé Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs ndúúcu sa. Ní cánéé ngiinu sa 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí nadanguáⁿāi 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel. ²⁶Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs chíⁿ yā saⁿá 'cūū chí nguéé canéé chí 'cuūví sa neⁿe chí 'āā cuéé n'diichi sá Cristo chí Señor Ndyuūs dichó'o yā íⁿyeeⁿdí 'cūū. ²⁷Ní Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs canéé ndúúcu Simeón miiⁿ. Ní diiⁿ guiar Simeón miiⁿ. Ní cueⁿé yā na yaacū templo taachi José miiⁿ ndúúcu María ndaa yā na yaacū templo ndúúcu saⁿa 'línⁿ Jesús miiⁿ. Ní 'ífcu cuuvi díⁿ yā presentar dacua'a miiⁿ nanááⁿ Ndyuūs tan'dúúca chí ngaⁿa ley miiⁿ. ²⁸Tuu'mi ní Simeón miiⁿ ca'nuúⁿ yā Jesús ní caⁿa yā chí ch'etete n'dai Dendyuūs. 'Túúca caⁿa yā:

²⁹Maaⁿ ní n'dii Señor Ndyuūs, díⁿ ní chí cuaacu tan'dúúca chí ngaⁿā nduudu yeⁿe nī. Maaⁿ ní díⁿ ní chí cuuví 'cuūví nduucu n'dai, 'úú chí dichíⁿvé n'dii.

³⁰Caati 'āā n'diichí ndúúcu nduutinaáⁿ 'iiⁿyāⁿ chí dichó'o ní chí inadanguáⁿāi nús'uu.

³¹ 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ chíⁿ chí s'néeⁿyaáⁿ
nī chi cáávā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ
chí nadanguáⁿai yā 'iiⁿyāⁿ
yeⁿe nuuⁿndí yeⁿé yā.

³² 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ chí deēve ní cuuví
deēve yeⁿé nducyaaca 'iiⁿyāⁿ
chi nguéé yeⁿé ndaata Israel.
Ní ca'a yā honor 'iiⁿyāⁿ yeⁿe
nī chi 'iiⁿyāⁿ Israel yā.

³³ José ndúúcū María ngeⁿe yiinu
yā yeⁿe chi Simeón ngaⁿa yā yeⁿe
saⁿā 'lírⁿ Jesús miiⁿ. ³⁴ Simeón miiⁿ
di'viicú yā María ndúúcū José. Ní
caⁿa yā chi yā cheecu sa María:
'Caandiveéⁿ nī. Saⁿā 'lírⁿ 'cūū ndaā
sa chi neené 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ na yāⁿāa
nguéé i'téenu yā ní 'tiicá ntúúⁿ
'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ cu'téenu yā. Ní saⁿa
'lírⁿ 'cūū 'áámá seña ti néené 'yaaⁿ
'iiⁿyāⁿ caaⁿmaⁿ yā contra yeⁿé sa.
³⁵ Chuū ní diiⁿ chi 'iiⁿyāⁿ cuuvi
cádiinuuⁿ yā yeⁿe ca'áámá cā'aama
'iiⁿyāⁿ taacā nadicádiinuuⁿ yā na
staava yeⁿe yā. Chuū ní tan'dúúcā
'áámá machete 'uūví lados 'caāiⁿ chi
cho'ōo alma yeⁿe n'dii María.

³⁶ Ná yaacú templo 'cūū, mífⁿ
ntúúⁿ canee 'áámá n'daataá n'dai chi
nguuvi Ana. Ní ngaⁿa tá dendu'ū
chi cuchii. N'daataá miiⁿ ní daiya
Fanuel, chí yeⁿe ndaataá yeⁿe
Aser. Ní Ana miiⁿ 'āa neené ndiicúú
ta. Ch'iindivaacu tá taachi 'lírⁿ tá
ní ndēēchē ndúuyū nūⁿ cánee
tá ndúúcū isaⁿā yeⁿe tá. Maaⁿ ní
'āa n'daataá nguáⁿá tá. ³⁷ 'Āa cuūⁿ
ngeécú cuūⁿ nduuyūú chi nduuví
tá n'daataá nguáⁿā. Áámá canee
tá na yāacū templo yeⁿé Ndyuūs
ní canée tá ndí nguuví ndii n'gaaⁿ
ní dichíí'v'e tá Ndyuūs. Ní ndii
nguēē nga'diinú tá ti dámaaⁿ chí
ngaⁿāngu'a tá. ³⁸ Hora mífⁿ nūⁿ

Ana miiⁿ cheⁿe tá yaacū templo
ní ndee tá nduucú Dendyuūs,
'tíicā ngaⁿa ta: N'dii, Ndyuūs teé
gracias n'dii cáávā dacua'a 'lírⁿ
miiⁿ. Cuayiivi ní caⁿa ta chi ta
nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chi canée ngiinu
'áámá 'iiⁿyāⁿ chi nadinguáⁿai yā
'iiⁿyāⁿ Israel yā yeⁿé saⁿā 'lírⁿ miiⁿ.

**José ndúúcū María ndúúcū dacua'a
'lírⁿ nandaá yā na yāāⁿ Nazaret**

³⁹ Taachi José ndúúcū María
ch'iinu diⁿ yā nducuéⁿé chi ngaⁿa
ley yeⁿe Señor Dendyuūs, tuu'mi ní
cueⁿe ntuúⁿ yā ndúúcū saⁿā 'lírⁿ na
yāāⁿ vaacú yā chi nguuví Nazaret
yeⁿe yāⁿāa Galilea. ⁴⁰ Saⁿā 'lírⁿ
Jesús miiⁿ ngiita sa ní ngii ditiinu
sa. Néené deenu sa. Ní Ndyuūs
di'viicú taavi cá yā saⁿā 'lírⁿ miiⁿ.

**Saⁿā 'lírⁿ Jesús cheeti yāacū yeⁿe
Ndyuūs ndúúcū maestros**

⁴¹ Nduuyu nduuyu taachi ndaā
tiempo yeⁿe 'viicu yeⁿe pascua, tuu'mi
ní chiida Jesús ndúúcū cheecu sa
ngeⁿe yā yāāⁿ Jerusalén. ⁴² Ní taachi
Jesús chi yā ndiichúúví nduūyū,
'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cueⁿe ntúúⁿ yā na yāāⁿ
Jerusalén ndúúcū Jesús miiⁿ tan'dúúcā
chi 'āa ngeⁿe yā nduuyu nduuyu cáávā
'viicú mífⁿ. ⁴³ Cho'ōo 'viicú miiⁿ, ní
José ndúúcū María miiⁿ ní cunaⁿa yā.
Nguéé tuumicadíinuuⁿ yā chi saⁿā 'lírⁿ
Jesús miiⁿ canee sá na yāāⁿ Jerusalén.
⁴⁴ 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nadicadíinuuⁿ yā
chi Jesús miiⁿ ní cunaⁿa sa ndúúcū
'iiⁿyāⁿ parientes yeⁿe yā. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ
núúⁿmáⁿ nguuví ní chiica yā. Tuu'mi
nan'nuúⁿ yā Jesús nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿe
yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chi n'dai nduucú
yā, ⁴⁵ naati nguéé ndaacá yā saⁿā 'lírⁿ
Jesús miiⁿ. Ní nguēecunée yā snaⁿa yā

na yáaⁿ Jerusalén miiⁿ chi n'nuúⁿ yā Jesús miiⁿ.

⁴⁶Ndíí ch'iinu 'iinu nguuví ní ndaacá yā Jesús na yáacū templo. Véé sá ndúucū maestros chí ng'cuéeⁿ yā ley. Jesús miiⁿ ní 'íneeⁿ veeⁿ sa chí ngaⁿa yā ní tiinguúneeⁿ sá maestros yeⁿe chí ngaⁿa yā. ⁴⁷Nducyáacá 'iinyāⁿ chí n'giindiveeⁿ yā chí ngaⁿa saⁿa 'lín Jesús miiⁿ ngeⁿe yínú yā yeⁿe sa chí déenu sa ní nan'guēcútaⁿā sa chí ítiingúúneeⁿ yā saⁿa 'lín miiⁿ. ⁴⁸Taachí chíidá sá ndúucū chēecu sa n'diichí yā Jesús miiⁿ cueⁿe yínú yā yeⁿe sa. Tuu'mi ní chēecu sa ní caⁿá yā chíi yā saⁿa 'lín: Díí, daiyá, ídēē cuuvi chí 'tíicā díiⁿ di nduucú 'nū? Cuin'díichí dí. Chiida di ndúucū 'úú yā'āi n'dai staava yeⁿe 'nū 'íicú chíicā 'nū in'nuúⁿ 'nū díi.

⁴⁹Tuu'mi ní nan'guēcútaⁿā sa yeⁿe yā: íDēē vee? íDēē cúuví chí in'nuúⁿ ní 'úú? íÁá nguéeⁿ deenu ndís'tií chí 'úú ní canéeⁿ chí cūneeⁿ ndúucū denduⁿ yeⁿe Chiidá?

⁵⁰'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguéeⁿ tuūmicadiinúúⁿ yā nduudu chí caⁿa daiyá yā Jesús miiⁿ chíi sá 'iinyāⁿ.

⁵¹Tuu'mi ní cunaⁿa Jesús nduucú yā na yáaⁿ Nazaret miiⁿ ní 'neeⁿ veeⁿ sa yeⁿe yā. Chēecu sa miiⁿ ní nadacadiinúúⁿ yā tanducuéⁿē na staava yeⁿe yā. ⁵²Jesús miiⁿ ní n'giita sa ndúucū n'dee n'dái vaadi deenu, níicú véé favor yeⁿe sa nanááⁿ Ndyuūs ní nanááⁿ 'iinyāⁿ na in'yeeⁿdí 'cū. Níicú 'āā ngēēnū nduuyu yeⁿe sa.

Juan chí ngēedínuūⁿnī sa ngaⁿa sa chí ndaacadaamí 'iinyāⁿ yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yā

(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

3 Saⁿa chí nguuví Tiberio César, 'āā ndíitiiⁿyuⁿ nduuyū chí

ngaⁿa ntiⁿnyúⁿ yā chí emperador yā. Ní saⁿa chí nguuví Poncio Pilato, ní gobernador yā yeⁿe yāⁿāa Judea. Saⁿa chí nguuví Herodes ní rey yā yeⁿe yāⁿāa Galilea. 'Íicú 'diinū Herodes miiⁿ chí nguuví Felipe ní rey yā yeⁿe yāⁿāa Iturea ndúucū yāⁿāa Trachonite Ní saⁿa chí nguuví Lisaniás ní rey yā yeⁿe yāⁿāa Abilinia. ²Ní saⁿa Anás ndúucū Caifás, saⁿa 's'uuⁿ ní chiiduú n'gēē ca yeⁿe yācū yeⁿe 'iinyāⁿ Israel. Tiempo miiⁿ ní Ndyuūs ní caⁿá yā 'áamá nduudu n'dai Juan, chí daiya Zacarías. Juan miiⁿ canee sa na yāⁿāa cuūⁿmán naachi nguéeⁿ ch'ēetinéeⁿ 'iinyāⁿ. ³Juan miiⁿ ní cachii ca sa nducuéⁿē yāⁿāa chí snéeⁿ niiⁿnuúⁿ ná yíicú Jordán. Ní Juan miiⁿ chíi sá 'iinyāⁿ chí canéeⁿ chí cuēdínuūⁿnī yā níicú ndaacadaamí yā yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yā, níicú Ndyuūs nadich'ēēcú yā nuuⁿndi yeⁿe yā. ⁴Chuū ní chíi tan'dúucā chí profeta Isaías dingúuⁿ yā ndii cuaaⁿ vmnaaⁿ na libro yeⁿe Ndyuūs yeⁿe:

'Caandiveeⁿ yú nduudu yeⁿe 'áamá 'iinyāⁿ chí caaⁿmán yā yuudū na yāⁿāa cuūⁿmán naachi nguéeⁿ ch'ēetinéeⁿ 'iinyāⁿ ní caⁿa yā 'tuuca: Cuundiyaáⁿ ní yúúní yeⁿe Señor Ndyuūs caati cuchii yā; nan'guáaⁿ ní 'aama yúúní cuaacu caavá yā. Dideevé ní staava yeⁿe ní ní cuuvi 'cuaáⁿ ní 'iinyāⁿ miiⁿ taachi ndaa yā.

⁵Naachi yaanúú ní nduūtí, núúⁿmán icyaⁿā ndúucū nducyaaca yíicū nduuví neⁿe, yúúní 'cuéeⁿ nduuví cuaacu, yúúní chí nguéeⁿ neⁿe ní nduuví neⁿe.

⁶ Nducyaaca 'iiⁿyāⁿ snaaⁿ yā
'iiⁿyāⁿ yeⁿe Ndyuūs, 'iiⁿyāⁿ
chí nadinguáⁿai yā nducyaaca
'iiⁿyāⁿ.

⁷ Juan miⁿ ní ngaⁿa sá ngii sa
'iiⁿyāⁿ chí ndaá yā chí cuēédínuⁿníⁿ
sa 'iiⁿyāⁿ: Ndís'tií ní tan'dúúcā cúú
'tíficā ndís'tií. ¿Du'ú chí 'cueeⁿ ndís'tií
chí cuuvi cáanu nī yeⁿe castigo
taaⁿ chí cúchii? ⁸ Díⁿ nī dendu'ū
chí n'dáacā maaⁿ níⁿcú 'cuuⁿmí
nī 'iiⁿyāⁿ chí 'āā ndaacadāamí nī
yeⁿe nuuⁿndi yeⁿ'é nī. Nguēē tucá'a
nī caaⁿmaⁿ nī nguaaⁿ maaⁿ nī chí
Abraham miⁿ ní chiidá nī caati
'úú ngaⁿ'á ngii ndís'tií chí Ndyuūs
ní cuuvi díⁿ yā chí tuū s'eeⁿ ní
chí cuuvi daiya Abraham. ⁹ Ní
cutiⁿí mífⁿ ní 'āā canéé na diⁿ'yu
yāⁿ'á. Nducyaaca yāⁿ'á chí nguéé
ngii n'guiⁿ'i n'daācā yeⁿ'ē canee chí
'caaca yāⁿ'á mífⁿ ní cūnuuⁿ na yaⁿ'ā.
'Tiicā ntūūⁿ Ndyuūs díⁿ yā juzgar
nducyaaca 'iiⁿyāⁿ.

¹⁰ 'Iiⁿyāⁿ s'uuⁿ ntiinguuneeⁿ yā
Juan miⁿ: ¿De'ē cuuví díⁿ 'nū?

¹¹ Juan miⁿ ní nan'guēēcútaⁿ'ā sa:
'Iiⁿyāⁿ chí 'uuví catecai yā, canéé
chí ca'a yā 'áámá catecai 'iiⁿyāⁿ chí
nguéé yeⁿ'e yā. 'Iiⁿyāⁿ chí véé chí
nge'e yā, canéé chí ca'a yā 'iiⁿyāⁿ
chí nguéé yeⁿ'é yā.

¹² Ndaá ntūūⁿ 'iiⁿyāⁿ chí
inn'guēē yeⁿ'e yāⁿ'ā chí Juan miⁿ
cuēédínuⁿníⁿ sa 'iiⁿyāⁿ. Ní 'iiⁿyāⁿ
s'eeⁿ caⁿ'a yā chí yā Juan: N'díⁿ,
maestro, ¿de'ē cuuví díⁿ 'nū?

¹³ Juan miⁿ ní caⁿ'a sa chí yā
'iiⁿyāⁿ: Nguéé caaca nī chí mar
'aama ndo'o tan'dúúcā chí ngaⁿ'a na
ley.

¹⁴ Tuu'mi ní soldados tiinguunééⁿ
sá Juan: Nús'uu, ¿de'ē cuuví díⁿ

'nū? Ní Juan caⁿ'a sa chí yā 'iiⁿyāⁿ:
Nguéé diduucú nī yeⁿ'ē mar 'áámá
'iiⁿyāⁿ. Nguéé cunncaā caaⁿ'maⁿ nī
yeⁿ'ē tanáⁿ'ā 'iiⁿyāⁿ. Níⁿcú 'cuēētínéé
nī ndúúcū vaadi yeenú ndúúcū chí
inadíⁿ've yā ndís'tií.

¹⁵ 'Iiⁿyāⁿ s'uuⁿ snee yiinu yā Juan
ní nducyaaca yā ní nadicádínuuⁿ
yā na staava yeⁿ'e yā chí 'áá
nguéé Juan chí Cristo? ¹⁶ Tuu'mi
ní Juan miⁿ ní caⁿ'a sa chí yā
nducyaacá yā: Cuaacu níⁿnyūⁿ 'úú
ní ngeédínuⁿníⁿ ndúúcū nuūⁿníⁿ;
naati cuayiivi cuchii taamá yā chí
n'dáacā n'dai ca ndúúcū poder yeⁿ'é
yā chí ch'ete taavi nguéé ti 'úú. Ní
'úú ní nguéé n'daācā ca chí cuuvi díⁿ
n'daatiⁿ yíⁿmáⁿ yeⁿ'e ndaacuú yeⁿ'é
yā. 'Iiⁿyāⁿ miⁿ ní cuēédínuⁿníⁿ yā
ndúúcū Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs
ndúúcū yaⁿ'ā. ¹⁷ 'Iiⁿyāⁿ miⁿ ndéé
yā ní diⁿ yā tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ chí
dideévé yā trigo. 'Tíficā díⁿ yā
ndúúcū 'iiⁿyāⁿ. Ndāa yā ndúúcū
zaranda na ta'a yā. Naachí nadeévé
yā trigo miⁿ, diví yā trigo miⁿ ní
nguain'dai yā ch'eti díⁿnuuⁿ. Ní 'neeⁿ
yá'a yā dēecú miⁿ na nguuchí yaⁿ'ā
chí 'āā ntéé n'tuūvi. Dēecú miⁿ ní
tan'dúúcā 'iiⁿyāⁿ chí nguéé i'téenu
yā Ndyuūs.

¹⁸ 'Túúcā ní ndúúcū n'dee n'dái
ca chí caⁿ'ā Juan miⁿ, caⁿ'a sá chí
'cueeⁿ sa nduudu n'dai chí ngai
'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ¹⁹ Tiempo miⁿ Juan
miⁿ ní yaa'vi neeⁿ sa rey Herodes
miⁿ chí canéé sá ndúúcū n'daataá
yeⁿ'ē díⁿnu sa ní yeⁿ'e tanducueⁿ'ē
chí nguēē n'daācā chí díⁿ yā.
N'daataá miⁿ ní nguūvi tá Herodías.
²⁰ Tuu'mi ní rey Herodes miⁿ ní díⁿ
yā táámá nuuⁿndi chí ch'ete ca ní
s'nuūⁿ chíichí yā Juan vácū.

Juan miiⁿ cheedinúⁿniⁿ yā Jesús

(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹ Cuayiivi taachí Juan ngeedinúⁿniⁿ yā n'dee n'dái 'iiⁿyāⁿ, cheedinúⁿniⁿ ntúⁿ yā Jesús miiⁿ. Ní taachi Jesús miiⁿ ngaⁿ'angua'á yā nánguuví ní nánguāⁿ. ²² Ní ndaā Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs vmnaaⁿ yeⁿ'é yā tan'dúúca 'áamá paloma. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ch'iindivéeⁿ yā 'áamá nduudu yeⁿ'é va'ai ch'eti nguuví chí ngaⁿā: Díí, daiyá chí neⁿ'e taaví ní yeenú taavi cáāvā dii.

'Iiⁿyāⁿ vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e ndaata yeⁿ'é Jesús

(Mt. 1.1-17)

²³ Jesús miiⁿ ní chíí yā ndíicú ndiichi ndúuyú taachí tucá'a yā ntííⁿnyúⁿ yeⁿ'é yā. Ndaata yeⁿ'e Jesús ní 'tíicā: 'Iiⁿyāⁿ nadicádíinuⁿ yā chí Jesús miiⁿ ní daiya José. José miiⁿ ní daiya Elí. ²⁴ Elí miiⁿ ní daiya Matat. Matat miiⁿ ní daiya Leví. Leví miiⁿ ní daiya Melqui. Melqui miiⁿ ní daiya Jana. Jana miiⁿ ní daiya José. ²⁵ José miiⁿ ní daiya Matatías. Matatías miiⁿ ní daiya Amós. Amós miiⁿ ní daiya Nahum. Nahum miiⁿ ní daiya Esli. Esli miiⁿ ní daiya Nagai. ²⁶ Nagai miiⁿ ní daiya Maat. Maat miiⁿ ní daiya Matatías. Matatías miiⁿ ní daiya Semei. Semei miiⁿ ní daiya José. José miiⁿ ní daiya Judá. ²⁷ Judá miiⁿ ní daiya Joana. Joana miiⁿ ní daiya Resa. Resa miiⁿ ní daiya Zorobabel. Zorobabel miiⁿ ní daiya Salatiel. Salatiel miiⁿ ní daiya Neri. ²⁸ Neri miiⁿ ní daiya Melqui. Melqui miiⁿ ní daiya Adi. Adi miiⁿ ní daiya Cosam. Cosam miiⁿ ní daiya Elmodam. Elmodam miiⁿ ní daiya Er. ²⁹ Er miiⁿ ní daiya Josué. Josué miiⁿ ní daiya Eliezar. Eliezar miiⁿ ní

daiya Jorim. Jorim miiⁿ ní daiya Matat. ³⁰ Matat miiⁿ ní daiya Leví. Leví miiⁿ ní daiya Simeón. Simeón miiⁿ ní daiya Judá. Judá miiⁿ ní daiya José. José miiⁿ ní daiya Jonán. Jonán miiⁿ ní daiya Eliaquim. ³¹ Eliaquim miiⁿ ní daiya Melea. Melea miiⁿ ní daiya Mainán. Mainán miiⁿ ní daiya Matata. Matata miiⁿ ní daiya Natán. ³² Natán miiⁿ ní daiya David. David miiⁿ ní daiya Isaí. Isaí miiⁿ ní daiya Obed. Obed miiⁿ ní daiya Booz. Booz miiⁿ ní daiya Salmón. Salmón miiⁿ ní daiya Naasón. ³³ Naasón miiⁿ ní daiya Aminadab. Aminadab miiⁿ ní daiya Aram. Aram miiⁿ ní daiya Esrom. Esrom miiⁿ ní daiya Fares. Fares miiⁿ ní daiya Fares. Fares miiⁿ ní daiya Judá. ³⁴ Judá miiⁿ ní daiya Jacob. Jacob miiⁿ ní daiya Isaac. Isaac miiⁿ ní daiya Abraham. Abraham miiⁿ ní daiya Taré. Taré miiⁿ ní daiya Nacor. ³⁵ Nacor miiⁿ ní daiya Serug. Serug miiⁿ ní daiya Ragau. Ragau miiⁿ ní daiya Peleg. Peleg miiⁿ ní daiya Heber. Heber miiⁿ ní daiya Sala. ³⁶ Sala miiⁿ ní daiya Cainán. Cainán miiⁿ ní daiya Arfaxad. Arfaxad miiⁿ ní daiya Sem. Sem miiⁿ ní daiya Noé. Noé miiⁿ ní daiya Lamec. ³⁷ Lamec miiⁿ ní daiya Musalén. Musalén miiⁿ ní daiya Enoc. Enoc miiⁿ ní daiya Jared. Jared miiⁿ ní daiya Mahalaleel. Mahalaleel miiⁿ ní daiya Cainán. ³⁸ Cainán miiⁿ ní daiya Enós. Enós miiⁿ ní daiya Set. Set miiⁿ ní daiya Adán. Adán miiⁿ ní yeⁿ'e Dendyuūs.

Yáá'n'guiinūⁿ neⁿ'é sá tuu'vineeⁿ sa Jesús

(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

4 Jesús ní ndiituú yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs 'iiⁿyāⁿ ní n'daa yā na yíicú Jordán. Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs candée yā Jesús

na yáⁿāa cuūⁿmáⁿ naachi nguée^é ch'etinéé 'iⁿyaⁿ. ²Uūvⁱ ngēecu nguuvⁱ caneé yááⁿ'nguīnūⁿ nanááⁿ Jesús mīⁿ chíⁿ n'diichineeⁿ sa 'iⁿyaⁿ. Nguée^é de'ē vee che'é Jesús nguuvⁱ s'eeⁿ. Cuayīvⁱ mīⁿ chíⁿ cuicúⁿ yā. ³Tuu'mi ní yááⁿ'nguīnūⁿ caⁿ'a sa chíⁿ sa Jesús: Dii Jesús, ndúúⁿtí chíⁿ dii chí Daiya Dendyuūs dii caaⁿ'maⁿ dí cuuvⁱ dí tuūⁿ 'cūⁿ chí nduuvⁱ pan. Ní nduuvⁱ pan ní cuuvⁱ che'é di.

⁴Jesús nan'guēecúⁿtáⁿ'a yā: 'Túúⁿcā cánéé nguūⁿ ná libro yeⁿ'é Dendyuūs: Nguée^é dámaāⁿ pan che'é 'iⁿyaⁿ ní cunduūⁿchí yā caati ndúúⁿcū tanducuéⁿ'ē nduudu chí ngaⁿ'á Ndyuūs cunduuchí yā nduuti chí cu'téenu yā.

⁵Yááⁿ'nguīnūⁿ candée sa Jesús na 'áámáⁿ yīicū yáácú. Maaⁿ nch'etéⁿ nūⁿ ch'iⁿ'a sa Jesús tanducuéⁿ'ē naciones yeⁿ'ē íⁿ'yeeⁿdí 'cūⁿ.

⁶Tuu'mi ní yááⁿ'nguīnūⁿ caⁿ'a sa chíⁿ sa Jesús. 'Úú ní teé dii nuuⁿ'maⁿ iⁿ'yeeⁿdí 'cūⁿ chí cuuvⁱ yeⁿ'ē di chí caaⁿ'maⁿ ntíⁿ'nyuⁿ dí yeⁿ'ē ndúúⁿcū nuuⁿ'máⁿ ch'ēete naciones 'cūⁿ ndúúⁿcū chí ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'ē caati poder 'cūⁿ yeⁿ'é. 'Āā du'ú nūⁿ chí neⁿ'é chíⁿ chí ca'á. ⁷Ndúúⁿtí chí caantiiⁿ'ya di nanaáⁿ níⁿcú cu'téenu di 'úú cuuvⁱ yeⁿ'ē di tanducuéⁿ'ē chuū.

⁸Jesús caⁿ'a yā chíⁿ yā saⁿ'ā mīⁿ: Dii yááⁿ'nguīnūⁿ cuvⁱ di nanaáⁿ caati 'túúⁿcā caneé nguūⁿ na libro yeⁿ'e Dendyuūs: Cu'téenu di Señor Ndyuūs yeⁿ'ē di, ní dámaāⁿ 'caandiveeⁿ di yeⁿ'é 'iⁿyaⁿ mīⁿ nūⁿ.

⁹Cuayīvⁱ candée yááⁿ'nguīnūⁿ Jesús mīⁿ na yāāⁿ Jerusalén ní cucheⁿ sá ndúúⁿcū yā na yáácú yeⁿ'ē

yáacū templo. Ní caⁿ'a sa: Nduuti chí dii chí Daiya Dendyuūs dii, cáávā di ndii 'múúⁿ ndii na yáⁿ'āa.

¹⁰Caati 'túúⁿcā caneé nguūⁿ cuááⁿ vmaāⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs:

Ndyuūs dich'ó yā ángeles yeⁿ'e yā chí díⁿ yā cuidado yeⁿ'ē di.

¹¹Ní ángeles cundée yā dii ndúúⁿcū ta'á yā, ní nguée^é cuuvⁱ ya'ai ca'a di na tuūⁿ.

¹²Jesús mīⁿ nán'guēecúⁿtáⁿ'a yā: 'Tuucá ntúúⁿ caneé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs: Nguée^é diiⁿ di mar 'áámá cosa chí n'diichineeⁿ di Señor Ndyuūs yeⁿ'ē di.

¹³Taachí ch'iinu chí diiⁿ yááⁿ'nguīnūⁿ chí n'diichineeⁿ sa Jesús diviⁿ sa yeⁿ'é yā 'áámá tiempo.

Jesús tucá'a yā ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'é yā na yáⁿ'āa Galilea

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴Jesús mīⁿ nnguēecúnée yā na yáⁿ'āa Galilea ní caneé poder yeⁿ'e Espíritu N'dai yeⁿ'e Ndyuūs ndúúⁿcū yā. Nducyáácá 'iⁿyaⁿ chicadínuuⁿ yā na nuuⁿ'máⁿ na yáⁿ'āa cuaaⁿ 'diituú yeⁿ'e chí n'daācā n'dai idiíⁿ Jesús. ¹⁵Ní Jesús ngi'cueeⁿ yā na yaācū sinagogas yeⁿ'e 'iⁿyaⁿ Israel yeⁿ'e nducuéⁿ'ē yāāⁿ ní nducyaaca 'iⁿyaⁿ idich'eté yā Jesús.

Jesús canee yā na yāāⁿ Nazaret

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶Ndaá Jesús na yāāⁿ Nazaret naachí ch'iita yā. Ní tan'dúúⁿcā chí costumbre yeⁿ'é yā, nguuvⁱ sábado chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iⁿyaⁿ yeⁿ'e ndaata Israel ndāa yā na yaācū sinagoga mīⁿ ní Jesús chééndii yā ní ch'eeⁿ yā yeⁿ'e libro yeⁿ'e Ndyuūs. ¹⁷Ní nan'guááⁿ yā libro mīⁿ naachi

ngaⁿa yeⁿē profeta Isafas. Taachí nan'guaaⁿ yā libro miiⁿ, ndaacá yā naachi canée nguūⁿ chúu:

¹⁸ Espíritu yeⁿé Ndyuūs canée yā nduucú, tí Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs ndeévé yā 'úú chi 'úú ní caaⁿ máⁿ nduudu chí ngai yeⁿé Ndyuūs nanááⁿ 'iiⁿ yāⁿ chí ndaachí sneeⁿ ndúúcú nuuⁿndi yeⁿe yā. Dicho'ó yā 'úú chí díⁿ chí nduūvá yeⁿe 'iiⁿ yāⁿ chí yaⁿ ai staava yeⁿe yā, ní caaⁿ máⁿ chí nánguaⁿ ai 'iiⁿ yāⁿ yeⁿe nuuⁿndi yeⁿé yā chí tan'duucá chí ca'á libertad 'iiⁿ yāⁿ chí snúūⁿ vácū, ní díⁿ chí inaaⁿ 'iiⁿ yāⁿ cosa chí n'daacá chí nguée déénu yā yeⁿē caati maaⁿ canee yā tan'dúúcá 'iiⁿ yāⁿ chí ngueenááⁿ, 'tiicá yā. Ní nadan'guai 'iiⁿ yāⁿ chí nguée n'daacá idiiⁿ ndúúcu yā caati cuuvi n'daacá idiiⁿ ndúúcu yā.

¹⁹ Ní caaⁿ máⁿ yeⁿe tiempo chí n'dai taavi chí Ndyuūs ndeévé yā chí caaⁿ máⁿ, yeⁿē vaadi n'dai taavi yeⁿé yā.

²⁰ Tuuⁿmi ní Jesús nan'gaadi yā libro yeⁿé Ndyuūs ní nanca'a yā 'iiⁿ yāⁿ chí díⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yaācū sinagoga miiⁿ. Ní cuayiivi Jesús ch'iindí yā. Nducyaaca 'iiⁿ yāⁿ snee yā n'gíinu yā yeⁿe Jesús.

²¹ Jesús tucá'a yā caⁿ'a yā 'iiⁿ yāⁿ s'eeⁿ: Maaⁿ cunuuⁿ ca'a chuū chí canee nguūⁿ cuááⁿ vmnaaⁿ chí yeⁿe ndís'tii, chuū chí ch'iinu ch'iindiveéⁿ nī.

²² Nducyáácá 'iiⁿ yāⁿ n'dáácá ngaⁿ'a yā yeⁿe Jesús. Ngeⁿe yíínú yā yeⁿē nduudu chí n'dai chí ngaⁿ'a Jesús miiⁿ ní ngaⁿ'a yā: ¿Áá nguée sáⁿ'a 'cūú daiya José?

²³ Ní caⁿ'a Jesús miiⁿ: Ndís'tii ní cuuví nī nduudu 'cūú 'úú. N'dii 'iiⁿ yāⁿ chí déénu nī díⁿ yíicú nī 'iiⁿ yāⁿ, díⁿ yíicú maáⁿ nī n'dii. Tanducueⁿ chí ch'iindiveéⁿ 'nū chí díⁿ nī na yááⁿ Capernaum, 'tiicá ntúūⁿ díⁿ nī 'muuⁿ yááⁿ vaacú nī.

²⁴ Naati 'uu ní caⁿ'a chíí ndís'tii: Cuaacu níⁿnyúⁿ mar 'áámá profeta ní nguée ngíí inee yā na yááⁿ vaacú yā. ²⁵ Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿ'á ngíí ndís'tii: Tiempo chí chó'oo neené 'yaaⁿ n'daataá nguá'aa vee tá nguaaⁿ 'iiⁿ yāⁿ Israel taachi profeta Elías cānee yā iⁿ'yeeⁿ díⁿ 'cūú ní 'āá ntée cheeⁿ cuuvi 'iinu ndúuyū canée maⁿ'a tiempo miiⁿ. Ní ch'iidi cuíicu nuuⁿ máⁿ yáⁿ'āa yeⁿe 'iiⁿ yāⁿ Israel. ²⁶ Ní Ndyuūs nguée dich'óo yā Elías miiⁿ nanááⁿ nducyaaca n'daataá nguá'aa, dámaāⁿ 'áámá n'daataá nguá'aa yeⁿe táámá nación. Ní canee tá na yááⁿ Sarepta chí niiⁿnuúⁿ na yáⁿ'āa Sidón. ²⁷ Ní tiempo taachi canée profeta Eliseo na iⁿ'yeeⁿ díⁿ 'cūú, 'tiicá ntúūⁿ neéne 'yaaⁿ 'iiⁿ yāⁿ ndúúcú ca'ai chí lepra chí in'duuti yúutē yeⁿe yā naati nguée nducyaaca 'iiⁿ yāⁿ s'eeⁿ nduuva yeⁿe yā, dámaāⁿ saⁿ'ā Naamán yeⁿe táámá nación chí yeⁿe yáⁿ'āa Siria.

²⁸ Taachí 'iiⁿ yāⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū nducyaaca yā na yaācū sinagoga miiⁿ neené nduuvi taaⁿ yā. ²⁹ Ní ch'eti ndii yā tí neⁿé yā tun'daa yā Jesús cuaaⁿ chuva'āi yááⁿ miiⁿ ní candée yā Jesús miiⁿ ndii na yaacu n'dai yeⁿe yíicú chí yaacú ca yeⁿe yááⁿ miiⁿ. Ní 'iicu cuuví cun'daa yā Jesús miiⁿ. ³⁰ Naati nguée cuuví díⁿ yā ti Jesús miiⁿ ní chó'ó yā náávtaⁿ'ā yeⁿe 'iiⁿ yāⁿ s'eeⁿ ní cunaⁿ'a yā na vaacu yā.

**'Áámá saⁿā chi canéé sa ndúúcū
espíritu chi nguεε n'daācā yeⁿe
yááⁿn'guiniūⁿ**

(Mr. 1.21-28)

³¹ Cuayiivi Jesús nangua'ái yā
na yāāⁿ Capernaum yeⁿe yáⁿāa
Galilea ní miiⁿ ngi'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ
nguuvu sábadu chi nguuvu chí
ntaavi'tuunúúⁿ yā. ³² Ní 'iiⁿ'yāⁿ na
yāāⁿ miiⁿ ngeⁿe yiinú yā yeⁿe chi
ngi'cueeⁿ Jesús, ti ngi'cueeⁿ yā
ndúúcū poder tan'dúúca 'áámá
'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿā ntiⁿ'nyúⁿ yā.

³³ Ní taachi snee Jesús na yaacu
sinagoga míⁿ canee 'áámá saⁿā
ndúúcū espíritu yeⁿe yááⁿn'guiniūⁿ.
Espíritu miiⁿ diiⁿ chi saⁿā miiⁿ
neené yuudu 'caí sa. ³⁴ Ní espíritu
miiⁿ ní caⁿā: N'dii, Jesús, yeⁿe yāāⁿ
Nazaret, cu'néeⁿ nī nús'uu. ¿Dé'ē
caneé yeⁿé nū nduucú ní? ¿Áá
ndāa nī chí di'cuiniú nī nús'uu? 'Úú
n'diichí du'ú n'dii. N'dii ní 'iiⁿ'yāⁿ chí
N'dai chí Daiya Dendyuūs n'dii.

³⁵ Jesús ní yaa'vineeⁿ yā ní caⁿa
yā: Dii espíritu n'gáádí dí cheendi
di ní nan'dáa di yeⁿe sá 'tīi. Tuu'mi
ní espíritu yeⁿe yááⁿn'guiniūⁿ
chíndeēve sa sáⁿa 'cūū náávtaⁿā
yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nan'daā sa yeⁿe
sáⁿa 'cūū. Nguéé de'ē vεε diiⁿ sa
ndúúcū sáⁿa 'cūū. ³⁶ Nducyaaca yā
ní ngeⁿe yiinú yā ní ngaⁿa yā ngii
yā vī'i: ¿Dé'ē nduudu chí 'túúca?
'Iiⁿ'yāⁿ 'cūū ngaⁿa ntiⁿ'nyúⁿ yā
espíritu yeⁿe yááⁿn'guiniūⁿ ndúúcū
poder tan'dúúca 'áámá 'iiⁿ'ntyéⁿē.
Ngaⁿā yā chí nan'daā espíritu yeⁿe
yááⁿn'guiniūⁿ ní nacan'daā.

³⁷ Ní nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ngaⁿa yā
yeⁿe Jesús miiⁿ nducuéⁿē cuaaⁿ
nducuéⁿē yāāⁿ cuááⁿ 'diituú.

**Jesús díⁿ yā chi nduūvā yeⁿe indáⁿa
Simon Pedro**

(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

³⁸ Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nan'dáa
yā yaācū sinagoga miiⁿ ní ndaa yā
va'ai yeⁿē Simón Pedro. Ní indáⁿā
Simón Pedro miiⁿ ndéē 'aama 'iiⁿ'nūⁿ
taaⁿ n'daataá ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe vaacu
tá di'cuíítu yā Jesús miiⁿ chí cunée
yā ní nanduūvā yeⁿē tá. ³⁹ Jesús
can'dii yā naachi canéé n'daataa miiⁿ
ní caⁿa yā chí cuavii 'iiⁿ'nūⁿ miiⁿ.
Hora miiⁿ 'iiⁿ'nūⁿ miiⁿ chivii yeⁿē
tá. N'daataa miiⁿ ní hora miiⁿ ncueeⁿ
nuuⁿ tá ní diiⁿ tá mandados yeⁿé
'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ca'a tá chí che'e yā.

**Jesús díⁿ yā chi nduūvā yeⁿe 'yaaⁿ
n'dái 'iiⁿ'yāⁿ chí ngiitā**

(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

⁴⁰ Taachí chiya 'yáⁿā, 'yááⁿ
n'dái 'iiⁿ'yāⁿ ndée yā 'iiⁿ'yāⁿ chí
ngiitā nanááⁿ Jesús. Nééné n'dee
naaⁿ ca'ai ndii yā. Jesús miiⁿ ní
yiin'duu tá'a yā vmnaaⁿ ca'áámá
ca'áámá 'iiⁿ'yāⁿ ní 'tíicā nduuvā
yeⁿe yā. ⁴¹ Ní yeⁿē 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí
ngííta yā yinan'dáa espíritus yeⁿe
yááⁿn'guiniūⁿ chí 'caí yā ní ngaⁿa
yā: N'dii ní Daiya Dendyuūs n'dii.
Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní yaa'vineeⁿ
yā espíritus yeⁿe yááⁿn'guiniūⁿ ní
nguée 'cuúⁿ yā chí caaⁿ'maⁿ sa ti
espíritus yeⁿe yááⁿn'guiniūⁿ ní
deenu sá chí Jesús miiⁿ chí Cristo.

**Jesús ní caⁿa yā nduudu yeⁿé
Ndyuūs na yáⁿāa Judea**

(Mr. 1.35-39)

⁴² Chidéēve táámá nguuvu Jesús
miiⁿ ní cueⁿe yā chuva'ai yāāⁿ
miiⁿ na 'áámá lugar naachi nguée

ch'etinéé 'ii'yāⁿ. Ní 'ii'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿe yāāⁿ miiⁿya in'nuúⁿ yā Jesús ní ndaá yā naachi canéé Jesús miiⁿ. Ní dí'cuiitú yā chi nguéeⁿ cuvii Jesús yeⁿe yā. ⁴³Naati Jesús miiⁿ ní ngaⁿa yā ngii yā 'ii'yāⁿ s'eeⁿ: Canéé chíⁿ chi 'úú ní caaⁿmánⁿ yeⁿe nduudu ngai yeⁿe naachi Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā, nanááⁿ 'ii'yāⁿ yeⁿe tanáⁿā yāāⁿ ti yeⁿe chúu chí Dendyuūs dicho'ó yā 'úú.

⁴⁴Ní Jesús miiⁿ cueⁿé yā yāāⁿ ndíí yāāⁿ yeⁿe yāⁿāa Galilea ní ngaⁿá yā nduudu yeⁿe Ndyuūs na yaācū sinagogas naachi cueⁿé yā.

Ndúúcū vaadī n'giinu yeⁿe chí itungaaⁿ yā 'yaācā

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

5 'Áamá tiempo taachi Jesús canéé yā niiⁿnuúⁿ ná nuūⁿnīⁿyáⁿā chi nguuvi Genesaret, néénéé 'yaaⁿ 'ii'yāⁿ ndaá yā nanááⁿ yā ní chiitu yā chi cuuvi 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿe Dendyuūs. ²Jesús n'diichi yā ná 'uūvi barcos chí snéé níⁿnuúⁿ na nuūⁿnīⁿyáⁿā. 'Ii'yāⁿ chí itungaaⁿ 'yaācā miiⁿ 'āā nan'daá yā na barco s'eeⁿ ní cueⁿé yā naaⁿnú yā yāānā yeⁿe 'yaācā na nuūⁿnīⁿyáⁿā. ³Tuu'mi Jesús sndáa yā na 'áamá barco chí yeⁿe Simón Pedro miiⁿ ní chíi yā Simón Pedro chí 'āā caⁿa rá barco miiⁿ ndíí niiⁿnuúⁿ 'diitúú nuūⁿnīⁿ miiⁿ. Tuu'mi ní Jesús ch'iindii yā na barco miiⁿ ní chí'cueeⁿ yā 'ii'yāⁿ. ⁴Taachi Jesús ch'iinu chí'cueeⁿ yā 'ii'yāⁿ, tuu'mi ní caⁿa yā chíi yā Simón: Cueⁿe di ndúúcū barco ndíí ná yāānūⁿ ní 'caanuūⁿ dí yaanā yeⁿe di nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ ní tungaaⁿ dí 'yaācā.

⁵Simón miiⁿ ní nan'guεεcútaⁿa yā ní caⁿa yā chíi yā Jesús: N'dií Maestro, 'āā núúⁿmáⁿ yaaⁿ ch'etii nduuchí 'nū ní díiⁿ ntiiⁿnyúⁿ 'nū ní nguéeⁿ de'ē vεε ndaāca 'nū; naati ndúúcū nduudu yeⁿe ní 'caanuúⁿ 'nū yaānā yeⁿe 'nū chεeti nuūⁿnīⁿ miiⁿ.

⁶Taachi 'caanuúⁿ yā yaānā miiⁿ chíitu 'yaācā chεeti yaānā miiⁿ chí yaānā miiⁿ ndiitúú nūuⁿ chííteⁿ.

⁷Tuu'mi ní dita'a yā yeⁿe tanáⁿa 'ii'yāⁿ chí snúuⁿ yā chεeti taamá barco miiⁿ chí caⁿa yā ní cunneé yā Simón. 'Ii'yāⁿ s'eeⁿ ní ndaa yā ní chíitu 'yaācā nduu 'uuvi barcos chí nduu 'uuvi barcos neⁿe 'cuεechi ndii mááⁿ nuūⁿnīⁿ. ⁸Taachi Simón Pedro n'diichi yā chuū chínti'í yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chíi yā Jesús miiⁿ: N'dií Señor, 'úú nguéeⁿ n'daācā 'úú chí cuchíí nanááⁿ n'dií, ti 'úú ní 'ii'yāⁿ nuūⁿndí 'úú.

⁹Simón Pedro miiⁿ ní nééné ngeⁿe yiinú yā. 'Tiicá ntúūⁿ 'ii'yāⁿ chí snéé yā ndúúcū sa ngeⁿe yiinú yā cáávā yeⁿe chí díiⁿ Jesús chí 'ii'yāⁿ s'eeⁿ itúngaāⁿ yā 'yaācā chí 'yaaⁿ taaví tī. ¹⁰'Tiicá ntúūⁿ Jacobo ndúúcū Juan, chí daiya Zebedeo, chí dáámá díiⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū Simón, díi'yā yā chíi. Ní Jesús caⁿa yā chíi yā Simón: Díí, Simón, nguéeⁿ 'va'a dí; ndii maaⁿ ní tan'dúúcā chí ituungaaⁿ di 'yaācā yeⁿe nuūⁿnīⁿ, 'tíicā maaⁿ ní 'úú idiíⁿ chí in'nuuⁿ dí 'ii'yāⁿ chí cuuvi caⁿá yā nduucú.

¹¹Taachi ndaa yā ndúúcū barco miiⁿ niiⁿnuúⁿ 'diitúú nuūⁿnīⁿ, tuu'mi ní 'ii'yāⁿ s'eeⁿ s'neeⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yā ndúúcū barco miiⁿ ndúúcū nducuéⁿ chí snúuⁿ chεeti barco miiⁿ ní cueⁿe yā ndúúcū Jesús.

Jesús diiⁿ yā chi nduūvā yeⁿe 'áámá saⁿā ndúúcū ca'ai lepra

(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

¹²Taachi Jesús miiⁿ ndaa yā na 'áámá yāāⁿ ní canée yā miiⁿ, ndaa nanááⁿ Jesús 'áámá saⁿā chi ndii sa 'áámá ca'ai chi nguuví lepra chi ín'duuti yuūtē yeⁿe sa. Taachí saⁿā miiⁿ n'diichi sa Jesús miiⁿ, chííntiiⁿ ya sa can'dii sa ndii na yāⁿaa nanááⁿ Jesús miiⁿ. Ní chiica sa Jesús: N'díí Señor, ndúúti chi n'dii neⁿe nī, ní dííⁿ nī chí nduūvā yeⁿe.

¹³Tuu'mi ní Jesús miiⁿ n'doo talá yā ní tuu'ví yā saⁿā ní caⁿa yā: 'Úú ní neⁿe chí nduūvā yeⁿe di. Tuu'mí nūuⁿ ndúuvā yeⁿe sa ní nduūví dēeve sá. ¹⁴Ní Jesús caⁿa yā chíi yā saⁿā miiⁿ: Nguéé cuuvi dí mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ chi nduuva yeⁿe di. Cueⁿe di ní 'cuuⁿmiⁿ di maaⁿ cuerpo yeⁿe di nanááⁿ chiiduú. Ní ca'a di nanááⁿ Ndyuūs ofrenda yeⁿe di yeⁿe chi nanduuva yeⁿe di tan'dúúcā chi ngaⁿa ley yeⁿe Moisés. Ní 'iicu cadíínuuⁿ nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi nduūvā yeⁿe di.

¹⁵Yeⁿe chí dííⁿ Jesús miiⁿ dāndoō ca, ní neenē 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ ndaa yā chi 'caandiveēⁿ yā nduudu yeⁿe Jesús miiⁿ. Ní Jesús dííⁿ yā chi nduūvā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ. ¹⁶Jesús cueⁿe yā na lugar naachi nguéé ch'etinéé 'iiⁿyāⁿ chí caaⁿmaⁿngua'á yā.

Jesús diiⁿ yā chi nduūvā yeⁿe 'áámá saⁿā chi in'dúuví cuerpo yeⁿe sa

(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

¹⁷Áámá nguuví Jesús ní ngi'cueeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ ní miiⁿ vēē 'iiⁿyāⁿ fariseos

chi dingúuⁿ leyes ndúúcū maestros chí ngi'cueeⁿ ley. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ngiicá yā yeⁿe táámá yāāⁿ ní yeⁿe nducyáácá yaāⁿ yeⁿe yáⁿaa Galilea ndúúcū yáⁿaa Judea, nífcú yeⁿe yāāⁿ Jerusalén. Jesús miiⁿ cuuvi dííⁿ yā chí nduūvā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ti poder yeⁿe Ndyuūs canée nduucú yā.

¹⁸Tuu'mi ní ndaa ntúūⁿ n'duuví saⁿā chi n'diichí yā Jesús. Ní saⁿā s'eeⁿ ní ndēē yā 'áámá saⁿā ndúúcū ca'āi chí in'dúuví cuerpo yeⁿe sa na 'áámá camilla. Ní ndííⁿ yā chí ndaa saⁿā miiⁿ chēeti va'āi nanááⁿ Jesús miiⁿ.

¹⁹Nguéé ndaāca yā taacā cundāa yā ndúúcū saⁿa miiⁿ ti neenē n'deeē 'iiⁿyāⁿ snuuⁿ yā. Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní chēē yā tííⁿ va'āi ní diví yā n'duuví táátá tííⁿ va'āi. Ní dí'cua'ái yā saⁿā na yiive naachi candítí saⁿā miiⁿ nanááⁿ Jesús. ²⁰Taachí Jesús miiⁿ tuumicadíínuuⁿ yā chí vée vaadi i'teenu yeⁿe saⁿā s'eeⁿ caⁿa yā chíi yā saⁿā: Díí saⁿā, 'úú nadach'ēecú nuuⁿndí yeⁿe di.

²¹Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ chí ngi'cueeⁿ ley ndúúcū 'iiⁿyāⁿ fariseos tuca'a yā nadicadíínuuⁿ yā ní caⁿa yā: ¿Du'u sáⁿa 'cūū chí duuchineeⁿ yā yeⁿe Ndyuūs? ¿Du'ū nadich'ēecu nuuⁿndi yeⁿe yú? Dámaaⁿ Ndyuūs cuuvi dííⁿ yā 'tíicā.

²²Jesús tuūmicadiinúúⁿ yā chí nadicadíínuuⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Tuu'mi ní caⁿa yā chíi yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tií, ¿dēē cúúví chí 'tíicā inadicadíínuuⁿ ndís'tií na staava yeⁿe ní? ²³¿Chē cá nguéé ngí'ii chí caaⁿmáⁿ: Āā nuuⁿndi yeⁿe di ní nch'ēēcū o ndúuncuéeⁿ dí ní caaca dí? ²⁴Túúca caⁿá chíí saⁿā chí ndís'tií cuuvi déenu nī ti 'úú ní Saⁿa chí Daiyá Dendyuūs 'úú. Ní vée poder iⁿ'yeeⁿ dí

'cūū chi inadach'ēēcū nuuⁿndi.
Tuu^mi ní Jesús caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'a
miiⁿ: Ncueeⁿ di, nta'a di yiive yeⁿ'ē
di ní cunaⁿ'ā di na vaacu di.

²⁵Tuu^mi ní saⁿ'ā miiⁿ chí ndii chi
ca'āi sa 'āā ndúúvā yeⁿ'ē sa ní sta'ā
sa yiive yeⁿ'ē sa naachi cándiiti sa
ní ngaⁿ'a sa: De'e chúúca ch'ēete
Dendyuūs. Ní cunaⁿ'ā sa naavtaⁿ'ā
yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ²⁶Nducyáácá
'iiⁿ'yāⁿ cheⁿ'e yiinú yā ní neene
di'váá yā ní caⁿ'a yā: De'ē chúúca
ch'ēete Dendyuūs. Ní caⁿ'a yā: Maaⁿ
ní n'diichi yú dendu'ū chi nguée ta
nn'diichi yú chi caⁿ'a yiinu yú.

Jesús yaa'ví yā saⁿ'ā chi nguuví Leví
(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷Cho'ōo chúū, ní Jesús miiⁿ
can'daa yā cachiicá yā ní n'diichi
yā 'áámá saⁿ'ā chí inn'guēe yeⁿ'ē
impuestos yeⁿ'e yāⁿ'āa chí nguuví
sa Leví. Saⁿ'ā miiⁿ ní vēe sa naachi
n'gēeteē saⁿ'ā chí inn'guēe yeⁿ'ē
impuestos. Jesús miiⁿ ní yaa'ví yā:
Dii, sáⁿ'ā, cuchíi di caⁿ'a di nduucú.

²⁸Tuu^mi ní s'neeⁿ sá ntiiⁿ'nyuⁿ
yeⁿ'ē sa ndúúcu nducuéⁿ'ē dendu'ū
ní ndúcueeⁿ sá ní cueⁿ'ē sa ndúúcu
Jesús.

²⁹Saⁿ'a Leví miiⁿ caⁿ'a ntiiⁿ'nyuⁿ sá
chí in'nuūuⁿ 'áámá comida ch'ēete
n'dai na vaacu sa. Na vaacu sa
miiⁿ vée 'yááⁿ saⁿ'ā chí inn'guēe
yeⁿ'e impuestos ndúúcu tanáⁿ'ā
saⁿ'ā. Nducyaaca yā ní vēētē yā
ndúúcu Leví na mesa miiⁿ. ³⁰Tuu^mi miiⁿ
maestros chí ngi'cueeⁿ ley miiⁿ
ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ fariseos chí díiⁿ yā
ley cunncaá caⁿ'a yā yeⁿ'e discípulos
yeⁿ'e Jesús ní caⁿ'a yā: ¿D'éē cúúví
chí ndís'tii ndúúcu Jesús nge'é ní ní
ngi'i ní ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chí inn'guēe

yeⁿ'e impuestos ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ
nuuⁿndi? Chuū nguée n'daācā.

³¹Jesús ní n'guēcútaⁿ'a yā: 'Iiⁿ'yāⁿ
chí nguée ngiitā nguée neⁿ'e yā chí
cuuvi yíicú yā. Dámaāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí
ngiitā neⁿ'e yā chí cuuvi yíicú yā.

³²Úú nguée cuchíi chí yaa'ví 'iiⁿ'yāⁿ
chí nadacadiinúúⁿ yā chí n'dáaca
yā chí nguée dinuuⁿndí yā naati
'iiⁿ'yāⁿ chí vée nuuⁿndi yeⁿ'e yā ní
íicú ndáácádáámí yā yeⁿ'e nuuⁿndi
yeⁿ'e yā.

**Jesús ngaⁿ'a yā yeⁿ'e chí nguée
ca'diinú 'iiⁿ'yāⁿ**

(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

³³Tuu^mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ
tiingūnéⁿ yā Jesús: ¿D'éē cúúví
chí discípulos yeⁿ'e Juan chí
ngēdínúⁿndí ndúúcu discípulos
yeⁿ'e fariseos néénē n'deēe cuúví
ní ca'diinúⁿ yā ní ngaⁿ'angua'á yā
ní discípulos yeⁿ'e ní nge'e yā ní
ngi'i yā?

³⁴Jesús ní caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ:
¿Chēe yeⁿ'ē maáⁿ ní cuuvi díiⁿ ní
chí nguée che'e 'iiⁿ'yāⁿ chí nandaa
naachi n'giindivaacu saⁿ'ā neⁿ'e chí
canée saⁿ'ā chí n'giindivaacu sa miiⁿ
ndúúcu yā? Nguée cuuvi ní. ³⁵Naati
ndaá nguuví chí 'cuúví sá ní 'āā
ntée sa ndúúcu yā, tuu^mi ní 'iiⁿ'yāⁿ
ca'diinúⁿ yā nguuví miiⁿ.

³⁶Caⁿ'a ntúū Jesús chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ
táámá ejemplo chí 'tēe nguēe
daama: Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguée
'caaca yā 'áámá 'taaⁿ tiinūuⁿ ngai chí
nguée 'āā naaⁿnu yā chí n'dyaatá yā
'áámá catecaí yā ndicúu caati tiinūuⁿ
ngai miiⁿ ní cū'teeⁿ tíinūuⁿ ndiicúú.
Ní ndiicúú miiⁿ nguée n'daacá dinááⁿ
diiⁿ naachi nn'dyaatá ndúúcu chí
ngai miiⁿ. ³⁷Tiicá ntúū mar 'áámá

'iiⁿ'yāⁿ nguée caⁿnuúⁿ yā vino ngai cheeti bolsa dííⁿ máⁿ 'iiti chi ndiicú^u tan'dúucā chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ndiicú^u ti vino ngai miiⁿ ní chó'oo yaadi yeⁿ'ē ní diiⁿ chi 'cááncu^u yííⁿ máⁿ ndiicú^u. Ní vino miiⁿ ní cungéé ndíí yííⁿ máⁿ miiⁿ tuuvií. ³⁸Cááⁿvā chuū caⁿnuúⁿ yā vino ngai miiⁿ cheeti bolsa dííⁿ máⁿ ngai ní nduu 'uuví ní n'daācā canee yeⁿ'ē. ³⁹Mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí ngíⁱ yā vino ndiicú^u neⁿ'é yā cu'u yā vino ngai cuayiivi caati ngāⁿ'a yā chi vino chi ndiicú^u chííⁿ chí n'dai nguée ti vino ngai.

Discipulos yeⁿ'e Jesús sta'a yā trigo nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel
(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

6 'Áámá nguuví sábadó chi ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel, Jesús cho'ó yā ndúucú discipulos yeⁿ'é yā 'áámá campo naachi véé trigo. Discipulos yeⁿ'e yā ní sta'a yā trigo ní chíi yā tiíiⁿ ndúucú ta'a yā ní che'e yā trigo. ²Tuu'mi ní n'duuví fariseos caⁿ'a yā chíi yā discipulos yeⁿ'e Jesús: ¿De'ē cúúví chí ndís'tií dííⁿ nī cosas chi nguée canee chí dííⁿ nī ti contra yeⁿ'e ley yeⁿ'e nguuví chí cánéé chí ntaavi'tuunúúⁿ?

³Jesús nan'guēcútaⁿ'a yā: ¿Áá nguée n'geēⁿ ndís'tií na libro yeⁿ'é Ndyuūs tan'duucā chí diiⁿ rey David ndúucú 'iiⁿ'yāⁿ chí snéé ndúucu yā taachi cuíicu yā? ⁴David sndáa yā yaācú ndúucú 'iiⁿ'yāⁿ chí snéé ndúucu yā ní David sta'a yā pan chí cánéé nátaí yeⁿ'e Ndyuūs ní che'e yā ní ca'a yā chí che'e 'iiⁿ'yāⁿ chí snéé ndúucu yā. David miiⁿ nguée canee chí che'e yā pan ndúucú 'iiⁿ'yāⁿ chí snéé ndúucu yā ti dámaāⁿ chiiduú s'eeⁿ canee chí che'e yā pan miiⁿ.

⁵Ní Jesús caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Úú ní Saⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs ní 'úú ngíí ngāⁿ'á ntiiⁿ'nyuⁿ yeⁿ'e nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ.

Jesús diiⁿ chí nduuvā yeⁿ'e saⁿ'ā chí ndíí cheechi ta'a sa
(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶Táámá nguuví sábadó chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel, Jesús miiⁿ ní ndaa yā na yaācú sinagoga ní chí'cueeⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ. Mííⁿ canee 'áámá saⁿ'ā chí ntíⁱ ta'a sa ta cuaācú sa. ⁷Maestros yeⁿ'e ley ndúucú 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ngeenu yā Jesús miiⁿ caati neⁿ'e yā n'diichi yā nduuti chí idiíⁿ Jesús chí nduuva yeⁿ'e sa nguuví chí intaavi'tuunúúⁿ yā, ní 'tíicā cuuvi caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'e Jesús miiⁿ. ⁸Naati Jesús miiⁿ déenu yā yeⁿ'ē chí nadicádiinuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'a chí ntíⁱ 'áámá ta'a sa: Díí saⁿ'ā, nducueeⁿ dí ní cuééndií di náávtaⁿ'ā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Saⁿ'ā miiⁿ ní cuééndií sa náávtaⁿ'ā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁹Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Úú intiinguunéⁿ ndís'tií. ¿De'ē chí cuuvi diiⁿ yú nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ? ¿Áá diiⁿ yú cosas chí n'daacā o cosas chí nguée n'daacā? ¿Áá n'daacā chí nanguaⁿ'āi yú vida yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ o 'caaⁿ'nuⁿ yú 'iiⁿ'yāⁿ?

¹⁰Jesús chíinu yā nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí snéé yā cuaaⁿ 'diitú yā ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā: N'doo di ta'a di. Saⁿ'ā miiⁿ ní n'doo ta'a sa ní ta'a sa mííⁿ 'āā nduūvā yeⁿ'ē sa. ¹¹'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní n'duuví taaⁿ n'daí yā ní yaaⁿ'vi yā vīⁱ: ¿D'ē diiⁿ yú chí cuuvi tun'daa yú nuuⁿndi yeⁿ'e Jesús miiⁿ?

**Jesús ndeεve yā ndu'u chí ndiichúúví
discípulos yeⁿe yā**

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹²Nguuvi s'eeⁿ Jesús cueⁿe yā 'áámá yīicū chi caaⁿmaⁿngua'á yā ní Jesús miiⁿ ní núúⁿmáⁿ yaaⁿ caⁿangua'á yā. ¹³Ní taachí chideεve Jesús yaaⁿvi yā discípulos yeⁿe yā ní ndeεve yā ndiichúúví 'iiⁿyāⁿ yeⁿe nguaaⁿ discípulos s'uuⁿ ní caⁿa yā chi ndiichúúví 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi apóstoles. ¹⁴'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní 'túúcā nguuvi yā: Simón chi nguuvi ntúuⁿ yā Pedro; ndúúcū Andrés chi 'dīinū Simón Pedro miiⁿ, ndúúcū Jacobo, ndúúcū Juan, ndúúcū Felipe, ndúúcū Bartolomé, ¹⁵ndúúcū Mateo, ndúúcū Tomás, ndúúcū Jacobo chi saⁿa daiya Alfeo, ndúúcū Simón chi nguuvi sa Zelote, ¹⁶ndúúcū Judas chi 'dīinū Jacobo ndúúcū Judas Iscariote chi cuayiivi chíⁿi sá du'ū chí Jesús miiⁿ chí cuuvi 'caaⁿnúⁿ yā 'yā.

Jesús chí'cuéⁿ yā 'yaaⁿ tááví 'iiⁿyāⁿ

(Mt. 4.23-25)

¹⁷Jesús nangua'áí yā yeⁿe yīicū miiⁿ ndúúcū apóstoles yeⁿé yā ní ndúúcū n'deēe n'dái discípulos yeⁿe yā ní cueⁿe yā 'áámá yáⁿāa chí yúúduu. Ní canee ntúuⁿ nduucú yā n'dee n'dái 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáⁿāa Judea ndúúcū yááⁿ Jerusalén ní yeⁿe yááⁿ s'eeⁿ 'diituú nuuⁿnīⁿyáⁿā ní yeⁿe yáⁿāa Tiro ndúúcū yáⁿāa Sidón. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní 'āa ndāa yā chí 'caandiveéⁿ yā yeⁿé chí ngí'cueeⁿ Jesús miiⁿ. Ní 'iiⁿyāⁿ chí ngííta yā neⁿé yā chí Jesús diiⁿ chí nduūvā yeⁿe yā. ¹⁸Ní 'iiⁿyāⁿ chí snée yā ndúúcū espíritu yeⁿe yááⁿ'nguiinūuⁿ

ní Jesús diiⁿ yā chí nacan'dáa yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ch'εenuu chíi yeⁿé 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nduuvā yeⁿé yā. ¹⁹Ní nducyáácá 'iiⁿyāⁿ chí ngiíta neⁿe yā tuuⁿvi yā Jesús miiⁿ ti véé cá poder yeⁿe yā chí diiⁿ yā chí nanduūvā yeⁿe yā.

**Yeⁿé vaadi yeenú ndúúcu yeⁿé chí
nguée vaadi yeenú**

(Mt. 5.1-12)

²⁰Tuu'mi ní Jesús n'diichí yā discípulos yeⁿe yā ní caⁿa yā chíi yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Dé'ε chúúcā n'dai ndís'tií chí nguée dé'ε vεε yeⁿe ní ti yeⁿé ndís'tií cuuví naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā na va'ai chεeti nguuvi.

²¹Dé'ε chúúcā n'dai ndís'tií chí 'cueeⁿ cá ní libro yeⁿé Ndyuūs chí n'daācā ca canee staava yeⁿé ní. Dé'ε chúúcā n'dai ndís'tií chí maaⁿ ní nngεecu ní nanááⁿ Ndyuūs ti neⁿe dííⁿ ní nducuéⁿé chí cuaacu ti Ndyuūs ya'āi 'iinú yā ndís'tií.

²²Dé'ε chúúcā n'dai ndís'tií taachi 'iiⁿyāⁿ yeⁿé iⁿ'yeeⁿdí 'cūu nguée cuuvi snaaⁿ yā ndís'tií ní taachi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cuví yā yeⁿe ndís'tií. Ní cunncaā dííⁿ yā ndúúcū ndís'tií. Ní 'āa ntée neⁿe yā 'caandiveéⁿ yā chí duuchí ní. Caaⁿmáⁿ yā chí nguée n'daaca ndís'tií cucáávā 'úú chí Saⁿā chí Daiyá Ndyuūs. ²³Ndís'tií canée chí yeenú n'dai ní ní nguuvi miiⁿ cuuví yeenú n'dai ca ní caati Ndyuūs téé yā chí cuuvi yeⁿé ní dendu'ū chí ch'εεte n'dai taachi ndaa ní na va'ai chεeti nguuvi. Ti ndii cuááⁿ vmnaaⁿ 'tiicá ntúuⁿ idiíⁿ 'iiⁿyāⁿ cosas chí nguée n'daācā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ profetas chí candée yā nduudu yeⁿe Ndyuūs.

²⁴De'e chúucā ndaachii yeⁿe ndís'tií chi véé cá yeⁿe nī caati 'āā yeenú nī yeⁿe nducuéⁿe yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

²⁵De'e chúucā ndaachii yeⁿe ndís'tií chi nadacádífnuūⁿ nī chí n'daācā canee nī nanááⁿ Dendyuūs ní nguéeⁿ n'giindiveeⁿ nī nduudu yeⁿe Ndyuūs ti cuayiivi naachi neⁿe nī 'caandiveeⁿ nī ní nguée cuuví 'caandiveeⁿ nī. De'e chúucā ndaachii yeⁿe ndís'tií chi maaⁿ ní n'gííⁿnyuⁿ nī ti cuayiivi ní cuēcú nī ti ndaāchii nī.

²⁶De'e chúucā ndaachii yeⁿe ndís'tií taachi nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'maⁿ n'daācā yeⁿe nī. Caati ndíf cuááⁿ vmnaaⁿ 'tíficā ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ profetas chi falso yā ní nguéeⁿ profetas yeⁿe Ndyuūs, ní nguéeⁿ candee yā nduudu yeⁿe Ndyuūs.

Dineⁿe yú 'iiⁿ'yāⁿ chi taaⁿ yā nduucú yú

(Mt. 5.38-48; 7.12)

²⁷Úú, Jesús, ní ngaⁿ'á ngii ndís'tií chi n'giindiveeⁿ nī nduudu chi ngaⁿ'á: Dinéⁿe ntúūⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ 'áará chi taāⁿ yā yeⁿe nī. Ní diiⁿ n'daacá nī ntúūⁿ ndúucú 'iiⁿ'yāⁿ 'áará chi nguéeⁿ neⁿe yā ndís'tií. ²⁸Di'viicú nī 'iiⁿ'yāⁿ 'áará chi caⁿ'a cunncáa yā ndúucu nī. Ní caaⁿ'maⁿnguaⁿ'a nī caavā 'iiⁿ'yāⁿ 'áará chi nguée n'daacā dííⁿ yā ndúucu nī. ²⁹Nduuti chi 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ duuchineeⁿ yā yeⁿe nī ní n'geⁿe yā 'áámá tiicuaa náaⁿ nī, 'cuúⁿ nī chi dííⁿ yā táámá vmnéⁿ'ee nduuti chi neⁿe yā. 'Iiⁿ'yāⁿ chi diví yā cotón yeⁿe nī, ca'ā ntúūⁿ nī catecai nī. ³⁰Āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi caaca yā cosa yeⁿe nī

caavā necesidades yeⁿe yā, ca'á nī. 'Iiⁿ'yāⁿ chi cuta'á yā chi yeⁿe nī, 'āā ntéeⁿ nguēcuneeⁿ nī ndaaca nī. ³¹Tan'dúucā chi ndís'tií neⁿe nī chi tanáⁿ'ā saⁿ'ā miíⁿ n'daacā diiⁿ sa nduucú nī, 'tiicá ntúūⁿ diiⁿ ndís'tií ndúucú saⁿ'ā s'eeⁿ.

³²Ndúúti chi ndís'tií dinéⁿe nī 'iiⁿ'yāⁿ chi neⁿe ndís'tií, 'dédéⁿ chi n'daacā idiíⁿ nī? Caati 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéeⁿ n'daacā, 'tiicá ntúūⁿ idiíⁿ yā. ³³Ndúúti chi ndís'tií n'daacā idiíⁿ nī ndúucú 'iiⁿ'yāⁿ chi din'daacā nduucú nī, 'dédéⁿ chi n'daacā idiíⁿ nī? Caati 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéeⁿ n'daacā, 'tiicá ntúūⁿ idiíⁿ yā. ³⁴Tiicá ntúūⁿ, nduuti chi dííⁿ nī prestar chiíⁿ chi yeⁿe nī 'iiⁿ'yāⁿ ní cunee ngiinú nī chi 'iiⁿ'yāⁿ miíⁿ caⁿ'á yā tee yā chiíⁿ chi yeⁿe nī, 'dédéⁿ cuuvi chi 'iiⁿ'yāⁿ téé yā gracias ndís'tií? 'Tiicá ntúūⁿ idiíⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéeⁿ n'daacā. ³⁵Ndís'tií dineⁿe nī 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi taáⁿ yā yeⁿe nī. 'Tíficā din'daacá nī ndúucú 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéeⁿ ngii n'diichí yā ndís'tií. Dííⁿ nī prestar cosa chi yeⁿe nī ní nguée de'e vee nadacadiinuūⁿ cá nī yeⁿe. Ní Ndyuūs téé yā ndís'tií cosas chi dendu'ū chi ch'ete ca yeⁿe yā taachi caⁿ'a nī na va'ai ch'eti nguuví ní cuuví ndís'tií daiyá Dendyuūs chi ch'ete taavi ca. 'Tíficā Ndyuūs téé yā cosas chí n'daaca 'iiⁿ'yāⁿ chi cunncáa chi nguéeⁿ caaⁿ'máⁿ yā: N'dii Ndyuūs gracias. ³⁶Tiicá ntúūⁿ yá'ai 'iinú nī cááva 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúucā Chiidá nī Ndyuūs ya'ái 'iinú yā ndís'tií.

Nguée caaⁿ'maⁿ nī nuuⁿndi yeⁿe mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ

(Mt. 7.1-5)

³⁷Nguée caaⁿ'máⁿ nī nuuⁿndi yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ ní Ndyuūs ní nguée

caaⁿmaⁿ ntúuⁿ yā yeⁿé nī. Nguéé dííⁿ nī condenar 'iiⁿyāⁿ ní Ndyuūs nguéé dííⁿ yā condenar ndís'tiī. Nadich'εεcú nī nuuⁿndi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ ní Ndyuūs nadich'εεcú yā nuuⁿndi yeⁿe nī. ³⁸Ca'á n'daacá nī 'iiⁿyāⁿ chí véé necesidades yeⁿé yā ní 'íícú Ndyuūs téé yā ndís'tiī ní dicaadi n'dááca yā chí cúúnú chiichi ndíí tuunu cungéé na morral yeⁿé nī, caati Ndyuūs dicaadi yā ndís'tiī ndúúcu maaⁿ caadi chí dicaadi nī.

³⁹Jesús ngii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ 'áámá ejemplo yeⁿe 'áámá nduudu chí 'téé nguεε daama. ¿'Áá cúúví diiⁿ 'áámá chí ngueenááⁿ candēé táámá chí ngueenááⁿ? ¿'Áá nguεε cun'dáá nūuⁿ nduu 'uuví yā na yiivi yáⁿáa? ⁴⁰'Áámá discípulo miiⁿ ní nguéé ch'εete cá yā nguéé ti maestro yeⁿe yā. 'Áā du'ú nūuⁿ chí neⁿe cuuvi Maestro, canee chí 'cuiinu 'cueeⁿ yā din'daaca yā ní cuuví yā tan'dúúca maestro yeⁿe yā.

⁴¹Táácā cuuví chí maaⁿ nch'εetē nūuⁿ n'gíínu nī nuuⁿndi chí diiⁿ tanáⁿá 'iiⁿyāⁿ ní nguéé inaaⁿ nī nuuⁿndi ch'εete chí dííⁿ nī. ⁴²Nguéé n'daacā chí caaⁿmáⁿ nī 'iiⁿyāⁿ yeⁿe chí dííⁿ yā chí nguéé n'daacā nduuti chí ndís'tiī diiⁿ nī cosas chí nguεε n'daacā. N'daacā ca chí ndaacadaamí nī yeⁿé nuuⁿndi chí diiⁿ nī ní 'íícú cuuvi caaⁿmáⁿ nī yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí canéé chí din'daacá yā.

'Áámá yáⁿá ní ngíⁿí cucáávā n'gui'i yeⁿé

(Mt. 7.17-20; 12.34-35)

⁴³N'gui'i yeⁿe yáⁿá chí n'dai, n'daacā chí cuuví n'gui'i yeⁿé ní yáⁿá chí nguéé n'dai ní nguéé

n'daacā n'gui'i yeⁿé. Naati yáⁿá chí nguéé n'daacā nguéé cuuvi n'gui'i chí n'daacā yeⁿé. ⁴⁴'Tíicā ti tuunu tuunu ca yáⁿá n'giⁿi n'gui'i yeⁿé. Nguéé n'giichi yā yaaⁿ chí 'cuúndi n'guíídií yaaⁿ nguuví yeⁿé, ndíí nguéé ndúú tuūⁿmá yā uvas yeⁿé diiⁿyu nduuti yaaⁿ. ⁴⁵'Tiicā ntúū saⁿā chí n'dai idiíⁿ sa dendu'ú chí n'daacā chí nadacadíínuuⁿ sa na staava yeⁿé sa chí n'daacā. Saⁿā chí cunnáá idiíⁿ sa tanducuéⁿé chí nadacadíínuuⁿ sa na staava yeⁿé sa caati staava yeⁿé sa nguéé n'daaca. Nduudu chí ngaⁿā sa ngiica yeⁿe chí ndiituu na staava yeⁿé sa.

Yeⁿé ndúú 'uuví cimientos yeⁿé nduu 'uuví va'āi

(Mt. 7.24-27)

⁴⁶Caⁿa ntúū Jesús: ¿De'e cúúví chí ndís'tiī ngaⁿá nī ngiiⁿ nī 'úú: N'dii, Señor yeⁿé, n'dii, Señor yeⁿé, ní nguéé 'caandiveéⁿ nī chí ngaⁿá? ⁴⁷'Úú cuuví ndís'tiī, du'ú 'iiⁿyāⁿ chí chíi nanaáⁿ ní n'giindiveéⁿ nduudu yeⁿé ní n'daacā idiíⁿ yā tan'dúúca chí ngaⁿá, ⁴⁸'iiⁿyāⁿ miiⁿ tan'dúúca 'áámá saⁿā chí din'dái sa vaacu sá. Chiinú yáanūuⁿ n'daaca sá ní s'nūūⁿ sa cimientos yeⁿé vmnaaⁿ 'áámá yáává. Ní taachi chíiya 'áámá cuuvi naⁿā ní ch'iita yíicú ní diitūu n'dái cheⁿé nuūⁿnīⁿ miiⁿ. Ní nuūⁿnīⁿ miiⁿ nguéé cuuvi diiⁿ di'núⁿu va'āi miiⁿ ti n'daacā candúūu na yáává miiⁿ. ⁴⁹Naati 'iiⁿyāⁿ chí nguéé ch'iindiveéⁿ yā nduudu yeⁿé ní nguéé idiíⁿ yā tan'dúúca chí ngaⁿá 'iiⁿyāⁿ miiⁿ tan'dúúca 'áámá saⁿā chí din'dái sa vaacu sa na yaⁿá ndúútii ní nguéé ndúúcu cimientos. Ní díitūu n'dai cheⁿé nuūⁿnīⁿ miiⁿ ní va'āi

miiⁿ maaⁿnch'eté nūⁿ chindeeve ní cunncaá ntuūvi va'āi miiⁿ.

Jesús idiíⁿ yā chi nduuvā yeⁿe 'áámá mozo yeⁿe capitán romano

(Mt. 8.5-13)

7 Taachí Jesús ch'íínú ngi'cueeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ, tuu'mi ní cueⁿ'é yā na yaāⁿ Capernaum. ²Ná yāāⁿ miiⁿya canéé 'áámá saⁿā capitán romano yeⁿe soldados. Ní na vaacu capitán miiⁿ cánéé 'áámá saⁿā mozo chi idiíⁿ mandado yeⁿe sa. Néené neⁿe sa mozo yeⁿe sa ní néené ya'āi iinu sa ti mozo ní neené ya'āi ngítā sa. 'Āā cháā 'cuūvi sa. ³Taachi capitán miiⁿ ch'iindiveeⁿ sa chi Jesús miiⁿ diíⁿ yā vaadi n'giinu, capitán miiⁿ dicho'o sa n'dúúví 'iiⁿyāⁿ Israel chi caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyúⁿ yā na yaacū yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel chi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ di'cuíftu yā Jesús miiⁿ chi caⁿa yā na vaacu sa ní diíⁿ yā chi nduūvā yeⁿe mozo yeⁿe sa. ⁴'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cueⁿ'e yā nanááⁿ Jesús miiⁿ. Ní di'cuíftu yā Jesús, ní caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ: N'dií Jesús, 'caandiveeⁿ nī caati capitán yeⁿe 'nū ní neené n'dai yā chi diíⁿ nī chí nduūvā yeⁿe mozo yeⁿe yā. ⁵Caati capitán romano miiⁿ ní idinéⁿe yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yú chi yeⁿe ndaata Israel, ní din'dái yā yáacū sinagoga yeⁿe yú.

⁶Tuu'mi ní Jesús miiⁿ cueⁿ'e yā ndúúcū 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Ní taachi 'āā cháā ndaa niiⁿnuúⁿ yā ná va'ai yeⁿe sa, capitán miiⁿ dicho'o sa n'duuví amigos yeⁿe sa chi caaⁿmaⁿ yā cuuvi yā Jesús miiⁿ: N'dií, Señor, nguéeⁿ tuuviinúⁿ nī ti 'úú nguéeⁿ neené n'dai 'úú chi cundaa nī cheeti va'ai yeⁿe. ⁷Maaⁿ ní deenú

chi mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ ní neené n'dai chi cuuvi ndaá nanáaⁿ nī. Dámaāⁿ chi caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ núúⁿ nī ní nduūvā yeⁿe mozo chi diíⁿ mandado yeⁿe. ⁸'Āā de'e nuūⁿ chi caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyúⁿ nī yeⁿe tuu'mi ní cuuvi chó'oo. 'Tiicá ntúūⁿ 'úú ní véé 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿe. 'Úú ní capitán ní ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yeⁿe soldados chi canee maaⁿ poder yeⁿe. Ngaⁿ'á ngií 'áámá sa: Cunaⁿa di, ní inaⁿa sa. Ní ngaⁿ'á ngií taama sa: Cuchí di, ní chii sa. Ní ngaⁿ'á ngií mozo chi diíⁿ mandado yeⁿe: Diíⁿ di ntiiⁿnyúⁿ cūū, ní diíⁿ sa.

⁹Ní taachí Jesús ch'iindiveeⁿ yā nduudu yeⁿe sa chi ngaⁿa amigos yeⁿe capitán miiⁿ chéⁿ'é yiinu yā yeⁿe capitán. Ní nguēcundí yā n'diichi yā 'iiⁿyāⁿ chi snée yā cuaaⁿ daami yā ní caⁿa yā. 'Úú ní ngaⁿ'á ngií ndís'tií: 'Úú nguéeⁿ indaacá mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ yeⁿe ndaata Israel chi i'teenú n'dai cá yā Ndyuūs tan'dúúca capitán miiⁿ.

¹⁰Taachí ndaa 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ va'ai chi capitán miiⁿ dicho'o sa, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ n'diichí yā chí mozo miiⁿ chí néené ngítā sa ní 'āā nduuvā yeⁿe sa.

Jesús nadanduuchí yā daiya 'áámá n'daata nguá'āa chi 'āā tináⁿā sa

¹¹Guayiivi, Jesús miiⁿ cheⁿ'e yā na yāāⁿ Naín ndúúcū discípulos yeⁿe yā ndúúcū 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿyāⁿ chi cueⁿ'e ndúúcu yā. Ní chúú chíi.

¹²Taachí Jesús ndaá yā niiⁿnuúⁿ ná cheendi va'āi yeⁿe yaāⁿ miiⁿ, n'diichí yā chi nde' 'iiⁿyāⁿ 'áámá caja tináⁿā canuúⁿ yúúní chí cueⁿ'e yā cuēchi yā. Tináⁿā miiⁿ 'áámá n'dyáⁿā sa yeⁿe cheecú sá. Ní

n'daata miiⁿ ní n'daataá ngua'a yā. Ní neené 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ snee yā ndúúcu yā. ¹³Taachí Jesús n'diichi yā n'daataá miiⁿ, néené ya'ai 'iinú yā n'daataá ní caⁿ'a yā chii yā n'daataá miiⁿ: Nguéé cuéecú di.

¹⁴Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní cueⁿ'e ndaa yā ní tuu'ví yā caja yeⁿ'e tinaⁿ'ā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi ndéé yā caja miiⁿ ch'etindii yā. Ní Jesús caⁿ'a yā: Saⁿ'ā 'dííⁿ 'úú yaa'ví dii, nducueeⁿ di.

¹⁵Tuu'mi ní 'nuūⁿndi saⁿ'ā 'dííⁿ chi n'dii ní tucá'a sa ndeé sa. Ní Jesús miiⁿ ní nca'á yā saⁿ'a 'dííⁿ ch'eeecu sa. ¹⁶Nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ di'va'á yā yeⁿ'e chi n'diichi yā ní caⁿ'a yā: De'ē chúúcā ch'ete Ndyuūs. Ní caⁿ'a yā chi 'áamá profeta ch'ete ndāa yā nguaaⁿ nús'uu chí Ndyuūs dichó'o yā caati ya'ai 'iinú yā yeⁿ'e s'uuúⁿ chi nación yeⁿ'é yā.

¹⁷Tíicā ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e Jesús miiⁿ. Ní caⁿ'a yā chuū núúⁿ máⁿ na yáⁿ'āa Judea ndúúcu nuuⁿ máⁿ yāāⁿ cuaaⁿ 'diituú.

Juan chi ngeedínuūⁿnīⁿ dichó'o yā nduu 'uuvi 'iiⁿ'yāⁿ nanááⁿ Jesús

(Mt. 11.2-19)

¹⁸Discípulos yeⁿ'e Juan chi ngeedínuūⁿnīⁿ caⁿ'a yā chii yā Juan miiⁿ yeⁿ'é tanducueⁿ'é dendu'ú chi diiⁿ Jesús. Tuu'mí Juan miiⁿ yaa'vi yā 'uuvi discípulos yeⁿ'e yā nanááⁿ yā. ¹⁹Ní dichó'o yā discípulos s'eeⁿ chí ntinguuneeⁿ yā Jesús miiⁿ chuū: ¿Áá n'dii Cristo chi canéé chí ndaā o 'āā cūnee ngíínúⁿ nū taama yā? ²⁰Discípulos yeⁿ'e Juan miiⁿ cueⁿ'e yā ní ndaá yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: N'dii Señor, Juan chí ngeedínuūⁿnīⁿ

dichó'o yā nús'uu chí ntíngúúneeⁿ 'nū n'dii: ¿Áá n'dii chi canéé chí ndaā o 'āā cūnee ngíínúⁿ nū taama yā?

²¹Tiempo miiⁿ Jesús dííⁿ yā chi nnduūvā yeⁿ'e 'yaaⁿ n'dai 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é ca'ai chi ndíí yā ní yeⁿ'e ca'ai chí véé espíritu yeⁿ'e yááⁿ n'guiinūⁿ ndúúcu yā. 'Tiicā ntúūⁿ dííⁿ yā chí snaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chí ngueenááⁿ.

²²Tuu'mi Jesús nán'guéecútaⁿ'a yā yeⁿ'e nduu 'uuvi discípulos yeⁿ'e Juan miiⁿ ní caⁿ'a yā: Ndís'tií, cunaⁿ'a nī ní cuuvi nī Juan miiⁿ yeⁿ'e nducueⁿ'é chí n'diichi nī ndúúcu chí n'giindiveéⁿ nī. 'Iiⁿ'yāⁿ chí ngueenááⁿ ní inaaⁿ yā, 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé ngii ngíicá yā ní ngiica yā, 'iiⁿ'yāⁿ chí ndíí ca'ai chí lepra chí in'duuti yuūtē yeⁿ'é yā ní nduuva yeⁿ'é yā, 'iiⁿ'yāⁿ chí ch'etúū ní n'giindiveéⁿ yā, 'iiⁿ'yāⁿ chí n'díí ní nnduuchí yā yeⁿ'é nguaaⁿ tináⁿ'ā, ní 'iiⁿ'yāⁿ chí ndaachí snee yā 'úú ní ngaⁿ'á nanááⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, nduudu ngai chí yeⁿ'é chí nanguaⁿ'āi 'iiⁿ'yāⁿ. ²³De'ē chúúcā n'dai 'iiⁿ'yāⁿ chí nguéé cunncaā ch'eenú yā 'úú ndúúcu nduudu yeⁿ'é.

²⁴Taachi cueⁿ'e discípulos yeⁿ'e Juan chí dichó'o Juan miiⁿ, tuu'mi ní Jesús tucá'a yā caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ chí snee yā ndúúcu yā yeⁿ'e Juan chí ngeedínuūⁿnīⁿ miiⁿ: ¿De'ē cheⁿ'e nī n'diichi nī na yáⁿ'āa cuuⁿ'maⁿ naachi nguéé ch'etinéé 'iiⁿ'yāⁿ? ¿Áá 'áamá ndúú chí idin'núⁿ'u yúúné? Nguéé 'tíicā. ²⁵¿Du'ú cheⁿ'e nī n'diichi nī tuu'mi? ¿Áá 'aama saⁿ'ā chí canúⁿ sa catecai n'dai sa? Deenu nī chí 'iiⁿ'yāⁿ chí n'daācā catecai yā nguéé n'geenu yā ngii ní snée yā na va'ai

yeⁿē rey. ²⁶¿Du'ú cheⁿé nī n'diichí nī tuu'mi? ¿Áá 'áámá profeta chí ngaⁿa nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs? 'Úú ní ngaⁿá ngíí ndís'tií chí 'tíicā. Cheⁿé nī n'diichí nī 'áámá 'iiⁿyāⁿ ch'ēete ca yā nguéé ti tanáⁿā profetas. ²⁷Chuū canéé nguūⁿ yeⁿe Juan miiⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs ndii cuááⁿ vmnaaⁿ:

Cun'diichí nī. 'Úú ní dicho'ó 'áámá saⁿā chi caaⁿmaⁿ sā nduudu cuaacu yeⁿé nanááⁿ dii. Ní saⁿā miiⁿ ní 'cuundiyaáⁿ sa yúúni cáávā dii.

²⁸'Úú ní ngaⁿá ngíí ndís'tií chí nguaaⁿ nducyaaca saⁿā chi ch'iindiyaáⁿ sa na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguéé táámá saⁿā chí ch'ēete ca sa ti 'āā Juan miiⁿ chí ch'ēedínuūⁿnīⁿ sa. Naati 'iiⁿyāⁿ chí ndiicuúⁿ ca yā naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā ní ch'ēete cá yā nguéé ti Juan miiⁿ.

²⁹Neené n'dai 'iiⁿyāⁿ ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chí inn'guēe yeⁿe yāⁿāa ch'iindiveéⁿ yā nduudu chí ngaⁿa Jesús. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí'téenu yā nduudu yeⁿe Juan miiⁿ ní díⁿ yā tan'duucā Ndyuūs neⁿe yā. Ní Juan miiⁿ ch'ēedínuūⁿnīⁿ yā 'iiⁿyāⁿ. ³⁰Naati 'iiⁿyāⁿ fariseos miiⁿ ndúúcu maestros yeⁿe ley, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nguéé neⁿe yā Juan ndíí nguéé s'téenu yā nduudu yeⁿe Juan miiⁿ. Ní nguéé ch'ēedínuūⁿnīⁿ yā. ³¹Jesús miiⁿ caⁿa yā chíi yā 'iiⁿyāⁿ: ¿D'ē cuuví nadidaamá ndúucu tan'dúúca 'iiⁿyāⁿ chí snéé yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū maaⁿ? ¿D'ē tan'duucá yā? ³²'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ tan'dúúca saⁿā ngaiyāá chí n'gēēte sa nii'vēē ní duūchí sa ndúúcu vi'i ní ngai sa compañeros yeⁿe sa. Ní ngaⁿá sa ngii sa vi'i: Tiiví 'nū flauta cáávā baile ní nguéé

nde'ei nī. Ngiita 'nū canciones chí ndaachií ní nguéé ch'ēcu nī. ³³Ní ndaā Juan chí ngēedínuūⁿnīⁿ chí 'aama 'iiⁿyāⁿ chí nguéé che'e yā pan ní nguéé chí'i yā vino ní ndís'tií ní ngaⁿa nī yeⁿe yā: Juan miiⁿ ní cánée yā ndúúcu espíritu yeⁿe yááⁿ'nguínūⁿ. ³⁴'Úú ní ndaá, 'úú Saⁿā chí Daiya Dendyuūs 'úú. Ní nge'é ní ngí'í ní ndís'tií ngaⁿa nī yeⁿe 'úú: 'Cuin'díichí nī, 'iiⁿyāⁿ chí n'dēē nge'é yā ní yāāⁿ n'dái ngí'í taaví yā vino. Ní ngaⁿa ntúúⁿ nī chí 'úú 'áámá amigo yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí inn'guēe yeⁿe yāⁿāa ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chí diiⁿ nuuⁿndi. ³⁵Caati nducyaaca 'iiⁿyāⁿ deenu yā chí vaadī deenu miiⁿ ní yeⁿe Ndyuūs. Ní 'iiⁿyāⁿ chí'i'í yā vaadī deenu miiⁿ cáávā dendu'ū chí n'daācā chí diiⁿ yā ti yeⁿe Ndyuūs 'iiⁿyāⁿ.

**Jesús cueⁿe yā na vaacu
Simón chí saⁿā fariseo**

³⁶'Áámá saⁿā fariseo di'cuítu sa Jesús chí ch'éé yā ná váacu sá. Tuu'mi ní Jesús sndaa yā ná va'ai yeⁿe saⁿā fariseo miiⁿ ní ch'iindi yā na mesa ndúúcu sa. ³⁷Tuu'mi ní 'áámá n'daataá chí véé nuuⁿndi yeⁿe ta chí canee tá yeⁿe yāāⁿ miiⁿ, taachí chicádíínuuⁿ tá chí Jesús miiⁿ canée yā na va'ái yeⁿe saⁿā fariseo ní vee yā na mesa, n'daataá míⁿ ndaa ta ní ndée ta 'áámá caja yeⁿe aceite perfume. ³⁸N'daataa míⁿ chíínti'ya tá na ca'a Jesús ní ngēecu tá. Ní ndúúcu nuūⁿnīⁿ nduutináaⁿ tá naaⁿnu tá ca'a yā ní nadidēēve tá ca'a yā ndúúcu yuūdū tiíⁿ tá. Ní 'neeⁿcheendi ta ca'a yā ní chíi tá aceite perfume ca'a yā. ³⁹Taachí sáⁿā fariseo miiⁿ n'díichi sa chí diiⁿ

n'daataá miiⁿ, tuu'mi nadicádíínuuⁿ sa ní caⁿ'ā sa nguááⁿ maāⁿ sa 'tíicā: Ndúúti chí sáⁿ'a 'cūū profeta sa, tuu'mi ní deēnū sa du'ū n'daātaa 'cūū chí ituu'vī tá saⁿ'ā ti véé nuuⁿ'ndi yeⁿ'ē tá. ⁴⁰Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'a fariseo miiⁿ: Dii, Simón, véé de'ē chí cuuvi dii. Simón miiⁿ ní n'guēcútaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa: Maestro, caaⁿ'maⁿ nī.

⁴¹Jesús caⁿ'a yā ejemplo 'cūū: 'Uūvī 'iiⁿ'yāⁿ can'díicu yā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā. 'Áámá yā ní can'díicu yā nyuⁿ'u ciento caadi, taama yā ní 'uūvī ngēecu ndiichi caadi. ⁴²Naati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguéeⁿ tuūmī miiⁿ yeⁿ'e yā chí nadií'vé yā. 'Āā ntéé ndaaca yā tuūmī. Sáⁿ'ā chí chinnee miiⁿ ní nadach'ēecú sa yeⁿ'ē ndúú 'uuvī sa. Maaⁿ ní cuuvi di 'úú, 'chéē cá saⁿ'ā s'eeⁿ neⁿ'e cá yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ'?

⁴³Simón miiⁿ nan'guēcútaⁿ'a yā: 'Úú inadacádiinúúⁿ chí dinéⁿ'e ca yā saⁿ'ā chí n'deēe ca can'díicū miiⁿ. Jesús nan'guaacútaⁿ'a yā: N'daācā inadacádiínuuⁿ di.

⁴⁴Tuu'mi ní nguēcundíi Jesús naachi canéé n'daataá mííⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā Simón: 'Áá ínaan di chí diiⁿ n'daātāa 'cūū? 'Úú indaá na vaacu di ní nguéeⁿ tee di nuūⁿ'nīⁿ chí naaⁿ'nú ca'á tan'dúúcā costumbre yeⁿ'ē yú naati n'daātāa 'cūū ní cheendāa tá nuūⁿ'nīⁿ nduutinaaⁿ tá ca'á ní nadidēeve tá ca'á ndúúcū 'yuūdū tiíⁿ ta. ⁴⁵Taachí ndaá ní nguéeⁿ 'neeⁿ'cheendi di 'úú tan'dúúcā costumbre yeⁿ'e yú naati n'daātāa 'cūū 'áámá i'neeⁿ'cheendi tá ca'á, ndíi taachi sndaá. ⁴⁶Ndíi nguéeⁿ ndúú cheendāa di aceite perfume tííⁿ tan'dúúcā costumbre yeⁿ'e yú naati n'daātāa 'cūū cheendaa tá aceite

perfume na ca'á chí diiⁿ tá honrar 'úú. ⁴⁷Chuū ngaⁿ'á ngíí, dii Simón; ti tanducuéⁿ'e nuuⁿ'ndi chí n'deēe n'dái yeⁿ'e tá nadach'ēecú yeⁿ'ē tá caati neené neⁿ'e ta 'úú, ní diiⁿ tá 'túúcā cáávā chí nadach'ēecú yeⁿ'ē tá. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chí duū'vī neⁿ'e yā 'úú ní duū'vī nadich'ēecú yeⁿ'e yā.

⁴⁸Tuu'mi Jesús caⁿ'á yā chíi yā táⁿ'ā: Díi n'daataá 'úú nadich'ēecú nuuⁿ'ndi yeⁿ'ē di.

⁴⁹'Iiⁿ'yāⁿ chí vēēté yā na mesa miiⁿ tucáa yā caⁿ'a yā chíi yā vī'i: 'Duu sáⁿ'ā chuū chí nadicádíínuuⁿ sa chí cuuvi nadich'ēecu sa nuuⁿ'ndi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ?

⁵⁰Tuu'mí Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chíi yā n'daataá míí: Cáávā chí i'téenu di 'úú, ndiiⁿ chí nanguáⁿ'ai di. Maaⁿ ní cunaⁿ'ā di ndúúcū vaadi 'diíⁿ.

N'daataa s'eeⁿ chí chinneé yā Jesús

8 Cuayiivi miiⁿ, ní cheⁿ'e Jesús nuuⁿ'máⁿ yāāⁿ n'gēete ndúúcū nuuⁿ'máⁿ yāāⁿ 'lííⁿ ní ngaⁿ'a yā nduudu cuaacu yeⁿ'é Ndyuūs yeⁿ'e naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā. Ní ndu'u ndiichúúví apóstoles yeⁿ'e Jesús miiⁿ cueⁿ'e yā ndúúcū yā. ²'Tiicá ntúūⁿ n'duuvī n'daataá chí Jesús dííⁿ yā chí nanduūvā yeⁿ'e ca'ai yeⁿ'e yā ní chí dííⁿ yā chí nacan'dāa espíritu yeⁿ'e yááⁿ'nguiinūuⁿ yeⁿ'e náⁿ'ā n'daataa s'eeⁿ. Ní nguaaⁿ n'daataa s'eeⁿ canee María yeⁿ'e yáāⁿ Magdala. N'daata miiⁿ ní Jesús dííⁿ yā chí nán'daā ndēēchē espíritus yeⁿ'e yááⁿ'nguiinūuⁿ yeⁿ'ē ta. ³Cueⁿ'e ntúūⁿ Juana chí n'daataa yeⁿ'e saⁿ'ā chí nguuvī Chuza chí ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyuⁿ sá yeⁿ'e cosas yeⁿ'e rey Herodes, ndúúcū táⁿ'ā Susana,

ndúúcū 'yaa' n'dáí ca n'daataá chí ca'a tá tuumí ye^{ní}ē tá ní cuaí tá 'āā de'é nūuⁿ chí ne^{ní}e Jesús.

**'Áámá ejemplo chi nguuví parábola
chi ye^{ní}e 'áámá sa^{ní}ā chí ngiinū sa
ndaata**

(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

⁴Taachí nduuvidaama 'yaa' n'dáí 'ii^{ní}yāⁿ chí chiica yā ye^{ní}e 'yaa' n'dai yáāⁿ tuu'mi ní ndaa yā nanáāⁿ Jesús. Ní Jesús yaa'vi yā 'ii^{ní}yāⁿ s'eeⁿ ndúúcū 'áámá ejemplo tan'dúúcā 'áámá dendu'ū chí véé i^{ní}yééⁿdi 'cūū. Ní ca^{ní}a yā 'tíicā: ⁵'Áámá sa^{ní}ā chí cuūnū ndaata miiⁿ cué^{ní}e sa cuūnū sa. Taachí chiinū sa 'áámá duutu ndaata chiya 'diituú cyúúni ní ch'iinca'a 'ii^{ní}yāⁿ ní 'yaada ní che'e tī. ⁶Duutu ndaata ní chiya naachi véé n'dee n'dáí tuū. Taachí can'daā, ní tī'í ti nguéé ya'ai ye^{ní}e. ⁷Duutu ndaata ní chiya nguaaⁿ yááⁿ. Yááⁿ miiⁿ chí dáámá ch'iita ndúúcū yaatá ní di'vaachí ye^{ní}e vi'í. ⁸Ná^{ní}ā duutu ndaata ní chiya na yá^{ní}ā n'dáacā ní taachí can'daā n'dee n'dáí cosecha chii ye^{ní}e. Ní ye^{ní}e 'áámá ndaata ní chi 'aama ciento ndaata ye^{ní}e. Taachí Jesús ca^{ní}a yā nduudú 'cūū, yuūdū n'dáí ca^{ní}a yā, ní ca^{ní}a yā: Ndís'ti chí véé veé^{ní} nī, ní 'caandiveé^{ní} nī.

**Jesús ca^{ní}a yā ye^{ní}e chí ne^{ní}e caā^{ní}māⁿ
ejemplo miiⁿ**

(Mt. 13.10-23; Mr. 4.10-20)

⁹Tuu'mi ní discípulos ye^{ní}e Jesús ca^{ní}a yā chii yā Jesús: ¿Déé né^{ní}é caa^{ní}maⁿ nduudú 'cūū?

¹⁰Jesús miiⁿ ní ca^{ní}a yā: Ndís'ti ní maa^{ní} ní cuuvi déénu nī chí cánuuⁿ n'de'ei ye^{ní}e Ndyuūs naachi

nga^{ní}a ntii^{ní}nyúⁿ yā naati 'úú ní nga^{ní}á ndúúcū nduudu chí 'tee nguéé dáámá. Ní taachi 'ii^{ní}yāⁿ s'eeⁿ snaaⁿ yā nguéé cuuvi snaaⁿ n'daaca yā, ní taachí 'caandivee^{ní} yā nguéé tuumicadíinuuⁿ yā ye^{ní}e.

¹¹Chuū chí ne^{ní}e caā^{ní}māⁿ ejemplo miiⁿ. Ndaata miiⁿ ní chíí^{ní} chí tan'dúúcā nduudu ye^{ní}e Ndyuūs.

¹²Duutu ndaata chí chiya ná 'diitū cyúúni, chíí^{ní} chí tan'dúúcā nduudu cuaacu ye^{ní}e Ndyuūs chí 'ii^{ní}yāⁿ ch'iindivee^{ní} yā. Daacá nūuⁿ ndaa yááⁿnguiinuuⁿ miiⁿ ní diví sa nduudu miiⁿ na staava ye^{ní}e 'ii^{ní}yāⁿ ti nguéé cuuvi cu'téénu yā ní nguéé ndúú cuuví nngua^{ní}ai yā.

¹³Ndaata chí chiya nguaaⁿ tuū chí nguéé dii'yu ye^{ní}e ní tan'dúúcā nduudu cuaacu ye^{ní}e Ndyuūs chí 'ii^{ní}yāⁿ n'giindivee^{ní} yā ní yeenú taavi yā. Cánéé yā tan'dúúcā 'áámá milpa chí nguéé véé dii'yu ye^{ní}e.

'Ii^{ní}yāⁿ s'eeⁿ ní 'áámá tiempo nūuⁿ i'téénu yā ní taachí ndaa nguuví chí chíí^{ní}nyúⁿnéé^{ní} 'ii^{ní}yāⁿ ye^{ní}e yā chí 'cuináaⁿ yā cáāvā nduudu miiⁿ ní 'ii^{ní}yāⁿ s'eeⁿ diví yā nduudu miiⁿ na staava ye^{ní}e yā. ¹⁴Dúútú ndaata chí chiya nguaaⁿ yááⁿ tan'dúúcā nduudu cuaacu ye^{ní}e Ndyuūs chí 'ii^{ní}yāⁿ ch'iindivee^{ní} yā. Ní 'ii^{ní}yāⁿ s'eeⁿ damáāⁿ nadacadiinúúⁿ yā ye^{ní}e vaadi 'cuiica ndúúcū dendu'ū chí idi'vaachí ye^{ní}e i^{ní}yee^{ní}dí 'cūū ndúúcū dendu'ū chí vicio ye^{ní}e yā. Nducué^{ní}ē di'vaachi nduudu miiⁿ ní dii^{ní} chí nguéé dichíí'vé nduudu miiⁿ na vida 'ii^{ní}yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁵Duutu ndaata chí chiya na yá^{ní}ā n'dáacā chíí^{ní} chí tan'dúúcā nduudu cuaacu ye^{ní}e Ndyuūs chí 'ii^{ní}yāⁿ ch'iindivee^{ní} yā ní din'daacá yā ndúúcū 'viich'etíínūuⁿ.

Ní i'téenu yā nduudu miiⁿ na staava yeⁿ'é yā. Ní ch'iⁿ'í yā tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā nduudu cuaacu miiⁿ.

'Áámá ejemplo yeⁿ'e 'áámá lámpara

(Mr. 4.21-25)

¹⁶Ní Jesús ch'iⁿ'cueeⁿ yā 'túúcā: 'Áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéeⁿ ngiⁿ'i yā 'áámá lámpara ní cu'nuuⁿ yā maaⁿ 'áámá 'cuééⁿē o cu'nuúⁿ yā maaⁿ 'áámá cama ti cu'nuúⁿ yā na 'áámá mesa ní 'iiⁿ'yāⁿ chi cundāa yā ní snaaⁿ yā. ¹⁷'Tiicā ntūⁿ, nducueⁿ'ē chi nguéeⁿ deenu 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e chi cunúúⁿ n'deⁿ'ei nguéeⁿ cunee chi nguéeⁿ snaaⁿ yā. Ní nguéeⁿ chi cunúúⁿ n'deⁿ'ei chi nguē cadáinuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē.

¹⁸'Caandiveeⁿ n'daacā nī cáávā chi cuuvi deenu nī ti 'iiⁿ'yāⁿ chi véé yeⁿ'e yā ní Ndyuūs cáa cá yā ní n'deē cá cuuvi yeⁿ'e yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ chi nguéeⁿ yeⁿ'e yā 'áará chi dúú'ví nūⁿ chi nadacádiinuúⁿ yā chi véé yeⁿ'e yā, chuū ní Ndyuūs diví yā yeⁿ'e yā.

Chæecu Jesús miiⁿ ndúúcū 'díínu yā chi ndāa yā

(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

¹⁹Tuu'mi ní 'díínu Jesús ndúúcū chæcú yā neⁿ'e yā ndāa yā nanááⁿ Jesús naati nguéeⁿ cuuvi ndaa yā caati neenē 'yaaⁿ n'dai 'iiⁿ'yāⁿ snée yā miiⁿ. ²⁰Ní 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ cueⁿ'e yā nanááⁿ Jesús ní caⁿ'a yā: N'dii Jesús, chæcú nī ndúúcū 'díínu nī snée yā cuaaⁿ chuvaⁿ'āi ní neⁿ'e yā snaaⁿ yā n'dii.

²¹Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: 'Iiⁿ'yāⁿ chí n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs ní i'téenu yā 'iiⁿ'yāⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí chæcú ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí 'diínú.

Jesús chin'neeⁿ 'dííⁿ yā 'yúúné ndúúcū nuūⁿ nīⁿ'yáⁿ'ā

(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

²²Chúū chíí. 'Áámá nguuví Jesús miiⁿ sndaⁿ yā na 'áámá barco ndúúcū discípulos yeⁿ'e yā ní caⁿ'a yā chíí yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Cho'o yú táámá 'díítuú nuūⁿ nīⁿ'yáⁿ'ā. Ní cueⁿ'e yā. ²³Taachí chíica yā na barco miiⁿ, Jesús miiⁿ ní cyaadu yā. Chéenū 'aama 'yúúné taaⁿ ní diiⁿ chí chindaā nuūⁿ nīⁿ chæeti barco miiⁿ ti barco miiⁿ neⁿ'e 'cūēchi nguááⁿ nuūⁿ nīⁿ. Ní discípulos 'va'a yā. ²⁴Tuu'mi ní discípulos s'eeⁿ ndaa yā naachi canéé Jesús miiⁿ ní nadin'duuchí yā 'iiⁿ'yāⁿ ní caⁿ'a yā: N'dii Maestro, n'dii Maestro, 'cūēchi yú nguááⁿ nuūⁿ nīⁿ. Taachi Jesús miiⁿ nduuchi yā, tuu'mi ní caⁿ'a yā chí cūnéé 'diiⁿ 'yúúné miiⁿ ndúúcū nūⁿ nīⁿ, ní canéé 'diiⁿ. Tuu'mi ní 'āa ntéé chéenū 'yúúné miiⁿ ní canéé 'diiⁿ ní n'daacā cueⁿ'e yā ndúúcū barco miiⁿ. ²⁵Jesús ní caⁿ'a yā: ¿De'e cúúvī chi nguéeⁿ cu'téenu cá nī? Discípulos ní 'va'a n'daí yā ní cheⁿ'e yiínú yā ní ngaⁿ'a yā ngii yā vī'i: ¿Du'u sáⁿ'a 'cūū chí ngaⁿ'ā ntiiⁿ'nyuⁿ sa yeⁿ'ē 'yúúné ndúúcū nuūⁿ nīⁿ ní n'giindiveéⁿ yeⁿ'ē sa?

Jesús dííⁿ yā chi nanduūva 'áámá saⁿ'ā yeⁿ'e yáⁿ'āa Gadara chi canéé sá ndúúcū espíritus yeⁿ'e yááⁿ'n'guiínūⁿ

(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

²⁶Jesús ndúúcū discípulos yeⁿ'e yā cueⁿ'e yā na yáⁿ'āa Gadara. Yáⁿ'āa miiⁿ ní canee 'diitúú nuūⁿ nīⁿ'yáⁿ'ā Galilea. ²⁷Taachí Jesús nacan'dāa yā na barco miiⁿ ní ndaa yā na yáⁿ'āa,

ndaā niiⁿnuúⁿ Jesús miiⁿ 'áámá saⁿā yeⁿe yáⁿāa miiⁿ. 'Āā 'naaⁿ tiempo canéé sá ndúúcū espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ. Nguéé catecai sa ndíí nguéé ndúú canúúⁿ rá sá va'āi ti na yiivi yáávā cānuuⁿ sa. Ní ndaā sa ní ndaāca sa Jesús miiⁿ. ²⁸Ní taachi sáⁿa 'cūū n'dííchi sa Jesús miiⁿ chiintii'ya sá nanáaⁿ yā ní 'caī yiicū sa: N'dii Jesús, Daiya Ndyuūs chi ch'εεte n'dai poder yeⁿe nī, ¿de'ē diíⁿ nī nduucú? 'Úú di'cuiitú n'dii chi nguéé diíⁿ nī chi diíⁿ sufrir.

²⁹Túúcā caⁿa sa ti Jesús caⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā chí nan'daā espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ yeⁿe sáⁿā miiⁿ. 'Āā néené 'naaⁿ tiempo chi espíritus ichéé ndúúcū saⁿā miiⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿe yááⁿ miiⁿ ní ngāā chiichí yā saⁿā miiⁿ ndúúcū cadenas naati ch'iica sá cadenas ní espíritu yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ candée sa saⁿā naachi nguéé 'iiⁿ'yāⁿ. ³⁰Tuu'mi ní Jesús tiinguunéeⁿ yā saⁿā miiⁿ: ¿D'ē nguuví di? Saⁿā miiⁿ ní caⁿ'a sa: Legión nguūví. 'Tíicā ngaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe sa ti neené 'yaaⁿ espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ canee ndúúcu sa. ³¹Ní espíritus idi'cuítú Jesús chi nguéé dichó'o yā na abismo chi canéé cuaaⁿ maaⁿ yáⁿāa. ³²Ní niiⁿnuúⁿ ná snée yā néené n'deēe cuuchí vεε ti 'cuεeti miiⁿ chi in'nuúⁿ ti chi ch'éε ti. Ní espíritus di'cuítú Jesús miiⁿ chí ca'á yā lugar chi cundāā chεēti cuuchí s'eeⁿ. Jesús miiⁿ ní 'cuúⁿ yā. ³³Tuu'mi ní espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ nan'dāā na cuerpo yeⁿe saⁿā miiⁿ ní sndaā na cuerpo yeⁿe cuuchi s'eeⁿ. Ní 'iiti s'eeⁿ ní chéenu ti na yiivi yaavā yeⁿe yiicū miiⁿ ní chingéé nuúⁿ ti nguuaⁿ nuūⁿnīⁿ ní ch'íi nuúⁿ ti nguuaⁿ nuūⁿnīⁿ miiⁿ.

³⁴'Iiⁿ'yāⁿ chi idiiⁿ cuidado cuuchí s'eeⁿ taachí n'diichí yā chuū, cueⁿ'é yā ngéenu yā ní cuuvi yā 'iiⁿ'yāⁿ na yāā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi snée na 'cuεeti nducueⁿ'ē chi chiī. ³⁵'Iiⁿ'yāⁿ yeⁿe yááⁿ miiⁿ ní cheⁿe yā n'diichi yā chi chiī. Ndaā yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní n'diichí yā saⁿa chi nacan'daā espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ. Saⁿā miiⁿ ní véε sa na ca'a Jesús. Canúúⁿ sá catecai sa ní 'āā n'daāca idiiⁿ sa. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní dii'yā yā chiī. ³⁶Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi n'diichí yā nducueⁿ'ē chi chó'oo caⁿa yā 'iiⁿ'yāⁿ chi caama ndaa yā táácā espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ nan'dāā na cuerpo yeⁿe saⁿā miiⁿ. ³⁷Tuu'mi ní nducyáácā 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe yáⁿāa Gadara di'cuítú yā Jesús chi cuεeví yā yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ti neené 'va'á yā. Tuu'mi ní Jesús ndaa yā barco miiⁿ. ³⁸Ní saⁿā chí nān'daa espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ di'cuítú sa Jesús miiⁿ chi cundāā sa na barco miiⁿ ndúúcu yā. Jesús yaa'vi yā saⁿa miiⁿ ní caⁿ'a yā: ³⁹Cunaⁿ'ā di ná vaacu di ní caaⁿ'maⁿ di cuuvi di 'iiⁿ'yāⁿ dendu'ū chí ch'εεte n'dai chí Ndyuūs diíⁿ yā ndúúcū di. Saⁿā miiⁿ ní cunaⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chiī sa 'iiⁿ'yāⁿ núúⁿmáⁿ na yáā dendú'ū chi ch'εεte n'dai chí Jesús diíⁿ yā ndúúcū sa.

Yeⁿe daiya Jairo chí ngíitā ní yeⁿe n'daataá chí tuu'vi tá catecai Jesús
(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

⁴⁰Taachí Jesús cueⁿ'e yā cho'o yā táámá 'diituú nuūⁿnīⁿyáⁿā, ní ndaa yā yáāⁿ miiⁿ, 'iiⁿ'yāⁿ 'cuúⁿ yā Jesús ndúúcū vaadi yeenú ti n'deeε n'daí 'iiⁿ'yāⁿ ní snee ngiinu yā Jesús miiⁿ. ⁴¹Miiⁿ cánée 'aama saⁿa chí nguuvi

sa Jairo. Saⁿa miiⁿ ngaⁿa ntiⁿnyuⁿ sa yeⁿē yaācū sinagoga ní ndaā sa nanááⁿ Jesús ní chiintiiⁿya sa na ca'a Jesús miiⁿ. Ní di'cuítú sa 'iiⁿyāⁿ chí cundáa yā na vaācū sa, ⁴²caati 'áamá n'dyáⁿā daiya sa 'āā 'nááⁿ tá tan'duu ndiichúúví nduūyū tá 'āā cháá 'cuuvi tá. Taachí cueⁿe Jesús miiⁿ neenē n'deeē 'iiⁿyāⁿ cueⁿe yā ndúúcu yā ní ndii tuunúúⁿ ngeenúū chiichi yā.

⁴³Nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ canéē 'áamá n'daataá chí 'āā ndiichúúví nduūyū canee tá ndúúcu 'áamá ca'āi chí ngéē yuuúⁿ yeⁿe cuerpo yeⁿē ta. 'Āā diiⁿ tá gastar ndúúcu médicos tanducuéⁿē chí vee yeⁿē tá. Mar 'áamá médico nguéé ngii diyiiicú yā táⁿā miiⁿ. ⁴⁴Ndaā niiⁿnuⁿ tá cuaaⁿ daami Jesús ní tuūⁿvi tá naachi n'dee tíí yeⁿe catecai Jesús miiⁿ. Tuuⁿmí nūuⁿ canéē naaⁿ chí ingéē yuuúⁿ yeⁿe cuerpo yeⁿē tá.

⁴⁵Tuuⁿmi ní Jesús miiⁿ caⁿa yā: ¿Du'u tuūⁿvi 'úú? Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ ní caⁿa yā: Nguēē 'úú. Pedro miiⁿ ní caⁿa sa: N'dii Maestro, 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní i'nuuⁿ chiichí yā n'dií ní táácā chí ngaⁿa nī: ¿Du'ú tuūⁿvi 'úú?

⁴⁶Jesús caⁿa yā: Véé du'ū chí tuūⁿvi 'úú. 'Úú ní deenú chí ndúúcu poder yeⁿē nduūvā yeⁿe 'áamá 'iiⁿyāⁿ.

⁴⁷Taachi n'daata míⁿ tuumicádiinuuⁿ tá chí Jesús deenú yā in'duuví n'dai tá ní ndaā tá nanááⁿ Jesús miiⁿ ní chiintiiⁿyā ta nanááⁿ yā. Ní caⁿa cuaacu tá nanááⁿ nducyáácá 'iiⁿyāⁿ dē'ē cáāvā chí tuūⁿvi tá catecai Jesús. Ní hora míⁿ nūuⁿ chí tuuⁿvi ta nduūvā yeⁿē tá. ⁴⁸Jesús miiⁿ ní caⁿa yā: Díí, daiyá, cáāvā chí i'teenú di 'úú, ní nduūvā

yeⁿē di. Maaⁿ ní cunaⁿa di na vaacu di ndúúcu vaadi 'diíⁿ.

⁴⁹Ní taachi Jesús ngaⁿa yā chuū ndaā 'áamá saⁿā yeⁿe na vaacu saⁿā chí ngaⁿa ntiⁿnyuⁿ yeⁿē yaācū sinagoga. Ndaā sa nanááⁿ Jairo ní caⁿa sa: 'Āā ch'ií daiya di. 'Āā ntéé yaaⁿvi di Maestro.

⁵⁰Jesús miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā nduudu 'cūū ní caⁿa yā: Nguéé 'va'ā di. Cu'téenu di 'úú ní nanduūchi ta yeⁿē nguaaⁿ tináⁿā.

⁵¹Tuuⁿmi ní Jesús sndaā yā na vaacu Jairo. Nguéé 'cuuⁿ yā chí nducyaaca 'iiⁿyāⁿ sndaā yā ndúúcu yā cuaaⁿ cheeti va'āi miiⁿ, dámaāⁿ Pedro ndúúcu Jacobo, ndúúcu Juan, ndúúcu cheecu n'daata 'lííⁿ, ndúúcu chiida tá. ⁵²Nducyaaca yā cuaaⁿ chuva'āi ch'etinee yā ní ngeecu yā ní n'gai yā ti ya'ái yā caavā tá. Ní Jesús caⁿa yā: Nguéé cuēecú nī. Nguéé n'dií tá ti cyaadu tá.

⁵³'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní taachi n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿe Jesús miiⁿ ch'ííⁿnyuⁿneeⁿ yā yeⁿe Jesús miiⁿ ti 'āā deenú yā chí 'āā n'dií tá. ⁵⁴Tuuⁿmi ní Jesús ndaā yā cuaaⁿ cheeti va'āi ní sta'á yā ta'ā tá ní caⁿa yuudú yā: Dii, ta'dííⁿ, nducueeⁿ di.

⁵⁵Hora míⁿ nūuⁿ espíritu yeⁿē ta'dííⁿ míⁿ nngueecunéē ndúúcu ta. Tuuⁿmí nūuⁿ nducueⁿē tá. Jesús caⁿa ntiⁿnyúⁿ yā chí ca'á yā chí che'e tá. ⁵⁶Chiida tá ndúúcu cheecu tá neenē ngeⁿe yiinu yā ní Jesús caⁿa yā chí yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nguéé cuuví nī chí nduuchi tá yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā.

**Jesús dichó'o yā ndu'u ndiichúúví
discípulos yeⁿe yā**

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

9

Jesús yaaⁿví yā ndu'u
ndiichúúví discípulos yeⁿē

yā ní ca'a yā poder. Ní caⁿ'a yā chí tun'dáa yā espíritus yeⁿ'e yáaⁿ'nguiniūⁿ yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ ní dííⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí ngiitā. ²Ní Jesús dichó'o yā discípulos chí caaⁿ'maⁿ yā nduudu n'dai yeⁿ'e naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiⁿ'nyúⁿ yā ní dííⁿ yā chí nduuvā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chí ngiitā. ³Ní caⁿ'a yā chíi yā discípulos yeⁿ'e yā: Ndís'tii nguéé de'ē vεε candée nī cuaaⁿ cyúúni. Nguéé ndúú in'daacuú, ndíí nguéé ndúú morral, ndíí nguéé ndúú pan ra, ndíí nguéé ndúú tuūmī ra, ndíí nguéé nduu candée nī 'uūvī catecai. ⁴Ní 'āā tíí nūⁿ va'ai naachi ndaa nī 'cuεetinée nī miiⁿ ní ndíí taachi ndaa nī ndíí taachi nan'dáa nī yeⁿ'e yāaⁿ miiⁿ. ⁵Ní naachi ndaa nī 'áamá yāaⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ nguéé 'cuaaⁿ yā ndís'tii, tuu'mi ní nan'dáa nī yeⁿ'e yāaⁿ miiⁿ ní ndáádi nī yāacáa yeⁿ'e ca'a nī. Chuū ní 'áamá señal chí 'cuuⁿ'míⁿ nī chí nguéé n'daacā idiíⁿ yā ti contra yeⁿ'é nī.

⁶Discípulos ican'dáa yā ní cheⁿ'é yā nuuⁿ'máⁿ cuaaⁿ yāaⁿ s'eeⁿ ní nduu cuááⁿ ní ngaⁿ'a yā nduudu ngai yeⁿ'é Ndyuūs, nduudu chí nanguaⁿ'āi 'iiⁿ'yāⁿ. Ní dííⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chí ngiitā.

Rey Herodes nguéé s'teenu yā yeⁿ'e Jesús

(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷Ch'iindiveeⁿ rey Herodes tanducuéⁿ'ē chí Jesús miiⁿ idiíⁿ yā ní 'āā ntee déenu yā de'ē nadicadínuuⁿ yā. Ní véé 'uūvī vandiicadíinúúⁿ yā caati náⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ ní ngaⁿ'a yā chí Jesús chí Juan miiⁿ chí nduuchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ⁸Náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chí profeta

Elías miiⁿ ní 'āā che'enaáⁿ yā. Náⁿ'a yā ní ngaⁿ'a yā chí 'áamá profeta chí ndíí yā ndíí yeⁿ'e tiempo chí 'āā 'naaⁿ nandúúchi yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā. ⁹Ní rey Herodes miiⁿ ní caⁿ'a yā: 'Úú caⁿ'ā ntiⁿ'nyúⁿ chí 'chiitā daandu saⁿ'ā chí Juan chí cheédínuūⁿnīⁿ sa. ¿Dú'ū chí saⁿ'ā miiⁿ chí ch'iindiveeⁿ tanducuéⁿ'ē yeⁿ'ē sa? 'Úú neⁿ'é cadiinúúⁿ ní neⁿ'é snaáⁿ sáⁿ'a 'cūū.

Jesús ca'a yā che'e nyuⁿ'u mil 'iiⁿ'yāⁿ

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

¹⁰Taachi discípulos ndaa yā naachí canee Jesús, tuu'mi ní caⁿ'a yā Jesús tanducuéⁿ'ē chí dííⁿ yā. Cuayiivi ní Jesús cueⁿ'é yā ndúúcu discípulos yeⁿ'e yā níⁿ'nuúⁿ na yāaⁿ Betsaida ní cueⁿ'é yā cuεeti yeⁿ'ē yāaⁿ miiⁿ'ya. ¹¹Taachí 'iiⁿ'yāⁿ cadíinuⁿ yā yeⁿ'e Jesús miiⁿ, cueⁿ'é yā ndáa yā 'iiⁿ'yāⁿ. Ní Jesús 'cuuⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ yeⁿ'e naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiⁿ'nyúⁿ yā. Ní dííⁿ yā chí nduūvā yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chí ngiita yā.

¹²Taachí chí chiinū, ndu'u chí ndiichúúví yā ndaa yā nanááⁿ Jesús ní caⁿ'a yā chíi yā Jesús: Yaa'vi nī 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí caⁿ'a yā cuaaⁿ yāaⁿ s'eeⁿ, ní cuaaⁿ yāaⁿ 'lííⁿ naachi snéeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ ní véé naachi 'cuεetinée yā ní ndaaca yā chí che'e yā, ti nguéé de'ē vεε naachi snée yú.

¹³Jesús caⁿ'a yā chíi yā discípulos: Ndís'tii ní ca'a nī chí che'e yā. Discípulos ní caⁿ'a yā: 'Āā ntée n'deée yeⁿ'é 'nū véé ti táá nyuⁿ'u nūⁿ pan ndúúcu 'uūvī 'yaacā. Nguéé cuuvi dííⁿ 'nū cuái 'nū chí che'e nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ s'tíí.

¹⁴Miiⁿ ní snée taanduu nyuⁿ'u mil saⁿ'ā. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'á yā

chii yā discipulos yeⁿe yā: Caaⁿmaⁿ ntiⁿnyúⁿ nī 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chí 'cueeté yā 'uūvi ngeecu ndiichí yā 'aama 'áamá cuaaⁿ.

¹⁵Tíicā díⁿ discipulos ní ch'etét nducyaaca 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ. ¹⁶Tuu'mi ní Jesús miiⁿ sta'á yā ndu'u nyuⁿu pan ndúúcu nduu 'uuví 'yaācā. Ní 'iicu n'diichí yā nanguuvi ní ca'á yā gracias Dendyuūs cáávā pan ndúúcu 'yaācā miiⁿ. Cuayiivi ní Jesús n'deé yā pan ndúúcu 'yaācā ní ca'á yā discipulos yeⁿe yā. Ch'iinu ní discipulos ca'á ntúuⁿ yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chi che'e yā. ¹⁷Ch'e nducyaaca yā ní chiituú 'iⁿyāⁿ. Cuayiivi ní discipulos nan'gaāⁿ yā chí ningaavā ní chiituú tá ndiichuuví 'cueētēe chí ningaāvā.

Pedro miiⁿ ní caⁿā cuaacu sa chi Jesús miiⁿ chi Cristo yā

(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

¹⁸Áamá nguuví taachí Jesús ndúúcu discipulos yeⁿe yā canée yā 'aama lado ní ngaⁿāngua'á yā, tuu'mi ní Jesús itiinguunéeⁿ yā discipulos: ¿Du'ú 'úú ngaⁿā 'iⁿyāⁿ?

¹⁹'iⁿyāⁿ s'eeⁿ ní n'guécútaⁿā yā: Náⁿā yā ní ngaⁿā yā chí díⁿ Juan chí cheédínuuⁿnī sa díⁿ. Náⁿā yā ní ngaⁿā yā chí díⁿ ní profeta Elías díⁿ; ní náⁿā yā ní ngaⁿā ntuúⁿ yā chí díⁿ ní 'aama profeta chí 'āā 'naaⁿ tiempo chí n'dii ní nduuchí yā yeⁿe nguaaⁿ tinaⁿā.

²⁰Jesús miiⁿ ní caⁿā yā: Ndís'tii, tuu'mi, ¿du'ú 'úú ngaⁿā nī? Tuu'mi ní Simón Pedro nan'guécútaⁿā yā ní caⁿā yā: N'dii chí Cristo yeⁿe Ndyuūs.

²¹Jesús chii yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ chí nguéeⁿ cuuví yā chuū mar 'áamá 'iⁿyāⁿ.

Jesús ngaⁿā yā yeⁿe chí taācā 'cuūvi yā

(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)

²²Tuu'mi ní Jesús caⁿā yā: Cánée chí 'úú chí Saⁿā chí Daiyá Ndyuūs n'dee n'dái 'cuenú cuuvi ní 'íicú saⁿā ndiicú chí ngaⁿā ntiⁿnyuⁿ yeⁿe yaācū ndúúcu chiiduú n'geete chí ngaⁿā ntiⁿnyúⁿ yā ndúúcu maestros yeⁿe ley ní nguéeⁿ neⁿe yā snaaⁿ yā 'úú chí Saⁿā chí Daiya Ndyuūs. Ní canée chí 'caaⁿnúⁿ yā 'úú. Ní 'úú nduuchí yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā ndii 'cuínú 'iinū nguuví.

²³Cuayiivi ní Jesús ngaⁿā yā ngii yā nducyáacá 'iⁿyāⁿ: Ndúúti chí 'áamá 'iⁿyāⁿ neⁿe yā caⁿā yā nduucú, canée chí cu'néeⁿ maāⁿ yā tanducuéⁿe dendu'ú chí véé yeⁿe yā, ní nguuví nguuví cuta'á yā cruz yeⁿe yā chí tan'dúúca chí 'cuenú taaví yā cuuví cucáávā 'úú ní caⁿā yā nduucú. ²⁴Caati nducyaaca 'iⁿyāⁿ chí neⁿe cá yā nadanguáⁿai yā vida yeⁿe maaⁿ yā na iⁿ'yeeⁿdí 'cūú dindaí yā táámā vida yeⁿe yā nanááⁿ Ndyuūs. Ní nducyaaca 'iⁿyāⁿ chí dindaí yā vida yeⁿe yā cucáávā 'úú ndaāca yā táámā vida yeⁿe yā nanááⁿ Ndyuūs. ²⁵¿De'e dichí'v'e saⁿā ndúúti chí diiⁿ sa ganar nducuéⁿe chí véé na iⁿ'yeeⁿdí 'cūú ní díⁿ sa chí dindaí sa vida cueⁿe daāⁿmaⁿ chí táámā vida yeⁿe yā ní idituuví sa maāⁿ vida yeⁿe sa? ²⁶Ní 'iⁿyāⁿ chí cuuví 'cuináaⁿ yā yeⁿe 'úú nanááⁿ 'iⁿyāⁿ ndúúcu nduudu yeⁿe tuu'mi ní 'úú chí Saⁿā chí Daiya Dendyuūs cuuví 'cuinaáⁿ yeⁿe 'iⁿyāⁿ 'cūú taachi 'úú ndaá taama vmnéⁿe tan'dúúca Rey ndúúcu poder yeⁿe Chiidá ndúúcu

poder ye^{ní}ē maáⁿ ní ndúúcū ángeles.
²⁷Úú ngaⁿa cuaacú ndúúcū ndís'tií,
 chí vee náⁿa nī chí snee nī 'muuⁿ
 chí nguée 'cuūvi nī taanduvée ndíí
 snaaⁿ nī yeⁿe naachí Ndyuūs ngaⁿa
 ntiiⁿnyúⁿ yā.

Jesús n'daaⁿ yā cuerpo yeⁿe maáⁿ yā
 (Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

²⁸Ch'íínú níⁿníⁿ nguuví chí Jesús
 caⁿa yā nduudu 'cūū, Jesús cueⁿe
 yā ndúúcū Pedro, ndúúcū Juan
 ndúúcū Jacobo ní chee yā na yīcū
 chí caaⁿmaⁿngua^a yā. ²⁹Ní taachi
 Jesús ngaⁿangua^a yā, n'dááⁿ naaⁿ
 yā ní catecai yā nduuví cuéē ní ngii
 n'gai. ³⁰Ní tuuⁿmí nūuⁿ che'enaāⁿ
 na 'uuví saⁿā ndúúcū Jesús. Saⁿā
 s'eeⁿ chíiⁿ Moisés ndúúcū profeta
 Elías chí 'āā 'naaⁿ tiempo chí n'dií
 yā. ³¹Nduu 'iínú yā ní na chideeve
 chí ngíí n'gai ye^{ní}ē va'ai cheeti
 nguuví snée yā. Ní ngaⁿa yā ye^{ní}ē
 chí 'cuūvī Jesús ní 'cueenu taaví yā
 na yāāⁿ Jerusalén. ³²N'dáá rá chí
 cyaadu Pedro ndúúcū Juan ndúúcū
 Jacobo nadacueēⁿ yā ní n'diichi yā
 chí ngíí n'gai naaⁿ Jesús ndúúcū
 saⁿā s'eeⁿ chí canee ndúúcu yā.
³³Ní taachí Elías ndúúcū Moisés
 chiví yā yeⁿe Jesús ní 'āā cuéé caⁿa
 yā, tuuⁿmí ní Pedro miiⁿ ní caⁿa
 yā chíi yā Jesús: N'dií Maestro,
 de'e chúúcā n'daācā yeⁿe yú chí
 'cuētinee yú 'muuⁿ. Ní dín'dái 'nū
 'iínū va'ai n'gaiyāā; 'áámá yeⁿe nī,
 'áámá ye^{ní}ē Moisés, nī 'áámá ye^{ní}ē
 Elías. Pedro miiⁿ ní nguée déenu
 yā de'e chí ngaⁿa yā. ³⁴Ní neⁿe chí
 ngaⁿa Pedro miiⁿ ndaā 'áámá meēeⁿ
 ní sn'díí 'iínú yā s'eeⁿ ní 'va'a yā chí
 ndaa meēeⁿ vmnaaⁿ yā. ³⁵Tuuⁿmí ní
 chíiindiveēⁿ yā 'áámá nduudu chí

ngaⁿā nguaaⁿ meēeⁿ: Sáⁿa 'cūū ní
 Daiyá chí neⁿe taaví. Cu'neeⁿ veéⁿ
 nī nducue^{ní}ē chí ngaⁿa sa.

³⁶Ch'íínú chíiindiveēⁿ yā nduūdū
 miiⁿ ní discípulos n'diichí yā chí Jesús
 miiⁿ canee yā dámaaⁿ yā nduucú yā.
 Ní discípulos ch'etinee 'diiiⁿ cheendí
 yā nguuví s'eeⁿ ní nguée chíi yā mar
 'áámá 'iínú yā ye^{ní}ē chí n'diichi yā.

Jesús dííⁿ yā chí nanduūvā yeⁿe
'áámá saⁿā 'línⁿ yeⁿe espíritu yeⁿe
yááⁿn'guiinūuⁿ

(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷Táámá nguuví cuayiiví, 'iínú yāⁿ
 s'eeⁿ ní nangua^a yā yeⁿe yīcū
 miiⁿ ní néené 'yaaⁿ 'iínú yāⁿ can'dáa
 yā na yāāⁿ ní cueⁿé yā chí ndaacá
 yā Jesús. ³⁸Tuuⁿmí ní 'áámá saⁿā
 chí canee ndúúcū 'iínú yāⁿ s'eeⁿ 'cái
 sa: N'dií Maestro d'cuítūu n'dií
 chí snaaⁿ nī daiyá tí 'áámá n'dyáⁿā
 daiyá. ³⁹Ti 'áámá espíritu yeⁿe
 yááⁿn'guiinūuⁿ ita'a saⁿā ní ndáaca
 naāaⁿ nn'gai sa ní 'caí diitú sa ní
 ican'daā yáíⁿ cuaaⁿ cheendi sa ní
 n'dee n'dái tiempo chí néené taaⁿ
 idiiⁿ espíritu yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ
 ndúúcū sa ní nguée ngii vii espíritu
 yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ yeⁿe sa. ⁴⁰Ní
 'āā dííⁿ 'cuítūu discípulos yeⁿe nī
 chí diví yā espíritu miiⁿ ye^{ní}ē daiyá
 naati nguée cuuví dííⁿ yā.

⁴¹Jesús nan'guēcútaⁿa yā:
 Ndis'tií, 'iínú yāⁿ chí nguée i'téenu
 nī ndíí nguée ndúú idiiⁿ n'daacá nī.
 ¿'Áá 'naaⁿ tiempo canee chí cuneé
 ndúúcū ndis'tií? ¿'Áá 'naaⁿ tiempo
 ní canee chí cucheé ndúúcū ndis'tií?
 Ní ngaⁿa yā ngii yā sáⁿā miiⁿ:
 Cuchí di nanaáⁿ ndúúcū daiya di.

⁴²Taachí saⁿā 'dííⁿ miiⁿ ndaa
 niiⁿnuúⁿ sá nanááⁿ Jesús miiⁿ,

espíritu yeⁿe yááⁿn'guinūuⁿ
 miⁿ chindeēve saⁿā 'díí miⁿ ní
 ch'ēcundāā saⁿā. Ní Jesús
 yaa'vinéeⁿ yā espíritu yeⁿe
 yááⁿn'guinūuⁿ chí divíi yeⁿe
 saⁿa 'dííⁿ miⁿ, ní nanduūvā yeⁿē
 sa. Tuu'mi ní Jesús nca'á yā saⁿā
 'dííⁿ miⁿ chiida sa. ⁴³Nducyáácá
 'iiⁿyāⁿ ngeⁿe yiinu yā yeⁿē poder
 yeⁿe Dendyuūs chí ch'ēete n'dai. Ní
 taachi nducyaaca yā cheⁿe yiinu yā
 yeⁿe tanducueⁿē chí diiⁿ Jesús miⁿ,
 Jesús caⁿa yā.

**Jesús caⁿa yā táámá cuuvi yeⁿē chi
 'cuuvi yā**

(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

⁴⁴Ní chii yā discípulos yeⁿe
 yā: 'Caandiveéⁿ nī n'daācā yeⁿe
 tanducueⁿē nduudu chi caaⁿ'máⁿ
 ní nguéeⁿ cuuvi naáⁿ nī yeⁿē. 'Úú
 Saⁿā chí Daiya Ndyuūs 'úú ní 'iiⁿyāⁿ
 canee chí naca'a yā 'úú ta'ā 'iiⁿyāⁿ.

⁴⁵Discípulos ní nguéeⁿ
 tuumicádiinuuⁿ yā nduudu chi
 ngaⁿ'a Jesús. Canúúⁿ n'de'ei
 nduudú 'cūū yeⁿe yā. Ní nguéeⁿ
 túúmícádiinuuⁿ yā. Ní 'va'á yā chí
 ntiinguuneeⁿ yā Jesús de'ē neⁿe
 caaⁿ'maⁿ nduudú 'cūū.

Nduudu yeⁿe du'ū chí ch'ēete ca

(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

⁴⁶Tuu'mi ní discípulos yeⁿe yā
 tucá'a yā caⁿa yā ndúúcu v'i: 'Du'ū
 ca chí ch'ēete ca nguaaⁿ s'uúúⁿ?

⁴⁷Jesús tuumicadíinuuⁿ yā táácā
 chí discípulos nadicádiinuuⁿ yā na
 staava yeⁿe yā ní sta'á yā 'áámá
 saⁿā 'lííⁿ ní s'neeⁿ yā saⁿā nanáaⁿ
 yā. ⁴⁸Ní caⁿa yā chii yā discípulos
 yeⁿe yā: 'Āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿyāⁿ chí
 'cuaaⁿ yā saⁿā 'lííⁿ 'cūū ndúúcu chí

duuchí 'cuaáⁿ yā 'úú. 'Āā du'ú nūuⁿ
 'iiⁿyāⁿ chí 'cuaáⁿ yā 'úú 'cuaáⁿ yā
 'iiⁿyāⁿ chí dichó'o yā 'úú. 'Iiⁿyāⁿ chí
 ndiicuuⁿ ca yā nguaaⁿ ndis'tii ní
 'iiⁿyāⁿ 'cūú, ní ch'ēete ca yā nguaaⁿ
 ndis'tii.

**'Iiⁿyāⁿ chí nguéeⁿ contra yeⁿē yú ní
 snée yā favor yeⁿē yú**

(Mr. 9.38-40)

⁴⁹Tuu'mi ní Juan caⁿa yā chii yā
 Jesús: N'dií, Maestro, 'āā n'diichí
 'nū 'áámá saⁿā chí divíi sa espíritus
 yeⁿē yááⁿn'guinūuⁿ yeⁿe 'iiⁿyāⁿ
 ndúúcu chí duuchí nī; ní nguéeⁿ cuúⁿ
 'nū ti nguéeⁿ canee sa ndúúcu yú.

⁵⁰Jesús caⁿa yā chii yā Juan:
 'Cuaáⁿ nī chí diiⁿ sa 'túúca; ti 'iiⁿyāⁿ
 chí nguéeⁿ dííⁿ yā contra yeⁿe s'uúúⁿ,
 'iiⁿyāⁿ miⁿ snée yā favor yeⁿē yú.

**Jesús yaa'vineeⁿ yā 'uūvi
 discípulos yeⁿe yā**

⁵¹Taachi snūū ca'a nguuvi miⁿ
 chí Jesús miⁿ canée chí caⁿ'á yā
 na va'ai ch'ēeti nguuvi, Jesús 'āā
 deenú yā de'ē chí dííⁿ yā ní cueⁿe
 yā ndúúcu valor na yāāⁿ Jerusalén.

⁵²Ní dichó'o yā na 'úúví saⁿā
 vmnááⁿ yeⁿe yā. Saⁿā s'eeⁿ ní
 cueⁿē sa ní sndaā sa na 'áámá yāāⁿ
 yeⁿe yán'āa Samaria chí in'nuuⁿ sa
 nááchí 'cuēetinée yā. ⁵³Ní 'iiⁿyāⁿ
 samaritanos nguéeⁿ 'cuuⁿ yā Jesús
 miⁿ ti chicadíinuuⁿ yā chí Jesús
 caⁿa yā yāāⁿ Jerusalén. ⁵⁴Taachí
 discípulos yeⁿe yā n'giindiveéⁿ yā
 chuū, Jacobo ndúúcu Juan caⁿa
 yā: N'dií, Señor, 'áá neⁿe nī chí
 caaⁿ'maⁿ ntiíⁿnyuⁿ yú chí cun'geēⁿ
 yaⁿā yeⁿē nanguuvi ní di'cuinú
 yú 'iiⁿyāⁿ 'muuⁿ tan'dúúca chí diiⁿ
 profeta Elías miⁿ tiempo chí chó'oo

caati 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nguéeⁿ neⁿé yā
'cuaāⁿ yā s'uúúⁿ?

⁵⁵Tuu'mi ní Jesús miiⁿ yaa'vineeⁿ
yā Jacobo ndúúcu Juan ní caⁿa yā
chii yā saⁿā s'eeⁿ: Ndís'tii ní nguéeⁿ
tuumicádiinuⁿ nī de'e espíritu yeⁿē
chi ngaⁿa nī. ⁵⁶Úú, ní Saⁿā chi
Daiyá Ndyuūs. 'Úú ní nguéeⁿ cúchí
chí dindaí vida yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ
naati chí nadinguaⁿái vida yeⁿe
'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. Tuu'mi ní cho'ó yā yāāⁿ
miiⁿ ní cueⁿe yā táamá yāāⁿ.

**Yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi neⁿe yā caⁿa yā
ndúúcu Jesús**

(Mt. 8.19-22)

⁵⁷Taachi snúuⁿ yā yúúní, 'áámá
saⁿā ní caⁿa sa chii sa Jesús miiⁿ:
N'díí, Señor, caⁿā nduucú nī 'āā tíf
núuⁿ naachi caⁿa nī.

⁵⁸Jesús caⁿa yā chii yā saⁿā miiⁿ:
'Yuunée nī véé yiivi yáává yeⁿe tī
ní 'yaada ní véé 'dééce tī; naati 'úú,
Saⁿā chi Daiya Dendyuūs, nguéeⁿ
mar 'áámá cuaaⁿ naachi cundiití tífⁿ.

⁵⁹Ní caⁿa yā chii yā 'áámá saⁿā:
Cuchí nī nduucú. Ní saⁿā miiⁿ ní
caⁿa sa: N'dííⁿ Señor, téé nī lugar
'úú tī caⁿā 'cuūchí chiidá ní caⁿā yú.

⁶⁰Jesús caⁿa yā: Cu'neeⁿ dí 'iiⁿyāⁿ
chi nguéeⁿ i'téenu yā chi 'cuūchí yā
tinaⁿā yeⁿe yā tī 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi
tan'dúúca tinaⁿā miiⁿ, 'tiicá yā. Dii
ní cueⁿe di ní caaⁿmaⁿ di nduudu
yeⁿé Ndyuūs yeⁿe naachi Ndyuūs
ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā.

⁶¹Tuu'mi ní táamá saⁿā caⁿa sa chii
sa Jesús miiⁿ: N'díí, Señor, 'úú neⁿé
caⁿā nduucú nī naati téé nī lugar
'úú tī caⁿā yaa'ví 'iiⁿyāⁿ chi snúuⁿ yā
ndavaacú chi caⁿā ndúúcu nī.

⁶²Jesús caⁿa yā chii yā saⁿā
miiⁿ: 'Āā du'ú núuⁿ saⁿā chi cuúndū

tá'a sa na laatú ní 'cuíínu sa cuaaⁿ
dáámí sá, nguéeⁿ dichíí'vē sa chi
cuuvi sa caⁿa sa nduucú ní diiⁿ
sa ntiiⁿnyuⁿ yeⁿé naachi Ndyuūs
ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā.

**Jesús dichó'o yā 'iinū ngeecu
ndiichí discípulos yeⁿe yā
chí ngaⁿā nduudu cuaacu**

10 'Cuiinú chúu ní Jesús
nandeeve yā tá 'iinū ngeecu
ndiichi discípulos yeⁿe yā ní dichó'o
yā cá'uúvi ca'uuví yā. Ní cueⁿe
yā cuááⁿ vmnaaⁿ yeⁿe Jesús cuaaⁿ
nducyáácá yāāⁿ ndúúcu nduu cuaaⁿ
naachi Jesús canéeⁿ chí cáⁿa yā.

²Ní Jesús ngaⁿa yā ngii yā 'iiⁿyāⁿ
s'eeⁿ: 'Cuaacu nííⁿnyúⁿ chí nééné
n'deē cosecha véé chí nééné n'deē
'iiⁿyāⁿ chí canéeⁿ chí 'caandiveeⁿ yā
nduudu yeⁿé Ndyuūs naati saⁿā chí
idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ nguéeⁿ 'yaaⁿ sa. Cáávā
chuū d'cuíítu nī 'iiví Ndyuūs chí
dichó'o yā 'iiⁿyāⁿ chí caaⁿmaⁿ yā
nduudu cuaacu yeⁿé Ndyuūs ní
nadacuéeⁿ yā cosecha yeⁿé Ndyuūs.
Cosecha miiⁿ ní tan'dúúca 'iiⁿyāⁿ
chí cu'téenu yā Ndyuūs. ³Ndís'tii
cueⁿe nī caati 'úú dichó'o ndís'tii
chí ndís'tii ní caⁿa nī tan'dúúca
'iiti cuūchí caⁿa tī nguaaⁿ lobos.

⁴Nguéeⁿ candéeⁿ nī bolsa ndúúcu
tuūmī, ndíí nguéeⁿ ndúú ndaacuⁿ yeⁿe
nī. Ní taachi dííⁿ nī saludar 'iiⁿyāⁿ
cuaaⁿ cyúúní, ní nguéeⁿ cuuvi 'naaⁿ
nī. ⁵Ní tanducuéⁿē va'āi chí ndaá
nī caaⁿmaⁿ nī vmnááⁿ vmnaaⁿ
'túúca: Cuneé 'iiⁿyāⁿ yeⁿe va'ái 'cūū
ndúúcu vaadi 'diiíⁿ. ⁶Ní nduuti chí
'iiⁿyāⁿ ní ndiicúuⁿ yā na va'ai miiⁿ,
tuu'mi ní vaadi 'diiíⁿ cunéeⁿ ndúúcu
yā. Ní nduuti chí nguéeⁿ véé 'iiⁿyāⁿ

ndiicúuⁿ na va'ai miiⁿ, vaadi 'diííⁿ
 nguée cunée ndúúcu yā. ⁷Cueetinée
 núúⁿ nī va'āi naachí 'iiⁿyāⁿ 'cuaáⁿ yā
 ndís'tií. Che'é nī ní cu'u nī chí téé
 yā caati 'iiⁿyāⁿ chí idiíⁿ ntíiⁿnyuⁿ
 canée chí nduuví 'íí'vé yā. Ndís'tií
 nguée caⁿa nī nduu va'āi nduu va'āi.
⁸Āa tíí nūuⁿ yāāⁿ naachi cūndaa
 nī ní 'iiⁿyāⁿ mífⁿ 'cuaáⁿ yā, che'é
 nī 'āa de'é nūuⁿ chí téé yā chí che'é
 nī. ⁹Idiíⁿ nī chí índuūvā yeⁿ'é 'iiⁿyāⁿ
 chí ngiitā chí snee yā na yāāⁿ. Ní
 cuuvi nī 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'ē naachi Ndyuūs
 ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā ní 'āa ndāa
 niiⁿnuúⁿ naachi snée yā. ¹⁰Naati
 'āa tíí nūuⁿ yāāⁿ naachi ndāa nī ní
 'iiⁿyāⁿ ní nguée 'cuáaⁿ yā ndís'tií,
 tuu'mi ní can'daa nī cuaaⁿ cyúúni
 ní caaⁿ'maⁿ nī 'túúcā: ¹¹Ndíí yaācāa
 yeⁿ'ē yāāⁿ 'cūū chí caí na ca'á 'nū
 n'dáadi 'nū ti nguée cu'teenū nī yeⁿ'é
 'nū. Naati cadíínuuⁿ nī chuū chí
 yeⁿ'ē naachi Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ
 yā ní 'āa ndāa niiⁿnuúⁿ naachi
 snée nī. ¹²Úú, Jesús, ngaⁿ'á ngíí
 ndís'tií chí nguuví taachi Ndyuūs
 caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ,
 castigo yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ s'tií ní
 diitu cá ní nguée ti chí cuuvi yeⁿ'e
 'iiⁿyāⁿ chí nguée din'daācā yeⁿ'e yāāⁿ
 Sodoma.

**Yeⁿ'e yāāⁿ s'eeⁿ naachi 'iiⁿyāⁿ nguēē
 i'téenu yā Ndyuūs**

(Mt. 11.20-24)

¹³Caⁿ'a Jesús: De'ē chúúcā ya'ai
 yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Corazín. De'ē
 chúúcā ya'ai yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ
 Betsaida. Ti ndúúti chí 'iiⁿyāⁿ na
 yá'āa Tiro ndúúcu 'iiⁿyāⁿ na yá'āa
 Sidón n'diichí yā vaadi n'giinu chí
 chií nguaaⁿ ndís'tií, 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e
 yá'āa s'eeⁿ 'āa 'naaⁿ ndaācādaamí

yā yeⁿ'ē nuuⁿndi yeⁿ'e yā. Ní
 ch'ēetinúuⁿ yā catecai yā tan'dúúcā
 díínūuⁿ ní ch'ēetē yā nguaaⁿ yaíyāā
 tan'dúúcā costumbre yeⁿ'e 'iiⁿyāⁿ
 miiⁿ ndíí vmnaaⁿ taachi chí'i yā
 chí neenē yaⁿ'ai yā. ¹⁴Cáāvā chuū
 ní 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yá'āa Tiro ndúúcu
 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yá'āa Sidón 'duū'vī
 cá castigo yeⁿ'é yā nguée ti yeⁿ'e
 ndís'tií taachí ndāa nguuví chí
 Ndyuūs caaⁿ'maⁿ yā nuuⁿndi yeⁿ'e
 'iiⁿyāⁿ. ¹⁵Ndís'tií, 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ
 Capernaum, neⁿ'é nī dííⁿ nī chí
 maāⁿ nī n'geetē nī naati caⁿ'á nī na
 infierno.

¹⁶'Iiⁿyāⁿ chí n'giindiveeⁿ yā
 nduudu yeⁿ'ē ndís'tií ní nduudu
 yeⁿ'ē 'úú n'giindiveeⁿ yā. 'Iiⁿyāⁿ chí
 nguée neⁿ'e yā ndís'tií, nguēē neⁿ'e
 yā 'úú. Ní nguée neⁿ'e yā Ndyuūs ti
 'iiⁿyāⁿ miiⁿ dichólo yā 'úú.

**Nanguēēcuunée 'iīnū ngeēcu
 ndíichí discípulos yeⁿ'é Jesús**

¹⁷Nguēēcuunée ndu'ū 'iīnū ngeēcu
 ndíichí discípulos ndúúcu vaadi
 yeenú. Ní caⁿ'a yā: N'díí, Señor,
 espíritus yeⁿ'e yāāⁿ n'guiniūuⁿ
 n'giindiveeⁿ sa yeⁿ'e 'nū chí caaⁿ'maⁿ
 ntiiⁿnyúⁿ 'nū ndúúcu chiduuchí nī.

¹⁸Jesús caⁿ'a yā: Cuáácú 'úú ní
 inaāⁿ yāāⁿ n'guiniūuⁿ tan'dúúcā chí
 sn'daā sa yeⁿ'ē nánguuví tan'dúúcā
 'cuai. ¹⁹Ní Jesús caⁿ'a yā chíí yā
 discípulos yeⁿ'e yā: 'Úú ní teē poder
 ndís'tií chí cunnca'á nī cúú ndúúcu
 'iiti dá'nāi, níicu cuchée nī ndúúcu
 'iiⁿyāⁿ chí contra yeⁿ'e nī. Ní
 nguée du'ū vēē cuuvi cuchée yeⁿ'e
 ndís'tií. Ní nguée idiíⁿ daño ndís'tií.
²⁰Ndís'tií nguée ngii yeenú nī taachi
 caaⁿ'máⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'ē espíritus
 yeⁿ'e yāāⁿ n'guiniūuⁿ ní n'giindiveeⁿ

yeⁿe nī naati yeenú nī chí canéé
nguūⁿ chí dúúchí nī na libro yeⁿé
Ndyuūs na va'ai cheeti nguuví.

Jesús chíi yeenú yā

(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

²¹Hora mífⁿ nūuⁿ Jesús yeenú
n'dai yā cáávā Espíritu N'dai yeⁿé
Ndyuūs ní caⁿa yā: N'diī, Chiidá,
'úú ní teé gracia n'diī chí 'iiví nī
yeⁿe va'ai cheeti nguuví ndúúcū
yāⁿāa 'cūū caati snuuⁿ n'dé'ei nī
nduudú 'cūū yeⁿe 'iīⁿyāⁿ chí déénu
ca yā ndúúcū 'iīⁿyāⁿ chí n'deēe n'dái
túúmícadíínuuⁿ yā. Ní ca'á nī chí
cadíínūuⁿ 'iīⁿyāⁿ chí ndiicúuⁿ yā chí
nguéeⁿ n'deēe cá déénu yā caati 'tíicā
neⁿe nī diiⁿ nī ti n'daācā.

²²N'diī Chiidá, 'āā tee nī
tanducuéⁿe 'úú. Mar 'áámá 'iīⁿyāⁿ
nguéeⁿ déénu yā du'ū chí 'aama
n'dyaⁿā Daiya Dendyuūs, dámaaⁿ
n'diī Chiidá. Mar 'aama 'iīⁿyāⁿ nguéeⁿ
déénu yā du'ū chí n'diī Chiidá
dámaaⁿ 'áámá n'dyaⁿā daiyá nī,
ndúúcū 'āā du'ū nūuⁿ 'iīⁿyāⁿ chí
Daiyá Dendyuūs neⁿé yā 'cuuⁿmíⁿ
yā.

²³Tuu'mi ní Jesús ngaⁿa yā ngii
yā discípulos yeⁿe yā: Dē'e chúúcā
n'dai ndís'tiī chí ngii naaⁿ nī
dendu'ū chí ndís'tiī n'gíínu nī. ²⁴'Úú
ní ngaⁿá ngii ndís'tiī chí neené 'yaaⁿ
profetas ndúúcū reyes chí yeⁿe ndiī
cuááⁿ vmnaaⁿ néⁿe yā snaaⁿ yā chí
ndís'tiī ínaaⁿ nī naati nguéeⁿ n'diichí
yā. Ní neⁿé yā 'caandiveeⁿ yā chí
ndís'tiī n'giindiveeⁿ nī naati nguéeⁿ
ch'iindiveeⁿ yā.

Saⁿā samaritano chí n'dai

²⁵'Áámá maestro yeⁿe ley chí
neⁿe sa n'diichineeⁿ sa Jesús ndaa

sa nanáaⁿ yā ní ntiinguuneeⁿ sa
Jesús: N'dií, Maestro, ¿dē'ē chí
caneé chí diíⁿ chí ndáácā vida
cueⁿe daāⁿmaⁿ?

²⁶Jesús nan'gueécútaⁿa yā: ¿Taacā
canéé nguūⁿ na ley yeⁿé chuū? ¿Dē'ē
tuumicadiínuuⁿ di yeⁿe ley yeⁿe
chuū?

²⁷Maestro yeⁿe ley miiⁿ
nan'gueécútaⁿā sa: 'Túúcā canéé
nguūⁿ: Dinéⁿe di Señor Ndyuūs
yeⁿe di ndúúcū núúⁿmáⁿ staava
yeⁿe di, ndúúcū núúⁿmáⁿ alma yeⁿe
di, ndúúcū tanducuéⁿe fuerzas
yeⁿe di, ndúúcū tanducuéⁿe vaadi
cadíínūuⁿ yeⁿe di. Ní dinéⁿe di
nducyaaca 'iīⁿyāⁿ na niiⁿnuúⁿ va'āi
yeⁿe di tan'dúúcā chí neⁿe di maāⁿ
di.

²⁸Jesús nan'gueécútaⁿa yā:
N'dáácā nan'gueécútaⁿā di. Diīⁿ
di chuū, ní cunduūchi di cueⁿe
daāⁿmaⁿ.

²⁹Saⁿā miiⁿ neⁿe sa cunéé n'daāca
sa ní caⁿa sa chíi sa Jesús: ¿Dú'ū
chí 'iīⁿyāⁿ chí canéé chí neⁿé chí
niiⁿnuúⁿ va'āi yeⁿé?

³⁰Tuu'mi ní Jesús miiⁿ
nán'gueécútaⁿā yeⁿe sa ndúúcū
'áámá cuento chí ejemplo chí 'tíicā:
'Áámá saⁿā ngua'āi sa yeⁿe yāāⁿ
Jerusalén miiⁿ ní cunaⁿa sa na
yāāⁿ Jericó. Taachi canúúⁿ sá yúúni
'iīⁿyāⁿ duucu ní sta'á yā saⁿā miiⁿ
ní diví yā ndiī catecai sa ní ch'eⁿe
yā saⁿā ndíí chí ya'āi ca yeⁿe sa ní
'tē 'tēé nguéeⁿ chí sa ní cunaⁿa yā.

³¹Tuu'mi ní 'áámá chiiduú cho'ó yā
yúúni miiⁿ ní taachi n'diichi yā saⁿā
miiⁿ, diví yā cuááⁿ 'diituú yúúni
ní cho'ó yā ní cueⁿé yā. ³²Tiicā
ntúūⁿ saⁿā levita chí chiiduú chí
diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe nátai cho'ó yā

naachi candífti saⁿā miiⁿ. N'diichi yā saⁿā miiⁿ ní divíi yā cuaaⁿ 'diituú yúúni. Ní cho'ó yā ní cueⁿé yā. ³³ Cuayiivi ní 'áamá saⁿā yeⁿe yáⁿā Samaria cho'ó sa yúúni miiⁿ. Taachí ndaa niiⁿnuúⁿ sa naachi candífti saⁿā miiⁿ, n'diichi sa saⁿā nnee ya'āi 'iinu sa saⁿā. ³⁴ Ní ndaā sa naachi candífti saⁿā miiⁿ ní idiⁿ yiicú sá naachi ya'āi ndúúcu aceite ndúúcu vino ní ch'εecu sa tīnūuⁿ naachí ya'āi yeⁿē sa. Ní sn'duú sa saⁿā 'yúudū yeⁿe sa ní candeē sa saⁿā na yāāⁿ. Ní nuuⁿ sa 'áamá va'ai naachí cuuvi cu'neeⁿ sa saⁿā miiⁿ naachi 'iiⁿyāⁿ díⁿ yā cuidado saⁿā miiⁿ. ³⁵ Chideεve táamá nguuví, taachi neⁿe caⁿa sa tun'dáa sa na 'uūvi caadi yeⁿe bolsa ní ca'á sa saⁿā vaacu miiⁿ. Ní caⁿa sa chii sa saⁿā: N'dií, díⁿ nī cuidado saⁿā, ti 'āā taa véé nūuⁿ chi díⁿ nī gastar ndúúcu sa, taachí nguεecuneé nadí'vé yeⁿe nī. ³⁶ Maaⁿ ní Jesús ntiinguunéeⁿ yā saⁿā miiⁿ: Naachi 'iinu saⁿā s'eeⁿ 'chεε sá chi saⁿā chi neⁿe sa saⁿā na niiⁿnuúⁿ ya'āi chi 'nuū cá'ai chi duucu miiⁿ?

³⁷ Saⁿā miiⁿ ní caⁿā sa: Saⁿā chi nnee ya'āi 'iinu sa. Tuuⁿmi ní Jesús miiⁿ caⁿa yā: Díⁿ, cueⁿe di, ní diiⁿ ntúuⁿ di 'túúca.

**Jesús canée yā na vaacu
Marta ndúúcu María**

³⁸ Cuayiivi ní cueⁿe Jesús na 'áamá yāāⁿ 'líⁿ ní ndaa yā na vaacu 'áamá n'daataá chi nguuví tá Marta. Ní 'cuūⁿ tá chi canee yā na vaacu tá. ³⁹ Ní Marta miiⁿ ní véé 'aama ví'i yā chi nguuví tá María. Ní María miiⁿ ch'iindi tá ná ca'a Señor Jesús miiⁿ, ní n'giindiveeⁿ tá nduudu chí

chi'cueeⁿ yā. ⁴⁰ Marta miiⁿ ní néené n'deēe ntiiⁿnyuⁿ idiⁿ tá ní ndaā tá nanááⁿ Jesús ní caⁿa tá: N'díⁿ Señor, 'áá nguée inadícídiinūⁿ yeⁿé chi dámaaáⁿ n'nééⁿ ví'i 'úú chí díⁿ mandado? Cuuvi nī táⁿā ní cunnee tá 'úú.

⁴¹ Jesús caⁿa yā: Dii, Marta, Marta, néené n'deēe dendu'ú chi nadícídínuuⁿ di yeⁿē dendu'ú chí idi'vaachií. ⁴² Véé 'áamá nūuⁿ dendu'ú chi n'daacā ca. Tá María miiⁿ ndeεve tá chí n'daacā ca. Ní chuū nguée ndivíi 'iiⁿyāⁿ yeⁿē tá.

**Jesús ngi'cueeⁿ yā táacā chi 'iiⁿyāⁿ
cuuvi caaⁿmaⁿngua'á yā
(Mt. 6.9-15; 7.7-11)**

11 'Áamá vmnéⁿēe ní Jesús ngaⁿangua'á yā 'áamá cuaaⁿ, ní taachí ch'iinu caⁿangua'á yā, discípulos yeⁿe yā caⁿa yā chii yā Jesús: N'díⁿ Señor, ca'cuéeⁿ nī nús'uu taacá chi cuuvi caaⁿmaⁿngua'á nū tan'dúúca chi Juan chi chεedínuuⁿnī chi'cueeⁿ yā discípulos yeⁿe yā.

² Tuuⁿmi ní Jesús caⁿa yā chiī yā discípulos yeⁿe yā: Taachí ndís'tiī caaⁿmaⁿngua'á nī 'túúca caaⁿmaⁿ nī:

N'dií, chi Chiidá 'nū chi canée na va'ai cheeti nguuví. N'daācā n'dai chi 'iiⁿyāⁿ dich'εetē yā n'dií. Cuchií tiempo chi ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ nī yeⁿe tanducuéⁿē. Cúúví tan'dúúca chi n'dií neⁿe nī tan'dúúca ná va'ai cheeti nguuví, 'tiicá ntuūⁿ ná yáⁿāa 'cúú.

³ Téé nī chi cuuvi che'é 'nū maaⁿnguuví.

⁴ Nadich'εεćú nī nuuⁿndi yeⁿé
'nū, tan'dúúćā chi nús'ūū
nadach'εεćú 'nū yeⁿe 'iⁿyāⁿ
chi nguεε n'daāćā diⁿ yā
nduucú 'nū. Nguéé 'cuááⁿ nī
chi ndaā nanaáⁿ 'nū cosas
chi chεεchi ca chi diⁿ chi
diⁿ 'nū nuuⁿndi naati cunneé
nī nús'uu chi nguéé diⁿ 'nū
nuuⁿndi ní cucheé 'nū.

⁵ Tuuⁿmi ní Jesús caⁿ'a yā 'áámá
ejemplo. ¿Du'ú ndís'tiī chi véé amigo
yeⁿe nī ní caⁿ'á nī nduu vaacu amigo
ná maⁿ'a yaaaⁿ ní caaⁿ'máⁿ nī: N'dií
amigo, teé nī 'iinū panes yeⁿe nī
'úú, ⁶ caati 'áámá amigo yeⁿé chi
canuuⁿ sa yúúnī ndaā sa na vaacú nī
nguéé dε'ε vεε chi ca'á chi che'e sa?
⁷ Ní 'iⁿyāⁿ chi canúⁿ yā va'ai miiⁿ
nán'guεεćútaⁿ a yā: Nguéé diⁿ ndu'ú
nī 'úú. 'Āā nduudí cheendi va'āi ní
d'ácaīyāā yeⁿé ní candiití yā nduucú
na cama. 'Úú nguéé cuuví nducueéⁿ
ní teé n'diī chiiⁿ chi neⁿe nī. ⁸ Jesús
ngaⁿ'á yā: 'Úú ngaⁿ'á ngií ndís'tiī.
'Áárá chi nguéé nducueeⁿ amigo yeⁿé
sa chi ca'a yā pan saⁿ'ā miiⁿ cááva
chi amigo yeⁿé sa, naati nducueeⁿ
yā ní ca'a yā amigo miiⁿ ti amigo miiⁿ
nguéé 'cuinaaⁿ sa chi ngiica sa n'deeε
n'dái vueltas. ⁹ Ní 'úú ní ngaⁿ'á ngií
ndís'tiī: Cáácá nī ní Ndyuūs ní téε
yā yeⁿé nī, in'nuúⁿ nī ní ndaāca nī,
'yááví nī cheendi va'āi ní nan'guaaⁿ
yeⁿé nī. ¹⁰ Nducyáácá 'iⁿyāⁿ chi
ngiica yā Ndyuūs ní Ndyuūs ca'á
yā yeⁿe yā. Ní nducyáácá 'iⁿyāⁿ
chi in'nuúⁿ yā ní ínndaaca yā. Ní
nducyáácá 'iⁿyāⁿ chi yaa'vi yā
cheendi va'ai, ní nan'guaaⁿ yeⁿe yā.
¹¹ Maaⁿ ní chεé ndís'tiī chi véé
daiya nī, ndúúti chi daiya nī caaca
pan, ¿áá ca'á nī lado yeⁿe pan

'áámá túūu? O ndúúti chi caaca
daiyá nī 'aama 'yaāćā, ¿áá ca'a nī
lado yeⁿe 'yaāćā miiⁿ ní 'áámá cúú?
¹² O ndúúti chi caaca 'áámá dūtu'u,
¿áá ca'á nī lado yeⁿe dūtu'u 'áámá
'iitidaⁿ'āi? ¹³ Ndúúti chi ndís'tiī
chi cúnncheeⁿ nī déénu nī ca'a nī
dendu'ú chi n'dáacā daiya nī, tuuⁿmi
ní Chiidá nī chi canéé na va'ai
chεeti nguuví n'deéε cá cá'a yā caati
cá'a yā Espíritu N'dai yeⁿé Ndyuūs
'iⁿyāⁿ chí caaca yā chiida yú.

**'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ngaⁿ'a yā chi Jesús
miiⁿ véé poder yeⁿe yááⁿ'nguīnūⁿ
ndúúcu yā**

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.19-27)

¹⁴ Jesús miiⁿ tun'daa yā yeⁿé
'áámá saⁿ'ā 'lífⁿ 'áámá espíritu yeⁿe
yááⁿ'nguīnūⁿ chi diⁿ chi nguéé
ngii ngaⁿ'ā sa. Ní taachí nan'daa
espíritu yeⁿe yááⁿ'nguīnūⁿ saⁿ'ā
'dífⁿmī miiⁿ, ní caⁿ'a sa. Níćú 'iⁿyāⁿ
s'eeⁿ n'diichí yā chuū ní chéⁿé yiinū
yā yeⁿé. ¹⁵ Náⁿ'ā 'iⁿyāⁿ ní caⁿ'a yā:
Sáⁿ'a 'cūū ní nitun'daa sa espíritu
yeⁿe yááⁿ'nguīnūⁿ cáávā poder
yeⁿé Beelzebú chi Satanas chí
ngaⁿ'ā ntiiⁿ'nyuⁿ sa yeⁿe espíritus
yeⁿe yááⁿ'nguīnūⁿ.

¹⁶ Tanáⁿ'a yā ní neⁿe n'diichineeⁿ
yā Jesús ní ngiica yā Jesús chi diⁿ
yā 'áámá señał yeⁿé na va'ai chεeti
nguuví chi cuuví n'diichí yā. ¹⁷ Jesús
déénu yā chi nacádífnuuⁿ 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ
ní caⁿ'a yā chii yā 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ: 'Áámá
governador chi ngaⁿ'ā ntiiⁿ'nyúⁿ yā
yeⁿe yááⁿ'aa naachi véé 'uuví partido
yā chi nguⁿ'u 'aamá yā ndúúćú
táámá yā, tuuⁿmi ní nguéé cuuví 'naaⁿ
tiempo chi 'iⁿ'ntyéⁿé yā. 'Tiicá ntúūⁿ
naachi 'áámá familia yā ndúúti
chi n'deéε nadacadífnuuⁿ yā chi

vée partido yeⁿe familia miiⁿ nguεε cuuvi nduuvidaamá yā. ¹⁸Tiicá ntúūⁿ nduuti chi yááⁿ'nguiinūⁿ 'cuuⁿ'maⁿ sa ndúúcū maaⁿ sa, ítáácā canee naachí ngaⁿ'ā ntiiⁿ'nyuⁿ sa? Caaⁿ'máⁿ nī 'úú: ¿De'ē cáávā chi ngaⁿ'a ndís'tii chi caavā yááⁿ'nguiinūⁿ chi duuchi Beelzebú chi Satanás itun'daá espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ? ¹⁹Nduuti chi 'úú idivií espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ cáávā Beelzebú, tuuⁿ'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcu nī ní 'du'ú poder itun'dáa yā espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ? Chiiⁿ chi diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi ndúúcu nī n'giⁿ'í yā chi nguεε 'tíicā chi ngaⁿ'a nī. ²⁰Ndúúti chi cáávā poder yeⁿ'é Ndyuūs 'úú itun'daá espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ, tuuⁿ'mi ní cuaacu níⁿ'nyúⁿ chi naachi Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyúⁿ yā nndaā nanááⁿ ndís'tii.

²¹Taachi saⁿ'ā dítiinú diiⁿ cuidado sa ná vaacu sa ndúúcū íngaatu, tuuⁿ'mi ní na vaacu sa canée seguro.

²²Taachí ndaa táamá saⁿ'ā chí vée fuerzas yeⁿe sa ní ichεε sa nduucú yā ní idivií sa tanducuéⁿ'ē íngaatu yeⁿ'é yā chi ngii chεetinúⁿ yā yeⁿ'e va'āi miiⁿ tuuⁿ'mi ní diiⁿ sa repartir íngaatu s'eeⁿ ndúúcū compañeros yeⁿ'ē sa.

²³'Iiⁿ'yāⁿ chi nguée canée yā lado yeⁿ'é, 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní canée yā contra yeⁿ'é. 'Iiⁿ'yāⁿ chi nguée daama díⁿ cosechar nduucú tuuⁿ'mi ní díⁿ yā tan'dúúcā chi ingéē tanducuéⁿ'ē cosecha.

Espíritu yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ chi inguεεcunée na saⁿ'ā

(Mt. 12.43-45)

²⁴Caⁿ'a Jesús: Taachí espíritus yeⁿe yááⁿ'nguiinūⁿ nacan'daa

na 'áamá saⁿ'ā, cachiica na yáⁿ'āa cuuⁿ'maⁿ naachi nguée ch'εetinee 'iiⁿ'yāⁿ ní in'nuūⁿ naachi cuuvi ntaavi'tuunuuⁿ ní nguée ndaācā. Tuuⁿ'mi espíritus miiⁿ nadicádíinuuⁿ ní ngaⁿ'a: Nanguεεcunée na vaacu naachi chiicá. ²⁵Taachí nndaa na vaacu miiⁿ ndaācā chi saⁿ'ā miiⁿ tan'dúúcā 'áamá va'ai chi 'āā déévé n'dai ndúúcū nducuéⁿ'e na lugar yeⁿ'ē. ²⁶Tuuⁿ'mi ní espíritus miiⁿ cueⁿ'e ní in'nuūⁿ tá ndεēchē espíritus chi cunncaā ca chí cuuví maāⁿ. Ní ndaa espíritus ní ch'εetinee na saⁿ'ā miiⁿ. Cuayiivi ní n'geenu sa ngii ca ní cunncaā ca canée sá nguée ti cuááⁿ vmnaaⁿ.

Vée vaadi yeenú yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi i'téenu yā Ndyuūs

²⁷Taachí Jesús ngaⁿ'a yā dendú'u 'cūū 'áamá n'daataá 'caí yuudu tá nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: De'ē chúúcā n'dai n'daataá chi ch'iindiyáaⁿ nī ní ntaavi tá n'dií.

²⁸Jesús ní caⁿ'a yā: N'daacā ca yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ chi n'giindiveéⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs, ní i'téenu yā nduudu miiⁿ.

'Iiⁿ'yāⁿ chi nguée n'daāca yā ngiica yā 'áamá señal

(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

²⁹Taachí nduuvidaama 'iiⁿ'yāⁿ ndúúcū Jesús, Jesús tuc'a yā caⁿ'a yā nduudu miiⁿ: 'Iiⁿ'yāⁿ chí vée yā ngúúví 'cūū nééné cúnncheeⁿ yā. In'nuúⁿ yā señales naati nguée ndaācā táamá señal caati dámaāⁿ snaaⁿ yā señal chi diiⁿ Ndyuūs ndúúcū profeta Jonás tiempo chi 'āā chó'oo. ³⁰Tan'dúúcā Ndyuūs díⁿ yā señal ndúúcū profeta Jonás

yeⁿe 'iiⁿyāⁿ na yáāⁿ Nínive, 'tiicá ntuūⁿ Saⁿā chi Daiya Ndyuūs cuuvi cunée yā lado yeⁿe señal tiempo 'cūū. ³¹Taachi ndaaⁿ nguuvi yeⁿe juicio chi Ndyuūs caaⁿ máⁿ yā yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ, n'daataá reina chi tiempo chi chóōo ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ tá yeⁿe lado yeⁿe sur chi caⁿa ta ní nducueeⁿ tá contra yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi snée yā maaⁿnguuví. Ní táⁿā miiⁿ ní diiⁿ tá condenar 'iiⁿyāⁿ chi snée yā maaⁿnguuví caati táⁿā miiⁿ yaⁿāi n'dai ngiica tá chi neⁿe tá ch'iindivee tá yeⁿe vaadi deenu yeⁿe rey Salomón. Maaⁿ ní 'muuⁿ canée 'áámá yā chi ch'etete ca vaadi deenu yeⁿe yā nguée ti rey Salomón. ³²'Iiⁿyāⁿ chi ch'etinéé na yáāⁿ Nínive ndii cuááⁿ vmnaaⁿ nducueeⁿ yā ní caaⁿ máⁿ yā nuuⁿndi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chi snée yā maaⁿ caati 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáāⁿ Nínive ndaacadaamí yā yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yā cáávā nduudu yeⁿe Ndyuūs chi caⁿa profeta Jonás miiⁿ. 'Tíicā caⁿā yā díiⁿ yā nguuví chi Jesús caaⁿ máⁿ yā nuuⁿndi yeⁿe 'iiⁿyāⁿ. 'Caandiveéⁿ nī. 'Múúⁿ ní vée 'áámá saⁿā chi ch'etete ca sa nguée ti profeta Jonás.

'Áámá ejemplo chi tan'dúúcā 'áámá deeve yeⁿe cuerpo yeⁿe yú
(Mt. 5.15; 6.22-23)

³³Caⁿa Jesús: Mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nguée cunuuⁿ n'déⁿei yā 'aama lámpara chí ngiichi ní nguée ndúú i'nuūⁿ ra yā maaⁿ 'aama caja naati s'nuúⁿ yā na 'áámá mesa ní 'iiⁿyāⁿ chí cundaa yā ní snaaⁿ yā deeve miiⁿ. ³⁴Ndúútinaaⁿ yú chiiⁿ chí tan'dúúcā 'aama lámpara yeⁿe cuerpo yeⁿe yú. Taachí n'daí nduutináaⁿ nī 'tiicá ntúūⁿ

n'daí cuerpo yeⁿe nī ní inaaⁿ chí deeve. Naati taachí nguée n'daacā nduutináaⁿ nī tan'dúúcā lámparas chí nguée ngiichi ní 'tiicá ntúūⁿ cuerpo yeⁿe nī cunee ná maāiⁿ. ³⁵N'diichi nī, cundée nī cuidado nduutináaⁿ nī chí deeve yeⁿe cuerpo yeⁿe nī chí nguée canee nī na maāiⁿ. ³⁶'Tiicá ntúūⁿ inaaⁿ n'dáaca nī ní nguée maāiⁿ naachi canee nī nduuti chí candée nī cuidado nduutinaaⁿ nī. Ní vée deeve nanáaⁿ nī tan'dúúcā 'áámá lámpara ngiichi ní naāⁿ nī chí deeve yeⁿe.

Jesús ngaⁿa nuuⁿndi yeⁿe maestros yeⁿe ley ndúúcū 'iiⁿyāⁿ fariseos
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

³⁷Taachí Jesús miiⁿ ch'iinu cāⁿa yā chuū, 'áámá saⁿā fariseo ndaa sá nanáaⁿ Jesús ní d'cuíftu sa Jesús chí ch'é yā ndúúcū sa. Ní cueⁿe yā ndúúcū sa. Ní ndaa yā na vaacu sa ní cheeté yā na mesa. ³⁸Taachí ndaa tiempo chí che'e yā ní saⁿa fariseo miiⁿ n'diichi sa chí nguée naāⁿnū Jesús ta'á yā, (tan'dúúcā costumbre yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel) tuuⁿmi ní cueⁿe yiinu sa. ³⁹Ní Señor Jesús caⁿa yā chii yā saⁿa fariseo: Díi ndúúcū tanáⁿā saⁿā fariseos inadéevé nī cuāāⁿ daami vaso ndúúcū cu'u chí tan'dúúcā cuerpo yeⁿe nī naati cuááⁿ cheēti chí tan'dúúcā staava yeⁿe nī ndiituú ndúúcū vaadi 'caa'va ndúúcū dendú'ū chí nguée n'daacā. ⁴⁰Ndís'tii chí cheechi tíiⁿ nī, 'áá nguée deenú nī chí Ndyuūs din'dái yā 'iiⁿyāⁿ ndúúcū staava yeⁿe yā ndúúcū cuerpo yeⁿe yā, ní neⁿe yā 'iiⁿyāⁿ chí nadeevé cuerpo yeⁿe yā ndúúcū staava yeⁿe yā ndúúcū taanduvée chí vee cheeti

cuerpo ye^{ne} yā? ⁴¹Ndís'tii canée chi ca'a nī limosnas ye^{ne} nī ndúúcū nuuⁿmaⁿ staava ye^{ne} nī caati chuū ní cosa chi n'daācā.

⁴²De'e chúúcā ya'āi ye^{ne} ndís'tii 'iiⁿyāⁿ fariseos caati nadicádíínuuⁿ nī chi n'daāca nī chi dííⁿ nī chi ngaⁿā ley ye^{ne} Ndyuūs ti ca'a nī Ndyuūs décima chi ndiichi parte ye^{ne} nducué^{ne} cosecha ye^{ne} nī chi yiivií ndúúcū 'iicudaáⁿ ndúúcū tanducué^{ne} yaātā ngaiyāā. Nguée véé vaadi ne^{ne} ye^{ne} Ndyuūs ndúúcū nī ndíí nguée dííⁿ nī dendu'ū chi cuaacu. Canée chi dííⁿ nī tanducué^{ne} chi ngaⁿā ley ye^{ne} Ndyuūs ní diné^{ne} nī nducyaaca 'iiⁿyāⁿ ní ca'a nī décima dendu'ū.

⁴³De'e chúúcā ya'āi ye^{ne} ndís'tii chí ne^{ne} nī 'cuēté nī na silla ye^{ne} 'iiⁿyāⁿ chi ngaⁿa ntiíⁿnyuⁿ ye^{ne} yaācū sinagogas. Ní ndís'tii ne^{ne} nī chi 'iiⁿyāⁿ dííⁿ yā saludar ndís'tii taachi snée nī na yúúní.

⁴⁴De'e chúúcā ya'āi ye^{ne} ndís'tii chi ngí'cueeⁿ nī ley ndúúcū 'iiⁿyāⁿ fariseos. Ndís'tii ngaⁿa nī chi n'daaca idiíⁿ nī ní nguée n'daaca idiíⁿ nī. Ndís'tii ní tan'dúúcā 'áamá yáinyāⁿ chi 'iiⁿyāⁿ nguée inaaⁿ yā ní nguée déenu yā ye^{ne} ní chiicá yā vmnááⁿ ye^{ne} yáinyāⁿ, 'tiicá nī.

⁴⁵Tuu'mi ní nan'guēcútaⁿa 'áamá abogado, chi maestros ye^{ne} ley. N'díí, Maestro, taachí ngaⁿa nī chuū, idííⁿ nī chí induuvi táaⁿ 'nū.

⁴⁶Naati Jesús caⁿa yā: De'e chúúcā ya'āi ntúūⁿ ye^{ne} ndís'tii, abogados, maestros ye^{ne} ley. Ndís'tii idiíⁿ nī n'dee cá leyes chí chēchi cá ní nga'a nī tan'dúúcā chi chēdī chi saⁿā nguée cuuvi candée sa. Ní ndís'tii ní ndii mar 'áamá ta'a nī

ní nguée ituu'ví nī chéédí miiⁿ. Ní nguée dííⁿ nī, ní nguée nginne nī 'iiⁿyāⁿ.

⁴⁷De'e chúúcā ya'āi ye^{ne} ndís'tii chi nadin'dái nī yaínyāⁿ ye^{ne} saⁿā profetas chi 'āā candée yā nduudu ye^{ne} Ndyuūs tiempo chi 'āā chó'oo. Ní 'iiⁿyāⁿ ye^{ne} ndaata ye^{ne} nī ndii cuááⁿ vmnaaⁿ ch'iiⁿnuⁿ yā saⁿā profetas. ⁴⁸Cuaacu níⁿnyúⁿ chí ndís'tii ní ngíⁿi nī chi yeenú nī ye^{ne} chi 'iiⁿyāⁿ ye^{ne} nī ndii cuááⁿ vmnaaⁿ ti cuaacu níⁿnyuⁿ 'iiⁿyāⁿ ye^{ne} ndaata ye^{ne} nī ch'iiⁿnuⁿ yā saⁿā profetas ní maaⁿ ní ndís'tii idin'dái nī yaínyāⁿ ye^{ne} profetas.

⁴⁹Ní cáāvā chuū ní cáāvā chi Ndyuūs deenú yā tanducué^{ne}, Ndyuūs caⁿa yā 'tíicā: 'Úú dicho'ó profetas ndúúcū apóstoles ní náⁿa yā 'caaⁿnúⁿ yā 'iiⁿyāⁿ ní tanáⁿa yā can'dáa yā 'iiⁿyāⁿ ní dííⁿ yā chi 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ n'geenú yā ngii.

⁵⁰Ndyuūs caⁿá yā dííⁿ yā castigar 'iiⁿyāⁿ chi maaⁿ snée iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ti 'iiⁿyāⁿ ye^{ne} ndaata ye^{ne} yā ch'iiⁿnuⁿ yā profetas ndíí tiempo taachí Ndyuūs din'dái yā íⁿ'yeeⁿdí.

⁵¹Ní ndii tiempo taachi ch'iiⁿnuⁿ yā Abel ní chingēe yuuúⁿ ye^{ne} sa, ndíí taachi ch'iiⁿnuⁿ yā Zacarías miiⁿ naavtaⁿā ye^{ne} nátai ndúúcū ye^{ne} yaacu templo. Chuū ní ngaⁿā ngí ndís'tii, caati Ndyuūs caⁿá yā dííⁿ yā castigar 'iiⁿyāⁿ chi maaⁿ snee iⁿ'yeeⁿdí 'cūū cáāvā yuuúⁿ ye^{ne} 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ.

⁵²De'e chúúcā ya'āi ye^{ne} ndís'tii chi 'cuéeⁿ nī ley ní nguée ca'cueeⁿ nī chi cadíínnúⁿ 'iiⁿyāⁿ vaadi deenu ye^{ne} Ndyuūs, ní nguée dííⁿ nī tan'dúúcā chi deenu nī chi canée chi dííⁿ nī.

⁵³Taachí Jesús ch'iinu caⁿa yā dendu'u 'cūū, tuu'mi ní maestros yeⁿe ley ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ fariseos nduuvu taáⁿ yā yeⁿe Jesús ní tucá'a yā itinguunéeⁿ yā n'dee n'dái ní caⁿa yā chíi yā Jesús.

⁵⁴Ní n'diichineeⁿ yā Jesús ndúúcu nduudu yeⁿe yā. Ní canée ngiinu yā Jesús miⁿ chí cucáávā nduudu yeⁿe yā ní Jesús cásta'a yā vaanicadíínūuⁿ yeⁿe yā ní caⁿa yā nduudu chí nguée cuaacu. Ní 'íicú cuuvi caaⁿ'máⁿ yā nuuⁿ'ndi yeⁿ'é Jesús.

Levadura yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ fariseos

12 Tuu'mi ní neenē 'yaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ nduuvuidaama yā chí tá tii n'dee 'iiⁿ'yāⁿ miⁿ chingúúⁿndai yā 'aamá yā taamá yā. Tuu'mi ní Jesús miⁿ tucá'a yā caⁿa yā chíi yā discípulos yeⁿe yā: Díⁿ ní cuidado yeⁿe chí ca'cueeⁿ 'iiⁿ'yāⁿ fariseos ti tan'dúúcā levadura yeⁿe pan. Nguée díiⁿ n'daaca yā yeⁿe chí ngi'cueeⁿ yā. ²Ti nguée de'ē vee chí nin'díi naaⁿ chí nguée cuuvi nánguāāⁿ naaⁿ. Ní nguée 'áamá dendú'ū chí cánúuⁿ n'de'ei chí nguée cuuvi cadíínuuⁿ yā. ³'Tiicá ntúūⁿ dendu'ū chí ngaⁿa n'de'ei ndís'tii, tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ ní 'caandiveeⁿ yā. Ní chííⁿ chí ndís'tii ngaⁿa ní ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ chæti va'āi tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ caaⁿ'maⁿ yā cuuvi yā nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ ndí na yaacū yeⁿe va'āi.

Du'ū di'va'a yú

(Mt. 10.28-31)

⁴Caⁿ'a Jesús: Ndís'tii chí n'dai nduucú, 'úú ngaⁿ'á ngí ndís'tii chí nguée 'va'á ní 'iiⁿ'yāⁿ chí 'caaⁿ'nuⁿ yā cuerpo yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ, ti 'āā ntée cuuvi dííⁿ yā cosa chí nguée n'daacā ca

ti chuū. ⁵'Úú ní cuuví ndís'tii du'ū chí dííⁿ 'va'á ní: Ndís'tii ní 'va'á ní Ndyuūs chí taachí 'āā n'díí 'iiⁿ'yāⁿ, Ndyuūs cuuví dííⁿ yā 'caanuúⁿ yā 'iiⁿ'yāⁿ infierno. 'Túúca ngaⁿ'á ngí ndís'tii 'iiⁿ'yāⁿ miⁿ chí di'va'a ní.

⁶¿Áá nguée i'ndiicuí yā na 'uūvī 'yáádá cáávā 'uūvī taaⁿ tuūmī? Ndyuūs ní nguée ngiinaáⁿ yā mar 'áamá 'yáádá. ⁷Níicú ndí nducyaaca yuūdū tiiⁿ ndís'tii ndii dúúché ndúúcu Ndyuūs. Cáávā chuū nguée 'va'á ndís'tii. ¿Áá nguée ya'ai ca chííⁿve ndís'tii nguée ti 'aama 'yáádá?

Yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ chí i'teenú yā Cristo ní ngaⁿ'a yā yeⁿ'é chuū nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ
(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸Caⁿ'a Jesús: 'Úú ngaⁿ'á ngí ndís'tii chí nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a yā chí yeⁿ'é 'úú nguāāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ 'tiicá ntúūⁿ 'úú Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs caaⁿ'máⁿ nanááⁿ ángeles yeⁿ'é Ndyuūs chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní yeⁿ'é 'úú. ⁹Nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ chí nguée ngaⁿ'a yā chí yeⁿ'é 'úú nguāāⁿ 'iiⁿ'yāⁿ 'tiicá ntúūⁿ 'úú Sáⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs caaⁿ'máⁿ nanááⁿ ángeles yeⁿ'é Ndyuūs chí 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguée yeⁿ'é 'úú.

¹⁰Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chí caⁿ'a yā nduudu taaⁿ chí nguée n'daacā chí contra yeⁿ'é 'úú chí Sáⁿ'ā chí Daiya Dendyuūs, Ndyuūs nadach'æcú yā yeⁿ'é yā. Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chí caⁿ'á yā nduudu taaⁿ chí nguée n'daacā chí contra yeⁿ'é Espiritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs, Ndyuūs nguée nadach'æcú yā yeⁿ'é yā. Ndí nguée ndúú iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, ndí nguée ndúú táámá iⁿ'yeeⁿdi chí cuchii.

¹¹Taachí 'iiⁿ'yāⁿ ndée yā ndís'tii na yaacū sinagogas nanááⁿ 'iiⁿ'ntyéⁿ'é

ndúúcū jueces, nguée nadicádíínuuⁿ nī de'ē chí nan'gueecútaⁿ a nī o de'ē chí caaⁿmaⁿ nī. ¹²Espíritu N'dai yeⁿe Ndyuūs cuuvi ndís'tiī hora mífⁿ nūuⁿ de'ē chí caaⁿmaⁿ nī.

**Jesús ngi'cueeⁿ yā yeⁿē
peligro yeⁿē vaadi 'cuiica**

¹³Áámá saⁿā caⁿa sa ngii sa Jesús: N'dií, Maestro, cuuví nī 'diinú chí ntée sa vaadi n'gua'aa yeⁿē chiidá 'nū cuuvi yeⁿé.

¹⁴Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chiī yā saⁿā: N'dii, sáⁿā, 'du'ú s'neēⁿ 'úú vmnaaⁿ yeⁿē n'dii tan'dúúca juez chí nca'á chí cuuvi yeⁿé nī yeⁿē 'taa chí véé yeⁿē chiidá nī?

¹⁵'Úú ní ngaⁿá ngii nducyáácá ndís'tiī: Cuin'diichí nī ní cundée nī cuidado yeⁿe chí neⁿé nī yeⁿe vaadi 'cuiica caati 'iiⁿyāⁿ nguée ndaaca yā vida cueⁿe daāⁿmaⁿ cáávā chí véé ndee n'dái yeⁿe yā.

¹⁶Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿa yā chiī yā ejemplo 'cūū 'iiⁿyāⁿ: Áámá saⁿā 'cuiica véé yáⁿaa yeⁿē sa chí neenē n'dee chiinu sa. ¹⁷Sáⁿā miiⁿ ní nadicádíínuuⁿ sa ní caⁿā sa: 'Táácá dííⁿ ti nguée cuescomate ch'ete naachi nadidaamá cosecha yeⁿé? ¹⁸Ní caⁿa sa: 'Túúca dííⁿ. Cúndeevé cuescomate yeⁿé ní ndiiⁿ taama chí ch'etē ca ní miiⁿ nadaamá tanducueⁿē cosecha yeⁿé ndúúcū dendú'ū yeⁿé. ¹⁹Tuu'mi ní caaⁿmáⁿ māaⁿ cuuví alma yeⁿé. Dii alma yeⁿé de'ē chúúca n'dai dii. Néénē n'dee vee yeⁿē di chí nguáin'daí chí 'nááⁿ n'dai cuchéé. Maaⁿ ní ntaavi'tuunúūⁿ cuchéé, cu'u, ní cuuvi yéénú. ²⁰Naatí Ndyuūs caⁿa yā chiī yā saⁿā: Díí saⁿā chí cheechi tiíⁿ di. Maaⁿnguiniúⁿ 'cūū

caⁿa di 'cuūví di. Ní chííⁿ chí nguáin'daí di chí vaadi 'cuiica yeⁿē di, 'du'ú cuuvi yeⁿé? ²¹Ní Jesús ngaⁿa yā: 'Tííca 'iiⁿyāⁿ chí nguain'dai yā chí véé yeⁿe maáⁿ yā cáávā maaⁿ yā naati 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguée véé yeⁿé yā nanááⁿ Ndyuūs.

**Ndyuūs idiíⁿ yā cuidado nducyaaca
'iiⁿyāⁿ chí daiyá yā**

(Mt. 6.25-34)

²²Jesús ngaⁿa yā ngii yā discípulos yeⁿe yā: Cáávā chuū chí ngaⁿá ngii ndís'tiī. Nguée nadicádíínuuⁿ nī yeⁿe vida yeⁿe maaⁿ nī yeⁿē chí nge'e nī cáávā vida yeⁿe nī ndii nguē ndúú cáávā catecaí nī yeⁿē cuerpo yeⁿé nī. ²³Vida ní ya'ai ca chíí'vē nguée ti chí nge'é nī. Ní cuerpo ní ya'ai ca chíí'vē nguée ti catecaí nī. ²⁴Nadicádíínuuⁿ nī yeⁿe 'yaadā chí nguuví ti cuervos. 'Yaada s'eeⁿ ní nguée ngiinu ti ndaata; ndíí nguée ndúú ingii cosecha yeⁿé ti chí che'e ti; ndíí nguée ndúú véé ra vaacú ti chí nguain'dai ti; ndíí nguée ndúú cuescomates yeⁿe ti. Ní Ndyuūs nga'a yā chí nge'e ti. 'Áá yaⁿ'ai ca chíí'vē ndís'tiī nguée tí 'yaada s'eeⁿ? ²⁵'Du'u 'áámá chéé ndís'tiī cuuví cundee nī cuidado ní n'dee n'dái nacadiinúúⁿ nī ní ntiinee nī maⁿa metro yeⁿē chí yaacu nī? ²⁶Ndúúti chí nguē cuuvi dííⁿ nī chuū chí 'lííⁿ 'de'ē cúúví chí indeé nī cuidado ní n'dee n'dái nadicádíínuuⁿ nī yeⁿe dendu'ū chí n'geete cá?

²⁷Cuin'diichí nī naandā táácā n'giita. Nguée din'dái tíínūuⁿ, ndíí nguée ndúú idin'dái hilo. 'Úú ngaⁿá ngii ndís'tiī ti rey Salomón canúuⁿ yā catecaí yā chí n'deevé n'dai yeⁿe rey nguée neenē

n'deevée tan'dúucā 'áámá naāndā s'eeⁿ. ²⁸Nduuti chi Ndyuūs nga'a yā catecai n'daacā naāndā chi maaⁿ ní snée cuēeti ní cavyaaⁿ ní nti'í ní 'iiⁿyāⁿ 'neeⁿ yá'a yā, n'deē cá Ndyuūs téé yā ndís'tiī ti Ndyuūs diiⁿ yā cuidado yeⁿe ndís'tiī chi dúu'vii i'téenu nī Ndyuūs. ²⁹Ndís'tiī ní nguée in'nuúⁿ nī chi che'e nī o cu'ú nī. Nguée nadicádíinuⁿ nī yeⁿe ní 'cuēetinée 'diiⁿ nī. ³⁰Ti 'iiⁿyāⁿ chi nguée yeⁿe ndaata Israel o judíos in'nuúⁿ yā tanducueⁿe dendu'ú 'cūū. Naati ndís'tiī nī vée 'aama Chiidá nī chi 'āā déenu yā yeⁿe tanducueⁿe dendu'ú chi necesidades yeⁿe ndís'tiī. ³¹Vmnaán vmnaaⁿ ndís'tiī ní cánée chí in'nuúⁿ nī Ndyuūs ní yeⁿe nducueⁿe yeⁿe chi Ndyuūs nga'a ntiⁿnyúⁿ yā, ní 'íicú Ndyuūs téé yā ndís'tiī tánducueⁿe dendu'ú.

Vaadi 'cuiica chi vée na va'ai cheeti nguuví

(Mt. 6.19-21)

³²Caⁿa Jesús: Ndís'tiī chi tan'dúucā 'iiti cuūchí yeⁿe 'tiicá nī. Nguée 'va'á nī ti Ndyuūs Chiida yú neⁿe yā téé yā ndís'tiī dendu'ú yeⁿe naachí nga'a ntiⁿnyúⁿ yā. ³³Cuin'díicui nī chi vée yeⁿe nī ní ca'á nī 'iiⁿyāⁿ chi nguée vée yeⁿe yā. Diiⁿ n'daacá nī caati cuuvi yeⁿe nī vaadi 'cuiica yeⁿe va'ai cheeti nguuví naachi 'iiⁿyāⁿ duucu nguée cuuvi cundaa yā, ndii nguē nduu f'yéevē cuuvi di'tuuví ti. ³⁴Caati naachi canée vaadi 'cuiica yeⁿe nī, miiⁿ canee staava yeⁿe nī chí nadicadiinuúⁿ nī yeⁿe nducueⁿe.

Canée chi candeé nī cuidado yeⁿe nducueⁿe

³⁵'Cuēetinee chiichi n'daācā ndúucū catecai nī. Cuēchiichi

nī paño cheēti nī 'íicú candē nī lámparas yeⁿe nī chí ngiichi. ³⁶'Cuēetinée ndís'tiī tan'dúucā 'áámá saⁿā chí snée ngiinu sa chí ndaa patrón yeⁿe sa naachi n'giindivaacú 'iiⁿyāⁿ. Ní maaⁿ nda'ai sa cheendi va'āi ní taachi ndaa yā chi di'cuēecú yā tuu'mí nuuⁿ nn'guaāⁿ sa yeⁿe yā. ³⁷De'ē chúucā n'dai mozos chí diiⁿ mandado ní taachi ndaa Señor miiⁿ ní ndaaca yā mozos chí sндуuchí yā. Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿá ngí ndís'tiī chí Señor miiⁿ ní cuēchiichi n'daacá yā paño cheēti yā. Ní Señor miiⁿ ní diiⁿ yā chí mozos 'cuēete sa na mesa. Tuu'mi ní Señor miiⁿ 'cuii yā cu'u che'e mozos. ³⁸Áará chí Señor miiⁿ ndaa yā maⁿa yaaaⁿ o taachi 'āā cuée chideēve nguuví ní ndaacá yā mozos chí sндуuchi sa. De'e chúucā n'dai mozos ti sндуuchí yā. ³⁹Ndís'tiī ní cadíinuⁿ nī chuū. Ndúuti chí 'iiⁿyāⁿ vaacu déenu yā de'ē hora chí ndaa chí duucu, cuaacu níⁿnyúⁿ 'cuēetí nduuchí yā ní nguée 'cuaaⁿ yā chí duucu na vaacú yā. ⁴⁰Tiicá ntúūⁿ ndís'tiī 'cuēetinée yaáⁿ nī ti hora chí nguée inacádiinuⁿ nī 'úú chí Saⁿā chí Daiyá Dendyuūs ní ndaa taama vmnéⁿē.

Yeⁿe mozo chí din'daacā ndúucū mozo chí nguē din'daacā

(Mt. 24.45-51)

⁴¹Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní caⁿa yā chí yā Jesús: N'díí, Señor, ¿'áa caⁿa nī ejemplo 'cūū caavā nús'uu o caavā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ?

⁴²Jesús miiⁿ ní caⁿa yā: ¿Du'ú dueño ca'a yā ntiⁿnyuⁿ chí s'neeⁿ yā vmnaaⁿ yeⁿe va'ai yeⁿe yā 'áámá mayordomo nduuti chí

nguee ca'a sa chi che'e mozos yeⁿé yā hora chi che'e sa? ⁴³De'e chūúcā n'dai mayordomo chi diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ taachí dueño miiⁿ ní ndaa yā ní nandaaca yā mayordomo chi diiⁿ sa tan'dúúcā chi neⁿe yā. ⁴⁴Cuaacu níⁿnyúⁿ ngaⁿá ngíí ndís'tií chi dueño miiⁿ ní cu'neéⁿ yā mayordomo miiⁿ chi caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ sa yeⁿé tanduvéé chi vee yeⁿe yā. ⁴⁵Ndúúti chi mayordomo miiⁿ nadicádiinuuⁿ sa na staava yeⁿe sa chí dueño cuuvi 'náaⁿ yā nndaa yā tuu'mi ní tuca'a sa 'cueⁿe sa mozo ndúúcū n'daataa chi snéé caadi 'iyyū ní nge'e sa ní ng'i sa ndúúcū amigos yeⁿe sa ní cuu'vi sa. ⁴⁶Tuu'mi ní dueño miiⁿ ní ndāa yā nguuví chi mayordomo nguée cānee ngíinu sa ní 'áámá hora chi nguée déenu sa. Ní dueño miiⁿ ca'á yā castigo ch'ee'e ca mayordomo miiⁿ tan'dúúcā chi Ndyuūs ca'a yā castigo 'iiⁿyāⁿ chi nguée i'téenu yā yā. ⁴⁷Mayordomo chi deenu sa chí neⁿe dueño yeⁿe sa naati nguée véé yaaⁿ sa ndíí nguée ndúú diiⁿ sa chi ngaⁿa dueño yeⁿe sa cuuvi sa castigado ndúúcū neené n'dee cuuví 'cueⁿé yā saⁿā. ⁴⁸Naati mayordomo chi nguée déenu sa taacā neⁿe dueño yeⁿe sa chi diiⁿ sa, ní diiⁿ sa chi nguée n'daacā chi cuuví sa castigado, tuu'mi ní cuuvi sa castigado ndúúcū 'téé nūuⁿ cuuví cueⁿé yā saⁿā. 'Āa du'ú nūuⁿ saⁿā chí n'deeé nga'a dueño yeⁿe sa, dueño miiⁿ ní n'deē cá caaca yā cuenta yeⁿé chi diiⁿ sa. 'Iiⁿyāⁿ chi nga'a n'deē cá táámá yā, 'iiⁿyāⁿ miiⁿ n'deē cá caaca yā cuenta yeⁿe chi diiⁿ taamá yā.

Véé 'áámá 'uūví taaⁿ 'iiⁿyāⁿ cáávā Jesús miiⁿ

(Mt. 10.34-36)

⁴⁹'Úú Jesús ní ndāa chi cu'neéⁿ yaⁿā ná iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. De'e ca neⁿé diíⁿ nduuti chí 'āā ngiichi. ⁵⁰Canéé chí 'úú 'cuenú cuuvi n'dee n'dái ní neⁿé chi 'cuenú cuuvi ndíí taachi 'āā cuuví cuaacu tanducuéⁿē. ⁵¹'Āá nadicadíinuuⁿ nī chí 'úú ndaá chi ndéé vaadi 'diíⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūū? 'Úú ní ngaⁿá ngíí ndís'tií chi nguée cuaacu caati ndéé vaadi 'caa'va, ní 'iiⁿyāⁿ 'caa'vá yā ndúúcū táámá 'iiⁿyāⁿ. ⁵²Ndíí tiempo miiⁿ ndíí tiempo chi cuchii, nduuti chí nyuⁿ'u 'iiⁿyāⁿ na 'áámá va'āi ndúúcū vaadi 'caa'va 'cuetinéé yā, 'iinu yā ní caⁿa yā contra yeⁿé na 'uuvi yā ní 'uuvi yā ní caⁿ'a yā contra yeⁿé ná 'iinú yā. ⁵³Saⁿā chí véé daiya sa ní 'caa'va sa ndúúcū daiya sa, 'íicú daiya sa ní 'caa'vá sa ndúúcū chiidá sa. Ní 'áámá n'daataa nguée cuuvi n'diichi tá daiya tá, 'íicú daiya ntúūⁿ tá nguée cuuvi n'diichi tá cheecu tá. Ní taⁿ'ā indá'ā tá ní 'caa'vá yā ndúúcū dicuūnú ta, ní dicuūnú ta ní 'caa'vá yā ndúúcū tán'ā indá'a tá.

Señales yeⁿe tiempo 'cūū

(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴'Tiicá ntúūⁿ ngaⁿa Jesús ngii yā 'iiⁿyāⁿ: Taachí ndís'tií inaaⁿ nī méeeⁿ chí íneeⁿ naachí ngiiya 'yáⁿā, tuu'mi ní ngaⁿa nī chí 'cuaeⁿ cúúvī. Ní 'tíicā ngii. ⁵⁵Ní taachí ngéenu 'yúúné cuááⁿ ndiiyā ngaⁿa nī chí cuuvi yáāaⁿ 'iicu ní ngii. ⁵⁶Ndís'tií chí 'uūví naaⁿ 'uūví cheendi nī déenu nī taaca canéé nánguuví

ndúúcū na yaⁿá, taachi ndaā 'íí'nūuⁿ
nī taachi cuuvi 'cueeⁿ cuuvi. ¿De'ē
cúúví chí nguée déenu nī yeⁿe
señales chí inaaⁿ nī yeⁿe tiempo
'cūū?

**Diiⁿnú yiiⁿnu di tun'dáá n'dai di
ndúúcū 'iiⁿyāⁿ chí táaⁿ yā yeⁿē di**
(Mt. 5.25-26)

⁵⁷Tuu'mi ní caⁿa Jesús: ¿De'ē
cúúví chí nguée indéē ndís'tií
cuidado chee chí n'daācā chí dííⁿ nī?
⁵⁸Taachi caⁿá nī ndúúcú sáⁿā chí
táāⁿ ndúúcū nī nanááⁿ juez, n'diichí
nī chí indee nī ndúúcū vi'í cuaaⁿ
cyúúní ní dííⁿ nī chí 'cuetinéé
n'dáaca nī ndúúcū vi'í nī 'iicu
nguée caⁿa nī nanááⁿ juez. Ní juez
miiⁿ nca'á yā ndís'tií ta'ā policía, ní
policía miiⁿ ní cu'nuūⁿ sá ndís'tií
vácūū. ⁵⁹Úú ngaⁿá ngíi ndís'tií ti
nguée nan'dáa nī vácūū neⁿe chí
nguée 'cuiinu nadíí'vē tanducuéⁿē
chí ndiicuⁿ nī.

**N'dáacā n'dai chí ndaacadaamí
nī yeⁿē nuuⁿndi yeⁿe nī**

13 Ndáa n'duuvi saⁿā nanááⁿ
Jesús ní caⁿa sa chíi sa
Jesús tan'dúúcā chí diiⁿ gobernador
Pilato. Ca'a yā orden chí ch'iíⁿnuⁿ
sa n'dúúví 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáⁿāa
Galilea ní staⁿa yā yuuúⁿ yeⁿe
'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ndúúcū yuuúⁿ yeⁿē 'iiti
chí 'āā 'nífⁿnúⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ
chí ca'a yā ofrenda yeⁿē Ndyuūs.
²Jesús ní caⁿa yā chíi yā 'iiⁿyāⁿ
s'eeⁿ: ¿Áá nadicádíínuuⁿ ndís'tií
chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ yeⁿe yáⁿāa Galilea
ch'eenu yā 'tíicā ti véé ca nuuⁿndi
yeⁿe yā nguée ti tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ
yeⁿe yáⁿāa Galilea? ³Úú ngaⁿá
ngíi ndís'tií: Nguée 'tíicā. Ndúúti

chí ndís'tií nguée ndaacadaamí nī
yeⁿē nuuⁿndi yeⁿe nī, tuu'mi ní
nducyaaca ndís'tií 'cuūvi ntúuⁿ nī
cueⁿe daāⁿmaⁿ. ⁴¿De'ē nadicádíínuuⁿ
ndís'tií yeⁿē ndu'ū ndítiiⁿyuⁿ 'iinu
'iiⁿyāⁿ chí ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ
sndaā nduūu torre na yáāⁿ Siloé
vmnááⁿ yā ní nducyáácá yā ch'ií
yā? ¿Áá nadicádíínuuⁿ ndís'tií chí
'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ véé ca nuuⁿndi yeⁿe yā
nguée ti tanáⁿā yā chí snée yā na
yáāⁿ Jerusalén? ⁵Úú ní ngaⁿá ngíi
ndís'tií chí nguée 'tíicā. Nduuti chí
ndís'tií ntúuⁿ nguée ndaacadaamí
nī yeⁿe nuuⁿndi yeⁿē nī, tuu'mi ní
nducyaaca ndís'tií 'cuūvi nī cueⁿe
daāⁿmaⁿ.

**Ejemplo yeⁿe yáⁿá yeⁿe n'guídii
yaaⁿ nguuvi chí nguée n'gui'í yeⁿē**

⁶Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā ejemplo 'cūū:
'Áámá saⁿā ní catá'āi 'áámá yáⁿá yeⁿē
n'guídii yaaⁿ nguuvi yeⁿe sa naachi
véé yáⁿāa cheeti chéeⁿ yeⁿē sa. Chó'oo
tiempo ní cheⁿe sa in'nuuⁿ sa n'gui'í yeⁿe
yáⁿá yeⁿe sa ní nguée ndaācā sa n'gui'í
yeⁿē. ⁷Tuu'mi ní caⁿa sa chíi sa 'iiⁿyāⁿ
chí dííⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe yáⁿāa yeⁿe
sa: 'Áā 'iinu nduūyū chí ichíi ní nguée
indaāca n'gui'í na yáⁿá 'cūū. 'Caaca nī
yáⁿá. ¿De'ē cuuvi chí yáⁿá di'vaachi na
yáⁿāa naachi snée yáⁿá 'cūū? ⁸Naati
saⁿā chí idiíⁿ ntiiⁿnyuⁿ na yaⁿā miiⁿ
nán'guæcútaⁿā sa: N'díí, señor, 'āā
canée rá nduuyú 'cūū ní 'úú nadidævέ
yáⁿá yeⁿē ní ca'á taavi abono yeⁿē. ⁹Ní
nduuti chí 'cuūndi n'gui'í yeⁿē ní n'daacā.
Nduuti chí nguée, ní 'caaca nī.

**Jesús dííⁿ yā chí nduūvā yeⁿe
'áámá n'daataá chí neené n'guutíi**
¹⁰Nguuvi sábado chí
ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ,

Jesús ngi'cueeⁿ yā na 'áámá yaācū sinagoga. ¹¹Miiⁿ ní canée 'áámá n'daataá chí 'āā ndítiiⁿyu 'iinu ndúuyū chí ndii n'guuti ta cáāvā chí diiⁿ espíritu yeⁿe yááⁿn'guiinūuⁿ 'tíicā ndúucū ta. Ndíí mar 'áámá naaⁿ nguéeⁿ ngii ndaa cuaacū ta. ¹²Taachí Jesús n'diichí yā n'daata miiⁿ yaa'ví yā táⁿā ní caⁿ'a yā chíi yā táⁿā: N'díí, n'daataá, 'áá neⁿ'e nī chí nduuví cuaacū nī?

¹³Jesús sn'duú yā ta'a yā vmnaaⁿ yeⁿ'e n'daātā miiⁿ. Tuu'mí nūuⁿ ndaā cuaacu n'daataá míⁿ ní n'daataá míⁿ ní ngaⁿ'a yā: De'ē chúucā ch'ēete Ndyuūs. ¹⁴'Iiⁿyāⁿ chí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyúⁿ yā yeⁿ'ē yaacu sinagoga nduuví taáⁿ yā ti Jesús miiⁿ ní diyiicú yā n'daataá míⁿ nguuví chí 'iiⁿyāⁿ ntaavi'tuunúúⁿ yā. Ní ngaⁿ'a yā ngii yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ: Jaāⁿ nguuví nūuⁿ canee chí diiⁿ 'iiⁿyāⁿ ntiiⁿnyuⁿ ní nguuví s'eeⁿ 'iiⁿyāⁿ cuuví chíi yā nanááⁿ Jesús miiⁿ ní cuuví diiⁿ yiicú yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ, naati nguéeⁿ cuuví dííⁿ yā 'tíicā nguuví chí ntaavi'tuúnūuⁿ 'iiⁿyāⁿ.

¹⁵Tuu'mí ní Jesús nan'guēecútaⁿ'a yā yeⁿ'ē sa: Ndís'tii saⁿ'ā 'uūví naaⁿ 'uūví cheendí nī, 'áá nguéeⁿ in'daatí ndís'tii 'iiti yeⁿ'e nī naachi snée 'iiⁿyu tī ní ngeⁿ'é nī ngaⁿ'a nī nuūⁿnīⁿ 'iiti nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ nī? ¹⁶N'daataa 'cūū ní yeⁿ'ē ndaata yeⁿ'e Abraham. 'Āā ndítiiⁿyu 'iinu nduūyū ncachiichí yááⁿn'guiinūuⁿ táⁿā. 'áá nguéeⁿ canee chí n'daatí táⁿā miiⁿ yeⁿ'e ca'ai nguuví chí ntaavi'tuunúúⁿ nī?

¹⁷Taachí Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chuū, taanduvée yā chí taaⁿ yā yeⁿ'e yā ní 'cuináaⁿ yā. Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿya yeenú n'dai yā yeⁿ'é

tanducueⁿ'ē dendu'ū chí n'geete chí diiⁿ Jesús miiⁿ.

Ejemplo yeⁿ'ē nduuti yeⁿ'ē yíivē ntí'yāa

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸Jesús caⁿ'a yā: 'De'ē tan'dúucā naachí Ndyuūs ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā? 'De'ē nadídaamá nduūcū?

¹⁹Tan'dúucā nduutií yeⁿ'ē yíivē ntíí'yāa chí 'áámá saⁿ'ā ní staⁿ'a sa ní chíinū sa na yáⁿ'āa yeⁿ'ē sa. Yaāta miiⁿ ní chíiita tan'dúucā 'áámá yáⁿ'á ch'ēete. 'Yáádá yeⁿ'ē nanguuvi din'dái tī 'deecé tī na dúuⁿnē.

Ejemplo yeⁿ'e levadura yeⁿ'e pan

(Mt. 13.33)

²⁰Jesús ní caⁿ'a ntúūⁿ yā: 'De'ē tan'dúucā naachí Ndyuūs ngaⁿ'ā ntiiⁿnyúⁿ yā? ²¹Tan'dúucā 'aama tááⁿ levadura yeⁿ'e pan chí 'áámá n'daataa chistaⁿ'ā tá nguaaⁿ 'iinū medidas harina ndíí chí nan'guiiita tanducueⁿ'ē yaāchí yeⁿ'ē.

Cheendi va'āi 'tuucúú

(Mt. 7.13-14; 21-23)

²²Taachi Jesús canúúⁿ yā yúúní chí cho'ó yā na yāāⁿ Jerusalén cueⁿ'é yā tanáⁿ'ā yāāⁿ n'geete ndúucū yāāⁿ n'gaiyāā ní ngi'cueeⁿ yā 'iiⁿyāⁿ. ²³Tuu'mí ní 'áámá saⁿ'ā ndaā sa nanáaⁿ yā ní ntiinguuneeⁿ sa: N'díí, Señor, 'áá duū'ví 'iiⁿyāⁿ chí nnguaⁿ'ai yā? Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā miiⁿ: ²⁴Dííⁿ nī tanducueⁿ'ē chí cuuví nī chí cundaá nī cheendi va'āi 'tuucúú caati ngaⁿ'á ngii ndís'tii chí nééne 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ neⁿ'e yā cundaá yā cheendi va'ai 'tuucúú chí candéē naachi Ndyuūs nadanguaⁿ'ai

yā 'ii'yāⁿ naati nguée cuuvi diíⁿ yā. ²⁵Taachi 'ii'yāⁿ yeⁿe va'ai nducueeⁿ yā ní n'gaadí yā cheendi va'ai yeⁿe ndís'tii, tuu'mi ní ndís'tii snee nī cuaaⁿ chuva'ai. Ní di'cuεεcú nī cheendi va'ai ní caaⁿmaⁿ nī: Señor, Señor, nn'guaáⁿ nī yeⁿe 'nū. 'Ii'yāⁿ yeⁿe va'ai ní nan'guεεcutaⁿa yā: Nguée in'diichí ndís'tii ndii nguεε deenú tii ndiicá nī. ²⁶Áará chí ndís'tii ní tucáa nī caaⁿmaⁿ nī 'tíicā: Che'é 'nū ní chí'i 'nū ndúúcu nī taachi n'dií ní chí'cueeⁿ nī 'ii'yāⁿ na yúúni yeⁿe yááⁿ vaacú 'nū. ²⁷'Ii'yāⁿ yeⁿe va'ai miiⁿ ní caaⁿmaⁿ yā cuuvi yā 'ii'yāⁿ s'eeⁿ: 'Úú ngaⁿá ngí ndís'tii ti nguée in'diichí ndís'tii ndíi nguée deenú tíi ndiica nī. Cueevii nī yeⁿe nducyaaca ndís'tii ti nguée n'daācā idiíⁿ nī. ²⁸Cuaacu chí ndís'tii snaaⁿ nī chiida yú s'eeⁿ Abraham, ndúúcu Isaac, ndúúcu Jacob, ndúúcu nducyaaca profetas chí ndii cuááⁿ vmnaaⁿ snée yā naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ. Ní ndís'tii ní 'cuεetinée nī cuááⁿ chuva'ai. Miiⁿ ní cuεεcú nī ní che'é nī 'diiⁿyúⁿ nī. ²⁹'Ii'yāⁿ s'eeⁿ chii yā yeⁿe nducuéⁿe cuaaⁿ yeⁿe iⁿ'yeeⁿdí 'cūú ní ndaa yā nanááⁿ Ndyuūs. Chii yā ndíi cuaaⁿ na ican'dáá 'yáⁿā, ndii cuaaⁿ na ngiiya 'yáⁿā, ndíi cuaaⁿ 'nínⁿnúⁿ, ndíi cuaaⁿ ndiia, ní 'cuεeté yā na mesa yeⁿe banquete naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā. ³⁰Tuu'mi ní náⁿā 'ii'yāⁿ chí n'geete chí ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā maaⁿ na iⁿ'yeeⁿdí 'cūú ní cuuvi ndiicuuⁿ cá yā naachi snée Ndyuūs ní naⁿa 'ii'yāⁿ chí ndiicuuⁿ cá maaⁿ na iⁿ'yeeⁿdí 'cūú ní cuuvi n'geeté yā naachi snée Ndyuūs.

Jesús cheεcú yā cáávā 'ii'yāⁿ yeⁿe yááⁿ Jerusalén

(Mt. 23.37-39)

³¹Nguuvi 'cuú nūuⁿ 'áámá chée 'ii'yāⁿ fariseos ndáa yā nanááⁿ Jesús ní caⁿa yā: N'dií, Jesús, cueⁿe nī ti rey Herodes neⁿé yā 'caaⁿnúⁿ yā n'dií.

³²Naati Jesús caⁿa yā chíi yā 'ii'yāⁿ s'eeⁿ: Cunaⁿá nī nanááⁿ rey miiⁿ ní caaⁿmaⁿ nī cuuvi nī: N'dií rey, tan'dúúca 'yuūnéé, 'tiicá nī. Cuin'diichí nī, Jesús miiⁿ ngaⁿá yā 'túúca: 'Úú itun'daá espíritu yeⁿe yááⁿn'guinūuⁿ yeⁿe 'ii'yāⁿ ní diíⁿ chí nduūvā yeⁿe 'ii'yāⁿ maaⁿnguuvu ndúúcu cavyaaⁿ, tuu'mi ní 'cuiinu ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe damáíⁿ. 'Tíicā canee chí diíⁿ ná 'iinū nguuvu. ³³Naati 'úú ní canée chí caacá cuaaⁿ cyúúni ní diíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe maaⁿ ndúúcu cavyaaⁿ ndúúcu damáíⁿ, caati nguée canée chí 'cuuví 'áámá saⁿā profeta ch'εete chí diiⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe Ndyuūs 'áámá lado yeⁿe yááⁿ Jerusalén ti na yááⁿ Jerusalén chí 'caaⁿnúⁿ yā saⁿā profetas.

³⁴Jesús caⁿa yā chíi yā 'ii'yāⁿ yeⁿe yááⁿ Jerusalén: Ndís'tii chí 'muuⁿ n'giiⁿnuⁿ nī 'ii'yāⁿ profetas ní ngítuú nī 'ii'yāⁿ chí Ndyuūs dicho'ó yā chí ndεε yā nduudu yeⁿe yā. Ní Jesús caⁿa yā: Neené n'dεε cuuví neⁿé nadaamá daiyá 'ii'yāⁿ yááⁿ Jerusalén miiⁿ tan'dúúca 'áámá tú'u nadaamá tí daiya tí mááⁿ ngeēchi tí, ní nguée 'cuúⁿ nī. ³⁵Túúca caⁿa yā: N'diichí ndís'tii. Vaacú nī cu'néeⁿ maāⁿ. Ní ngaⁿá ngí ndís'tii chí 'āā ntée snaaⁿ nī 'úú ndíi ndáá tiempo chí caaⁿmaⁿ nī yeⁿe: Dε'e chúúca n'dai 'ii'yāⁿ chí

cuchii yā ndúúcū chi duuchi Señor
'iivú Ndyuūs ti 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'é Ndyuūs.

**Jesús diiⁿ yā chi nduūvā
yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā**

14 'Áámá sábadó, nguuví
chi ntaavi'túúnuuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ,
Jesús sndaá yā ní cheⁿ'e yā 'áámá
va'ai yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā fariseo chi
ngaⁿ'a ntiⁿ'nyuⁿ sa. Ní tanáⁿ'ā saⁿ'ā
fariseos canee ngiinu sa Jesús de'ē
chi caⁿ'á yā chi diiⁿ yā. ²Tuu'mi ní
ndaā nanááⁿ Jesús 'áámá saⁿ'ā chí
ngiitā ní ndiituú núúⁿ'máⁿ ch'ēte
sa. ³Jesús caⁿ'a yā chii yā maestros
yeⁿ'e ley ndúúcū saⁿ'ā fariseos: ¿'Áá
'cuaaⁿ ley miiⁿ chí cuuví diiⁿ chi
nduūvā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ nguuví chí
ntaavi'tuunúúⁿ yā?

⁴Saⁿ'ā s'eeⁿ ní 'diiⁿ' diiⁿ' ch'ētinee
sa ní nguéé nan'guēcutaⁿ'a sa.
Tuu'mi ní Jesús sta'á yā ta'a saⁿ'ā
chi ndiituú ní diiⁿ yā chi nduūvā
yeⁿ'e saⁿ'ā miiⁿ. Ni yaa'vi yā saⁿ'ā
chi cunaⁿ'a sa. ⁵Cuayiivi ní Jesús
yaa'vi yā saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: ¿Chēē
ndís'tii ndúúti chi 'áámá burro o
'áámá itiindu yeⁿ'e nī cun'dáá nuúⁿ tī
na 'áámá viini ní nguéé tuu'mí nūuⁿ
ntun'dáa nī 'iiti 'áará chí nguuví chi
ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ?

⁶Saⁿ'ā s'eeⁿ nguéé chí
nan'guēcutaⁿ'a sa cucáávā nduudu
chi ngaⁿ'a yā.

**'Iiⁿ'yāⁿ chi invitado yā naachi
n'giindivaacu 'iiⁿ'yāⁿ**

⁷Taachí Jesús n'diichí yā táácā
diiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi invitados chi ndēve
yā silla yeⁿ'e mesa chi lugar chí
n'daacā ca, tuu'mi ní caⁿ'a yā 'áámá
ejemplo chi 'tēe nguēe dááma
ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ yā invitados.

⁸Ngaⁿ'a yā 'tífā. Taachi 'áámá
'iiⁿ'yāⁿ diiⁿ yā invitar dii naachí
n'giindivaacu 'iiⁿ'yāⁿ nguéé 'cuūndí
di na silla vmnááⁿ vmnaaⁿ caati
cuuvi ndaa táámá 'iiⁿ'yāⁿ invitado
chi ch'ēte yā nguéé tī dii. Ní silla
miiⁿ ní caava 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. ⁹Ní
taachí ndaa 'iiⁿ'yāⁿ chi ch'ēte ca yā,
tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ yā invitar
di ndaa yā nanááⁿ di ní caaⁿ'máⁿ yā
cuuvi yā dii: Cu'neeⁿ di lugar 'cūū
yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ 'cūū. Tuu'mi ní cuuví
'cuináaⁿ di ní 'cuūndí di na silla
n'díí naaⁿ n'giinu. ¹⁰Taachí 'iiⁿ'yāⁿ
diiⁿ yā invitar dii caⁿ'a di 'cuūndí di
na silla ndíí naaⁿ n'giinu. Ní taachi
ndaá nanááⁿ dii 'iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ yā
invitar dii, tuu'mi ní caaⁿ'máⁿ yā
cuuvi yā dii: Díí sáⁿ'ā chi n'dai
nduucú, caaca dí cuaaⁿ 'niiⁿ'nuⁿ. Ní
'āā n'daacā cuuvi yeⁿ'ē di nanááⁿ
'iiⁿ'yāⁿ chi vete yā na mesa. ¹¹'Iiⁿ'yāⁿ
chi dich'ēte maáⁿ yā táámá 'iiⁿ'yāⁿ
ní diiⁿ yā chi ndiicuuⁿ yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ
chi maaⁿ yā diiⁿ chi ndiicuuⁿ yā
tááma 'iiⁿ'yāⁿ ní diiⁿ yā chi ch'ēte
yā.

¹²Tuu'mi ní Jesús ngaⁿ'á yā ngii yā
saⁿ'ā chi diiⁿ invitar 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Dii
taachí in'nuuⁿ di chí che'e nguaiⁿ di
o chi che'e nguínū di, nguéé 'cuai
di 'iiⁿ'yāⁿ chi n'dai ndúúcu di, ndíí
nguéé ndúú ví'í rā di, ndíí nguéé
ndúú 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē di, ndíí nguéé
ndúú 'iiⁿ'yāⁿ na niiⁿ'nuúⁿ va'āi yeⁿ'ē
di chí 'cuíca yā caati 'iiⁿ'yāⁿ s'uuⁿ ní
diiⁿ ntúuⁿ yā invitar dii chí che'e
di nduucú yā. 'Tífā ní nadí'v'e yā
diiⁿ cáávā chí ca'a di chí che'e yā.
¹³Naatí taachi idin'dái di 'aama
comida n'dai, 'cuai dí 'iiⁿ'yāⁿ chí
ndaachí snee yā, ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ
chí nguéé ngii ngiicá yā, ndúúcū

chi ngai yó'o, ndúúcū 'ii'nyā chi ngeenáa". ¹⁴Ní caaⁿmaⁿ 'ii'nyā s'eeⁿ yeⁿē di: De'e chúúcā n'dai di. Ti 'ii'nyā s'eeⁿ nguée nteé yā dii. Naati Ndyuūs nadí'vε yā dii taachi ndaa nguuvu chi 'ii'nyā chi n'dai nduuchí yā yeⁿē nguaaⁿ tináⁿā.

Ejemplo yeⁿe 'ii'nyā chi che'e yā cena chi ch'εte

¹⁵Taachi 'áamá 'ii'nyā chi véε yā na mesa miiⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū, caⁿa yā chii yā Jesús: De'e chúúcā n'dai chi caⁿá yā che'e yā pan naachi Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā.

¹⁶Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā ejemplo 'cūū: 'Áamá saⁿā caⁿā sa chi din'dái yā 'áamá chi che'e nguínū 'yaaⁿ 'ii'nyāⁿ, ní idiiⁿ sa invitar n'deeē n'dái 'ii'nyāⁿ. ¹⁷Ní taachi 'āā chaa che'e nguiniú yā dicho'o yā 'áamá mozo chi caⁿa sa cuuvi sa 'ii'nyāⁿ chi ndii yā invitado: Cuchíi nī. 'Āā véé tanducuéⁿē chí che'e nguiniu yú.

¹⁸Nducyaaca yā ní tucá'a yā caⁿa yā 'tíicā: Ch'εetinúuⁿ nī yeⁿé. Ní 'áamá saⁿā ní caⁿā sa: Cáámá ch'iinū 'caí 'áamá finca ní cánéé chí caⁿá n'diichí finca, chiiⁿ chi ch'εetinúuⁿ nī yeⁿé. ¹⁹Táámá yā ní caⁿa yā: 'Caí nyuⁿu yáandā itiindu ní neⁿé dííⁿ ntiiⁿnyuⁿ ndúúcu ti. Ngicá favor. Ch'εetinúuⁿ nī yeⁿé. ²⁰Táámá yā ní caⁿa yā: Cáámá ch'iinu ch'iindivaacú chi chiiⁿ nguée cuuvi caⁿá. ²¹Taachí nguεcunée mozo, caⁿa sa chuū chii sa 'iivi sa. Tuu'mi ní 'iivi miiⁿ nduuvu taáⁿ yā ní caⁿa yā chii yā mozo miiⁿ: Cueⁿe di cuaaⁿ níí'vεē ndúúcū cuaaⁿ cyúúní yeⁿe yáāⁿ ní candée di 'ii'nyāⁿ ndaachí, ndúúcū 'ii'nyāⁿ chi nguée ngii ngiicá yā, ndúúcū 'ii'nyāⁿ chi ngai yó'o,

ndúúcū 'ii'nyāⁿ chi ngeenáāaⁿ.

²²Sáⁿā mozo ní cueⁿē sa. Cuayiivi ní ndaā sa ní caⁿā sa chii sa 'iivi sa: N'díí, señor, 'āā dííⁿ tan'dúúcā chí ngaⁿa nī ní véé cá lugar chi 'cúεtεé 'ii'nyāⁿ na mesa. ²³Caⁿa señor miiⁿ chii yā saⁿā mozo miiⁿ: Cueⁿe di cuaaⁿ cyúúní n'gεεε ndúúcū yúúní chi véé chi neēⁿ cuááⁿ 'diitū ní di'cuítu di 'ii'nyāⁿ chí chii yā na vaacú ní 'íicú cuuvi diituú na vaacú. ²⁴Ti 'úú ní ngaⁿá ngii ndís'tii chi mar 'áamá saⁿā chí dííⁿ invitar saⁿa vmnaaⁿ nguée 'cuúⁿ ndáa sa che'e nguiniú sa nduucú na mesa yeⁿé.

'Ii'nyā chi caⁿa yā ndúúcū Jesús canee chi 'cuéenu yā cuuvi

²⁵Cuayiivi mífⁿ néené n'deeē 'ii'nyāⁿ cueⁿe yā ndúúcū Jesús. Ní Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chii yā 'ii'nyāⁿ s'eeⁿ 'áamá ejemplo: ²⁶Ndúúti chi 'áamá 'ii'nyāⁿ neⁿe ca yā chiidá yā o chεεcú yā o n'daataa yeⁿe yā o daiya yā o 'díinu yā o vi'i yā o vida yeⁿē maáⁿ yā nguée ti 'úú chi Jesús, nguée cuuvi discípulo yeⁿé. ²⁷Āā du'ú nūuⁿ chi caⁿa yā nduucú ní nguée ndée yā cruz yeⁿe yā chi tan'dúúcā nducuéⁿē chi 'cueenu taavi yā cuuvi cucáávⁿ 'úú nguée cuuvi discípulo yeⁿé. ²⁸Āā chεé nūuⁿ 'áamá ndís'tii taachí neⁿe nī din'dái nī 'áamá torre, Āā nguée n'gεεtē nī ní ididuuché nī? Āā n'deēē dííⁿ nī gasto ndúúti chi tu'née chí'vεε yeⁿe nī chí 'cuiinu din'dái nī torre yeⁿe nī? ²⁹Ní nduuti chi cu'nuúⁿ nī cimientos yeⁿē torre ní cuayiivi nguée cuuvi din'dái nī torre yeⁿe nī, tuu'mi ní nducyaaca yā chí snaaⁿ yā 'cáíⁿnyūⁿneeⁿ yā ndís'tii. ³⁰Ii'nyāⁿ s'eeⁿ ní caaⁿmaⁿ

yā: Sáⁿa 'cūū tuc'a sa din'dái sa ní nguée ch'iinu di'cuiinú sa. ³¹Ní Jesús ngaⁿa yā 'tíficā: ¿Du'ú rey ndúúti chí canee chí diíⁿ yā caandaá ndúúcu táamá rey, 'áá nguée n'giindi yā ndúúcu táamá saⁿā ní ididuuché yā? Nduuti chí tunéeⁿ ndiicu mil soldados ní 'iicu ndúúcu chuū nūⁿ cuuvi 'cuuⁿmaⁿ yā ndúúcu soldados chí ndiichi mil yeⁿe táamá rey. ³²Ní nduuti chí nguée cucheē yā, taachi cuchií yā táamá rey ndúúcu soldados yeⁿe yā chí diíⁿ yā caandaá ní canée yaⁿai ca yā miiⁿ tuuⁿmi ní rey miiⁿ dicho'ó yā 'iiⁿyāⁿ chí candéē nduudu miiⁿ. Ní 'iicu caaca yā taama rey chí 'cuētinéeⁿ 'diiíⁿ yā. Ní nguée diíⁿ yā caandaá ndúúcu rey yeⁿe yā. ³³Tiicá ntúūⁿ. 'Āā cheē nūⁿ ndís'tii nduuti chí nguée cu'nee nī tanducuéⁿe chí vée yeⁿe nī, nguée cuuví cuuvi ndís'tii discípulos yeⁿe.

Jesús ngaⁿa yā yeⁿe yiima chí nguée n'daācā sabor yeⁿe

(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴Jesús ngaⁿa yā: Yiima ní n'dai. Nduuti chí nguée n'daācā sabor yeⁿe, ¿de'ē ca'á sabor yeⁿe? ³⁵Nguée dichí'fē, ndii nguēē cáāvā yāⁿāa, ndii nguēē ndúú naachi vée abono, caati canangée yā yiima miiⁿ. 'Iiⁿyāⁿ chí vée veéⁿ yā, 'caandiveéⁿ yā yeⁿe.

Ejemplo yeⁿe 'ííti cuūchí chí nindai

15 Nducyáácá saⁿā chí ínn'guēē sa yeⁿe yáⁿāa ndúúcu 'iiⁿyāⁿ nuuⁿndi ndaá yā nanáá Jesús chí 'caandiveéⁿ yā nduudu yeⁿe yā. ²Cáāvā chuū 'iiⁿyāⁿ fariseos ndúúcu maestros chí ngi'cueeⁿ ley ngaⁿa yā n'de'ei yā

nguááⁿ maáⁿ yā contra yeⁿe Jesús. 'Túuca ngaⁿá yā: Jesús miiⁿ n'gúuⁿ yā chí ndaá nanáaⁿ yā 'iiⁿyāⁿ chí vée nuuⁿndi yeⁿe yā. Ní 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ngé^e yā ndúúcu yā.

³Tuuⁿmi ní Jesús miiⁿ ní caⁿa yā 'aama chí 'téé nguēē daama ndúúcu 'iiⁿyāⁿ miiⁿ. ⁴Cheé ndís'tii ndúúti chí vée 'áámá ciento 'iiti cuūchí yeⁿe nī ní nduuti chí 'áámá cheē 'iiti s'uuⁿ cuuví ndái tī, ¿'áá nguée cu'nee nī ndu'u chí cuūⁿ ngēēcú nditiiⁿyú cuuúⁿ tī na 'cuéétí? Ní caⁿá nī in'nuúⁿ nī 'iiti chí nindái miiⁿ ndíí taachí ndaacaⁿ nī 'iiti miiⁿ. ⁵Ní taachí ndaacaⁿ nī 'iiti miiⁿ cun'duú nī 'iiti ná 'diimi nī ní candéē nī 'iiti cuūchí miiⁿ naachi canée tanáⁿā 'iiti cuūchí. Ní yeenú n'dai nī. ⁶Ní taachi ndaa nī na vaacu nī, tuuⁿmi ní nadidaama nī 'iiⁿyāⁿ chí n'dai ndúúcu nī ndúúcu 'iiⁿyāⁿ na nīⁿnuúⁿ na va'ai yeⁿe nī. Ní caaⁿmaⁿ nī cuuvi nī, 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tii cuuvi yeenú n'dai nī nduucú ní di'viicu yú tī 'āā n'daacaⁿ 'iiti cuūchí yeⁿe chí nindái. ⁷Tuuⁿmi ní Jesús ngaⁿá ntúūⁿ yā, 'úú ngaⁿá ngii ndís'tii: 'Tíficā vée vaādī yeenú taavi na va'ai cheēti nguuví yeⁿe 'áámá 'iiⁿyāⁿ chí vée nuuⁿndi yeⁿe yā ní ndaacadami yā yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yā nguée tī yeⁿe cuūⁿ ngēēcú nditiiⁿyú cuuūⁿ 'iiⁿyāⁿ chí n'dai chí nguée canee cuumi chí ndaacadami yā yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yā.

Ejemplo yeⁿe 'áámá cáádí chí nindái

⁸Ní caⁿa Jesús: Du'u 'áámá n'daataá chí vée ndiichi cáádí yeⁿe ta nduuti chí dindai tá 'áámá ¿'áá 'cuuⁿmiⁿ tá lámpara ní n'daaca tá va'āi, ní in'nuuⁿ tá ndúúcu cuidado

taanduvéé ndíí ndaācā ta tuūmī miiⁿ? ⁹Taachí ndaācā tá nadaama tá 'iiⁿyāⁿ chi n'dai ndúúcu ta ndúúcu 'iiⁿyāⁿ na niiⁿnuuⁿ va'ai yeⁿe ta ní caⁿa tá: Cuuvi yeenú nī nduucú ní di'viicu yú ti 'āā ndaācā 'áámá cáádí yeⁿe chí chindāi miiⁿ. ¹⁰Úú ngaⁿá ngíí ndís'tiī caati 'tiicá ntúūⁿ véé vaadi yeenú nguuaⁿ ángeles yeⁿe Ndyuūs cucáāvā 'áámá 'iiⁿyāⁿ nuuⁿndi chí nandaacadaamí yā yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yā.

**Ejemplo yeⁿe saⁿā n'gaiyāā
pródigo chí s'neeⁿ sa chiida sa**

¹¹Jesús ngaⁿa ntúūⁿ yā ejemplo 'cūū: 'Áámá saⁿā véé uūvī daiya sa. ¹²Saⁿā n'gaiyāā daiya sa chí 'lífⁿ ca miiⁿ caⁿa sá chii sá chiida sa: N'diī, chiidá, téé nī parte chí ituneeⁿ 'úú yeⁿe vaadi ngua'aá yeⁿe nī. Chiida sa ní nacaⁿá yā ní nca'a yā saⁿā chí parte yeⁿe sa. ¹³Nguéé chí 'naaⁿ, saⁿā 'lífⁿ ca miiⁿ ní nadídaamá sá tanducuéⁿe déndu'ū yeⁿe sa. Ní cueⁿe yaⁿai sa táámá país. Mííⁿ ch'iinu diiⁿ sa gastar tanducuéⁿe ti diiⁿ sa nducuéⁿe chí nguēē n'daācā. ¹⁴Ní taachi ch'iinu tuūmī yeⁿe sa tanducuéⁿe chí ca'a chiida sa, ndaā 'áámá cuicu ch'ēēte na país miiⁿ. Sáⁿā miiⁿ ní ch'eenū n'dai sa chii caati nguéé chí che'e sa. ¹⁵Saⁿā miiⁿ ní ndaā sa nanááⁿ 'áámá 'iiⁿyāⁿ yeⁿe país miiⁿ. Ní caⁿa sa chí neⁿe sa diiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ. 'Iiⁿyāⁿ miiⁿ ní caⁿa yā chii yā saⁿa miiⁿ chí cueⁿe sa tan'dúúcā mozo yeⁿe yā ní diiⁿ sa cuidado cuūchí s'eeⁿ yeⁿe yā. ¹⁶Saⁿā miiⁿ ní nacádiinuuⁿ sa chí neⁿe sa che'e sa chí yeⁿe cuuchí s'eeⁿ caati mar 'áámá 'iiⁿyāⁿ nguéé ca'a yā de'ē vee saⁿā. ¹⁷Tuu'mi ní

n'gaācu sa ní caⁿā sa nguuaⁿ maaⁿ sa: N'deee n'dái mozos yeⁿe chiidá chí nge'e yā pan ní neenē n'deee chí nge'e yā vee, 'iicu 'muuⁿ 'úú ní idiíⁿ ntiiⁿnyuⁿ ní neⁿe 'cuūvī chí cuicú. ¹⁸N'daa cá 'muuⁿ. Naⁿā n'diichí chiidá ní caaⁿmáⁿ cuuví 'iiⁿyāⁿ: N'diī chiidá véé nuūⁿndi yeⁿe nanááⁿ Ndyuūs chí canéé na va'ai cheeti nguuví ní nanááⁿ n'diī. ¹⁹Áā ntéé n'dai ca 'úú chí tuneēⁿ 'úú chí caaⁿmaⁿ nī chí daiya nī 'úú. Cu'neéⁿ nī 'úú tan'dúúcā 'aama mozo yeⁿe nī. ²⁰Tuu'mi ní cunaⁿā sa ndaā sa nanááⁿ chiidá sa. Taachi indái ca nndaa sa, tuu'mi ní chiida sa ní n'diichí yā saⁿā ní nnee ya'āi 'iinú yā saⁿā. Chiida sa ní cueⁿe yā ngeenu yā naachi canéé sá ní tumaⁿá yā daiyá yā ní tuu'vi yā cheendi sa. ²¹Daiya yā miiⁿ ní caⁿa sa chii sa chiida sa: N'diī, chiidá, véé nuuⁿndi yeⁿe nanááⁿ Ndyuūs chí canee na va'ai cheeti nguuví ndúúcu nanááⁿ n'diī. 'Áā n'téé n'dai ca 'úú chí ituneeⁿ 'úú chí caaⁿmáⁿ nī chí daiya nī 'úú. ²²Naati chiida sa mííⁿ ní caⁿa yā chii yā mozos yeⁿe yā: Dii mozos, maaⁿ nch'ēēte nūu tun'dáa di tīnūuⁿ chí n'dai ca ní cu'nuúⁿ di saⁿā daiyá. Ní ca'a di chiinūta'āa cunuuⁿ ta'ā sa ndúúcu ndaacuú chí cunuuⁿ ca'ā sa. ²³Cuéⁿe di canguaiⁿ di itiindu 'lífⁿ chí 'viicheé. Ní 'caaⁿnuⁿ di 'iiti chí che'e 'nū. Ní diíⁿ 'nū 'viicu. ²⁴Ti sáⁿa 'cūū daiyá cueⁿe sa yaⁿai ní 'āā tan'dúúcā chí n'dií sá. Maaⁿ ní navaacunee sa ní nduuchi sa. Ní tan'dúúcā chí nīndái sá ní ndaācā sa. Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní yeenú taavi yā ní diíⁿ yā 'áámá 'viicu.

²⁵Ní saⁿā daiyá yā chí vmnaaⁿ canee sa cueeti. Ní taachí ndaā

nífn̄n̄u sa ná va'ai, ch'iindivee sa chí itii vi sa"ā flauta ní 'i'i"yā" nde'ei yā. ²⁶Tuu'mi ní sa"ā mii" ní 'caí sa 'aama mozo ní itinguunee" sa mozo mii" de'ē chí véé. ²⁷Mozo mii" ní ca"ā sa chí sa 'i'i"yā": 'Āā ndāā 'dīnu nī. Ní nguéé de'ē vee ye"ē sa. Ní chiidá nī ní ca"ā ntii"nyu" yā chí ch'i itii ndu 'līf" chí 'viiche. ²⁸Sa"ā mii" ní nduuvī taa" sa. Nguéé 'cuu" sa ndaā sa va'āi. Tuu'mi ní chiida sa mii" ní cun'dāā yā va'āi ní d'cuífu yā daiya yā chí nuū" ndaā sa va'āi. ²⁹Naati sa"ā mii" ní nán'guēcúta"ā sa ye"e chiida sa: 'Āā 'naa" n'dáí idichí'vē 'úú n'dií, ní díf" tanducué"ē chí nga"ā nī ní mar 'áámá vmné"ēe nguéé tee nī mar 'áámá 'iiti cuūchī 'līf" chí 'caa"nú" ní díf" 'viicu. Ní 'úú cuuvi yeenú ndúúcu amigos ye"é. ³⁰Naatí taachi ndaā daiya nī sá"ā 'cuū, 'níf"nuú" 'tuū'vī sa tanducué"ē chí vaadi n'guá"ā ye"ē sa ndúúcu n'daataa s'ee" chí véé sa"ā s'ee" ye"e. Ní nga"ā ntii"nyú" nī chí mozos ch'i i"nú" yā itii ndu 'līf" chí 'viicheé chí che'e sa. ³¹Tuu'mi ní chiida sa mii" ca"ā yā chí yā sa"ā: Díf, daiyá, 'áámá canee di nduucú ní tanducué"ē dendu'ū chí ye"é ní ye"ē di. ³²Canéé chí díf" yú 'viicu ti sa"ā 'diinu di chí 'úú nacadiinú chí tan'duucā chí 'āā n'díf sá ní nduuchí sa. 'Āā nindāā sa na vaacu yú ní maa" ní ndaācā yú sa"ā.

**Ejemplo ye"e 'áámá patrón
chí nguéé n'daācā díf" yā
ndúúcu mozos ye"e yā**

16 Jesús ní ca"ā ntúu" yā chí yā discípulos ye"e yā: 'Áámá dueño 'cuiica s'néé" 'áámá

mayordomo ye"ē yá"āa ye"e yā. Ná"ā mozos ndaa sa nanáá" dueño ní tun'dáá nuu"ndi sa ye"ē mayordomo mii" ní nga"ā sa de'ē chí díf" mayordomo chí nguéé n'daācā ndúúcu dendu'ū chí ye"ē dueño. ²Tuu'mi ní dueño mii" ní yaa'vi yā mayordomo ye"e yá"āa ní ca"ā yā chí yā sá"ā: N'dií, 'de'e 'túúca n'giindivee" ye"e nī? Teé nī cuenta 'úú ye"ē ntii"nyu" chí díf" nī tí 'āā ntéé cuuví nī mayordomo. ³Sa"ā mayordomo ye"e yá"āa mii" nadicádīnuu" sa 'túúca: 'Taācā díf" maa" caati dueño ye"e yá"āa ndiví yā 'úú ye"e chí mayordomo 'úú ye"ē ntii"nyu"? Nguéé ditiinu 'úú chí díf" ntii"nyu" chí n'gii ní nduuti chí caācā limosnas, 'cuinaā". ⁴Āā deenú de'ē chí díf" ní taachi 'āā ntéé nga"ā ntii"nyú" ye"e mayordomo tuu'mi ní amigos ye"é 'cuaā" yā 'úú na vaacu yā. ⁵Tuu'mi ní mayordomo mii" yaa'vi sa nducyáácā 'i'i"yā" chí cándíficu yā ye"e dueño ye"e yá"āa ye"e yā ní ca"ā sa chí sa 'i'i"yā" vmnáá" vmnaa": 'Áá n'deēe cándíficu di ye"e dueño? ⁶Sa"ā mii" ní ca"ā sa: 'Úú can'diicú 'áámá ciento toneles aceite. Tuu'mi ní mayordomo mii" ní ca"ā sa sa"ā: Cuta'a dí caaca naachi canéé nguū" ye"ē di. Cuundi dí ní n'nee nguū" di 'uūvī ngēecu ndiichí toneles aceite. ⁷Ch'iinu maa" ní ca"ā sa chí sa taama sa"ā: Díf, 'áá n'deēe cándíficu di? Sa"ā mii" ní ca"ā sa: 'Úú can'diicú 'áámá ciento maquilas ye"ē trigo. Tuu'mi ní mayordomo mii" ca"ā sa: Cuta'a dí caaca naachi canéé nguū" ye"ē di ní 'nee" nguū" di cuūu" ngēecú maquilas. ⁸Tuu'mi ní dueño mii" tuumicádīnuu" yā

yeⁿē mayordomo chi nguée n'daacā ní chuuné listo sa ndúúcū asuntos yeⁿē sa. Ní dueño míⁿ caⁿa yā chíi yā saⁿā: Tiempo miiⁿ sáⁿā chi snée iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguée n'daaca sa ní neene listo ca sa ndúúcū asuntos yeⁿē sa ndúúcū vaadi 'cuiica chi véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguée ti 'iiⁿ'yāⁿ chi dííⁿ yā chíiⁿ chi Ndyuūs neⁿe yā chí snée yā na dēēē.

⁹Caávā chuū 'úú ní ngaⁿá ngií ndís'tií: Ndúúcū vicios yeⁿe vaadi 'cuiica chi véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū dííⁿ nī n'daacā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ ti véé amigos yeⁿe nī caati taachi 'cuūvi nī 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi nnee nī ní ngaⁿá yā: N'dai ndís'tií 'áá cuuvi ndaa nī na va'ai chēeti nguuví 'tíicā?

¹⁰'iiⁿ'yāⁿ chi n'daacā idiíⁿ yā ndúúcū cosas chi 'lííⁿ 'tiicā ntúūⁿ n'daacā idiíⁿ yā ndúúcū cosas chi n'dee n'dái ní n'gēē. ¹¹Nduuti chi ndís'tií nguée n'daacā idiíⁿ nī ndúúcū tuūmī chi véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū, 'du'ú 'iiⁿ'yāⁿ cuuvi teé yā ndís'tií ntiíⁿnyuⁿ yeⁿé Ndyuūs chi ntiíⁿnyuⁿ yeⁿē vaadi 'cuiica chi véé chi yeⁿé Ndyuūs? ¹²Ndúúti chi ndís'tií nguēē n'daacā idiíⁿ nī ndúúcū dendu'ū chi véé yeⁿe taamá yā, 'du'ú 'iiⁿ'yāⁿ téē yā chí véé yeⁿe nī?

¹³Mar 'áámá saⁿā nguée cuuvi diiⁿ sa mandados yeⁿe 'uūvi 'iivi sa; ti neⁿe ca sa 'aama yā nguée ti taama yā, o n'daacā ca diiⁿ sa ntiíⁿnyuⁿ yeⁿē 'aama yā nguée ti taama yā. Ndís'tií ní nguée cuuvi dichííⁿvē Ndyuūs nduuti chi neⁿe ca nī vaadi 'cuiica chi véé iⁿ'yeeⁿdí 'cūū.

¹⁴'iiⁿ'yāⁿ fariseos n'giindiveéⁿ ntúūⁿ yā dendu'ū chi 'túúca ngaⁿa Jesús miiⁿ ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ dinéⁿe n'dai yā tuūmī ní yaa'vi neeⁿ yā

Jesús. ¹⁵Jesús miiⁿ ní caⁿa yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ fariseos: Ndís'tií ní nadicádiinuuⁿ nī chí ndís'tií ní 'iiⁿ'yāⁿ n'dai ndís'tií nanááⁿ saⁿā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū naati Ndyuūs ní n'diichí yā staava yeⁿe ndís'tií. Chííⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ nadicádiinuuⁿ yā chí ch'ēēē ca, chíiⁿ chí Ndyuūs dííⁿ yā cuenta chí nguée de'ē vēē.

Jesús ngaⁿa yā chí ley ní n'daacā

¹⁶Ley yeⁿe Moisés ndúúcū chííⁿ chí chí'cueeⁿ profetas canee nanááⁿ ndís'tií ndíí taachi ndaā Juan chí chēedínuūⁿnī na iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Ndíí tiempo miiⁿ 'iiⁿ'yāⁿ caⁿa yā nduudú n'dai chí ngai yeⁿe naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiíⁿnyúⁿ yā ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ neⁿe yā cu'téenu yā nduudu miiⁿ.

¹⁷Ngíⁿ'ií ca chí 'cuiinu nanguuvi ndúúcū na yáⁿāa nguée ti 'cuiínū 'áámá letra 'lííⁿ yeⁿe ley.

Jesús ngí'cueeⁿ yā yeⁿe divorcio

(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)

¹⁸Áā du'ú nūuⁿ sáⁿā chí cū'neeⁿ sa n'daataá yeⁿē sa ní 'caandivaacu sá ndúúcū taama tá diiⁿ nuuⁿndí sa. Sáⁿā chí cunee sá ndúúcū n'daataá chí s'neeⁿ tá isaⁿā yeⁿē tá 'āā dinuuⁿndí ntúūⁿ sa.

Yeⁿē sáⁿā 'cuiica ndúúcū saⁿā chí nguuví Lázaro

¹⁹Caⁿa Jesús: Tiempo chí chó'ōo canée 'áámá saⁿā 'cuiica chí 'nuuⁿ sa catecai n'dai sa ní diiⁿ sá 'viicu. Ní nge'e sa cosas chí n'dai nguuví nguuví. ²⁰Canée ntúūⁿ 'áámá saⁿā chí nguuví sa Lázaro chí ngiica limosnas. Ní diituú n'du'vi núúⁿmáⁿ chēēē sa. Ní vēē sa cheendi va'āi

ye^{ní} é sa^{ná} 'cuiica miiⁿ. ²¹ Sa^{ná} miiⁿ ní ne^{ní} e sa ch'e sa cosas chi ingéé ye^{ní} e mesa ye^{ní} e sa^{ná} 'cuiicá miiⁿ. Ndaá 'yaānā s'eeⁿ naachi véé sa ní yaā'vi née ti naachí yaāi ye^{ní} e Lázaro miiⁿ. ²² Cuayiivi miiⁿ ní ch'ií Lázaro. Ángeles ye^{ní} e Ndyuūs candéé yā Lázaro naachi canéé chiida yú Abraham na lugar paraíso chi ye^{ní} e 'iiⁿ'yāⁿ chi n'dái. Ch'ií ntúūⁿ sa^{ná} 'cuiica miiⁿ ní ch'iíchi yā sa^{ná}. ²³ Taachi sá^{ná} 'cuiica miiⁿ ch'eenu sa chií na infierno n'diichi sa cuaaⁿ 'niiⁿnuⁿ ní n'diichi sa chiida yú Abraham ndúúcu Lázaro miiⁿ. ²⁴ Tuu'mi ní 'caí sa^{ná} 'cuiica miiⁿ: N'díí, chiidá Abraham, inneé ya'ai 'iinú nī 'úú, ní dichó'o nī Lázaro chi di'caandá yā tii nduuti tá'a nguaaⁿ nuūⁿnīⁿ ní cun'duú yā na ch'iíyá ní di'caanda ch'iíyá ti neené n'geenú ngii ná nguuchi ya^{ná} 'cúú. ²⁵ Abraham miiⁿ ní ca^{ná} yā chií yā sa^{ná}: Díí, daiyá, n'gaacú dí ti taachí canee dí iⁿ'yeēⁿdi miiⁿ ch'iindí ndii n'dee n'dái chi n'daācā ye^{ní} e di. Lázaro miiⁿ nguée véé ye^{ní} e sa naati maaⁿ ní 'muuⁿ ní véé 'viich'ēētífnūⁿ ye^{ní} e sa ní díí ní 'cuéénú dí cuuvi miiⁿ. ²⁶ Mííⁿ véé 'áámá yííⁿ yāⁿā chi neene ch'ēete nguaaⁿ nús'uu ndúúcu ndís'tii. 'Iiⁿ'yāⁿ chí ne^{ní} e yā chó'o yā ndii 'muuⁿ ndíí naachi snée ndís'tii nguée cúúví díⁿ yā. Ndíí nguée ndúú 'iiⁿ'yāⁿ chi snée yā taa nguée cuuví cho'o yā ní ndaá yā naachi snée nū. ²⁷ Tuu'mi ní sa^{ná} 'cuiica miiⁿ nga^{ná} sa: N'díí, chiidá Abraham, idi'cuítú n'díí chí dichó'o nī Lázaro iⁿ'yeēⁿdi ndii vaacu chiidá, ²⁸ ti véé nyuⁿu 'diinú chi sa^{ná} miiⁿ ní Lázaro cuuvi sa 'diinú chi nguée ndaa yā lugar 'cūú

chí 'cueenu yā cuuvi. ²⁹ Abraham miiⁿ ní ca^{ná} yā chií yā sa^{ná}: Canee nguūⁿ na libro ye^{ní} e Ndyuūs naachi canee nguūⁿ ye^{ní} e Moisés miiⁿ ndúúcu profetas ní cuuví yā 'iiⁿ'yāⁿ chí 'caandiveéⁿ yā ye^{ní} e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ³⁰ Tuu'mi ní sa^{ná} 'cuiica miiⁿ ní ca^{ná} sa: N'díí, chiidá Abraham, nguée n'giindiveéⁿ yā ye^{ní} e yā. Ndúúti chí 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ chí 'āā n'díí ca^{ná} yā nanááⁿ 'diinú, tuu'mi ní 'caandiveéⁿ yā ye^{ní} e 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní ndaacadaamí yā ye^{ní} e nuuⁿndi chí díⁿ yā. ³¹ Abraham miiⁿ ní ca^{ná} yā chií yā sa^{ná} 'cuiica: Ndúúti chí nguée cu'téenu yā chí canéé nguūⁿ na libro ye^{ní} e Ndyuūs ye^{ní} e Moisés ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ profetas ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ, nguée cu'téenu ntúuⁿ yā ye^{ní} e 'iiⁿ'yāⁿ 'cúú chí cuuví yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'áará chí 'iiⁿ'yāⁿ 'cúú ncuéeⁿ yā ye^{ní} e nguaaⁿ tina^{ná}.

Jesús ngi'cueeⁿ yā chí nguée canee chí díⁿ yú nuuⁿndi

(Mt. 18.6-7; 21-22; Mr. 9.42)

17 Jesús ca^{ná} yā chií yā discípulos ye^{ní} e yā: Cuaacu nííⁿnyúⁿ chí véé de'e cáāvā chí dííⁿ chí 'iiⁿ'yāⁿ dinuuⁿndi yā naati de'e chúúca ya'ai ye^{ní} e 'iiⁿ'yāⁿ chí dííⁿ yā chí taama 'iiⁿ'yāⁿ dinuuⁿndi yā. ² N'daaca ca chí cuuvi 'túúca ndúúcu 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ caachiichí yā 'áámá tuúu yúúdu chí inguúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ na daandu 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní 'caanuú yā 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ naachi yáānūⁿ ye^{ní} e nuuⁿní'yá^{ná} ní nguée cuuvi dííⁿ 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ chí taama da'caiyyā idinuuⁿndi yā.

³ Cundéé ndís'tii cuidado. Ndúúti 'díínu nī dinuuⁿndí sa contra ye^{ní} e 'aama nī, yaa'vi neéⁿ nī sa^{ná}. Ndúúti

chi ndaacadaami sa yeⁿē nuuⁿndi yeⁿē sa nadich'ēcú nī yeⁿē sa.
 4Áará chí ndēēchē cuuvi idinuuⁿndí sa contra yeⁿe nī 'áámá nguuví ní ndēēchē cuuvi ndaa sa nanááⁿ ndís'tií ní caaⁿmaⁿ sa cuuvi sá ndís'tií: Ndaacadaāmi yeⁿē nuuⁿndi yeⁿé, tuuⁿmi ní nadich'ēcú nī yeⁿē sa.

Poder yeⁿē vaadī i'teenu

5Apóstoles caⁿa yā chii yā Señor Jesús: N'dií, Señor, díⁿ nī chi nús'uu cuuvi cu'téenu cá nū.

6Tuuⁿmi Jesús caⁿa yā chii yā apóstoles: Ndúútí chi ndís'tií duuⁿvi i'téenu nī, tuuⁿmi ní vaadī i'teenu yeⁿé nī ní tan'dúúcā 'áámá nduutí yeⁿē yīivē ntí'yaá. Ní cuuvi caaⁿmaⁿ nī 'tíicā ndúúcū yáⁿá: Díí yáⁿá cuví dí 'muuⁿ ní cueⁿe di ná nuuⁿnīⁿyáⁿá. Ní 'caandiveeⁿ yáⁿá miiⁿ yeⁿe dii.

Yeⁿe táácā cuuvi diiⁿ yú ntiiⁿnyuⁿ ndúúcū Ndyuūs 'iivu yú

7Ngaⁿa Jesús: Du'u ndís'tií ndúútí chi vε 'áámá mozo chi di'cuündú 'iiti o diiⁿ sa cuidado 'iiti cuūchí yeⁿe nī taachi nguεεcunée sa yeⁿe campo miiⁿ, 'áá hora míⁿn nūuⁿ caaⁿmaⁿ nī cuuvi nī saⁿá?: Cho'o di 'cuündí di na mesa. 8'Áá nguée vmnááⁿ vmnaaⁿ caaⁿmaⁿ nī cuuvi nī mozo miiⁿ 'tíicā?: N'nuuⁿ di chi che'e nguīnu yú. Ní 'cuiinduū di yeⁿé na mesa, 'cuií di ní 'úú cu'ú che'é. 'Cuiinu che'é 'cuiinu cu'ú tuuⁿmi ní dii cuuvi ch'é di cu'u di. 9'Áá aama patrón nca'a yā gracias mozo miiⁿ ti diiⁿ sa mandados chi cāⁿa patrón yeⁿē sa? Nguée díⁿ yā 'tíicā. 10'Tiicā ntūūⁿ, ndís'tií, taachí

'cuiinu díⁿ nī tanducuéⁿē ntiiⁿnyuⁿ chí ngaⁿá Ndyuūs ndís'tií, tuuⁿmi ní caaⁿmaⁿ nī 'tiicā: Ndyuūs, nús'uu ní mozos yeⁿe nī naati nús'uu ní díⁿ 'nū dámaāⁿ chi canee chi díⁿ 'nū.

Jesús idiíⁿ yā chi nduūvā yeⁿe ndiichi 'iíⁿyāⁿ yeⁿe ca'āi lepra chi ín'duuti yuūtē yeⁿe yā

11Taachí Jesús miiⁿ canúuⁿ yā yúúⁿ chí cueⁿe yā na yāāⁿ Jerusalén, cho'ó yā naavtaⁿā yeⁿe na 'uuví yáⁿāa chi Samaria ndúúcū Galilea. 12Ní taachí Jesús sndaā yā 'áámá yāāⁿ 'lííⁿ snée ndiichi saⁿā chí induuti yuūtē yeⁿē sa chi ndii sa ca'ai lepra. Ndaā sa nanááⁿ Jesús miiⁿ ní ch'éétíndii yaⁿai sa. 13Ní 'cai sa: N'dií, 'iivú Jesús, nnée ya'ai 'iinu nī nús'uu.

14Taachí Jesús n'diichi yā saⁿā s'eeⁿ, tuuⁿmi ní yaaⁿvi yā: Ndís'tií, cueⁿe nī ní 'cuuⁿmiⁿ nī nanááⁿ chiiduú s'eeⁿ. Ch'íínú caⁿa Jesús ndúúdú 'cūū saⁿā s'eeⁿ ní nduuvā yeⁿe sa. 15Tuuⁿmi 'áámá chée saⁿā s'eeⁿ taachí n'diichi yā chi 'āā nduuvā yeⁿe yā, nguεεcunée yā ní cheⁿe yā naachi canée Jesús miiⁿ ní caⁿa yuudu yā: Dε'ē chúúcā ch'εete Ndyuūs. 16Ní chiintii'yā yā nanááⁿ Jesús ní chi snaaⁿ na yáⁿāa, ní ca'a yā gracias 'iíⁿyāⁿ. Saⁿā miiⁿ ní 'áámá saⁿā yeⁿe yáⁿāa Samaria. 17Tuuⁿmi ní Jesús miiⁿ caⁿa yā: 'Áá nguεε ndiichi saⁿā chí nduūvā yeⁿē sa? Ta nuuⁿ sa, 'tíi snée sa? 18'Áá nguεε táámá yā chí canée chi caaⁿmaⁿ yā chi ch'εete Dendyuūs? Dámaāⁿ saⁿā miiⁿ chi canuuⁿ yúúⁿ chí ca'a sa gracias.

19Tuuⁿmi ní Jesús caⁿa yā chii yā saⁿā chí ngiita miiⁿ: Nducueeⁿ dí.

Cúnaⁿā di. 'Āā nanduuva yeⁿē di
caati i'téenu nī.

**Yeⁿe taaca Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ
yā**

(Mt. 24.23-28, 36-41)

²⁰Taachí 'iiⁿyāⁿ fariseos
intínguúneeⁿ yā Jesús miiⁿ:
¿Tíi cua'a ndáa naachí Ndyuūs
ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā? Jesús miiⁿ ní
nan'guēcútaⁿa yā: Naachí Ndyuūs
ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā nguée ndaa
tan'dúúca 'áamá manera chi ndís'tii
cunee ngiinú nī yeⁿē. ²¹Ní nguée
ndúú 'iiⁿyāⁿ caaⁿmaⁿ ra yā 'tíicā:
'Muuⁿ canee o miiⁿ canee ti Ndyuūs
'āā ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā nguaaⁿ
ndís'tii.

²²Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā chii
yā discípulos yeⁿe yā: Tiempo
miiⁿ ndaa nguuvu taachi ndís'tii
neⁿe nī snaaⁿ nī taachi canée Saⁿā
chi Daiya Dendyuūs, naati nguée
snaaⁿ nī saⁿā miiⁿ. ²³Ní 'iiⁿyāⁿ
caaⁿmaⁿ yā cuuvi yā nduudu yaadi
ndís'tii: 'Muuⁿ canée Saⁿa chi Daiya
Dendyuūs, o miiⁿ canee sa. Nguée
caⁿa nī ndíi nguée ndúú can'dáa
nī 'iiⁿyāⁿ cuayiivi. ²⁴Tan'dúúca
chi inaaⁿ yú chí ngéⁿé 'cuai maaⁿ
nchēetē nūuⁿ ngiiyā, 'tiicā ntúūⁿ
cuuvi taachi 'úú chi Saⁿā chi
Daiya Dendyuūs ndaa nguuvu miiⁿ.
²⁵Naati vmnááⁿ vmnaaⁿ 'úú chi
Saⁿā chi Daiya Ndyuūs ní neenē
'cuenú cuuvi. Ní 'iiⁿyāⁿ chi maaⁿ
snée iⁿyeeⁿdí 'cūū díiⁿ yā condenar
'úú. ²⁶Tan'dúúca chi canee tiempo
chi 'āā chó'oo taachí canee saⁿā
Noé iⁿyéeⁿdi 'cūū, 'tiicā ntúūⁿ
cuuvi tiempo yeⁿē Saⁿa chi Daiyā
Dendyuūs taachi ndaa sa. ²⁷Tiempo
yeⁿe Noé 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ngé'e yā ngi'i

yā ní ngíindivaacu yā. Ní ca'a yā
daiya yā chí ngiindivaacu ndii
nguuvu chi Noé sndaá yā na arca.
Tuu'mi ní chee taaⁿ cuūvi ní chiitu
iⁿyeeⁿdí 'cūū ndúúcu nuūⁿnīⁿ ní
ch'iī nducyaaca 'iiⁿyāⁿ. ²⁸'Tiicā ntúūⁿ
chii tiempo chi 'āā chó'oo taachi
canee saⁿa Lot iⁿyeeⁿdí 'cūū. 'Iiⁿyāⁿ
s'eeⁿ nge'e yā ngi'i yā. Ngai yā ní
n'diicui yā. Ní ngiinú yā ní idin'dái
yā vaacu yā. ²⁹Taachi can'daā saⁿā
Lot miiⁿ ná yāāⁿ Sodoma chi cheeⁿ
nguuchi yaⁿā ndúúcu azufre chí
tuūú chí ngiichi chí yeⁿe nanguuvi.
Cáávā chuū ch'iī nducyaaca 'iiⁿyāⁿ
na yāāⁿ miiⁿ. ³⁰'Tíicā cuuvi nguuvu
miiⁿ taachi 'úú Saⁿā chi Daiya
Dendyuūs ndaa taama vmnéⁿēe.

³¹Ní nguūvi chi ndaa, taachí
'iiⁿyāⁿ chi snée yā tíiⁿ va'āi n'daacā
ca chi 'iiⁿyāⁿ miiⁿ ní nguée nch'éeⁿ
yā ní cuta'a yā dendu'ū chí véé
yeⁿe yā chēetí va'āi. 'Tiicā ntúūⁿ
'iiⁿyāⁿ chí snée yā cuēeti n'daacā
ca chí nguée naⁿa yā nduvaacu yā.
³²Nan'gáácú nī tan'dúúca chí ch'iī
n'daataa yéⁿē saⁿā Lot. ³³'Āā du'ú
nūuⁿ 'iiⁿyāⁿ chí neⁿe cá yā vida
yeⁿe yā nguée ti 'úú, dindaí yā
táamá vida yeⁿe yā. 'Āā du'ú nūuⁿ
'iiⁿyāⁿ chí dichí'v'e yā 'úú ní dindaí
yā vida yeⁿe maáⁿ yā cucáávā 'úú,
ní nndaacá yā táamá vida yeⁿe yā.

³⁴'Úú ngaⁿá ngiī ndís'tii chí
nguiinū miiⁿ 'uuvu yā chí ndiiti
yā na 'áamá cama, 'aama yā ní
ndaā naáⁿ ní taama yā ní canee
yā. ³⁵Nífcú naachi 'uuvu n'daataa
daama snee ta ingúu tá, 'aama ta ní
ndaā naáⁿ tá ní taama tá ní canee
ta. ³⁶Naachí 'uūvi yā snée yā cuēeti,
'áamá yā nī ndaa naáⁿ yā, nífcú
taama yā ní canee yā.

³⁷Taachí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ch'iindiveéⁿ yā chuū itinguuneéⁿ Jesús: Señor, ¿tíí cuuví chuū? Jesús miiⁿ ní caⁿa yā yeⁿe tiempo miiⁿ: Naachi candiití cuerpo yeⁿe tináⁿā, miiⁿ ní nduuvidaamá luutí ní che'e tī, tuuⁿmi ní cuuví chuū.

**Ejemplo yeⁿe n'daataa nguá'āa
chí cueⁿe tá nanaaⁿ juez
ndúucū 'áámá asunto**

18 Jesús caⁿa yā 'aama ejemplo chí 'téé nguéeⁿ daama yeⁿe chí 'iiⁿyāⁿ canéeⁿ chí caaⁿmaⁿngua'á yā cuéⁿé daāⁿmaⁿ nguéeⁿ ndúucū vaadí 'daandí. ²Ní caⁿa yā chí yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ejemplo 'cūū: Canéeⁿ 'áámá juez na 'aama yāāⁿ chí nguéeⁿ 'va'a sa Dendyuūs. Ní ndíí nguéeⁿ ndúú idiiⁿ rá yā respetar 'iiⁿyāⁿ chí ch'iindiveéⁿ yā asuntos yeⁿe yā. ³Canéeⁿ ntúūⁿ na yāāⁿ miiⁿ 'áámá n'daataa nguá'āa chí ndaa yā nguuví nguuví nanáāⁿ juez miiⁿ ní ngiica tá justicia juez yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí taaⁿ ndúucu tá. ⁴Juez miiⁿ ní nguéeⁿ 'cuuⁿ yā 'naaⁿ tiempo naati cuayiivi nadicádiinuⁿ yā: 'Áará chí nguéeⁿ 'va'á Dendyuūs ndíí nguéeⁿ ndúú idiiⁿ rá respetar 'iiⁿyāⁿ, ⁵naati n'daata nguá'āa 'cūū néené ididú'ū ta 'úú ní maaⁿ ní caⁿá dííⁿ n'daacā ndúucū tá chí 'āā ntéeⁿ candii tá dindú'ū ta ti 'cuiinu paciencia yeⁿe.

⁶Naati Señor miiⁿ caⁿa yā: 'Caandiveéⁿ nī chí ngaⁿā juez chí nguéeⁿ n'daacā táacā idiíⁿ yā. ⁷¿Áá Ndyuūs nguē nnee ntúūⁿ yā 'iiⁿyāⁿ chí ndēeve yā, 'iiⁿyāⁿ chí caaⁿmaⁿngua'á yā ndii nguuví ndíí n'gaaⁿ ní Ndyuūs dííⁿ yā castigar 'iiⁿyāⁿ chí contra yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí ndēeve yā? ¿Áá cuuvi 'naaⁿ Ndyuūs

chí cunnee yā 'iiⁿyāⁿ? Nguéeⁿ 'tíicā.

⁸Úú ní ngaⁿā ngíí ndís'tií chí Ndyuūs maaⁿ nch'etéⁿ nadanguáⁿai yā 'iiⁿyāⁿ. Naati taachi 'úú chí Saⁿā chí Daiya Dendyuūs ndaá, ¿áá nndaaca ntúūⁿ 'iiⁿyāⁿ chí i'téenu yā Ndyuūs ná iⁿyeeⁿdí 'cūū?

**Saⁿā fariseo ndúucu saⁿā
chí inn'guē yeⁿe yá'āa**

⁹Jesús caⁿa yā ejemplo 'cūū chí 'téé nguéeⁿ dáámá caava n'dúuví 'iiⁿyāⁿ chí idin'geeté maāⁿ yā ní nguéeⁿ dííⁿ yā respetar tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ. Ní caⁿa yā: ¹⁰Na 'úuví saⁿā cheⁿe sa yáacū templo chí caaⁿmaⁿngua'á sa. 'Aama sa ní saⁿā fariseo, taama sa ní saⁿā chí inn'guē yeⁿe yá'āa. ¹¹Saⁿā fariseo chí ndii sa ní 'túúcā caⁿangua'a sa: N'díí Señor, ntee gracias n'díí ti 'úú ní nguéeⁿ tan'dúucā tanáⁿā saⁿa 'cūū. 'Úú nguéeⁿ ididuucú, nguéeⁿ yáádíí'yā 'úú, nguéeⁿ caⁿá ndúucū taama n'daataá chí nguē n'daataá yeⁿe, nguéeⁿ idiíⁿ tan'dúucā chí idiíⁿ saⁿa 'cūū chí inn'guē sa yeⁿe yá'āa. ¹²Úú ní nguéeⁿ nga'diiⁿnúⁿ 'uūví cuuvi 'áámá ndēete taachi caaⁿmaⁿngua'á. 'Úú ní teé décima yeⁿe tanducuéⁿē chí véé yeⁿe chí lado yeⁿe Ndyuūs chíⁿ chí tunéeⁿ Ndyuūs. ¹³Naati saⁿā chí inn'guē yeⁿe yá'āa yaⁿai canee sa ní nguéeⁿ neⁿe sa snaaⁿ sa nánguuví. Dámaāⁿ chí n'geⁿe sá niiⁿnuⁿ sa ní ngaⁿā sa: N'díí Ndyuūs, ya'ai 'iinu nī 'úú, ti 'úú 'iiⁿyāⁿ nuūⁿndí 'úú. ¹⁴Úú ngaⁿā ngíí ndís'tií: Sáⁿa 'cūū cúnaⁿā sá ndavaacu sa ní Ndyuūs nadich'ecú yā nuuⁿndi yeⁿe sa. Saⁿā fariseo miiⁿ nguéeⁿ 'tíicā. 'Áa du'ú nuūⁿ 'iiⁿyāⁿ chí dich'etéⁿ maāⁿ, cuuví yā

ndicúuⁿ nanááⁿ Ndyuūs. Ní 'iiⁿyāⁿ chí nguéeⁿ dich'eteté maáⁿ yā 'iiⁿyāⁿ, Ndyuūs dich'eteté yā 'iiⁿyāⁿ miⁿ.

Jesús idi'viicú yā da'caiyāa

(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

¹⁵'Iiⁿyāⁿ ní candee yā da'cáiyāa nanááⁿ Jesús ní 'iicu Jesús tuu'ví yā da'cáiyāa. Taachí discípuos yeⁿe Jesús n'diichi yā chuū, yaa'vi née yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chí indáa yā ndúúcu dá'caiyāa. ¹⁶Tuu'mi ní Jesús yaa'vi yā discípuos yeⁿe yā ní caⁿa yā: 'Cuááⁿ nī chí dá'caiyāa chíi yā nanaáⁿ. Nguéeⁿ 'caaca taaⁿ nī caati naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā ní yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí ndiicuúⁿ yā tan'dúúca dá'caiyāa. ¹⁷Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿá ngíí ndís'tii: 'Iiⁿyāⁿ chí nguéeⁿ cu'téenu yā Ndyuūs tan'dúúca 'áamá dá'caiyāa i'téenu yā nguéeⁿ cuuví ndaa yā naachí ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā.

'Áamá saⁿā chí 'cuiica ndeē sa ndúúcu Jesús

(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

¹⁸'Áamá saⁿā chí ngaⁿā ntiiⁿnyuⁿ sa itínguuneeⁿ sa Jesús miⁿ: N'díí, Maestro chí n'dai, ¿de'e cuuvi dííⁿ ní ndaācā vida cueⁿe daāⁿmaⁿ chí cuuvi yeⁿé?

¹⁹Jesús ní caⁿa yā chíi yā saⁿā: ¿De'e cúuví chí ngaⁿa di ngii di 'úú chí 'úú n'dai 'úú? Mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ nguéeⁿ n'dai yā, dámaāⁿ Dendyuūs. ²⁰Dii ní déenu di chí canéeⁿ nguūⁿ na ley 'tíicā: Nguéeⁿ 'caāⁿnūⁿ di; nguéeⁿ caⁿa di ndúúcu táámá n'daataá chí nguē yeⁿe di; nguē diduucú di; nguéeⁿ caaⁿmaⁿ di nduudu yaadi ndúúcu mar 'áamá 'iiⁿyāⁿ; dinéⁿe di ch'ecú di ndúúcu chíida di.

²¹Saⁿā miⁿ n'guēcútaⁿā sa ní caⁿā sa: Tanducuéⁿe chuū 'āā idííⁿ taachi saⁿā 'lífⁿ 'úú.

²²Taachí Jesús ch'iindiveeⁿ yā chuū, caⁿa yā chíi yā saⁿā: Véé 'áamá cosa nūuⁿ chí canéeⁿ chí diiⁿ di. N'diicui dí tanducueⁿe chí véé yeⁿe di ní ca'a di 'iiⁿyāⁿ chí nguéeⁿ yeⁿe yā, ní ndaācā chí véé vaadi 'cuiica na va'ai ch'eti nguuví chí cuuvi yeⁿe di. Ní cuchíí di ní caⁿa di nduucú.

²³Taachí saⁿā miⁿ ch'iindiveeⁿ sá chuū, neenē s'neeⁿ ndaachíí yiinú sa, ti neenē 'cuiica sa. ²⁴Ní taachí Jesús n'diichi yā saⁿā miⁿ chí neenē s'neeⁿ ndaachi yiinú sa, tuu'mi ní caⁿa yā: De'e chúúca ngíⁿii chí cundaa 'iiⁿyāⁿ chí 'cuiica naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā. ²⁵Ní tan'dúúca ejemplo 'cūū 'tíicā. Nguéeⁿ ngíⁿii cá yeⁿe 'áamá 'iiti camello chí ch'ete cá ti 'yúúduu chí cho'ó tī nduutinááⁿ 'iini chí cheendi va'ai 'lífⁿ nguéeⁿ ti 'aama saⁿā chí 'cuiica i'téenu sa Ndyuūs ní cundáa sa na va'ai ch'eti nguuví.

²⁶Taachi discípuos n'giindiveeⁿ yā chuū, caⁿa yā: ¿Du'ú cuuví nánguāⁿāi?

²⁷Ní Jesús caⁿa yā: Saⁿā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū nguéeⁿ ngíí diiⁿ sa chuū naati Ndyuūs cuuvi dííⁿ yā tanducuéⁿe.

²⁸Tuu'mi ní Pedro miⁿ ní caⁿa yā: Señor, cuin'dííchí nī. Nús'uu ní s'neeⁿ nū chí véé yeⁿe 'nū, ní cuchíí 'nū ndúúcu nī.

²⁹Jesús miⁿ ní caⁿa yā chíi yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu nííⁿnyúⁿ ngaⁿá ngíí ndís'tii chí 'āā du'ú nūuⁿ 'iiⁿyāⁿ chí cu'nee yā vaacu yā, o chíidá yā, o ch'ecú yā, o 'díínu yā, o n'daataá yeⁿe yā, o daiya yā, cáávā chí dííⁿ yā ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe naachí

Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā, ³⁰'iⁿyāⁿ miiⁿ n'deēe ca ndaācā yeⁿe yā ná iⁿ'yeeⁿdí cūū. Ní cuayiivi ní ndaacá yā vida cueⁿe daāⁿmaⁿ ná va'ai cheeti nguuví.

Jesús ngaⁿa yā chi 'cuūvi yā

(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

³¹Jesús cueⁿe yā 'áámá lado ndúúcū ndu'ū ndiichúúví discípulos yeⁿe yā ní caⁿa yā chii yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Maaⁿ ní caⁿ'ā yú na yāāⁿ Jerusalén ní miiⁿ cūnuuⁿ ca'a tanducueⁿ'ē chi profetas dingúuⁿ yā ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ yeⁿe 'úú chi Saⁿ'ā chi Daiya Dendyuūs. ³²Ní 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ dííⁿ yā entregar 'úú 'iⁿ'yāⁿ chi nguéé yeⁿe ndaata Israel. Ní 'iⁿ'yāⁿ s'uuⁿ ní dūūchinéeⁿ yā 'úú ní dííⁿ taaⁿ yā nduucú níícu ca'a neeⁿ daíⁿ yā 'úú. ³³Cuíínú 'cueⁿ'é yā 'úú ní caaⁿ'núⁿ yā 'úú naati 'cuíínú 'iínú nguuví ní nnduūchí yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā.

³⁴Discípulos s'eeⁿ nguéé tuumicádíínuuⁿ yā yeⁿ'é dendū'u 'cūū ti canúúⁿ n'de'ei yeⁿ'e 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Nguéé tuumicádíínuuⁿ yā de'ē chi caⁿ'a Jesús.

Jesús dííⁿ yā chi nduūvā yeⁿ'e 'áámá saⁿ'ā chi ngueenááⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Jericó

(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵Taachí Jesús ndaā niiⁿnuúⁿ yā na yāāⁿ Jericó, 'áámá saⁿ'ā ngueenááⁿ véé sa niiⁿnuúⁿ cyúúí. Ngiica sá limosnas. ³⁶Sáⁿa 'cūū tááchí ch'iindiveeⁿ sa chí cho'ó n'deēe n'dái 'iⁿ'yāⁿ, itiinguunéeⁿ sá: ¿Dé'ē chí chíí?

³⁷Ní 'iⁿ'yāⁿ caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā chi ngueenááⁿ chí chó'oo Jesús chí yeⁿ'e yāāⁿ Nazaret. ³⁸Tuu'mi ní saⁿ'ā

nguéeⁿnaaⁿ miiⁿ 'caí sa: N'díí Jesús, Daiya David, nneé ya'ai 'iinu ní 'úú.

³⁹'iⁿ'yāⁿ chí cueⁿ'e vmnaaⁿ yeⁿ'e Jesús ngaⁿa yā ngii yā saⁿ'ā miiⁿ chí 'āā ntéé 'cuai sa, naati saⁿ'ā miiⁿ ní n'gai yiicu ca sa: N'díí, Daiya David, nneé ya'ai 'iinu ní 'úú.

⁴⁰Tuu'mi ní Jesús miiⁿ chééndii yā ní caⁿ'a yā chí canguai yā saⁿ'a chí nguéé inaaⁿ. Taachí saⁿ'ā miiⁿ ndaā sa nanááⁿ Jesús, Jesús miiⁿ ní itiinguunéeⁿ yā saⁿ'ā: ⁴¹¿De'ē neⁿ'e di chí dííⁿ ndúúcū díí? Saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'ā sa: Señor, dííⁿ ní chí snāⁿ.

⁴²Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: Cáávā chí i'téenu di nduūvā yeⁿ'e di.

⁴³Tuu'mí nūuⁿ snaaⁿ sa ní cuéⁿ'e sa ndúúcū Jesús. Ní ngaⁿ'a sa: De'e chúúcā ch'ēete Ndyuūs. Ní nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ miiⁿ chí n'diichí yā chuū ní caⁿ'a yā: De'ē chúúcā ch'ēete Dendyuūs.

Jesús ndúúcū saⁿ'ā chí nguuví Zaqueo

19 Taachí Jesús sndaa yā na yāāⁿ Jericó, cánúuⁿ yā yúúí ní cho'ó yā náávtaⁿ'ā yāāⁿ Jericó miiⁿ. ²Na yāāⁿ miiⁿ canee 'áámá saⁿ'ā chí 'cuiica sa chí nguuví sa Zaqueo. Saⁿ'ā miiⁿ, ní saⁿ'ā ndíí tiiⁿ yeⁿ'é 'iⁿ'yāⁿ chí inn'guee yeⁿ'e impuestos yeⁿ'e yáⁿ'āa. ³Saⁿ'a miiⁿ ní neⁿ'e sa snaaⁿ sa cheé yā chí Jesús miiⁿ naati nguéé ngii inaaⁿ sa ti neené n'deēe 'iⁿ'yāⁿ ti nguéé yaacu sá. ⁴Tuu'mi ní cueⁿ'e sa ngéenu sa cuááⁿ vmnaaⁿ ní cuchēē sá 'áámá tiiⁿ yáⁿ'á sicómoro caati cuuvi sa snaaⁿ sa 'iⁿ'yāⁿ, ti Jesús miiⁿ canee chí cho'ó yā miiⁿ. ⁵Taachí Jesús miiⁿ ndaá yā miiⁿ, n'diichí yā Zaqueo miiⁿ, ní caⁿ'a

yā chii yā saⁿā: Díí, Zaqueo, maaⁿ nch'etété nūuⁿ nch'éeⁿ dí ti maaⁿ ní neⁿé cuneé na vaacu dí.

⁶Tuu'mí ní Zaqueo miiⁿ maaⁿ nch'etété nūuⁿ nch'éeⁿ sa ní 'cuuⁿ sa chí cueⁿe Jesús miiⁿ ndúúcu sa na vaacu sa. Ní yeenú taavi sa. ⁷Taachí 'iiⁿyāⁿ n'diichí yā chuū, nducyaaca yā ní neené n'deē caⁿa yā. Ní caⁿa yā chí Jesús miiⁿ ní chinndaá yā chí cunee yā ndúúcu 'aama saⁿā chí véé nuuⁿndi yeⁿé sa. ⁸Tuu'mi ní taachi ch'iindiveeⁿ Zaqueo chuū, chéendii sa nanááⁿ Jesús miiⁿ ní caⁿa sá chii sa 'iiⁿyāⁿ: Señor, 'caandiveeⁿ nī yeⁿé. Ná maⁿa chí véé yeⁿé caⁿá 'iiⁿyāⁿ chí nguéeⁿ yeⁿe yā. Ndúúti chí deⁿé ndivií yeⁿé 'áámá 'iiⁿyāⁿ, tuu'mi ní n'guεεcunee cuūuⁿ tanto yeⁿe yā.

⁹Jesús caⁿa yā chii yā saⁿā: Maaⁿ ní nguáⁿāi 'iiⁿyāⁿ yeⁿe va'ai Zaqueo yeⁿe nuuⁿndi yeⁿe yā ti Zaqueo miiⁿ ní yeⁿe ndaata Abraham. ¹⁰Ti 'úú chí Saⁿā chí Daiya Dendyuūs ní ndaá chí in'nuūⁿ ní 'úú nadinguaⁿáí 'iiⁿyāⁿ chí nindáí ndúúcu nuūⁿndi yeⁿe yā.

Ejemplo yeⁿe dueño chí ca'a tuumí mozos yeⁿé yā chí cuuvi diiⁿ sa negocio

¹¹Taachí Jesús miiⁿ 'āā canée niiⁿnúⁿ yā na yāāⁿ Jerusalén, 'iiⁿyāⁿ chí ch'iindiveeⁿ yā chuū nadicádíínuuⁿ yā chí 'āā maáⁿ nūuⁿ ndaá naachi Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā. Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní caⁿa yā 'áámá ejemplo. ¹²'Áámá saⁿā chí n'dai chí yeⁿe familia chí ngaⁿā ntiiⁿnyuⁿ cueⁿe sa na 'aama país chí yaⁿai chí cunee sa rey yeⁿé país miiⁿ. Cueⁿe sa ní cuayiivi nguεεcunee sa. ¹³Taachi

'āā cháā caⁿā sa, yaaⁿvi sa ndiichi saⁿā mozos yeⁿé sa ní ca'a sa 'áámá cáádí 'diiⁿnguāaⁿ 'áámá 'áámá mozo yeⁿé sa. Ní caⁿa sa chí sa mozos: Dííⁿ ní negocio ndúúcu tuumí 'cūū nuuⁿmaⁿ neⁿe chí caⁿā. ¹⁴'Iiⁿyāⁿ yeⁿe país chí yaⁿai nguéeⁿ neⁿe yā saⁿa miiⁿ ní nguéeⁿ neⁿé yā chí cuuvi rey yeⁿé yā saⁿā. Dich'óo yā n'duuví 'iiⁿyāⁿ chí caaⁿmaⁿ ya 'túúca: Nguéeⁿ neⁿe 'nū chí saⁿā 'cūū ní cúuvi sá rey yeⁿé nús'uu. ¹⁵Saⁿā miiⁿ chí rey chí ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā cueⁿe yā ní nguεεcunee yā ndāā yā na vaacu yā. Dich'óo sa 'iiⁿyāⁿ chí yaaⁿvi yā mozos chí ca'a sa tuumí miiⁿ chí ndaa sa nanáāⁿ yā ní cuuvi cadíínuuⁿ yā, 'áá n'deē daiyā tuumi ndaacā 'aama 'aama yā?

¹⁶Ndaa saⁿā chí vmnáāⁿ vmnaaⁿ ní caⁿa sa chí sa 'iiⁿyāⁿ: N'dií, señor, yeⁿe 'aama caadi 'díínguāaⁿ yeⁿe nī, daiya túumí miiⁿ diiⁿ ganar ndiichi caadi 'díínguāaⁿ. ¹⁷'Iiⁿyāⁿ 'cuiica miiⁿ ní caⁿa yā chí yā mozo miiⁿ: Díí, n'daacā diiⁿ di; ní díí 'áámá mozo chí n'dai. Tan'dúúca chí n'daacā chí diiⁿ di ndúúcu chí 'téé chí téé dii maaⁿ ní díí ní caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ di yeⁿé ndiichi yāāⁿ.

¹⁸Cuayiivi ndaā táámá sá ní caⁿā sa: N'dií, señor, yeⁿe 'aama caadi 'díínguāaⁿ yeⁿe nī, daiya tuumí miiⁿ diiⁿ ganar nyuⁿu cáádí 'díínguāaⁿ.

¹⁹Tuu'mi ní caⁿa 'iiⁿyāⁿ 'cuiica miiⁿ chí yā mozo 'cūū: 'Tiicá ntuūⁿ dii ní caaⁿmaⁿ ntiiⁿnyuⁿ di yeⁿé nyuⁿu yāāⁿ. ²⁰Ndaā táámá mozo ní caⁿā sa chí sa 'iiⁿyāⁿ 'cuiica miiⁿ: N'dií, señor, ingāā tuumí yeⁿe nī chí cachiichí na pañuelo ní chí'neeⁿ n'dai. ²¹'Úú ní 'va'a n'dií ti neené cheechí n'dií chí nanguai nī cosas

naachi nguée idííⁿ nī ntiiⁿnyuⁿ
 ní ndúú^{cū} tuūmī yeⁿé nī dííⁿ nī
 cosechar naachi nguée nīⁿnuⁿ nī ti
 yeⁿé nī. ²²Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ 'cuiica
 miiⁿ caⁿa yā chii yā mozo miiⁿ:
 Díí, mozo chi nguée n'daacā idiiⁿ
 di, cáávā nduudu chi ngaⁿa di
 canee di condenado. Dii ní déenu
 di chi chēēchi 'úú ní nanangaáⁿ chi
 nguée yeⁿé nī idííⁿ cosechar chi
 nguée dííⁿ ntiiⁿnyuⁿ ti yeⁿé. ²³¿De'ē
 cúúví chí nguée s'nuūⁿ di tuūmī
 yeⁿé na banco? Maaⁿ níí^{cū} taachi
 nindaáⁿ nī cuta'á tuūmī yeⁿé ndúú^{cū}
 daiya. ²⁴Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ 'cuiica
 caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi
 snée yā miiⁿ: Divíⁿ nī tuūmī yeⁿé
 sa ní ca'á nī saⁿa chi véé n'diichí
 caadi 'dííⁿnguāⁿ yeⁿé sa. ²⁵'Iiⁿyāⁿ
 s'eeⁿ ní caⁿa yā: N'dií, señor, saⁿā
 miiⁿ ní 'āā véé ndiichi cáádí
 'dííⁿnguāⁿ yeⁿé sa. ²⁶'Iiⁿyāⁿ 'cuiica
 nan'guēcútaⁿa yā ní caⁿa yā: 'Úú
 ní ngaⁿá ngíi ndís'tií chi 'iiⁿyāⁿ chi
 véé yeⁿe yā cuta'a cá yā chi cuuvi
 yeⁿe yā naati 'iiⁿyāⁿ chi dúú^vi vee
 yeⁿe yā 'téé chí véé yeⁿe yā ní 'iiⁿyāⁿ
 ndiví yā yeⁿe yā. ²⁷'Tiicá ntúūⁿ,
 'iiⁿyāⁿ chi nguée neⁿe n'diichí yā chi
 táaⁿ yā nduucú, ní nguée neⁿe yā
 chi 'úú cuuvi rey yeⁿe yā, tuu'mi ní
 candée nī 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nanaáⁿ 'muuⁿ
 ní 'caaⁿnuⁿ nī 'iiⁿyāⁿ 'muuⁿ.

Jesús ndáa yā na yāāⁿ Jerusalén

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

²⁸Ch'íínú caⁿa yā chuū, Jesús
 cueⁿe yā cuááⁿ vmnaaⁿ ní cueⁿé
 yā ní ndaa yā na yāāⁿ Jerusalén.
 Cuayiivi cueⁿe ntúūⁿ discípulos
 yeⁿe yā. ²⁹Taachí ndaa nīⁿnúⁿ yā
 yeⁿe yāāⁿ Betfagé ndúú^{cū} yāāⁿ
 Betania nīⁿnuúⁿ naachi canee yiicū

chi nguuví Olivos, tuu'mi ní Jesús
 dichó'o yā ná 'uūví discípulos yeⁿe
 yā vmnaaⁿ yā. ³⁰Ní Jesús caⁿa
 'túúcā: Cueⁿe nī na yāāⁿ 'lífⁿ chi
 canée nīⁿnuúⁿ ní taachí cundaá
 nī yāāⁿ miiⁿ ndaacá nī 'áámá
 burro 'lífⁿ chí n'dééchiichí tī. Mar
 'áámá 'iiⁿyāⁿ 'āā cuée cunduú yā
 'iiti. N'daatí nī 'iiti ní candée nī 'iiti
 'muuⁿ. ³¹Ní nduuti chi 'áámá 'iiⁿyāⁿ
 tiinguuneeⁿ yā 'túúcā: Ndís'tií, ¿de'ē
 cúúví chí n'daatí nī 'iiti? 'Túúcā
 nan'guēcútaⁿa nī chi Señor yeⁿe
 yú ní neⁿe yā 'iiti.

³²Discípulos chi dicho'ó Jesús
 cueⁿe yā ní ndaāca yā 'iiti tan'dúú^{cū}
 chi Jesús miiⁿ caⁿa yā. ³³Taachí
 n'daātí yā burro 'lífⁿ miiⁿ, 'iiví tī
 ní caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ:
 ¿De'ē cúúví chí n'daatí nī burro 'lífⁿ
 yeⁿé?

³⁴Ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿa yā: Señor
 yeⁿe yú ní neⁿe yā 'iiti.

³⁵Tuu'mi ní candée yā 'iiti nanááⁿ
 Jesús. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ sn'dúu yā cotón
 yeⁿe yā vmnááⁿ yeⁿe tī ní Jesús
 canduú yā 'iiti miiⁿ. ³⁶Ní taachí
 Jesús cho'ó yā cyúúní miiⁿ, 'iiⁿyāⁿ
 s'uuⁿ ní n'doo yā cotón yeⁿe yā
 cuaaⁿ cyúúní mífⁿ. ³⁷Taachí Jesús
 ndaa nīⁿnúⁿ yā naachi nga'ái yúúní
 mífⁿ yeⁿe yiicū chí nguuví Olivos,
 nducyáácá discípulos yeⁿe yā ní
 yeenú taavi yā. Ní tuca'á yā caⁿa
 yā chi ch'ēete n'dai Ndyuūs cucáávā
 chi vaadi n'giinu chi n'diichí yā chi
 Jesús dííⁿ yā. Níí^{cū} diitūu n'dai 'cai
 yā ti yeenu taaví yā. ³⁸Ní 'cai yā:
 De'ē chúúcā n'dai Rey chí cuchii yā
 ndúú^{cū} chi duuchi Señor Ndyuūs.
 Ní cuneé vaadi 'diiiⁿ ná va'ai chēeti
 nguuví. Ní caⁿá yā ndúú^{cū} vaadi
 yeenú. De'ē ch'ēete ca n'dai Ndyuūs

chi deɛvé n'daí yā ndúúcu poder yeⁿé yā.

³⁹Tuu'mi ní n'duuví 'iiⁿyāⁿ fariseos chi snée yā nguaaⁿ 'iiⁿyāⁿ caⁿa yā chi yā Jesús miⁿ: N'dií, Maestro, yaaⁿí neeⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi nguée caaⁿmaⁿ yā tíicā.

⁴⁰Jesús miⁿ ní nán'guɛcútaⁿa yā yeⁿe fariseos ní caⁿa yā: Ndúúti chi 'iiⁿyāⁿ s'uuⁿ ní 'tíicā nguée caaⁿmaⁿ yā, tuu'mi ní tuúu miⁿ ní caaⁿmaⁿ 'tíicā.

⁴¹Taachí ndaa niiⁿnúⁿ yā chí n'diichí yā yāāⁿ Jerusalén miⁿ, tuu'mi ní Jesús chɛɛcú yā cucáávā 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yāāⁿ miⁿ ti ya'ai iinu yā caavā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ⁴²Ní caⁿa yā 'túucā: Ndís'tií, 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yāāⁿ Jerusalén, nduuti chi incheenaⁿ nī yeⁿe nguuví 'cūu chi cuuvi nanguaⁿai nī tuu'mi ní 'úu cuuví teé ndís'tií vaadi 'diííⁿ. Naati maaⁿ ní Ndyuūs canuuⁿ n'de'í yā yeⁿe nī ní nguée cuuvi deenu nī. ⁴³Ti ndaa nguuví taachí 'iiⁿyāⁿ chi taaⁿ ndúúcu nī chééndii yā núúⁿmaⁿ 'diituú yāāⁿ yeⁿe nī ní nguée cuuví cáanu nī yeⁿe yā.

⁴⁴Ní dííⁿ yā chi cundɛɛ nī ti nguɛe cucheé nī ndúúcu yā. Ní 'caaⁿnúⁿ yā nducyaaca ndís'tií ndúúcu daiyá nī, ní dituuví yā yāāⁿ Jerusalén yeⁿe nī ti 'iiⁿyāⁿ nguée deenu yā chi tiempo maaⁿ ní nguuví chi Ndyuūs s'neéⁿ yā chi cuuvi nanguaⁿai yā.

Jesús nadideɛvé yā yaācū templo

(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

⁴⁵Tuu'mi ní Jesús sndaá yā na yaācū templo ní tucá'a yā tun'dáa yā nducyaaca 'iiⁿyāⁿ chi in'diicui yā ní ngái ntúuⁿ yā miⁿ. ⁴⁶Jesús caⁿa yā chi yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: 'Túucā canée

nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs: Yáacū yeⁿé ní naachi caaⁿmaⁿngua'a 'iiⁿyāⁿ naati ndís'tií ní dííⁿ nī tan'dúucā chi yiive yaava yeⁿé 'iiⁿyāⁿ chí diduucu.

⁴⁷Jesús miⁿ nguuví nguuví ngí'cueeⁿ yā ná yáacū templo; naati 'iiⁿyāⁿ chiiduú n'gɛɛtɛ, ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chi ngí'cueeⁿ ley, ndúúcu 'iiⁿyāⁿ chi ngaⁿa ntiíⁿnyuⁿ yeⁿe yāāⁿ miⁿ nduuvidaamá yā ti neⁿé yā n'diichí yā táacā chi cuuvi 'caaⁿnúⁿ yā Jesús miⁿ. ⁴⁸Nguée indaacá yā táacā chi 'caaⁿnúⁿ yā Jesús, ti nducyáacá 'iiⁿyāⁿ s'nee veeⁿ n'daacá yā yeⁿe chi ngí'cueeⁿ Jesús miⁿ.

Jesús ngaⁿa ntiíⁿnyúⁿ yā

(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

20 'Áamá nguuví taachí Jesús miⁿ ngí'cueeⁿ yā chɛɛti yaācū templo ní ngí'cueeⁿ yā nduudu chí ngai yeⁿe Ndyuūs, ndaa nanááⁿ Jesús miⁿ chiiduú n'gɛɛtɛ ndúúcu maestros yeⁿe ley, ndúúcu 'iiⁿyāⁿ ndiicúu chí ngaⁿa ntiíⁿnyuⁿ yeⁿe yaācū. ²Ní ntiinguunéeⁿ yā Jesús: ¿Du'ú caⁿa ntiíⁿnyuⁿ chi ca'cueeⁿ nī déndu'ú chi 'tuucá? O ¿du'ú 'iiⁿntyéⁿē tee yā orden chi dííⁿ ni 'tíicā?

³Tuu'mi ní Jesús miⁿ nan'guɛcútaⁿa yā: 'Úú ntúuⁿ ní ntiinguuneeⁿ 'áamá ndís'tií. Nan'guɛcútaⁿa nī yeⁿé: ⁴¿Dú'u ca'a orden Juan chi chɛɛdínuūⁿniⁿ yā 'iiⁿyāⁿ? ¿Áa yeⁿe Ndyuūs o saⁿa iⁿ'yeeⁿdí 'cūu?

⁵'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nduuvidaamá yā ní caⁿa yā nguaaⁿ maaⁿ yā: Ndúúti chi caaⁿmaⁿ yú chí yeⁿe Ndyuūs, Jesús miⁿ ní cuuvi yā s'uúúⁿ: ¿De'ɛ cuuvi chi nguée chí'téenu nī? ⁶Nduuti chí

caaⁿmaⁿ yú chí yeⁿe saⁿā íⁿyeⁿdí
'cūū, nducyaaca 'iiⁿyāⁿ ní cuiitúú yā
s'uūūⁿ ti 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nadicádíinuⁿ
yā chí cuaacu níⁿnyúⁿ Juan miiⁿ ní
'áámá profeta chi Ndyuūs dicho'ó yā.

⁷Tuuⁿmi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ
nan'guεεcútaⁿa yā yeⁿe Jesús chi
nguée déenu yā tíí ndiicá yeⁿe chí
ngeedínuūⁿniⁿ Juan miiⁿ. ⁸Tuuⁿmi
ní Jesús caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ
s'eeⁿ: Ndíí nguée ndúú 'úú ra cuuvi
ndís'tii du'u 'iiⁿntyéⁿe tee yā orden
'úú chí idiíⁿ chuū.

Yáⁿāa yeⁿe saⁿā chí diiⁿ cuidado díí'yú uvas

(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

⁹Jesús tucáa yā caⁿa yā chii yā
'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ 'áámá ejemplo chi 'téé
nguée dáámá: 'Áámá saⁿā chiinū
sa díí'yú uvas ná yáⁿāa yeⁿe sa.
Dueño miiⁿ caⁿa yā n'duui saⁿā chí
idiiⁿ sa ntiiⁿnyuⁿ ní nadíí'vε yā saⁿā.
Ní chiica yā yāāⁿ vaacú yā ni cueⁿe
yā chí cuuvi 'náaⁿ yā. ¹⁰Taachí ndaā
tiempo yeⁿe cosecha yeⁿe uvas miiⁿ,
dueño miiⁿ dicho'ó yā 'aama mozo
yeⁿe yā chí cueⁿe sa cuta'a sa parte
yeⁿe cosecha chí tuneⁿ dueño
miiⁿ. 'Iiⁿyāⁿ chí idiíⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿe
yáⁿāa ch'eⁿé yā mozo ní nadich'ó
yā mozo miiⁿ. Ní nguée de'ε vεε ca'a
yā mozo miiⁿ. ¹¹Dueño nguεεcunée
yā dicho'ó yā táámá mozo nanááⁿ
saⁿā chí idiíⁿ ntiiⁿnyuⁿ na yáⁿāa
yeⁿe yā. 'Tiicá ntúūⁿ nguée n'daacā
diiⁿ sa ndúúcu mozo miiⁿ. Ch'éⁿé
sa saⁿa ní nadicáánu sa saⁿā miiⁿ.
Ní nguée de'ε vεε ca'a sa saⁿā mozo
miiⁿ. ¹²Dueño yeⁿe yáⁿāa miiⁿ
nguεεcunée ntúūⁿ yā dicho'ó yā
táámá mozo nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ chí idiíⁿ
ntiiⁿnyuⁿ na yáⁿāa yeⁿe yā naati

'nuucá'a sa saⁿa ní nadicaanu sa
saⁿā.

¹³Tuuⁿmí ní dueño yeⁿe yáⁿāa
miiⁿ caⁿa yā: ¿Táácā dííⁿ? Dicho'ó
saⁿā daiyá chí neⁿe taaví. ¿'Áá
nguée taachí snaaⁿ sa saⁿā diiⁿ sa
honrar saⁿā daiyá? ¹⁴'Iiⁿyāⁿ chí
idiiⁿ ntiiⁿnyuⁿ na yáⁿāa miiⁿ taachí
n'diichi sa saⁿā daiya dueño yeⁿe
yáⁿāa miiⁿ nadicádíinuⁿ sa ní caⁿa
sa chii sa víi: Sá'a 'cuu chí cuuvi
yeⁿe sa yáⁿāa 'cūū. 'Caāⁿnuⁿ yú
saⁿā ni yáⁿāa ndúúcu chí véé naaⁿ
cuuvi yeⁿe yú. ¹⁵Tuuⁿmí tun'dáa sa
saⁿā daiya dueño 'áámá lado yeⁿe
chééⁿ yeⁿe díí'yú uvas ní ch'iiⁿnuⁿ
sa saⁿā. Jesús caⁿa yā: Maaⁿ ní,
¿de'ε dííⁿ dueño yeⁿe yáⁿāa nduucú
saⁿā s'eeⁿ chí diiⁿ 'tíicā? ¹⁶Dueño
miiⁿ taachi ndaa yā ni diví yā saⁿā
chí idiíⁿ ntiiⁿnyuⁿ na yáⁿāa yeⁿe yā
ní 'caaⁿnúⁿ yā saⁿā s'eeⁿ. Ní ca'á yā
yáⁿāa miiⁿ yeⁿe yā táámá 'iiⁿyāⁿ.
Taachí 'iiⁿyāⁿ fariseos ch'iindiveéⁿ
yā chuū, tuuⁿmi ní caⁿa yā: N'daacā
chí Ndyuūs nguée 'cuaaⁿ yā chí
'tíicā.

¹⁷Jesús ch'iinú yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ,
ní caⁿa yā: ¿De'ε neⁿe caaⁿmaⁿ
nduudu chí canée nguūⁿ na libro
yeⁿe Ndyuūs chí 'tuucá?

Tuūu ch'εεté chí 'iiⁿyāⁿ chí
din'dái yā va'āi miiⁿ ní sta'á
yā ní ch'εécú yā 'áámá lado,
ní tuūu 'cúú chí tuūu ch'εεte
miiⁿ dichíí'vε ca ní canée tuūu
ch'εεté yeⁿe esquina yeⁿe va'āi.

¹⁸Áa du'ú nūuⁿ 'iiⁿyāⁿ chí cun'daa
nduú yā vmnaaⁿ na tuūu 'cúú ní
caātū 'ííní yeⁿe yā. Naati 'āa du'ú
nūuⁿ 'iiⁿyāⁿ chí cun'dáa nduūu tuūu
'cúú vmnaaⁿ yeⁿe yā, 'cuíínú ndúúví
yuūni yā.

**Yeⁿe tuumí chi ca'á yā emperador
César**

(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

¹⁹Iiⁿyāⁿ chiiduú n'geeté ndúúcū maestros yeⁿe ley neⁿé yā cuta'á yā Jesús ní díⁿ yā chi preso yā naati dí'va'a yā 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáāⁿ miⁿ. Tuu'mí nūⁿ tuumicádiinuⁿ yā chi Jesús miⁿ caⁿa yā ejemplo 'cūū chi 'tée nguée dáámá ní yeⁿe yā. ²⁰Tuu'mi ní dich'ó yā 'iiⁿyāⁿ chí 'cueenuúⁿ Jesús miⁿ. 'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ndaacá yā táácā chi cástaⁿa yā nduudu Jesús miⁿ chi Jesús cuuví caaⁿmáⁿ yā 'aama nduudu yaadi. 'Tíicā ní cuuvi dich'ó yā Jesús nanááⁿ gobernador. ²¹Chiiⁿ chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ntiinguuneeⁿ yā Jesús nduudú 'cūū: N'díí, maestro, déenu 'nū chí ngaⁿa nī ní ngi'cueeⁿ nī chiiⁿ chi n'daacā. Ní nguée díⁿ nī juzgar 'iiⁿyāⁿ tan'dúúcā chi n'gee nī chi n'daacā o nguée, naati ngi'cueeⁿ nī yúúⁿ yeⁿe Ndyuūs ndúúcū nduudu cuaacu. ²²Maaⁿ ní cuuví nī chuū: ¿Áá n'daacā chí nadíí've 'nū emperador César tuumí yeⁿe yáāⁿ o nguée?

²³Jesús tuumicadínuⁿ yā chí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní nguée n'daacā chi díⁿ yā ní caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: ¿De'e cúúví chí neⁿe nī castaⁿá nī nduudu yeⁿe? ²⁴Cuuⁿmiⁿ nī 'áámá tuumí. Jesús n'diichí yā tuumí ní caⁿa yā: ¿Du'ū naaⁿ ndēē tuumí miⁿ? ¿Du'ū chi nguuví canee ngúūⁿ naaⁿ? Tuu'mi ní saⁿa s'uuⁿ nan'guēcútaⁿā sa: Naaⁿ emperador César cānee.

²⁵Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā chii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Nca'a nī tuumí emperador César miⁿ chíⁿ chi yeⁿé

yā ní ca'á nī Ndyuūs chíⁿ chi yeⁿé yā.

²⁶Nguée cuuvi díⁿ yā chistaⁿa mar 'áámá nduudu yeⁿe Jesús miⁿ ní cheⁿe yiínú yā yeⁿe chí nan'guēcútaⁿā Jesús. Ní 'āā ntée caⁿa yā mar 'áámá.

**'Iiⁿyāⁿ itiinguuneeⁿ yā Jesús yeⁿe chí
nduuchi tináⁿā**

(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷Cuayiivi ní 'nduuví 'iiⁿyāⁿ saduceos ndaa yā nanááⁿ Jesús. Saduceos nguée s'téenu yā chí nduuchi tináⁿā. Ní caⁿa yā chii yā Jesús: ²⁸N'díí, Maestro, Moisés dingúuⁿ yā na ley 'tíicā: Ndúúti chí 'áámá saⁿā 'cuuvi sa ní cu'neeⁿ sa n'daataa yeⁿe sa ní nguée daiya tá, tuu'mi ní 'díínu sa cuuvi 'caandavaacu sa ndúúcū n'daataa miⁿ ní 'cuundi daiya sa lado yeⁿe 'díínu tináⁿā. ²⁹Maaⁿ ní véé ndēēche 'díínu yā. Saⁿā vmnaaⁿ míⁿ canee sa ndúúcū n'daataa yeⁿe sa ní ch'ií sa. Nguée ch'ēetinée daiya sa. ³⁰Saⁿā 'díínu sa ndiichi ndii 'úúví canee sá ndúúcū n'daataa yeⁿe tináⁿā. 'Diinu sa miⁿ ch'ií ntúūⁿ saⁿā miⁿ. Nguée ch'ēetinée ntuūⁿ daiya sa. ³¹Saⁿā 'diínú sa ndiichi ndii 'íínú canee ntúūⁿ sa ndúúcū n'daataa míⁿ. 'Tiicā ntúūⁿ ch'ií sa ní nguée ch'ēetinée ntúūⁿ daiya sa. Nduu ndēēche yā ch'ēetinée yā ndúúcū n'daataa míⁿ ní ca'áámá ca'áámá yā ch'ií yā ní nguée ch'ēetinée mar 'áámá daiya yā. ³²Cuayiivi miⁿ ní ch'ií n'daataa míⁿ. ³³Taachí ndaa nguuví chi nduuchi 'iiⁿyāⁿ chí n'díí, ¿che'e saⁿā s'eeⁿ n'daataa yeⁿe sa táⁿā? Tí nduu ndēēche yā ch'ēetinée yā ndúúcū n'daataa míⁿ.

³⁴Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nan'guéécútaⁿa yā yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: 'Iiⁿ'yāⁿ chi snée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū n'giindivaacu yā ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe yā nga'a yā chi n'giindivaacu yā. ³⁵'Iiⁿ'yāⁿ chi túneeⁿ chi ndaá yā na táamá iⁿ'yeeⁿdí, taachi nduuchí yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā, na yáⁿāa miiⁿ'ya ní nguεε 'caandavaacu yā, ndíí nguée ndúú chi ca'a 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe yā chi 'caandavaacu yā. ³⁶Yáⁿāa miiⁿ'ya 'āā ntée 'cuūvi yā ti daama yā ndúúcū ángeles. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chi daiya Ndyuūs tí induuchi yā yeⁿe nguaaⁿ tináⁿā. ³⁷Ndíí cuaaⁿ vmnaaⁿ ndíí taachi maaⁿ Moisés miiⁿ dingúuⁿ yā yeⁿe yáⁿá 'lííⁿ chí ngíichi iteé cadíínuuⁿ yú caati tináⁿā ninduuchi yā. Ní Moisés miiⁿ ngaⁿ'á yā chi Señor Ndyuūs miiⁿ ní Ndyuūs yeⁿe Abraham, ndúúcū Isaac, ndúúcū Jacob. ³⁸Ti Ndyuūs ní nguée Ndyuūs yeⁿe tináⁿā ti yeⁿe 'iiⁿ'yāⁿ chí sндуuchí yā. Caati nanááⁿ Ndyuūs miiⁿ nducyaaca 'iiⁿ'yāⁿ ní sндуuchí yā cueⁿe daāⁿmaⁿ.

³⁹Tuu'mi ní n'duuvi maestros chi ngí'cueeⁿ ley caⁿ'a yā chii yā Jesús miiⁿ: N'díí, Maestro, n'daacā ngaⁿ'a nī.

⁴⁰'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ 'āā ntée neⁿe yā ntiinguuneeⁿ ca yā.

¿Du'ū 'iiⁿ'yāⁿ chi Cristo?

(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

⁴¹Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tií, ítáácā chí ngaⁿ'a nī chi Cristo miiⁿ ní daiya David? ⁴²Maāⁿ David miiⁿ ní ngaⁿ'a yā na libro yeⁿé Ndyuūs chi Salmos 'túúca:

Caⁿ'a Señor Ndyuūs chii yā
Señor yeⁿé: 'Cuundi di lado

tá cuaācū yeⁿé chi lado yeⁿe honor,

⁴³ndíí taachi 'úú cu'neéⁿ 'iiⁿ'yāⁿ chi enemigos chi contra yeⁿe di cuaaⁿ ndii yā ca'a di tan'dúúca chi 'aama banco 'lííⁿ.

⁴⁴Ndúúti chi David miiⁿ caⁿ'a yā chi Cristo miiⁿ ní Señor yeⁿe yā, ítáácā cuuvi chií chi Cristo miiⁿ ní daiya David?

Jesús ngíicá nuuⁿndi yeⁿe maestros chi ngí'cueeⁿ ley

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

⁴⁵Nducyáácā 'iiⁿ'yāⁿ n'giindiveeⁿ yā taachi Jesús caⁿ'a yā ndúúcū discípulos yeⁿe yā ní tuca'á yā caⁿ'a yā chuū: ⁴⁶Dííⁿ nī cuidado, ndís'tií, yeⁿé maestros chi ngí'cueeⁿ ley. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní neⁿe yā 'cuεeti núuⁿ yā catecai n'geēnúú yā, ní neⁿe yā chi ndís'tií ní dííⁿ nī saludar 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ taachi snée yā nií'vεε ní neⁿé yā chi dííⁿ nī respetar 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Ní neⁿe yā 'cuεetε yā na sillas vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿe honor ná yaacū sinagogas ní sillas yeⁿe honor yeⁿe 'viicu naachi ché'e yā. ⁴⁷'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ndivíi yā va'ai yeⁿe n'daataá nguá'āa. Ní neéne n'deēe ngaⁿ'angua'á yā ní neⁿe yā chi snaaⁿ tanáⁿā 'iiⁿ'yāⁿ chi diiⁿ yā 'tíicā. 'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní neene ch'εetε ca castigo yeⁿe yā nguuvi yeⁿe juicio.

Ofrenda yeⁿe n'daataá nguá'āa

(Mr. 12.41-44)

21

Jesús snée yā na yaācu templo ní n'diichi yā chi 'iiⁿ'yāⁿ 'cuiica ngii yā ofrendas yeⁿe yā na cajas naachí inúūⁿ ofrendas. ²N'diichí ntúuⁿ yā 'áámá n'daataá nguá'āa chí neene ndaachíí cānee

tá. Táⁿā miiⁿ ní s'nuūⁿ tá cheeti caja miiⁿ 'uūvī centavos chi cobre. ³Jesús miiⁿ ní ngaⁿa yā ngii yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Cuaacu níⁿnyuⁿ 'úú ngaⁿá ngíí ndís'tií chí n'daataá nguáāa 'cūū ch'ēete ca tuūmī chií tá, nguéé ti tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ. ⁴Tí 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní ngaⁿa yā yeⁿē chí nngaāva yeⁿe yā chi cuuvi ofrenda yeⁿe Ndyuūs; naati n'daataá 'cūū chí neenē ndaachíí canee tá ní ca'ā tá tanducuéⁿē chí véé yeⁿe ta chi che'e tá.

Jesús nn'geeⁿ yā táamá ejemplo chi yeⁿe yaācá chí ntuvíí

(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

⁵Náⁿā 'iiⁿyāⁿ ní ngaⁿa yā yeⁿe yaācū templo miiⁿ chi yaāva canéé ndúúcu tuūu n'dēē cheeⁿ ndúúcu adornos yeⁿē regalos chí lado yeⁿe ofrenda. Jesús caⁿa yā chií yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: ⁶Ndís'tií ní inaaⁿ nī dendú'ū chí 'túúcā. Ndáá nguuvī taachí nadituuví yā yaācū miiⁿ ní 'āā ntéé cūnee tuūu cuaaⁿ vmnááⁿ yeⁿe vī'í chí nguéé ntuvíí.

Ejemplo yeⁿe tiempo taachi 'āā cuéé ndaa nguuvī chí 'cuiinū íⁿyeēⁿdí

(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

⁷Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ntiinguunéⁿ yā Jesús miiⁿ: N'dií, Maestro, ¿tií cuaⁿā cuuví chuū? ¿De'ē señāl 'cuuⁿmíⁿ nī taachi 'āā cuuvi chí 'tiicā?

⁸Jesús caⁿa yā: Cundéé nī cuidado chí 'iiⁿyāⁿ nguéé cannche'éí yā ndís'tií caati neenē n'deē 'iiⁿyāⁿ chíí yā caaⁿmáⁿ yā ndúúcu chí duuchí 'tííca: 'Úú chí Cristo; ní 'āā snéé nguuvī chí 'cuiinū íⁿyeēⁿdí. Naati ndís'tií, nguéé caⁿá nī ndúúcu

yā. ⁹Ní taachí 'caandiveéⁿ nī chí véé caandaá ní 'iiⁿyāⁿ 'cuuⁿmaⁿ yā contra yeⁿe taama yā nguéé díí'yá nī cuuvi. Tanducuéⁿē chuū canéé chí cuuvi vmnááⁿ vmnaaⁿ naati 'āā cuéé 'cuiinū íⁿyeēⁿdí.

¹⁰Tuu'mi ní Jesús caⁿa yā chií yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: 'Áámá nación ní 'cuuⁿmáⁿ contra yeⁿe taama nación ní 'iiⁿyāⁿ yeⁿe 'áámá país ní 'cuuⁿmáⁿ yā contra yeⁿe 'iiⁿyāⁿ yeⁿe taama país. ¹¹Ní n'deē cuuvi nuⁿ'u taaⁿ yáⁿāa, ndúúcu tiempos chí 'cuūndí cuiicu, ndúúcu ca'ai taaⁿ n'deē cuaaⁿ n'dai, ní 'iiⁿyāⁿ snaaⁿ yā dendu'ū chí vaadi n'giinu yeⁿē va'ai cheeti nguuvī ní díí'yá yā cuuvi.

¹²Ni taachi 'āā cuéé cuuvi tanducuéⁿē dendu'ū chí 'túúcā, 'iiⁿyāⁿ ní cuiítuú yā ndís'tií ní cuta'á yā ndís'tií chí presos nī. Ní nca'á yā ndís'tií 'iiⁿyāⁿ chí ngaⁿa ntiin'nyuⁿ yeⁿe yaācū sinagogas ní 'cuii yā ndís'tií vácūū. Cuayiivi ní candéé yā ndís'tií nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ reyes ndúúcu gobernadores cáāvā chí ngaⁿa nī chí duuchí. ¹³Chuū 'cueenu ndís'tií cuuvi ti cueⁿé nī nduucú ní nanááⁿ 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ cuuvi caaⁿmáⁿ nī nduudu cuaacu yeⁿé. ¹⁴Cundéé n'daaca nī cuidado ná staava yeⁿe nī ní nguéé nadacadíínuuⁿ nī vmnaaⁿ yeⁿe taācā nán'guēēcútaⁿa nī yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ¹⁵Ti hora mífí nūuⁿ 'úú ní yaa'ví ndís'tií nduudu chí caaⁿmáⁿ nī. Ní teé ndís'tií vaadi deenu yeⁿé ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ nguéé cucheé yā ndúúcu ndís'tií, ndíí nguéé ndúú cuuvi caaⁿmaⁿ yā contra yeⁿē ndís'tií. ¹⁶Naati chiidá nī, ndúúcu 'díínu nī, ndúúcu 'iiⁿyāⁿ yeⁿe nī, ndúúcu amigos yeⁿe nī

ní caaⁿ máⁿ yā contra yeⁿe ndís'tiī chí 'iⁿyāⁿ 'caaⁿ núⁿ yā náⁿā ndís'tiī. 17 Ní nducyaaca 'iⁿyāⁿ nguée cuuvi n'diichí yā ndís'tiī cucáāvā 'úú ti cueⁿé nī nduucú. 18 Naati mar 'áámá yuūdū tiīⁿ nī nguée cuuví ndái. 19 Nduuti chí ndís'tiī ngiinū ngiinū cuchée nī na staava yeⁿé nī ní 'cuetinéé n'daāca nī, tuu'mi ní ndáá nguuví chí ndaaca nī vida cueⁿe daāⁿmaⁿ yeⁿe nī.

20 Taachi ndís'tiī snaaⁿ nī soldados nuuⁿmaⁿ ndííví yā yāāⁿ Jerusalén, tuu'mi ní cadíinuⁿ nī chí yāāⁿ Jerusalén miiⁿ 'āā ntuví. 21 Tuu'mi ní n'daacā chí 'iⁿyāⁿ chí snée yā na yáⁿāa Judea caⁿá yā cáānu yā cuaáⁿ yiicū. Ní 'iⁿyāⁿ chí snée yā na yāāⁿ Jerusalén miiⁿ ní nan'dáa yā miiⁿ. Ní 'iⁿyāⁿ chí snée yā campo nguée nguēcunee nndaa yā na yāāⁿ Jerusalén. 22 Ti nguuví s'eeⁿ ní nguuví chí cuchii 'cuenú yā cuuvi cáāvā nuuⁿndí yā. Níícu canée chí cuuvi cuaacu tanducueⁿ chí canée nguūⁿ na libro yeⁿé Ndyuūs. 23 Naati de'ē chúúca yā'āi yeⁿe n'daataa chí véé daiya tá chēti tá ndúúcu n'daataa chí ngiicú da'cua'āa daiya tá nguuví chí cáānu yā. Ní 'iⁿyāⁿ miiⁿ néené 'cuenú yā cuuvi na yáⁿāa 'cúú. 24 Ní 'yāāⁿ 'iⁿyāⁿ ní 'cuūví yā ndúúcu machete 'uūví lados 'caāiⁿ taachi dííⁿ yā caandaá. Ní candē yā 'yaaⁿ 'iⁿyāⁿ chí presos yā ní caⁿá yā ndíí nducyaaca países. Níícu yāāⁿ Jerusalén miiⁿ cūnee ndúúcu 'iⁿyāⁿ gentiles chí 'iⁿyāⁿ chí nguée yeⁿe ndaata Israel ní 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ canée yā na yáⁿāa miiⁿ ndíí tiempo chí Ndyuūs 'cuaaⁿ yā 'iⁿyāⁿ gentiles cuuvi yeⁿé yā.

Táacā ndaá Saⁿā chí Daiya Dendyuūs

(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

25 Tuu'mi ní Ndyuūs 'cuuⁿmiiⁿ yā ndúúcu vaadí n'giinu señales ná yáⁿāa, ndúúcu ná 'iⁿyu, ndúúcu na 'ííⁿnyúⁿ. Néené ya'āi 'cuenú 'iⁿyāⁿ yeⁿe tanáⁿā naciones nī nducyaaca 'iⁿyāⁿ díiⁿya cá yā cuuvi. Ní nguée déenu yā taacā chí idiīⁿ yā cucáāvā chí 'yuudu n'dai 'cueecu nuūⁿnīⁿyāⁿā ní can'dái yaacu nuūⁿnīⁿ miiⁿ. 26 'iⁿyāⁿ s'eeⁿ cuuvi cúunu yā chí 'va'á yā ndúúcu dendu'ū chí ndaa vmnááⁿ yáⁿāa 'cúú ní cucáāvā nducueⁿē nanguuvi ní 'nuⁿu.

27 Tuu'mi ní 'iⁿyāⁿ snááⁿ yā 'úú chí Saⁿā chí Daiya Dendyuūs chí ndaá na 'áámá meēeⁿ ndúúcu poder ch'ēte yeⁿé ndúúcu chí dēvéⁿ n'dai yeⁿe maáⁿ cuerpo yeⁿé. 28 Taachí cunga'ā tanducueⁿē chuū cu'neeⁿ diitú nī na staava yeⁿé nī tí ndaā nguuví chí nnguaⁿāi ndís'tiī ní canée nīⁿnuúⁿ.

29 'Úú ní ngaⁿá ngíí ndís'tiī 'áámá ejemplo: Cuin'diichí nī yáⁿá yeⁿe n'guíídií yaaⁿ nguuví ndúúcu nducyaaca yáⁿá. 30 Taachí snaaⁿ nī chí 'āā ndaa tá'āa yáⁿá míⁿ, tuu'mi ní 'āā deenú nī tí 'āā snee nīⁿnuúⁿ tiempo chí cuchii yāāⁿ. 31 'Tiicá ntúūⁿ cuuvi taachi snaaⁿ nī dendu'ū chuū chí ngaⁿá, 'āā deenú nī chí naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiīⁿnyúⁿ yā 'āā snee nīⁿnuúⁿ.

32 'Úú ngaⁿá ngíí ndís'tiī, chí cuaacu níⁿnyúⁿ 'iⁿyāⁿ chí snée yā maaⁿ 'āā cuéeⁿ 'cuuví yā nenⁿe chí 'āā cuéeⁿ cuuví tanducueⁿē chuū.

33 Nanguuvi ndúúcu yáⁿāa ní chó'oo naati nduudu yeⁿé nguée chó'oo.

34 Ndís'tiī ní cundēe nī cuidado chí staava yeⁿe nī nguée nduuví

cheechí ndúúcū vicios chi véé
iⁿ'yeeⁿdí 'cūū. Nguéé nadicádiinúúⁿ
ca nī yeⁿ'e chi che'é nī o cu'ú nī
o yeⁿ'ē n'deeē yeⁿ'e vida yeⁿ'e nī
ti nguuvī mīⁿ ní dácanaāⁿ ndaa
nanááⁿ yeⁿ'e ndís'tiī. Ní canéé chi
canéé listo nī. ³⁵Ti nguuvī s'eeⁿ
ní ndaa nanááⁿ ndís'tiī ndúúcū
'iīⁿ'yāⁿ chi snée yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní
nducyaacá yā ní 'cueenú yā cuuvī tí
ndaa nguuvī s'eeⁿ tan'dúúcā 'áámá
tuūvī dácanaāⁿ índuudi. ³⁶Cueeti
nduuchí nī ní caaⁿ'maⁿ'ngua^a nī
nguuvī nguuvī chi cuuví nnguaⁿ'ai
nī yeⁿ'e dendu'ū vaadi ya'ai chi
cuchiī. Ní cuuvī ndaa nī nanááⁿ 'úú,
Saⁿ'ā chi Daiya Ndyuūs.

³⁷Nguuvī nguuvī Jesús mīiⁿ
ngí'cueeⁿ yā na yáacū templo ní
n'gaaⁿ ní n'ndaa yā ná yīicū 'līíⁿ chi
nguuvī Olivos. ³⁸Ní nguuvī nguuvī
cuaaⁿ ná nguētiyaaⁿ ní nducyaaca
'iīⁿ'yāⁿ ndaa yā na yaācū templo
nanááⁿ Jesús mīiⁿ chí 'caandiveéⁿ
yā nduudu yeⁿ'e yā.

**'Iiⁿ'yāⁿ chi contra Jesús ngaⁿ'a yā
táacā chi dííⁿ yā chi cuuvī cuta^a yā
Jesús**

(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-
2, 10-11; Jn. 11.45-53)

22 'Āā snee nīiⁿ'nuúⁿ nguuvī
yeⁿ'e 'viicu yeⁿ'e pascua
chi 'viicu chi che'é yā pan chi nguéé
levadura yeⁿ'ē. ²Ní 'iīⁿ'yāⁿ chiiduú
n'gēetē ndúúcū maestros yeⁿ'e ley
nduuvidaamá yā ní ngaⁿ'á yā taacā
chi cuuví 'caaⁿ'núⁿ yā Jesús naati
'va'á yā 'iīⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāáⁿ Jerusalén
mīiⁿ.

³Espíritu yeⁿ'e yááⁿ'n'guiinūⁿ
sndáa na staava yeⁿ'e saⁿ'ā chi
nguuvī Judas Iscariote chi 'aama

discípulo yeⁿ'e Jesús naachi
ndiichuuvī yā. ⁴Judas mīiⁿ cheⁿ'e
sa nanááⁿ chiiduú n'gēetē ndúúcū
capitanes ní yaaⁿ'vi sá 'iīⁿ'yāⁿ táacā
chi cuuví diiⁿ sa chi naca'a sa Jesús
mīiⁿ 'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁵'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní
yeenú n'dai yā ní nduuvidaamá
yā chí ca'a yā tuūmī Judas
mīiⁿ. ⁶Judas sta'a sa tuūmī ní
caⁿ'a sa. Nadacádiinuuⁿ sa táacā
cuuvī nta'a sa Jesús mīiⁿ na ta'a
'iīⁿ'yāⁿ s'eeⁿ manera chi 'iīⁿ'yāⁿ
yeⁿ'e yāáⁿ Jerusalén mīiⁿ nguéé
ntuemicadiinúúⁿ yā yeⁿ'ē.

**N'nuúⁿ yā chi che'e yā cáāvā 'vícú
yeⁿ'e pascua**

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25;
Jn. 13.21-30; I Co. 11.23-26)

⁷Ndaā nguuvī yeⁿ'e pascua, 'viicu
chi nducyaaca 'iīⁿ'yāⁿ che'e yā pan
chi nguéé levadura yeⁿ'ē. Nguuvī
mīiⁿ ní 'iīⁿ'yāⁿ 'caaⁿ'núⁿ yā 'áámá
'iiti cuūchī 'līíⁿ chí sacrificio yeⁿ'e
pascua. ⁸Jesús dicho'ó yā Pedro
mīiⁿ ndúúcū Juan ní caⁿ'a yā chii
yā 'uuvī yā: Cuéⁿ'é nī ní n'nuúⁿ nī
naachi che'e nguiinū yú yeⁿ'e 'viicu
yeⁿ'e pascua.

⁹'Iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā chii yā
Jesús mīiⁿ: ¿Tíí neⁿ'e nī chi in'nuúⁿ
'nū chi che'e nguiinū yú?

¹⁰Jesús n'gueecútaⁿ'a yā: Taachi
cundaa nī na yāáⁿ Jerusalén mīiⁿ
ndaāca nī 'áámá saⁿ'ā chi ndéē sa
'cuuti cuéé nuūⁿnīⁿ. Caⁿ'á nī ndúúcu
sa ndíí ná va'ai naachi ndaa sa. ¹¹Ní
caaⁿ'máⁿ nī cuuvī nī saⁿ'ā chi va'ai
yeⁿ'ē mīiⁿ: N'diī, señor Maestro
yeⁿ'e yú ngaⁿ'á yā 'túúcā: ¿Tíí cánéé
cuarto chi che'é nguiinú yeⁿ'e
pascua ndúúcū discípulos yeⁿ'é?

¹²Saⁿ'ā mīiⁿ ní 'cuuⁿ'mīⁿ sa ndís'tiī

'áamá cuarto ch'ēete yeⁿe va'āi chí ndii 'uūvī piso ní 'aa véé yaāaⁿ. Miiⁿ in'nuúⁿ nī chí che'e yú yeⁿe pascua.

¹³Apóstoles ní cueⁿe yā ní ndaaca yā tanducuéⁿē tan'dúúca chí Jesús ngaⁿa yā ngii yā, ní n'nuúⁿ yā chí che'e yā yeⁿe pascua.

¹⁴Taachí ndaā snuū ca'a hora chí che'e nguiinú yā, Jesús miiⁿ ndúúcu apóstoles yeⁿe yā ch'ēetē yā na mesa chí che'e nguiinú yā. ¹⁵Jesús caⁿa yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: De'e chúúca neⁿé che'é ndúúcu ndís'tii 'viicu yeⁿe pascua 'cūū neⁿe chí 'āā 'cuéé 'cuūví. ¹⁶Caati ngaⁿa ngii ndís'tii ti 'úú ní 'āā ntéé che'é ndúúcu nī táámá 'viicu pascua ndíi taachi cuuvi cuaacu chí neⁿe caaⁿ'maⁿ yeⁿē naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā.

¹⁷Tuu'mi ní Jesús sta'á yā taza ndúúcu vino ní ca'a yā gracias Ndyuūs. Ní caⁿ'a yā chíi yā apóstoles yeⁿe yā: Cuta'á nī chuū ní cu'u nī nguaaⁿ nducyaaca nī. ¹⁸Ti 'úú ní ngaⁿ'á ngii ndís'tii, chí 'āā ntéé cu'ú jugo yeⁿe uvas, ndii ndaá nguuví yeⁿe naachí Ndyuūs ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā.

¹⁹Tuu'mi ní sta'a Jesús pan miiⁿ ní ca'a yā gracias Ndyuūs. Ní n'deé yā ní ca'a yā apóstoles ní caⁿ'a yā: Chuū chí tan'dúúca cuerpo yeⁿē 'tíicā. Ní teé lugar 'iiⁿ'yāⁿ chí 'caaⁿ'núⁿ yā 'úú cáávā ndís'tii. Dííⁿ nī chuū taachi n'gaacú nī yeⁿe 'úú.

²⁰Tiicá ntúūⁿ dííⁿ yā ndúúcu taza. Taachí ch'íínú che'e yā ní caⁿ'a yā: Jugo yeⁿe uvas yeⁿe taza chí cuuvi cuaacu ní chuū tan'dúúca chí yuūuⁿ yeⁿē chí cungéē cáávā ndís'tii.

²¹Maaⁿ ní saⁿ'ā chí naca'ā 'úú vee sa ndúúcu yú na mesa. ²²Saⁿ'ā chí

Daiya Dendyuūs chí 'úú cuaacu nííⁿnyúⁿ caⁿ'a sa 'cuūvī sa tan'dúúca chí neⁿe Dendyuūs. De'e chúúca ya'ai yeⁿē saⁿ'ā chí naca'ā sa 'úú.

²³Tuu'mi ní apóstoles tuc'á yā ntiingūūneeⁿ vi'i yā: ¿Du'u ra chí diiⁿ chuū?

**Ngaⁿ'a yā nguaaⁿ maaⁿ yā:
¿Du'ū chí ch'ēete ca?**

²⁴Tuu'mi ní apóstoles tuca'a yā caⁿ'a yā nguaaⁿ maaⁿ yā cheé yā chí ch'ēete ca yā. ²⁵Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chíi yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Reyes yeⁿe tanáⁿ'ā naciones ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yā tan'dúúca chí 'iivi cheechi ní 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿe naciones ní ngaⁿ'a yā chí rey yeⁿe yā n'daacā idiíⁿ yā. ²⁶Naati nguaaⁿ ndís'tii nguéé 'tíicā. 'Iiⁿ'yāⁿ chí ch'ēete ca nguaaⁿ ndís'tii canéé chí dííⁿ yā tan'dúúca saⁿ'ā da'caiyāa chí diiⁿ mandados. 'Iiⁿ'yāⁿ chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā nguaaⁿ ndís'tii canee chí dííⁿ yā tan'dúúca 'áamá 'iiⁿ'yāⁿ chí dichííⁿvē 'iiⁿ'yāⁿ. ²⁷Chēē cá yā chí ch'ēetē yā. ¿Áá 'iiⁿ'yāⁿ chí n'giindí yā na mesa o 'iiⁿ'yāⁿ chí n'gií chí cho'o chí cu'u? ¿Áá nguéé 'iiⁿ'yāⁿ chí n'giindi na mesa? N'diichi nī. 'Úú ní canee nguaaⁿ ndís'tii tan'dúúca 'iiⁿ'yāⁿ ndíicūūⁿ chí dichííⁿvē.

²⁸Ndís'tii ní ch'ēetinée nī nduucú nguuví nguuví taachi 'úú n'geenú ngii tanducuéⁿē. ²⁹Ní tan'dúúca Chiidá tee yā 'úú naachí ngaⁿ'ā ntiiⁿnyúⁿ 'tiicá ntúūⁿ 'úú ní teé ndís'tii 'áamá chí caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyúⁿ nī. ³⁰Ní ndís'tii 'cuēetē nī na mesa nduucú chí che'é nī ní cu'ú nī naachi 'úú ngaⁿ'ā ntiiⁿnyuⁿ. Ní 'cuēetē nī na sillás yeⁿe juez ní

n'diichí nī nuuⁿndi yeⁿē ndichúúví
ndaata yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel chi judíos.

**Jesús caaⁿmaⁿ yā chi Pedro caaⁿmaⁿ
yā chi nguée deenu sa Jesús**

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

³¹ Jesús yaa'ví yā Pedro ní caⁿa
yā: N'dii, Simón Pedro, Simón Pedro,
cuin'diichí nī ti yááⁿ'guiinūⁿ
ngiicá sa yeⁿe ndís'tií chí cuuvi diiⁿ
sa. N'diichineeⁿ sa ndís'tií tan'dúú^{cā}
'iiⁿyāⁿ ndáádi yā trigo 'tíicā diiⁿ sa.
Ní véé permiso yeⁿe sa. ³²Naati 'úú
ní ngaⁿ'angua'á cáávā dii, Pedro,
chi cu'téenu ca di. Ní taachi
ndaacadaamí di yeⁿē nuuⁿndi
yeⁿe di ní cu'téenu ca di tuu'mi ní
cunnee di tanáⁿā hermanos yeⁿe di
chi cu'téenu cá yā.

³³ Simón caⁿa yā chii yā Jesús
miiⁿ: Señor, 'āā véé yááⁿ chí caⁿ'á
nduucú nī ndíí vácūū; ní ndúúti chí
'cuuví nī, 'úú ní 'cuuví ndúúcu nī.

³⁴ Jesús caⁿa yā chii yā Pedro:
Ngaⁿ'á ngíí dii chí tusáⁿā ní nguée
'cuai tī ndíí taanduvée cueueⁿdiitú
di 'iīnū cuuvi yeⁿe 'úú chí nguée
in'diichi di 'úú.

Jesús ngaⁿa yā yeⁿe chí cuchii.

³⁵ Tuu'mi ní Jesús itiinguunéeⁿ yā
apóstoles: Taachí dicho'ó ndís'tií
nguée cándē nī bolsa yeⁿe tuumi
nī, ndíí nguée ndúú morral yeⁿe nī,
ndíí nguée ndúú ndaacuú yeⁿe nī,
¿'áá véé de'ē vee chí chii faltar yeⁿe
nī? Apóstoles ní caⁿ'a yā: Nguée de'ē
vee.

³⁶ Ní Jesús caⁿa yā: Maaⁿ ní
ndís'tií chí véé bolsa yeⁿe nī,
candē nī. 'Tiicá ntúūⁿ ndís'tií
chí véé morral yeⁿe nī, candē nī.
Ndís'tií chí nguée 'aama machete

'uūví lados 'caāiⁿ yeⁿe nī, n'diicuí nī
cotón yeⁿe nī ní cuái nī. ³⁷Ti ngaⁿ'á
ngíí ndís'tií chí canée chí cuuvi
cuaacú tanducuéⁿē chí canée nguūⁿ
yeⁿé: Ní 'iiⁿyāⁿ caⁿ'a yā chí véé
nuūⁿndi yeⁿe 'úú tan'dúú^{cā} tanáⁿā
'iiⁿyāⁿ chí véé nuuⁿndi yeⁿe yā. Tí
tanducuéⁿē chí canée nguūⁿ yeⁿe
'úú canée chí cuuvi cuaacu.

³⁸ Tuu'mi ní discípulos ní caⁿ'a yā:
N'dii, Señor, íngāā na 'uuvi machete
'uūví lados 'caāiⁿ. Jesús ní caⁿ'a yā:
Ndúúcu stíí 'āā véé.

**Jesús ngaⁿ'angua'á yā na jardín chí
nguuví Getsemaní**

(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

³⁹ Cuayiivi ní can'daā Jesús
tan'dúú^{cā} costumbre yeⁿe yā ní
cueⁿé yā na yiicū yeⁿe Olivos. Ní
discípulos yeⁿe yā cueⁿé yā ndúúcu
yā. ⁴⁰Ní taachí ndaa yā na lugar
miiⁿ, tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā
chii yā discípulos yeⁿe yā: Ndís'tií
caaⁿmaⁿ'ngua'á nī chí yááⁿ'giinūⁿ
nguée n'diichineeⁿ sa ndís'tií chí dííⁿ
nī nuuⁿndi.

⁴¹ Jesús ní cueⁿe yā yeⁿe
discípulos yeⁿe yā tanduu naaⁿ
chí naachi ndaá 'áámá tuūu chí
ngii ya ní Jesús caantii'yā yā ní
caⁿ'angua'á yā. ⁴²Ní caⁿ'a yā: N'dii,
Chiidá, ndúúti chí neⁿe nī ní diví
nī yeⁿe chí canee chí 'cuenú
cuuvi yeⁿe prueba 'cūū. Naati nguée
cuuví tan'dúú^{cā} chí 'úú neⁿé naati
tan'dúú^{cā} chí n'dii neⁿe nī.

⁴³ Ní che'enaāⁿ 'áámá ángel yeⁿē
nanguuvi ní ca'á yā fuerzas Jesús
miiⁿ. ⁴⁴Ti neené ya'ai Jesús miiⁿ ní
ndiituu n'dai ca ngáⁿ'angua'á yā.
Ní nuuⁿ'ni'yaaⁿ yeⁿe yā tan'dúú^{cā}
yuuúⁿ chí ndii na yáⁿā ingée.

⁴⁵Nducueeⁿ yā naachí ngaⁿ'angua'á yā ní ndaa yā nanááⁿ discípulos yeⁿ'e yā ní ndaaca yā chi styaadú yā, ti discípulos ní neené ndaachi núúⁿ yā ti ya'ai yā cáávā Jesús miiⁿ. ⁴⁶Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā discípulos: ¿De'ē cúúví chí styaadú ní? Nducueeⁿ nī ní caaⁿ'ma'ngua'á nī ní yáá'n'guiinūuⁿ nguéé n'diichineeⁿ sa ndís'tii chí diíⁿ nī nuuⁿndi.

Sta'a yā Jesús miiⁿ ní candéé yā preso

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷Taachí Jesús indée yā neené n'deeé 'iiⁿ'yāⁿ ndaa yā ní saⁿ'ā chí nguuví Judas miiⁿ chí 'áámá chéé naachí ndiichuuví discípulos yeⁿ'é yā cueⁿ'é yā vmnááⁿ yeⁿ'ē 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ndaa niiⁿ'nuúⁿ yā Jesús miiⁿ chí 'neeⁿ'cheendí yā. ⁴⁸Tuu'mi ní Jesús miiⁿ ní caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā: Díí, Judas, ¿'áá ndúúⁿcū 'áámá beso ínaca'a di 'úú chí Saⁿ'ā chí Daiya Ndyuūs 'iiⁿ'yāⁿ?

⁴⁹Discípulos chí snée yā ndúúⁿcū Jesús taachí snaaⁿ yā chí cuuvi, tuu'mi ní caⁿ'a yā chii yā Jesús: N'díí, Señor, ¿'áá 'caaca taaⁿ 'nū ndúúⁿcū machete 'uūví lados 'caāiⁿ yeⁿ'ē yú?

⁵⁰Tuu'mi ní 'áámá chéé discípulos 'nuucá'ai yā 'áámá mozo yeⁿ'ē chiiduú ch'ēeté ca ní ch'iica yā veeⁿ sa lado tá cuaācú sa. ⁵¹Ní Jesús caⁿ'a yā: 'Āā ntéé 'cuuⁿ'miⁿ dí. 'Āā snée ra yā. Ní Jesús tuu'ví yā veeⁿ sa ní nduūvā yeⁿ'ē sa. ⁵²Cuayiivi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā chiiduú n'gēete ndúúⁿcū soldados chí capitanees chí diíⁿ sa cuidado yaācū templo ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ ndicúú chí ngaⁿ'a

ntiiⁿ'nyúⁿ yā yeⁿ'e yaācū chí ndaa yā ndúúⁿcū Judas miiⁿ: ¿'Áá ndaa ndís'tii ndúúⁿcū machetes 'uūví lados 'caāiⁿ ndúúⁿcū yáⁿ'á yeⁿ'e soldados tan'dúúⁿcā chí caⁿ'a nī cutá'a nī 'áámá chí duūcū? ⁵³Taachí caneé ndúúⁿcū ndís'tii nguuví nguuví ná yaācū templo nguéé neⁿ'é nī cuta'á nī 'úú. Naati maaⁿ ní hora 'cūú chí yeⁿ'ē ndís'tii ti hora taachí maāiⁿ miiⁿ, chííⁿ chí yáá'n'guiinūuⁿ ngaⁿ'a ntiiⁿ'nyuⁿ sa.

Pedro miiⁿ ní ngaⁿ'a sa chí nguéé in'diichi sa Jesús

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

⁵⁴Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ sta'a yā Jesús miiⁿ ní candéé yā Jesús va'ai yeⁿ'ē chiiduú ch'ēeté ca. Pedro miiⁿ ní ndáá yaⁿ'ai sa 'iiⁿ'yāⁿ. ⁵⁵Ná'ā 'iiⁿ'yāⁿ tiiví yā yaⁿ'ā náávtaⁿ'ā chuva'ai ní ch'ēeté yā cuaaⁿ 'diituú yaⁿ'ā miiⁿ chí dicuutú yā. Pedro miiⁿ ní ch'iindi sa ntúuⁿ sa ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

⁵⁶Tuu'mi ní 'áámá táⁿ'ā chí cánée caadi 'iīyū, n'diichi tá Pedro miiⁿ chí vee sa 'diituú na yaⁿ'ā. Ní n'giinu n'dai tá saⁿ'ā ní caⁿ'a tá: Sá'na 'cūú ní caneé sa ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ chí preso yā.

⁵⁷Pedro miiⁿ ní caⁿ'a sa chí sa n'daātā miiⁿ: 'Úú nguéé in'diichi 'iiⁿ'yāⁿ miiⁿ.

⁵⁸Cuayiivi miiⁿ ní 'aama saⁿ'ā n'diichi n'dai sa ní caⁿ'a sa chí sa Pedro miiⁿ: Dii, ní ndúúⁿcū di nguaaⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. Pedro miiⁿ ní caⁿ'a sa chí sa saⁿ'ā miiⁿ: Nguēē 'úú.

⁵⁹Cho'ōo 'áámá hora, ní táámá yā ní caⁿ'a yā: Cuaacu ní'nyúⁿ sáⁿ'a 'cūú ní cánée sa ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ chí preso yā ti sáⁿ'a 'cūú ní yeⁿ'ē yáⁿ'ā Galilea ntúuⁿ.

⁶⁰ Pedro miiⁿ ní caⁿā sa chii sa saⁿā miiⁿ: Díí, sáⁿā, nguée deenú chi ngaⁿā di. Taachí Pedro miiⁿ 'āā cuéeⁿ cuiinu sa caⁿa sa chúu, tusáⁿā miiⁿ ní 'cai tī. ⁶¹Tuu'mi ní Jesús miiⁿ nguēcundíí yā ní n'diichi yā Pedro. Pedro miiⁿ nán'gaācū sa nduudu chí caⁿa Jesús miiⁿ chii yā saⁿā 'túúcā: 'Āā 'iinu cúúví caaⁿmaⁿ dí chi nguée n'diichi di 'úú, taachi 'āā cuéeⁿ 'caí 'áámá vmnéⁿēe tusáⁿā. ⁶²Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní can'dáa sa cuaaⁿ va'ai, ní chēecu taaví sa ti ya'ai staava yeⁿē sa.

Saⁿā s'eeⁿ ch'eⁿe sa Jesús

(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

⁶³Sáⁿā s'eeⁿ chi diiⁿ cuidado Jesús miiⁿ chííⁿnyuⁿneeⁿ sa Jesús miiⁿ ní ch'eⁿe sá 'iiⁿyāⁿ. ⁶⁴Ní n'gaadi sa nduutináaⁿ yā ndúúcū 'aama tíínuuⁿ. Tuu'mi ní ch'eⁿe sá naaⁿ Jesús ní ngaⁿa sa ngii sa 'iiⁿyāⁿ: Dii, caaⁿmaⁿ di, 'du'ú ch'eⁿē dii?

⁶⁵Ní neene cunnccā nduudu ngii sá Jesús.

Jesús nanááⁿ 'iiⁿntyéⁿē yeⁿe yaācū templo

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

⁶⁶Taachí chidēēve táámá nguuvi, 'yaaⁿ n'dái 'iiⁿyāⁿ ndiicūú yeⁿe yāāⁿ miiⁿ chi ngaⁿa ntiiⁿnyuⁿ yā yeⁿe yaācū, ndúúcū chiiduú n'gēetē, ndúúcū maestros chi ngi'cueēⁿ ley miiⁿ candēe yā Jesús nanááⁿ 'iiⁿntyéⁿē yeⁿe yaācū templo.

⁶⁷Mífⁿ íntiinguuneeⁿ yā Jesús: 'Āā díí chí Cristo? Jesús miiⁿ nan'guēcutaⁿa yā yeⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Ndúúti chi caaⁿmaⁿ chí 'tíicā, ní nguée cu'téenu nī yeⁿé. ⁶⁸Nduuti chí 'úú ntiinguuneēⁿ ndís'tií,

nguée n'guēcutaⁿa nī yeⁿé, ndíí nguée ndúú n'dēechi ra nī 'úú.

⁶⁹Naati hora chí cuchií ní Saⁿā chí Daiya Ndyuūs ní 'cuūndi sa lado yeⁿe honor yeⁿé Ndyuūs chí véé tanducueⁿē poder yeⁿe yā.

⁷⁰Tanducueⁿē 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ caⁿa yā: 'Āā dii Daiya Dendyuūs miiⁿ? Ní Jesús ní caⁿa yā: Ndís'tií maāⁿ nī ngaⁿa nī chí 'úú ní 'tíicā.

⁷¹Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní caⁿa yā: 'Dēē cá nduudu cuaacu yeⁿe 'iiⁿyāⁿ chí neⁿe yú? Tí maāⁿ yú chíiindiveeⁿ cuaacú yú nduudu chí caⁿa sa.

Jesús nanááⁿ gobernador Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

23 Tuu'mi ní nducyaaca 'iiⁿyāⁿ ní candēe yā Jesús miiⁿ nanááⁿ gobernador Pilato. ²Ní tuc'a yā caⁿa yā nuuⁿndi yeⁿē Jesús miiⁿ ní caⁿa yā: Inndaacá 'nū sán'a 'cūū chí diiⁿ sa chí 'iiⁿyāⁿ nguée i'téenu yā chí ngaⁿa ley yeⁿé 'nū. Ní nguée neⁿe sa chí nadí'v'e 'nū yeⁿe yáⁿāa emperador César tan'dúúcā chí ngaⁿa ley yeⁿé nī. Ní sán'a 'cūū ní ngaⁿā sa chí maāⁿ sa chí Cristo, chí Rey yeⁿé 'nū.

³Tuu'mi ní saⁿā Pilato miiⁿ ní itiinguuneeⁿ sa Jesús: 'Āā dii chí Rey yeⁿe 'iiⁿyāⁿ Israel s'eeⁿ? Jesús nan'guēcutaⁿa yā: N'dií ngaⁿā cuaacú nī ti 'tíicā.

⁴Pilato miiⁿ ní caⁿa yā chí yā chíiduú n'gēetē ndúúcū 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: 'Úú nguée inndaacá mar 'áámá nuuⁿndi yeⁿe sán'a 'cūū.

⁵'Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ní diitu n'dái 'cai yā: Sáⁿa 'cūū ní idiíⁿ sa chí 'iiⁿyāⁿ n'g'éécú cheendi yā nguaaⁿ maaⁿ yā ndúúcú chí ngi'cueeⁿ yā nī

ngi'cueeⁿ yā nuuⁿmáⁿ yáⁿāa Judea ndíi na yáⁿāa yeⁿē Galilea ndii 'muuⁿ.

Jesús nanááⁿ rey Herodes

⁶Tuu'mi ní Pilato, taachi ch'iindiveéⁿ yā chi Jesús cheⁿe yā ndii yáⁿāa yeⁿe Galilea, ní ntinguuneéⁿ yā Jesús nduuti chi yeⁿe yáⁿāa yeⁿe Galilea. ⁷Ní taachí Pilato ch'iindiveeⁿ sa chi Jesús miiⁿ ní yeⁿē yáⁿāa Galilea yeⁿe yáⁿāa naachi rey Herodes ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā, Pilato miiⁿ ngaⁿa ntiiⁿnyúⁿ yā chi Jesús caⁿa yā nanááⁿ rey Herodes tii canée yā na yááⁿ Jerusalén nguuví miiⁿ.

⁸Taachí rey Herodes n'díichi sa Jesús miiⁿ, neené yeenú sa ti 'āā 'nááⁿ n'dai tiempo néⁿé sá snaaⁿ sa Jesús. Tí néené n'deē 'nááⁿ chí ch'iindiveeⁿ sa yeⁿē yā ní canée ngíínú sá chí snaaⁿ sa 'áámá vaadi n'giinu chi dííⁿ Jesús miiⁿ. ⁹Néené n'deē 'naaⁿ chí ntingūūneeⁿ sa Jesús miiⁿ, naati nguéeⁿ deⁿē vee nan'guēcútaⁿa Jesús. ¹⁰Tuu'mi ní miiⁿ canee ntuuⁿ chiiduú n'geeté ndúúⁿcū maestros chí ngi'cuéeⁿ ley miiⁿ chí n'deē 'nááⁿ n'dai ngaⁿa yā chí nuuⁿndi yeⁿē Jesús. ¹¹Tuu'mi ní Herodes ndúúⁿcū soldados yeⁿe yā chi'nuuⁿ yā 'áámá tiinūuⁿ n'dái tan'dúúⁿcā catecai rey Jesús miiⁿ ní chiiⁿnyuⁿneeⁿ yā Jesús miiⁿ ní cunnkáa caⁿa yā yeⁿe Jesús miiⁿ. Cuayiivi ní dicho'o ntúuⁿ yā Jesús nanááⁿ Pilato miiⁿ. ¹²Ndíi nguuví miiⁿ tuu'mi ní Pilato ndúúⁿcū Herodes naaⁿ n'daá n'dai yā ndúúⁿcū vi'i ti cuááⁿ vmnaaⁿ ní nguéeⁿ n'diichi yā vi'i.

Pilato nca'a sa Jesús chí 'cuūvi

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39-19.16)

¹³Tuu'mi ní Pilato nduuvidaamá yā chiiduú n'geeté ndúúⁿcū 'iiⁿntyéⁿe ndúúⁿcū nducyaaca 'iiⁿyāⁿ yeⁿē yááⁿ Jerusalén miiⁿ. ¹⁴Ní caⁿa yā chiiⁿ yā 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ: Ndís'tii ní ndaá nī chí 'cúúⁿ nī sáⁿa 'cūū chí diiⁿ sa chí 'iiⁿyāⁿ ní nguéeⁿ n'geetinéeⁿ 'diiⁿ yā ndúúⁿcū chí ngi'cueeⁿ sa. Taachí intinguuneéⁿ saⁿā nanááⁿ ndís'tii nguéeⁿ nindaācá mar 'áámá nuuⁿndi yeⁿē sa chí ngaⁿa ndís'tii yeⁿē sa. ¹⁵Ndíi nguéeⁿ ndúúⁿ rey Herodes miiⁿ ndaāca yā nuuⁿndi yeⁿē sáⁿa 'cūū chí canée chí 'cuūvi sa ti Herodes 'āā dicho'ó yā sáⁿa 'cūū nanaáⁿ. Sáⁿa 'cūū nguēe diiⁿ sa nuuⁿndi ch'εεte chí 'cuūvi sa. ¹⁶Maaⁿ ní dííⁿ 'cueⁿé saⁿā miiⁿ ní cuáyíívi n'dεechí saⁿā.

¹⁷Canée 'áámá costumbre yeⁿé nī chí gobernador canee chí n'dεechi yā 'áámá preso 'viicu pascua ní gobernador Pilato miiⁿ ní canée yā diiⁿ yā 'tíicā. ¹⁸Nducyáácá 'iiⁿyāⁿ 'cai yā: N'dεechii nī saⁿā chí ngúúvī Barrabás. Ní 'āā 'cuuvi rá sáⁿa 'cūū.

¹⁹Barrabás miiⁿ canúúⁿ sá vácūū chí diiⁿ sa chí 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yááⁿ Jerusalén miiⁿ ní 'cuuⁿmíⁿ yā contra yeⁿe gobierno ní ch'iiⁿnuⁿ sa 'áámá tináⁿā. ²⁰Gobernador Pilato miiⁿ ní neⁿe sa n'dεechi sa Jesús, ní caⁿa sa chiiⁿ sa 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ taama vmnéⁿēe chí n'dεechi sá Jesús. ²¹Naati 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ 'cai ntúuⁿ yā: Cu'nééⁿnga'á nī saⁿā, cu'nééⁿnga'á nī saⁿā.

²²Gobernador Pilato miiⁿ ní caⁿa ntúuⁿ yā ndii chiiⁿ ndii 'íínú cuuvi: ¿D'Éē chí nguéeⁿ n'dáacā ndííⁿ sáⁿa 'cūū? 'Úú nguéeⁿ inndaācá mar 'áámá

núúⁿndí ch'εεte yeⁿé sa chi 'cuúvi sa.
'Úú ní ca'á orden chi ch'eⁿé yā sáⁿa
'cūū ní n'dεεchí sáⁿa 'cūū.

S'nééⁿnga'á yā Jesús

²³Iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi canndii
cá yā 'cai yā chí chiica yā chí
cu'neeⁿngá'āa Jesús miiⁿ. Ní
'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ ndúúcu chiiduú n'geeté
diituú n'dái ca 'cai yā. ²⁴Tuu'mi
ní gobernador Pilato miiⁿ ní ca'a
yā orden chi diiⁿ yā tan'dúúca chí
neⁿe 'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ. ²⁵Ní n'dεεchi yā
saⁿā chi nguuvi Barrabás miiⁿ chi
canúúⁿ vácūū. Sáⁿā miiⁿ ní diiⁿ sa
chi 'cuuⁿmíⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿe Israel
contra yeⁿe gobierno ní 'niiⁿnuⁿ sa
'áámá tináⁿā. Sáⁿa 'cūū chi chiica
'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ chi n'dεεchí yā saⁿā. Ní
nca'a yā Jesús miiⁿ chí soldados
cu'neeⁿnga'a sa tan'dúúca chi neⁿe
'iiⁿyāⁿ s'eeⁿ.

Yeⁿé chí cu'neeⁿnga'á yā Jesús

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

²⁶Taachí cueⁿe yā cuaaⁿ cyúúni
miiⁿ ndúúcu Jesús miiⁿ, soldados
sta'á yā 'áámá saⁿā yeⁿe yáⁿāa
Cirene chi nguuvi sa Simón. Saⁿā
miiⁿ ní yúúni canuuⁿ sa chi cueⁿe
sa cuεeti. Soldados a fuerza
di'cuíftu yā Simón miiⁿ chi candée
sa cruz yeⁿe Jesús miiⁿ ní cueⁿe sa
cuaaⁿ daami Jesús miiⁿ.

²⁷Nééneⁿ 'yaaⁿ 'iiⁿyāⁿ yeⁿe yáāⁿ
Jerusalén miiⁿ cueⁿe yā n'dáa yā
Jesús miiⁿ ndúúcu n'daataá chí
diituu n'geecu yā ní ya'ai yā cáávā
Jesús miiⁿ. ²⁸Jesús miiⁿ ní ch'íínu
yā n'daataá s'ééⁿ ní caⁿa yā chii
yā táⁿā s'eeⁿ: Ndís'tiī, daiya 'iiⁿyāⁿ
yeⁿe yáāⁿ Jerusalén, nguéeⁿ cuεécú
ní cáávā 'úú, naati cuεécú ní cáávā

maáⁿ ní ní caavā daiya ní. ²⁹Ti
ndaá nguuví chí caaⁿmaⁿ 'iiⁿyāⁿ:
¿De'ε chúúca n'dai n'daataá chí nguéeⁿ
ncuuví daiya tá ní n'daataá chí
nguéeⁿ ntaavi daiya tá ní n'daataá
chí nguéeⁿ daiya tá chí ca'a ta daiya
tá chí chiicu? ³⁰Tuu'mi ní 'iiⁿyāⁿ
s'eeⁿ tucá'a yā caⁿa yā 'tuucā: Díí
yiicū cun'daá nduú ní vmnaaⁿ yeⁿe
'nū. Caⁿa ntúuⁿ yā chii yā yiicū
n'gaiyāā: Cun'díí neeⁿ dí nús'uu.
³¹Caati ndúúti chí 'iiⁿyāⁿ chí taaⁿ yā
'caaca yā yáⁿā cueéⁿ chí tan'dúúca
'úú, ¿áá nguéeⁿ caniicu cá yā 'caaca
yā yáⁿā chí cuuⁿmaⁿ chí tan'dúúca
ndís'tiī? 'Tííca ngaⁿa Jesús.

³²Nguuvi miiⁿ ní candée ntúuⁿ yā
na 'uuví saⁿā chí n'giiⁿnuⁿ 'iiⁿyāⁿ
chí cu'neeⁿnga'a yā saⁿā s'eeⁿ
dáámá ndúúcu Jesús miiⁿ. ³³Taachí
ndaa yā lugar yeⁿe 'áámá yiicū
'lííⁿ chí nguuvi Calavera, miiⁿya
chí'nééⁿnga'a yā Jesús miiⁿ ndúúcu
nduu 'uúví saⁿā chí n'giiⁿnuⁿ 'iiⁿyāⁿ,
'áámá sa lado ta cuaacú Jesús
miiⁿ, ní táámá sá lado tá 'cueé
yā. ³⁴Tuu'mi ní taachi snée yā
i'neeⁿnga'á yā, Jesús miiⁿ caⁿa yā:
N'dii, Chiidá, nadich'εécú ní yeⁿe
saⁿā s'uuⁿ caati nguεε déénu sá de'ε
chí 'túúca idiíⁿ sa. Tuu'mi ní soldados
tun'dáa sa suerte na catecai Jesús
chí ca'a sa 'áámá sá ndúúcu taama
sa. ³⁵'Iiⁿyāⁿ yeⁿe yáāⁿ Jerusalén miiⁿ
snée yā n'giinu yā níícu 'iiⁿntyenⁿe
n'giiⁿnyuⁿneéⁿ yā Jesús miiⁿ. Ní
ngaⁿa yā ngii yā yeⁿe Jesús: Sáⁿa
'cūū ní nadangúⁿai sa tanáⁿā 'iiⁿyāⁿ.
¿De'ε cuuvi chí nguéeⁿ nadinguáⁿai
maāⁿ sa saⁿā nduuti chí saⁿā miiⁿ
chí Cristo chí Ndyuūs dicho'ó yā?
³⁶Tiicá ntúūⁿ soldados
n'giiⁿnyuⁿneeⁿ sa Jesús miiⁿ. Cheⁿe

niiⁿnúⁿ yā ní ca'a yā vinagre. ³⁷Ní caⁿa yā chii yā Jesús miiⁿ: Ndúúti chí díí chí Rey yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel, nadanguáⁿ'ai maāⁿ di díí.

³⁸Ní canéé nguūⁿ na tiiⁿ cruz yeⁿ'e Jesús miiⁿ nduudu griego ndúúcu nduudu latín ndúúcu nduudu hebreo, chí ngaⁿ'a: Sáⁿ'a 'cūū Rey yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e ndaata Israel.

³⁹Áámá chee saⁿ'ā chí véé nuuⁿndi yeⁿ'e sa chí ca'nééⁿnga'a yā 'áámá lado yeⁿ'e Jesús cunncaā caⁿ'a sa ní caⁿ'a sa chí sa Jesús: Ndúúti chí díí chí Cristo miiⁿ nadinguáⁿ'ai di maaⁿ di ní nadinguáⁿ'ai ntuuⁿ di nús'uu.

⁴⁰Táámá saⁿ'ā chí cu'nééⁿnga'a yā táámá lado yeⁿ'e Jesús 'caa'va sa ndúúcu sáⁿ'a 'cūū ní caⁿ'a sa chí sa saⁿ'ā: Díí 'áá nguéé 'la'a di Ndyuūs? Díí ní dáámá condenado ndúúcu nús'uu. ⁴¹S'uúⁿ ní cuaacu níⁿ'nyúⁿ n'geenu yú ngii ti véé nuuⁿndi yeⁿ'e yú chí nadíí'vē yú nuuⁿndi yeⁿ'e yú naati sáⁿ'a 'cūū nguéé dē'ē vee nuuⁿndi dííⁿ sa.

⁴²Saⁿ'ā miiⁿ ní caⁿ'a sa chí sa Jesús miiⁿ: N'diī, Jesús, n'gaacú nī yeⁿ'e 'úú taachí ndaá nī naachi caaⁿ'maⁿ ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e.

⁴³Tuu'mi ní Jesús miiⁿ caⁿ'a yā chíi yā saⁿ'ā: Cuaacu níⁿ'nyúⁿ ngaⁿ'á ngíí díí, ti maaⁿ ní cunee di nduucú na lugar chí nguuví paraíso.

Jesús ch'ii yā

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

⁴⁴Taachí chíi maⁿ'a nguuví chíi maāiⁿ núúⁿmáⁿ íⁿ'yeeⁿdi ndíí taanduū n'gēecu 'ínú chíinū.

⁴⁵'Yáⁿ'ā ní nduuví maāíⁿ ní cortina yeⁿ'e yaācū templo nda'ai náávtáⁿ'ā.

⁴⁶Tuu'mi ní Jesús miiⁿ 'cai yā: N'diī, Chiidá, na ta'á nī cu'neéⁿ espíritu

yeⁿ'é. Ch'ínú caⁿ'a yā chuū, ní Jesús ch'ii yā.

⁴⁷Taachí saⁿ'ā chí ngaⁿ'a ntiiⁿnyuⁿ yeⁿ'e soldados romanos n'diichi sa chí ch'ii Jesús, tuu'mi ní caⁿ'a sa: Dē'e chúúca ch'ēete Ndyuūs. Cuaacu níⁿ'nyúⁿ sáⁿ'a 'cūū saⁿ'ā chí nguéé nuuⁿndi yeⁿ'e sa.

⁴⁸Nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chí cheⁿ'e yā ní n'diichi yā chí chíi, nguēcundíi yā cheⁿ'e niiⁿnuⁿ yā taachi cueⁿ'é yā vaacu yā. ⁴⁹Ní nducyáácá 'iiⁿ'yāⁿ chí n'diichí yā Jesús miiⁿ, ndúúcu n'daataá chí cheⁿ'e ndúúcu Jesús miiⁿ ndii yáⁿ'āa yeⁿ'e Galilea, ch'etinéé yaⁿ'ai yā ch'ínú yā dendu'ū chí 'túúca.

Ch'iiichi yā Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

⁵⁰Véé 'áámá saⁿ'ā chí n'dai ní n'daacā sa chí ngúúví sá José. Sáⁿ'ā miiⁿ ní saⁿ'ā ch'ēete yeⁿ'é 'iiⁿ'ntyéⁿ'e ch'ēete yeⁿ'é 'iiⁿ'yāⁿ Israel. ⁵¹Saⁿ'ā miiⁿ ní yeⁿ'e yāāⁿ Arimatea chí yáⁿ'āa yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel. Ní saⁿ'ā nguéé ndúúvídaama sa ndúúcu tanáⁿ'ā 'iiⁿ'ntyéⁿ'e ti nguéé canee yiinú sa ndúúcu chí dííⁿ yā. Tí saⁿ'ā miiⁿ canee ngíínú sá tiempo chí Ndyuūs ndaa yā iⁿ'yeeⁿdí 'cūū ní ngaⁿ'a ntiiⁿnyúⁿ yā. ⁵²Ní cueⁿ'e sa ndaa sa nanááⁿ gobernador Pilato ní chiica sa cuerpo yeⁿ'e Jesús miiⁿ. ⁵³Quayiivi taachi José ndiví sa cuerpo yeⁿ'e Jesús na cruz ní ch'ēecu sa áámá sámana na cuerpo yeⁿ'e yā tan'dúúca costumbre yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ Israel ní ch'iiichi sa na 'áámá yáinyāⁿ ngai chí din'dái yā ch'eti yiivi yaava naachí mar 'áámá 'iiⁿ'yāⁿ nguéé nnúuⁿ yā. ⁵⁴Nguuvi miiⁿ ní nguuví viernes chí 'iiⁿ'yāⁿ

ch'iindiyaáⁿ yā tanducueⁿē cáávā 'viicu pascua ní cáávā nguuví chi cuchií chi sábadó chi nguuví chi ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ Israel.

⁵⁵N'daata s'eeⁿ chí can'daa Jesús ndii na yáⁿ'āa Galilea, cueⁿ'e tá ní n'diichi tá yáinyāⁿ ní táácā canuúⁿ cuerpo yeⁿ'e Jesús. ⁵⁶Ní taachí n'daataá s'eeⁿ ndaa tá vaacu tá, n'nuuⁿ tá perfumes ndúúcū pomadas chi n'dεévé ngeeⁿ. Ní nguuví cuayiivi, ní nguuví sábadó chi ntaavi'tuunúúⁿ 'iiⁿ'yāⁿ tan'dúúccā chi ngaⁿ'a ley yeⁿ'e yā.

Jesús nanduuchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

24 Nguuví domingo chi maaⁿ ní nguuví vmnááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'ē ndεete, tyaaⁿ n'dáí cueⁿ'e n'daataá s'ééⁿ ní cueⁿ'e yā ndúúcū tanáⁿ'ā n'daataá. Candée yā especias chi dεévé ngeéⁿ chí 'āā vée yááⁿ yā. ²Taachí ndāa yā na yáinyāⁿ miiⁿ, 'āā ntée tuúú ch'εeté miiⁿ na cheendi yáinyāⁿ ti canee 'aama lado. ³Tuu'mi ní taachí sndaa yā chεeti yáinyāⁿ miiⁿ, nguée ndaacá yā cuerpo yeⁿ'e Jesús. ⁴Taachí n'diichi yā chuū, ní dii'yá yā chií, tuu'mi ní neééⁿ na 'uuví saⁿ'ā 'diituú yā ndúúcū catecai chi dεévé ngii. ⁵Ní n'daataá s'eeⁿ dii'ya n'dai yā chií ní n'diichi yā ndii na yáⁿ'āa. Saⁿ'ā s'eeⁿ ní caⁿ'a sa: ¿Dε'ε cuuví chí in'nuúⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ chí candúúchí yā yeⁿ'ē nguaaⁿ tináⁿ'ā? ⁶Iiⁿ'yāⁿ miiⁿ ní 'āā ntée canee yā 'muuⁿ. 'Āā nnduuchi yā nguaaⁿ tináⁿ'ā. N'gáácú nī yeⁿ'ē nduudu chí caⁿ'a yā taachi canee yā ndúúcu nī na yáⁿ'āa Galilea taachí 'āā cuéeⁿ 'cuūví yā. ⁷Ní Jesús

miiⁿ ní caⁿ'a yā chií yā ndís'tií: 'Úú Saⁿ'a chí Daiya Ndyuús ní 'iiⁿ'yāⁿ canée chí nca'á yā 'úú ta'ā 'iiⁿ'yāⁿ chí dinuuⁿndí yā. Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ cu'nee'nga'á yā 'úú; naati ndiichi ndii 'íínú nguuví 'úú nduuchí yeⁿ'e nguaaⁿ tinaⁿ'ā.

⁸Tuu'mi ní n'daata s'eeⁿ n'gaacu tá yeⁿ'ē nduudu yeⁿ'ē Jesús miiⁿ. ⁹Ní cueⁿ'e tá yeⁿ'e yáinyāⁿ ní cunaⁿ'ā ta ní caⁿ'ā tá chií tá ndu'u ndiicháámá apóstoles ndúúcū tanáⁿ'ā 'iiⁿ'yāⁿ chí snée yā miiⁿ'ya. ¹⁰N'daata s'eeⁿ chí caⁿ'a ta chií tá apóstoles ní ta María yeⁿ'e yāā Magdala, ndúúcū ta Juana, ndúúcū tá María chí chεecuú Jacobo, ndúúcū tanáⁿ'ā n'daata s'eeⁿ. ¹¹Apóstoles ní nadicadiinúúⁿ yā chí tán'ā s'eeⁿ ní loca tá cáávā chí ngaⁿ'a tá. Ní nguée s'téénu yā nduudu yeⁿ'ē tá.

¹²Tuu'mi ní Pedro miiⁿ ní ncueeⁿ sa ní cueⁿ'e sa ngéenú sa na yáinyāⁿ. Taachí ndaā sa, tuu'mi ní n'diichi núúⁿ sa chεeti yaínyāⁿ ní 'āā dámaaⁿ sábanas canee miiⁿ. Saⁿ'ā ní cueⁿ'e yiinu sá yeⁿ'e chí chór'oo ní cunaⁿ'ā sa na vaacu sa.

Saⁿ'ā s'eeⁿ ní cueⁿ'e sa cuaaⁿ cyúúni chí ngeⁿ'e cuaaⁿ na yāāⁿ Emaús

(Mr. 16.12-13)

¹³Nguuví mííⁿ nūuⁿ, 'uuví saⁿ'ā s'eeⁿ cueⁿ'e yā 'áámá yāāⁿ 'lííⁿ chí nguuví Emaús chí canee taanduú ndiichúúví kilómetros yeⁿ'e yāāⁿ Jerusalén. ¹⁴Ní taachí cueⁿ'e yā cuaaⁿ cyúúni ní índéé yā yeⁿ'e tanducueⁿē dendu'ū chí chií. ¹⁵Nááⁿ chí índéé yā ní itiinguuneeⁿ vi'í yā, maaⁿ Jesús miiⁿ ndaa niiⁿ'núⁿ yā ní cueⁿ'e yā ndúúcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ¹⁶Taachí n'diichi yā Jesús miiⁿ nguée

iintiinaaⁿ yā 'iⁿ'yāⁿ. ¹⁷ Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿De'e indee ndís'tii? ¿De'e cuuví tātii ndaachi yíinú ní?

¹⁸ Saⁿ'ā chi nguuví Cleofas nan'guēcútaⁿ a yā. ¿Áá díí, 'áamá n'dyáⁿ'ā dii chi canuuⁿ di yúúní na yáāⁿ Jerusalén chi nguéeⁿ déenu di de'é chií nguuví s'eeⁿ na yáāⁿ Jerusalén miiⁿ?

¹⁹ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿De'é chií yáāⁿ miiⁿ'ya? 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'a yā: Jesús yeⁿ'e yáāⁿ Nazaret, chi 'áamá saⁿ'ā profeta ní dííⁿ yā 'áamá ntiⁿ'nyuⁿ n'dai ndúúcū poder. Ní dííⁿ yā n'dee n'dái vaadi n'giinu ní ngaⁿ'a yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs nanááⁿ Ndyuūs ní nanááⁿ nducyaaca 'iⁿ'yāⁿ. ²⁰ Chiiduú n'gēetē ndúúcū 'iⁿ'ntyéⁿ'ē yeⁿ'ē yú tun'dáa nuuⁿ'ndi yeⁿ'e Jesús ní nca'a yā Jesús 'iⁿ'yāⁿ ní caⁿ'a yā chí 'cuuvi yā. Níciú s'neeⁿ'nga'á yā Jesús. ²¹ Nús'uu ní snée yúúní nū ní cunee ngiinú nū chí sáⁿ'a 'cūū ní nadinguáⁿ'ai sa 'iⁿ'yāⁿ yeⁿ'é nación Israel chi nación yeⁿ'é nū. Maaⁿ ní 'iinū nguuví chí chií chuū. ²² Ní ná n'duuví n'daataá chí chiicá yā dáamá nduucú nū cheⁿ'é yā tyaaⁿ na yáinyāⁿ ní cueⁿ'e yíinú nū. ²³ Ní ndaá yā nanaáⁿ nū ní caⁿ'a yā chi nguéeⁿ ndaaca yā cuerpo yeⁿ'e Jesús miiⁿ. Ní n'diichí yā n'duuví ángeles chí caⁿ'a yā chii yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí Jesús miiⁿ 'āā nduuchí yā yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿ'ā. ²⁴ Ni cheⁿ'é n'duuví saⁿ'ā chi chiicá nduucú nū na yáinyāⁿ ní ndaāca sa tan'dúúcā chí ngaⁿ'a n'daataá s'eeⁿ naati nguéeⁿ n'diichi sa Jesús.

²⁵ Tuu'mi ní Jesús caⁿ'a yā chii yā saⁿ'ā s'eeⁿ: De'e chúúcā vaadicadínūuⁿ yeⁿ'e ndís'tii ndúúcū staava yeⁿ'e ní chí cheechi chí nguéeⁿ st'éenu ní

tanducuéⁿ'ē chí caⁿ'a saⁿ'ā profetas.

²⁶ ¿Áá nguéeⁿ canee nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs chí Cristo miiⁿ canée chí 'cuenú yā cuuvi cosas chí 'túúcā ní cuayiivi mífⁿ cunaⁿ'á yā ná va'ai cheeti nguuví?

²⁷ Tucá'a Jesús caⁿ'a yā yeⁿ'e tanducuéⁿ'ē chí canée nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs ndíí taachí dinguuⁿ Moisés ndúúcū chí dingúūⁿ nducyaaca profetas. Ní ngaⁿ'a Jesús yeⁿ'e chí dingúūⁿ yā yeⁿ'é Cristo ndíí cuááⁿ vmnaaⁿ yeⁿ'e chí canée chí chó'oo yeⁿ'é yā.

²⁸ Tuu'mi ní taachi ndaá yā na yáāⁿ 'lín' chí cueⁿ'e yā, Jesús miiⁿ ní dííⁿ yā chí candiicá ca yā. ²⁹ Saⁿ'ā s'eeⁿ di'cuítu sa Jesús chí canee yā ndúúcū sa, ní caⁿ'a sa chí sa Jesús: N'dií cunee ní nduucú nū, ti cuuvi chíinū yeⁿ'e ní. 'Áā cuéeⁿ cuuvi 'da'ā. Tuu'mi ní Jesús cueⁿ'e yā ndúúcū saⁿ'ā s'eeⁿ cuaaⁿ cheeti va'āi ní canee yā ndúúcū sa.

³⁰ Taachí Jesús miiⁿ vee yā na mesa ní che'é yā ndúúcū 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, tuu'mi ní sta'á yā pan ní caⁿ'angua'á yā ní ca'a yā gracias Ndyuūs caavā pan miiⁿ. Ní n'dee yā pan ní ca'a yā 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ.

³¹ Tuu'mi nūuⁿ saⁿ'ā s'eeⁿ iintiinaaⁿ sa Jesús miiⁿ, naati Jesús ndaanaáⁿ yā yeⁿ'e saⁿ'ā s'eeⁿ. ³² Ní saⁿ'ā s'eeⁿ ngaⁿ'a sa ngii sa vi'i: ¿Áá nguéeⁿ chicadiinuūⁿ yú na staava yeⁿ'e yú chí ya'ai taachi snúuⁿ yú yúúní taachí indee yā ndúúcū yú, ní ngi'cueéⁿ yā nduudu yeⁿ'é Ndyuūs s'uuúⁿ?

³³ Hora mífⁿ nūuⁿ nducueeⁿ sa ní cunaⁿ'á sa na yáāⁿ Jerusalén. Ní ndaaca sa ndu'ū ndiicháamá apóstoles ndúúvidaama yā ndúúcū tanáⁿ'ā 'iⁿ'yāⁿ chí snée yā ndúúcū yā. ³⁴ 'iⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní ngaⁿ'a yā nguaaⁿ mááⁿ yā: Cuaacu níⁿ'nyúⁿ Jesús nduuchi yā

nguaaⁿ tináⁿā ní che'enaáⁿ yā yeⁿe Simón.

³⁵Tuu'mi ní 'uuví saⁿā s'eeⁿ ní caⁿ'a yā táacā chií yúúⁿí chí cueⁿe yā. Tii ní iintiinaáⁿ Jesús miⁿ taachí n'deé yā pan.

Jesús che'enaáⁿ yā yeⁿe discípulos yeⁿe yā

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶Taachí saⁿ'a s'eeⁿ ngaⁿ'a sa chuū, Jesús miⁿ ní cheⁿ'e naáⁿ yā naavtaⁿ'a 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní caⁿ'á yā chií yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Cuuví diiⁿ'n ndúúⁿcū ndís'ti.

³⁷Tuu'mi ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ dii'yā yā chií ti nadicádíⁿnuuⁿ yā chí ndiichi yā 'aama espíⁿritu. ³⁸Naati Jesús miiⁿ caⁿ'á yā chií yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿De'ē cúúⁿví chí dii'yā nī chií? ¿De'ē cúúⁿví chí 'tíicā nadacádíⁿnuuⁿ nī na staava yeⁿe nī? ³⁹Cuin'diichí nī ta'á ndúúⁿcū ca'á. 'Úú maáⁿ chuū. Cuituu'ví nī 'úú. Cuin'diichí nī. 'Úú nguéé 'aama espíⁿritu tan'dúúⁿcā chí nadacádíⁿnuuⁿ nī. 'Áamá espíⁿritu nguéé 'iini ní nguéé yuutē tan'dúúⁿcā chí inaaⁿ ndís'tii chí véé yeⁿ'ē 'úú.

⁴⁰Taachi Jesús caⁿ'a yā nduudú 'cūū, chíⁿ'i yā ta'a yā ndúúⁿcū ca'a yā.

⁴¹Naati 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní nguéé s'téenu yā ti yeenú ndai yā ní ngeⁿ'e yiinu yā. Ní cáávā chuū Jesús caⁿ'a yā chií yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: ¿Áá nguéé de'ē vee 'muuⁿ chí che'e yú?

⁴²Tuu'mi ní ca'a yā 'áamá tááⁿ 'yaācā ndúúⁿcū 'aama taaⁿ va'ai ndí'i. ⁴³Cristo miiⁿ ní sta'a yā ní che'e yā nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁴⁴Ní caⁿ'a yā chií yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ: Ndúúⁿdú 'cūū caⁿ'á taachi caneé ndúúⁿcū ndís'tii. Canéé chí cúúⁿví cuaacu tanducuéⁿ'ē dendu'ū chí canéé nguūⁿ yeⁿ'ē 'úú na libro yeⁿ'é Ndyuūs chí canéé nguūⁿ na ley yeⁿ'ē Moisés

ndúúⁿcū yeⁿ'e profetas ndúúⁿcū yeⁿ'e salmos.

⁴⁵Tuu'mi ní Jesucristo diiⁿ yā chí tuumicadiinuⁿ 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ chí canéé nguūⁿ na libro yeⁿ'é Ndyuūs.

⁴⁶Ní caⁿ'a yā chií yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ:

'Tíicā canéé yeⁿ'ē 'úú chí Cristo

'úú. 'Tíicā canee chí 'cuenú cuuvi ní 'cuúví. Ní nduuchí yeⁿ'e nguaaⁿ tináⁿā ndii chíⁿ ndii 'íínú nguuví.

⁴⁷Ní 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ canéé chí caaⁿ'maⁿ yā nduudu miiⁿ chí ndaacadaami 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'ē nuuⁿ'ndi yeⁿ'e yā vmnaaⁿ núúⁿ'máⁿ na yāāⁿ ní Ndyuūs nadach'ēcú yā nuuⁿ'ndi yeⁿ'e yā cáávā chí duuchí. Ní vmnááⁿ vmnaaⁿ nanááⁿ 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e yāāⁿ Jerusalén. Cuayiivi yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ yeⁿ'e núúⁿ'máⁿ naciones yeⁿ'e íⁿ'yeeⁿdí. ⁴⁸Ndís'tii ní cuuví nī testigos yeⁿ'e chuū ti n'diichí nī chuū ní canéé chí caaⁿ'máⁿ nī 'iiⁿ'yāⁿ. ⁴⁹Cuin'diichí nī. 'Úú dicho'ó Espíⁿritu N'dai yeⁿ'é Ndyuūs chí caⁿ'ā Chiidá chí ndaā nanááⁿ ndís'tii. 'Cuēetinéé nuúⁿ nī na yāāⁿ Jerusalén ndí chí ndaāca nī poder yeⁿ'e Ndyuūs, poder chí cuchii yeⁿ'ē cuaaⁿ 'nífⁿ'núⁿ.

Jesús cunaⁿ'a yā va'ai cheeti nguuví

(Mr. 16.19-20)

⁵⁰Chen'e Jesús ndúúⁿcū 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ na yāāⁿ 'líi Betania ní di'viicú yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ. ⁵¹Taachí chíinu di'viicú yā 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ, cueⁿ'é yā yeⁿ'e 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ ní cundaa yā va'ai cheeti nguuví. ⁵²Cuayiivi 'iiⁿ'yāⁿ s'eeⁿ dich'etē yā Ndyuūs ní cunaⁿ'a ntuúⁿ yā na yāāⁿ Jerusalén. Ní neené yeenu taavi yā. ⁵³Ní 'áamá cheetinéé yā na yaācū templo ní ngaⁿ'á yā chí ch'etē Ndyuūs. Ní i'téenu yā Ndyuūs. 'Tíicā chí.